

PAMĚŤ OSTRAVY

ALMANACH PRACÍ Z PROJEKTU KNIHOVNY MĚSTA OSTRAVY

2014-2017

KNIHOVNA!!!

za vším hledej knihu...

OSTRAVA!!!

PAMĚŤ OSTRAVY

2014-2017

Almanach prací z projektu Knihovny města Ostravy

sestavila Jarmila Burešová

Paměť Ostravy 2014-2017

Almanach prací z projektu Knihovny města Ostravy

Sestavila Mgr. Jarmila Burešová

Obálka Mgr. Andrea Peříková

Vydala Knihovna města Ostravy, příspěvková organizace

Ostrava 2017

Text neprošel jazykovou korekturou

e-vydání ve formátu pdf 1.

ISBN 978-80-906989-2-5

Uvedeno pod licencí Creative Commons BY-NC-ND

Úvodní slovo

Milé čtenářky, milí čtenáři,

při prvním letmém pohledu na úctyhodnou řádku vzpomínek mi jako první vytanulo na mysli latinské přísloví: *litera scripta manet* – co je psáno, to je dáno nebo také napsané zůstává. Tato slova jednoznačně vystihují podstatu tohoto velmi záslužného projektu Knihovny města Ostravy nazvaného Paměť Ostravy.

Knihovnicím a knihovníkům se podařilo oslovit jejich čtenářky a čtenáře a především, a to je to nejpodstatnější, přesvědčit je, aby své vzpomínky na dětství, léta dospívání a každodenní život nejen vyprávěli, ale i zaznamenali. Díky tomu vznikla tato zajímavá a velmi pestrá škála vzpomínek různorodého charakteru, jak po stránce obsahové, tak i stylistické. Jejich společným jmenovatelem je příslušnost k jednomu místu, jednomu městu – OSTRAVĚ. Texty zachycují jen relativně krátký časový úsek v historii města, které si v roce 2017 připomíná již 750 let své existence, ale přinášejí a budoucím generacím nabízejí pohled na život v době ne tak dávno vzdálené, ve 20. století.

Děkuji všem autorkám a autorům za jejich kratší či delší ohlédnutí se do minulosti a čtenářkám a čtenářům přeji pohodové čtení těchto pamětí.

PhDr. Blažena Przybylová

Archiv města Ostravy

O projektu

Projekt Paměť Ostravy byl v Knihovně města Ostravy (dále KMO) zahájen v roce 2014 a vzbudil pozornost mezi čtenáři naší knihovny, ale také mezi dalšími občany Ostravy a okolí. Od roku 2014 probíhají schůzky pamětníků, uskutečňujeme sběr materiálů, který trvá průběžně do současnosti. Shromáždili jsme psané vzpomínky, pořizovali a pak do textové podoby přepisovali audio nahrávky, kopírovali rodinné fotografie, kroniky, zpěvník, osobní dokumenty. S finanční podporou statutárního města Ostravy jsme v závěru roku 2014 mohli v KMO realizovat velkoformátovou výstavu Paměť Ostravy, která byla později přístupná širší veřejnosti ve foyer Nové radnice. Vytvořili jsme komplety tištěných prací a nabízíme je ve všech pobočkách a pracovištích naší knihovny. Setkání a beseda s pamětníky ve spolupráci s Kanceláří primátora v Muzeu u příležitosti 70. výročí osvobození Ostravy vzbudila také pozornost médií, stejně jako další aktivity.

Díky setkávání pamětníků v pobočkách a také několika slavnostním schůzkám jsme se rozhodli v projektu pokračovat – zájem o předávání paměti trvá. Několikaletá příjemná a mnohostranně obohacující spolupráce přináší trvalý výsledek v podobě tištěné publikace, která je výběrem příspěvků (2016). Nyní nabízíme v této elektronické podobě úplnou verzi všech poskytnutých příspěvků k 31. 7. 2017. Přidáváme panely z výstavy, pozvánky, fotografie z akcí.

Při zpracování této orální historie jsme zachovali ráz vyprávění pamětníků, nevstupovali jsme do vyprávění dotazy, neměnili stylistické prostředky a způsob vyprávění. Příspěvky byly autorizovány. Na rozdíl od tištěné verze s tematickým členěním je zde řazení abecední podle autorů prací.

Za Knihovnu města Ostravy přeji všem krásné vzpomínání

Mgr. Jarmila Burešová

OBSAH

AMATÉRSKÉ DIVADLO HRUŠOV	9
Mgr. JINDRA BIOLKOVÁ, CSc. *1946	15
Mgr. JIŘINA BISKUPOVÁ *1940.....	17
ANTONÍN BLAŽEK *1928	18
EVŽENIE BLAŽKOVÁ *1936	42
Mgr. PAVLA BŘEZINOVÁ *1972.....	43
Mgr. JARMILA BUREŠOVÁ *1960	44
ALENA DUROŠKOVÁ *1948	47
ALENA GRUŠKOVÁ *1932	49
Ing. DUŠAN HANÁK	79
Mgr. BLANKA CHROSTKOVÁ * 1941	81
Mgr. DAGMAR JELENOVÁ *1943	88
JANA KAŠINGOVÁ *1941	95
Ing. JIŘÍ KAŠPÁREK *1942.....	105
MIROSLAVA KNÍČALOVÁ *1940 †2016.....	124
LENKA KOCIERZOVÁ *1950.....	134
Mgr. MARIE KONEČNÁ *1943.....	135
MIROSLAV KOŠNOVSKÝ *1934.....	140
Mgr. EVA KOTARBOVÁ *1948.....	150
VLADIMÍR MICHNA.....	155
Ing. ANTONÍN OBŮRKA *1940.....	157
FRANTIŠEK PROSTĚJOVSKÝ *1894 †1957	161
Mgr. PETR PŘENDÍK *1991	168
ZDENĚK PŘENDÍK *1930 †1990.....	177
JINDŘIŠKA PŘENDÍKOVÁ *1940	179
JIŘÍ PTÁČEK *1950.....	183
MARIE RASOCHOVÁ * 1931	184
DRAHOMÍR RŮŽIČKA *1935.....	186
ANNA SALFICKÁ *1925	190
JAROSLAVA SENFTOVÁ *1941	192
SLEZSKOOSTRAVSKÁ SEDMIČKA.....	193
SOCHORKOVI ZE STARÉ BĚLÉ	195
MOJMÍRA SUCHÁČKOVÁ *1949.....	208
EVA SVATOŠOVÁ *1934.....	210
JAROSLAV ŠAFRATA *1913 †1989	213
DAGMAR ŠIMKOVÁ *1931.....	234

Mgr. IVANA ŠKARVADOVÁ *1942	240
DAGMAR ŠURANYI *1969	243
LUDMILA ŠUSTROVÁ *1923.....	248
Mgr. LUDMILA ŠVIDERNOCHOVÁ *1937.....	251
IVANA TIMKOVÁ *1966	256
VÍTĚZSLAV TOMEČKA *1926	260
PhDr. MARTA TRNKOVÁ *1932.....	263
KVĚTOSLAV TUČNÍK * 1931	267

PAMĚŤ OSTRAVY

SCHŮZKY BUDOU PROBÍHAT V POBOČKÁCH:
STUDOVNA ÚSTŘEDÍ, UL. 28. ŘÍJNA 2
MICHÁLKOVICE, SLÁDEČKOVA 90
VÝŠKOVICE, 29. DUBNA 33
PORUBA, VIETNAMSÁ 1541

JSTE OSTRAVANÉ ČI OSTRAVÁCI RODEM ČI SRDCEM, JE VÁM +50 A LEDACOS (SI) PAMATUJETE? TAK PŘESNĚ VÁS OSLOVUJEME! S VAŠÍ POMOCÍ CHCEME ZACHYTIT VÝZNAMNÉ, ALE I OBYČEJNÉ DNY KDYSI „RÁZOVITÉ“ OSTRAVY.

POMOCÍ PC PŘIPRAVÍME VAŠE VZPOMÍNKY, PŘÍBĚHY NEBO POEZII K TISKU. BUDEME VZPOMÍNAT NAD VÁMI ZAPŮJČENÝMI FOTOGRAFIEMI, KTERÉ SI DÍKY SKENERU A EXTERNÍMU DISKU ULOŽÍME V DIGITÁLNÍ PODOBĚ. ZKUSÍME STEJNÁ MÍSTA ZACHYTIT DNES. ZJISTÍTE, ŽE OVLÁDAT DIKTAFOU, DIGITÁLNÍ FOTOAPARÁT, PŘIPRAVIT SI PAK VLASTNÍ CD A SPOLEČNOU VIZUALIZACI, TO NENÍ NIC, CO BYSTE NEDOKÁZALI ZVLÁDNOUT! PŘIJĎTE, ZAPOJTE SE!

INFORMACE ZÍSKÁTE NA KTERÉKOLIV POBOČCE KMO NEBO NA E-MAILOVÉ ADRESE:

buresova@kmo.cz, hrazdil@kmo.cz

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPŮŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

AMATÉRSKÉ DIVADLO HRUŠOV

PAMĚŤ OSTRAVY

AMATÉRSKÉ DIVADLO HRUŠOV

Scéna z hry: Hrušovské divadlo, 1982

Scéna z hry: Hrušovské divadlo, 1982

Scéna z hry: Hrušovské divadlo, 1982

Scéna z hry: Hrušovské divadlo, 1982

Scéna z hry: Hrušovské divadlo, 1982

Scéna z hry: Hrušovské divadlo, 1982

Scéna z hry: Hrušovské divadlo, 1982

Scéna z hry: Hrušovské divadlo, 1982

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPŮŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

Jak začínalo divadlo v naší továrně.

Třebaže tradice ochotnického divadla v Hrušově sahá hodně desítek let zpátky, dramatický soubor v Hrušovských chemických závodech je teprve nováčkem. O historii ochotnického divadla v Hrušově se bude jednou jistě psát obšírná kronika. Dnes bychom chtěli alespoň ve zkratce vzpomenout začátku a růstu ochotnického kroužku při závodním klubu naší továrny.

Po osvobození ostravska Sovětskou armádou si Hrušov vynahra-oval léta kulturního útlaku také tím, že zde zahájilo činnost asi šest různých ochotnických souborů. Byla to činnost příležitostná, ve všech případech silně omezena naprostým nedostatkem vhodného sálu s jevištěm. V roce 1946 se pustila do divadelnické také komise mládeže v Hrušovských chemických závodech.

Soubor z iniciativy s.B.Fanfary byl založen ze začátečníků. Neměl pevného plánu, odborného režijního dohledu a také úroveň prvních pokusů byla slabá.

V roce 1947 nastává první obrát k lepšímu. Na popud s.J.Bajgra se začalo pracovat odpovědněji. Přestaly dohady o tom, jak a co hrát a příslušníky souboru začala práce těšit. V té době tehdejší předseda ZO KSČ s.Jindrák začal na spolupráce několika ochotných spolupracovníků s výstavbou jeviště v závodní jídelně. Do té doby se zde hrálo na provisorním podiu zřízeném na kotlech. Škoda, že tenkrát nebyl k budování přiván skutečný odborník ! Avšak i tak dostal Hrušov první jeviště, které si skutečně toho názvu mohlo zasloužit.

Hraje se: Zorka, Jak jsem se měl po smrti, Třináctý u stolu, Ten, který na to má, Hrátky sčertem a Strakonický důdák. Další zlom činnosti dramatického souboru, nyní již pevně zakotveného k závodnímu klubu a opírajícího se výhradně o členství a činnost zaměstnanců továrny nastal v roce 1951. Do továrny přišla řada mladých nadšenců, kteří se zapojili do divadelního odboru a zásluhou dobře si rozumějícího kolektivu, dovedli přiložit ruku k dílu.

V tomto roce se zrodilo Hrušovské divadelní jaro na oslavu jubilea mistra Aloise Jiráska. Hrušovské dramatické odbory závodních klubů na dolech Stalin a Stachanov společně se souborům našim provedly cyklus Jiráskových her - Otec - ŽK Stalin, Lucerna - ŽK Stachanov a Pan Johanes - soubor naší továrny. Čtvrtý večer byl věnován Jiráskovi - bojovnicku a účastněné soubory odehrály ukádky ze slavné trilogie - Jan Hus, Jan Žižka a Jan Roháč.

Jeviště podstupuje další adaptaci. Strop je zvednut a instalováno moderní osvětlovací zařízení. V roce 1952 se koná II. ročník Hrušovského divadelního jara, v jehož rámci provedla okresní subkomise IUT okresní přehlídku vítězů soutěže IUT. Náš soubor hraje "Lakomce".

Vnitřní reorganizace souboru práci dále prohlubuje a tak dnes se můžeme pochlubit, že v Hrušovských chemických závodech je dramatický odbor, který má sice jenom 25 stálých členů, vesměs zaměstnanců továrny, který však dovede odpovědně pracovat a který stojí i při všech svých nedostatecích v čele kulturního dění Hrušova. Od roku 1951 se hrály tyto hry : Jiráskův - Pan Johanes - a výsek z "Jan Roháč", Klicperův - Divotvorný klobouk - polské drama - Němci - , Ostravského - Nemá kocour pořád posvícení -, Macháčovi - Ženichové-, J.B.Moliéra - Lakomec - a - Matka-od K.Čapka. Pro mládež byly určeny hry - Nohrožený Mikeš - a - Zelená knížka -. Co do počtu nemůže se repertoár pochlubit prvenstvím. Vzhledem k velikosti souboru, však počet her zcela nedostačuje. Pozornost byla věnována v posledních letech hodnotě jednotlivých her a také jejich jevištnímu zpracování. A jestli se některé nastudování v poslední době přesto nepodařilo, přece jen práci souboru prospělo, protože byly vždy a včas kriticky a otevřeně odhaleny všechny nedostatky. Proto také mladý dramatický odbor získal v soutěži 1951 - 1952 v okrese Ostrava čestné druhé místo. V soutěži 1952 - 1953 obsadil opět jedno z nejčelnějších míst

Hrušovské divadelní jaro .

1951	A.Jirásek	Pan Johanes
1952	J.Molière	Lakomec
1953	Macháček	Ženichové
1954	K.Čapek	Matka
1955	J.Drda	Hrátky s čertem
1956	A.Jirásek	Kolébka
1957		Ztracená tvář
1958	V.Blažek	Třetí přání
1959	P.Karvaš	Meteor
1960	P.Karvaš	Plnoční mše
1961	A.Arbutov	Irkutská historie
1962	A.Wesker	Kořeny
1963	H.Ibsen	Heda Gablerová
1964	W.Shakespeare	Večer tříkrálový
1965	Otěl	LONDON, JULIE + TMA

1 9 6 0

Byl uskutečněn již po desáté ročník Hrušovského divadelního jara za účasti sedmi souborů chemie z celé republiky. Při aktivu na XI. ročníku HDJ v r.1961 bylo doporučeno, aby příští ročník byl uváděn jako celostátní přehlídka divadelních souborů chemického sektoru.

Od svého založení soubor zvítězil 5 x v HDJ s inscenacemi : RUR, Matka, Pan Johanes, Ztracená tvář, Irkutská historie. Inscenací RUR stal se vítězem Michálkovické divadelní přehlídky a v letošním roce na 6.div. festivalu ochotníků Severomoravského kraje, ve Frenštátě rovněž inscenací Irkutská historie. Soubor se pravidelně účastňuje Vítkovické divadelní žatvy, jakož i ostatních přehlídek a soutěží v Ostravském, nyní Severomoravském kraji.

Od svého založení do r.1948 uváděl soubor hry náhodilého výběru bez hlubšího dramaturgického zaměření.

P. Grygarčík - J. Fukalová - B. Musial

Mgr. JINDRA BIOLKOVÁ, CSc. *1946

Vzpomínky na ostravské knihovny

Během více než šedesáti let čtenářských návštěv se mi vybavují především dojmy z atmosféry knihoven. Pokusím se sledovat časový kontext. Do první knihovny jsem začala chodit jako žákyně třetí třídy osmileté střední školy ve Slezské Ostravě na Zárubku. Knihovna je situována uprostřed ulice Šenovské v hornické kolonii Jakubka. Jednalo se o dvě malé místnosti přeplněné obyčejnými dřevěnými regály, přičemž v první stál obyčejný psací stůl se židlí Thonet. Knihovnu měla na starosti paní Handzlová, kterou na Jakubce znali jako organizátorku mnoha kulturních akcí. Její manžel měl být údajně v příbuzenském vztahu s ostravským sochařem Augustinem Handzlem. Paní knihovnice si na nás děti našla čas, ukazovala nové knížky, ptala se na dojmy z četby, to všechno dělala z vlastního zájmu, ale určitě dobře věděla proč. S odstupem padesáti let mohu říct, že společně s paní učitelkou Miladou Rundovou, dcerou hudebníka Edvarda Runda a Věrou Hermanovou, měla nemalý podíl k vytváření mého celoživotního zájmu o knihy.

V období studia na SVVŠ v Ostravě, Matiční ulice (1960-1964) jsem pravidelně chodila do krajské knihovny umístěné v budově bývalé spořitelny, tehdy se říkalo naproti kina Elektra. Navštěvovala jsem půjčovnu, čítárnu a hudební oddělení. Jednalo se o první velkou knihovnu, kterou jsem poznala. Výpůjční oddělení, tedy prostory přístupné pro čtenáře, tvořily dvě prostorné místnosti v přízemí vlevo. V první pracovaly paní knihovnice, výpůjční lístky se zařazovaly do klasické kartotéky. V přízemí vpravo se nacházelo hudební oddělení, tam bylo možné na vinylových gramofonových deskách poslouchat hudbu. Vlivem rodinného prostředí i hudební výchovy ve škole jsem měla ráda klasickou hudbu, ale tehdy mě začal zajímat džez a prostřednictvím divadel malých forem vzrůstala rozmanitost hudební produkce. V hudebním salónku byla starší pohodlná křesla, přestože se knihovna nacházela na rušném místě, nebyl slyšet hluk z ulice. Nevzpomínám si bohužel na jméno paní vedoucí hudebního oddělení. Měla menší štíhlou postavu a příjemné vystupování. Setkávaly jsme se často v Divadle hudby (dnešní Stará aréna), kde byly velmi kvalitní komponované hudební pořady. Paní knihovnice byla v poznávání hudby velmi znalá a vzpomínám si, že první knihy z oblasti hudební kultury jsem si přečetla na základě jejího doporučení.

Další část knihovny, studovna, byla v prvním poschodí. Před vchodem stála proutěná křesílka s konferenčními stolkami. Samotná studovna byla dlouhá místnost s pracovními stoly, podél zdi vpravo byly umístěny regály s prezenční literaturou členěnou podle oborů. Dodnes si

pamatuju na první dojem, vnímala jsem to všechno jako zcela nepřebornou zásobárnu vědění. Ve studovně jsem trávila dlouhé hodiny a byla jsem moc ráda, když mi někdy knihovní služba nabídla na základě mých zájmů další publikaci, tehdy se jednalo nejvíce o knihy z dějin umění. Od třetího ročníku jsem začala chodit do Státní vědecké knihovny v Ostravě, ale zde jsem z pochopitelných důvodů přímé osobní kontakty nevyužila. Podstatně se rozšířil můj výběr literatury a odborných časopisů. Ve studovně se učili studenti Vysoké školy báňské a Pedagogického institutu. Kopírky k dispozici nebyly a tak se z knih a časopisů vypisovaly poznámky, což jsem později sama zažila jako studentka Filosofické fakulty University Palackého v Olomouci. Po absolutoriu vysoké školy jsem bydlela v Mariánských Horách a v letech 1970-1972 jsem byla čtenářkou zdejší knihovny umístěné v rožní budově na Mariánském náměstí. Zaujalo mě, jak se tam systematicky připomínala jubilea spisovatelů. Na polici s fotografií byla výstavka knížek, v rychlém sledu se jubilea střídala a já jsem z toho měla dojem záměru, že šlo o zaplnění prostoru tak, aby nezbylo místo pro jiná, tehdy velmi exponovaná výročí. Jednalo se o využití umění možného a v tehdejší politickém kontextu doby to byla bezesporu záslužná práce.

Po přestěhování do Hrabůvky se mimo využívání služeb odborných knihoven, jež souvisely s mou prací, stala pro mě tou základní knihovna ve Vítkovicích na Mírovém náměstí, která se později přestěhovala na náměstí Jiřího z Poděbrad. V Hrabůvce bydlím doposud a vím, že bych to měla blíže ve zdejší knihovně. Jsem však tak spokojena s vlídným přístupem paní knihovnic a mladého pana knihovníka, že nechci nic měnit. Pro čtenáře je velmi příjemné, když si pamatují, co ho zajímá a doporučí v daném žánru nový knihovní přírůstek. A především starší člověk ocení vstřícnost a osobní zájem.

Závěrem bych chtěla připomenout specifickou knihovnu pro nevidomé a slabozraké. Můj tatínek nemohl z důvodu těžké oční nemoci číst, vybírala jsem pro něho kazety s nahranými texty. Tehdy byla tato knihovna v Hrabůvce a vždy jsem ocenila trpělivost její pracovnice.

Výsledným pocitem mých šedesátiletých zkušeností s ostravskými knihovnami je vědomí jejich záslužné práce. Jsem si plně vědoma, že patřily k institucím limitovaným do roku 1990 politickými omezeními, vyřazování literatury či zákaz půjčování je nesporně omezovaly. V současné době se informatika stala nedílnou součástí práce v knihovně, rychlost vyhledávání v kladném slova smyslu usnadňuje práci čtenářům. Za všechno, co jsem prostřednictvím knihoven získala, jim patří poděkování.

Mgr. JIŘINA BISKUPOVÁ *1940

Vzpomínky na konec II. světové války

Byl duben 1945. Bylo mi 4 a půl roku a je opravdu zvláštní, že mi v mysli zůstaly vzpomínky na konec války.

Vzpomínám na to, že jsme se často schovávali do sklepa, když bylo slyšet bombardování. Bydleli jsme v Ostravě-Zábřehu v malém rodinném domku společně s tetinou rodinou. Když už byl klid, vyšli jsme ven. V zahradě byla díra po bombě, v ložnici byly střepy, rozbitý nábytek, rozbitá okna. Na ulici před domem ležel bílý kůň – byl mrtvý. Po ulici chodili ruští vojáci, měli na hlavách čepice s rudou hvězdou. Dostala jsem od nich čokoládu, to byla tehdy velká vzácnost, i maminka dostala nějaké konzervy s masem. Na duben tehdy bylo pěkné počasí, vím, že jsem mezi nimi běhala jen v šatičkách.

To jsou mé dávné vzpomínky, ta část Ostravy už vypadá dnes docela jinak, domek už je pryč, rodiče nežijí a já už jsem dávno v důchodu a občas vzpomenu na své vzdálené dětství.

ANTONÍN BLAŽEK *1928

PAMĚŤ OSTRAVY

VZPOMÍNKY ANTONÍNA BLAŽKA

JUNÁČKÝ SLIB

Antonín Blažek

Můj první Junácký slib byl na podzim roku 1945 ve 20. oddíle. Vůdcem byl Bohuš Chocholáč. Já byl rádce družiny „Medvědí“. Družinová činnost byla zaměřena na činnost zábavnou a vzdělávací. Zábavou byly různé soutěže jako vázání uzlů, Kimovy hry, honby na lišku, hledání pokladu, stezky odvahy, turistika. Vzdělávací byly plnění úkolů nováčkovské zkoušky, které byly podmínkou pro Junácký slib, dalším byly odborné zkoušky v různých společenských oborech, ale také odborné řemeslné zručnosti. Nováčkovskou zkoušku jsem splnil a tak slibový odznak lilie ve štítu s chočským vlčákem mi byl slavnostně udělen. Já však jsem obdržel ještě jeden, pro mě nesmírně cennější. Rok 1946 začal přípravou na 1. letní tábor. Drahuš Trojka „Magi“ měl za Pustou Polomí v Hlubočce rodinu a tak jako letní tábor bylo vybráno údolí Satiny v Hlubočce. Získali jsme od lesníků chatu a tak od jara do podzimu naše nedělní výlety směřovaly z Hrabůvky přes Kyjovice do Hlubočce. Dobrou přípravu za podpory movitějších rodičů jsme vybudovali junácký tábor. Stanové podsady, kuchyň, jídelna, totem, brána a stožár se dělaly na místě. Byla to naše první zkouška zručnosti a především samostatnosti. Magho kronika by toho řekla víc...

MÉ PRVNÍ LYŽE

Antonín Blažek

Zimy mého dětství byly stálejší a trvanlivější. Po svatém Martinovi napadl první sníh, vydržel přes Mikuláše, Vánoce, Nový rok až po Jana. Takže zimní radovánky jsme si docela užívali. Strouha pod návsí pěkně zamrzla a tak jsme se mohli po ní do sytosti prohánět. Nebyly to brusle, jak je známe dnes, ale na klíček, které se přetroubaly na normální boty, takže jsme si je mohli mezi sebou půjčovat. Hokejky byly sbité z prkénka a hrálo se na potoco o sto šest. Šákafský kopec byl na návsí, začínal u knihkupectví pana Tomáška, kde se cesta ke strouze mírně svažovala a v délce asi 200 metrů končila za mostkem přes strouhu na louce u haldy. To se soutěžilo, kdo nejdál dojde. Lyžovat se chodilo kousek dál na starou haldu k betoňáku. Betoňákem totiž končila strouha, která pak pokračovala dřevěným korytem až na Vítkovické vysoké pece – také nám sloužila pro letní radovánky. Za takzvanou lepenku byla konstrukce třídního štěrku a tím více možnost ke sjezdování. Já tenkrát ještě své lyže neměl, ale měl jsem dobrého kamaráda Milana Jurčíka, který mi je půjčoval, jak já byl šťastný, jak já ty lyže miloval! Kopec se sjížděl rovně a zakončoval se na rovině bravurním telemarkovým obloukem. To byl oblouk, kdy se jedna noha v dlouhém pokleku natočila mírně do směru a elegantním obloukem ukončila jízdu...

SKAUTING V HRABŮVCE

Antonín Blažek

Před válkou v roce 1938 byl skauting v Hrabůvce rozdělen do dvou sociálních skupin. 8. oddíl Junáka sídlil a měl klubovnu v Husově sboru. Jeho zakladatelem byl farář sboru P. Kubiš a jeho první vůdce. Později se stal oddílovým vůdcem Miroslav Chocholáč. V tomto oddíle byly převážně děti ze zámožnějších rodin, jelikož akce, které organizovaly, byly nákladné a vyžadovaly peníze. Druhým oddílem byli skauti DTJ vedení bratry Rudolfovými. Pocházeli většinou z dělnických rodin žijících v Jubilejní kolonii. Jejich činnost byla skromnější, odehrávala se převážně na hřišti a v blízkém okolí – Bělský les, louky u řeky Ostravice. Politicky, ideologicky byly každá na jiné straně. DTJ nalevo, Junák napravo. Po válce v roce 1945 byl obnoven jen Junák. Vznikly nové oddíly č. 8, 20, 21, 54, Vlčácký oddíl 22 a Divčí oddíl. Klubovny byly po celé Hrabůvce, např. 21 oddíl měl klubovnu u duče na Šídlovci, 22 v trafice Hasan, 20 v dnešní knihovně, 54 ve škole u pošty. Výchovné cíle byly přibližně na stejném principu polovojenské organizace založené na kázni a poslušnosti podřízeného a nadřízeného, momentálně dnes už pro mnohé nepochopitelné.

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

Bělský les a jeho studánky

text z přednášky v KMO Závodní, 23. září 2015

V mých dnešních vzpomínkách se vrátíme do doby před 80 lety, kdy Bělský les byl mladý jako my, budeme sledovat jeho růst, jeho proměny až do dnešní doby. Zastavme se a s pokorou se skloňme nad jeho majestátem, naslouchejme jeho šumění, nasávejme jeho vůni. Bělský les, jeho studánky – oáza klidu, odpočinku, ale i dobrodružství, jak ho přinášel také život.

Dříve než začnu své vyprávění, musím se zmínit o dvou studánkách v Hrabůvce. Nacházely se na návsi a vytékaly ze břehů selských statků. První byla u statku sedláka p. Naisara a sloužila obyvatelům osady Šídlovec. Druhá vytékala u statku paní Musálkové, nedaleko kostela. Oba prameny měly výbornou vodu a sloužily až do výstavby Místecké ulice, kdy byly svedeny do kanalizace a zanikly.

Bělský les byl vždy spojován s vodou. Již ve starých katastrálních mapách byl pojmenován jako „Studňa“. Rozvoj průmyslu Vítkovických železáren a zvyšující se počet obyvatel ve Vítkovicích vyvolal potřebu hledání nových zdrojů vody. Na konci 19. století, přesněji v roce 1897, starobělský farář Gregárek upozornil na zdroj pitné vody v lokalitě zvané Palasek, v katastru obce Stará Bělá. Do provozu byla studánka slavnostně uvedena 4. října 1900 jako Jubilejní vodárna císaře Františka Josefa I. Císař oslavil v ten den 70. narozeniny a zároveň 50 let panování.

Ve 20. století se vodní zdroje rozšířily v lokalitách Pešatek a Sýkorův důl. Ale tyto osady byly daleko pro mé toulavé boty, a tak se vrátím do mého milovaného Bělského lesa. Ve 30. letech minulého století byl vodní zdroj Bělský les uveden do provozu pomocí 36 studní a 3 čerpacích stanic. Vodou z těchto zdrojů byla zásobována část Vítkovic, Hrabůvka a Zábřeh. Poslední rekonstrukce proběhla v roce 2008. Dnes je odebíráno 35-40 % pitné vody z podzemních zdrojů, zbytek z vod povrchových – z přehradních nádrží Kružberk a Šance.

Blahodárného vlivu Bělského lesa a jeho blízkosti od města si již v roce 1900 všimli představitelé Vítkovických železáren a postavili na konci Staré Bělé rehabilitační ústav, známý jako Rekonvalescent. Sloužil k doléčení po úrazech a nemocech z povolání. Později také sloužil dětem pracujících k celoročnímu ozdravnému pobytu. Děti se zde střídaly v týdenních a třítydenních turnusech. V roce 1913 mistr Vítkovických železáren, Jan

Vycpálek, inicioval postavení kaple Panny Marie Lurdské. Tento akt byl vyjádřením díky za vyléčení těžkého zranění a přežití. Vydatný pramen byl léčivý a pečlivě se o něj staraly řádové sestry sloužící v rehabilitačním ústavu. V roce 1928 byla kaple přestavěna do dnešní podoby. Od roku 1929 se u kaple slouží májové pobožnosti.

Výchozím místem našeho putování bude dnes již neexistující osada Březí, pojmenována pravděpodobně podle blízkého březového lesa. Svá obydlí tam měla domkáři, ale také dva sedláci se svými usedlostmi a rozsáhlými polnostmi. Stál zde již také hotel Helbich, kde se pořádaly tancovačky pod širým nebem. Ostatně stojí zde dodnes. Zůstal také jeden domek mezi proudovkami a dvouletkami. Přilehlá oblast vytvořila první část budoucího jižního města a jedním časem byla nazývána jako Stalingrad. Názvy ulic jsou dodnes pojmenovány podle padlých sovětských vojáků na konci 2. světové války.

Vydejme se však na opačnou stranu. Březový lesík s malou dubovou mýtinkou byl častým výletním místem, kde se scházeli občané rozvíjející se Ostravy. Vedly se debaty, smažila se o svátcích vaječina, ozýval se zpěv a hlahol dětí. Zkrátka Březí žilo. V té době bylo módní u kadeřníků používat na vlasy břízovou vodu a lesík tím trpěl. Desítky navrtaných bříz, míza odtékala brčkem do sklenice sběratelům. Byla vysoká nezaměstnanost, a i když to bylo zakázané, mnozí si tak trochu přivydělávali. Oblíbenost výletního místa stoupala, když vítkovický cukrář Šiguta postavil velkolepou cukrárnu přímo u Plzeňské ulice. Lidé chodili na výtečné zákusky a kávu, takže podnik prosperoval.

Obsazení Československa Německem v roce 1939 narušilo celistvost Bělského lesa. Německá armáda naproti cukrárny začala stavět kasárna, dřevěné ubikace pro vojáky, zděné pro důstojníky a vojenskou techniku. Skryta v lese byla výstavná budova Gestapa se samostatným příjezdem z aleje.

Roku 1941 byla prodloužena tramvajová doprava pro potřeby německé armády až ke kasárnám. V roce 1947 pak byla prodloužena až k cukrárně pana Šiguty. Výstavbou Polanecké spojky pak byla v roce 1964 trať zrušena. Po válce sloužila kasárna české armádě.

Později byla část pronajata Hutním montážím a opravárenskému podniku při Tatře Kopřivnice. Po srpnu 1968 byla bývalá budova Gestapa obsazena Sověty. Dnes slouží správě městských lesů a lesní škole. Zbytek budov byl zbořen a území kasáren je postupně rekultivováno.

Studánka mého mládí je již dávno vyschlá. Měl jsem ji rád, byla má nejmilejší. Cesta k ní vedla od hotelu Helbich hlavní střední alejí. Studánka byla skryta běžným poutníkům v hloubi

lesa. Jen ten, kdo jí znal, mohl nasát její křišťálovou barvu a chuť jejího pramene. Dobrý člověk tu kdysi prameniště upravil křemennými oblázky a z černého bezu vyrobil trubku a umožnil tak rychlejší tok vody a také snadnější pití z kelímku nebo dlaně. Voda se čůrkem prodírá oroseným mechem a mizí v potůčku. Nízký smrkový les nabízí své pochoutky – praváky, babky, kuřátka, poddubáčky, ale také jahody, borůvky, maliny a uklidňující zpěv ptactva. Když máme štěstí, objeví se veverka, srneček či zajíc. Do ticha lesa z dále přichází dusot koní. To z Ostravy přijíždí jízdní policie na pravidelnou kontrolu, zdali je dodržován lesní řád. Často můžeme potkat na hlavní aleji směřující do Rekonvalescentu velkou skupinu studentů, Salesiánů z bohosloveckého semináře Dona Bosca v Ostravě. V bílých dlouhých hábitech se širokými černými klobouky přicházejí po dřevěném mostě přes strž k studánce, aby v modlitbách a díkuvzdání poděkovali Panence Marii Lurdské za uzdravení lidí, o které také pečují.

Od kapličky Panny Marie Lurdské 50 m nahoru do kopečka dojdeme k původnímu prameni, který je neudržovaný a zanedbaný, přesto je vydatný. Čeká na lidskou péči. Chodníček na opačnou stranu nás zavede k nejnavštěvovanější studánce s dvěma prameny. Poskytuje kvalitní vodu a chodí ji nabírat lidé z celé Ostravy. Do dnešní podoby ji léta upravovali nadšenci, hlavně důchodci. Patří jim za to velký dík. Mýtinka nad studánkou sloužila dlouhá léta k odpočinku, ale hlavně se zde scházeli hráči mariáše a jiných stolních her. Malý kiosek poskytoval drobné občerstvení.

V 80. letech byl nahrazen novou restaurací Koliba, která nabízela všečen komfort. Dnes je všechno jinak. Hráčské stoly jsou pryč, restaurace je provozována příležitostně a tak zůstaly jen studánky, ale i vody v nich ubývá. Nad Kolibou, skrytá v lese, stála malá hájenka a denně hajný Kubinec rozdělával práci. Dřevorubci ručně pokáceli jeden až dva vzrostlé stromy, které oklestili, odkorovali a svezli koňmi na hlavní úložiště. Babky vysekávaly trávu kolem vzrostlých smrčků, staraly se v lesních školách o sazenice a jen jemný zpěv nechal tušit jejich přítomnost. Datel také nechával o sobě vědět tepáním do nemocného dřeva. Zvědavá veverka vystrkuje hlavu, ptáci pějí své trioly, v roklích liščí nory nechávají tušit jejich přítomnost.

Místem dětských her a dobrodružných výletů byla výškovická dolina. Od restaurace Pazdera, dnes Dakota, známé bujarými tancovačkami se k dolině dostaneme příčnou alejí a jsme na místě nejnavštěvovanější doliny Bělského lesa. Scházely se tam rodiny k různým oslavám, smažila se vaječina. Dnes po ní není památka. Musela ustoupit výstavbě nových Výškovice a Jižního města.

Nejkratší cesta ke Korýtku vedla úvozem nedokončené Polanecké spojky, dnes již dokončené a provozuschopné. Prvorepublikové „Korýtko“ bylo oblíbeným výletním místem, bylo v místě starého meandrovitého koryta řeky Odry. V okolí se rozprostíral lužní les.

Místní výletní restaurace U Lazarů poskytovala nejen dobré pohoštění, ale také taneční zábavu, takže byla hojně navštěvována ostravskou mládeží. Malebné prostředí, vzdálené od centra města, poskytovalo klid a odpočinek i starší generaci. Pramen dobré pitné vody vytékající z břehu posloužil každému žiznivému poutníku. Na jaře celý les u Korýtky voní divokým česnekem, který blahodárně působí na cévy, a když se k tomu přidají mladé kopřivy, stává se pochoutkou místo špenátu. Louky u Korýtky se bělají sasankami, sněženkami a žlutými petrklíči, na podzim jsou louky pokryty koberci ocúnů. Pokračujeme meandrem staré Odry, kolem rybářské bašty, kde můžeme spatřit spokojené rybáře s uloveným kapříkem nebo štikou. Turistický chodník, dnes již vybudovaná cyklostezka, nás dovede až do Polanky ke kdysi oblíbené hospodě Na Honculi. Stále tam zůstalo nebezpečné koupání s víry. Dnes je zde velkou atrakcí jízda na koni. My však odbočíme doleva kolem jízďárny Baníku Ostrava a jízdní městské policie. Vyjdeme na Proskovické ulici, již ve Staré Bělé, kde nás čeká poslední studánka. Čistá, upravená s příjemným posezením i za deště, neboť je zastřešena. Cedulka nás upozorňuje, že není pitná. Škoda. Zpěv ptactva, veverky a zrána i srnečky pasoucí se v blízkém lese nás zahřejí na duši.

Dnešní Bělský les je sevřen obručí Jižního města, z jedné strany novými Výškoviciemi, na druhé straně sídlištěm Dubina. Je dostupný ze všech stran dopravními prostředky a hojně využíván ku prospěchu občanů. Slouží jak starším k procházkám, tak mládeži k sportovním aktivitám. Záslužnou práci koná správa Ostravských městských lesů výsadbou nových porostů, budováním naučných stezek, laviček a odpočinkových zón. Kdo chce, i dnes najde lavičku, kde je klid a kde může rozjímat a vnímat zpěv ptactva. Bělský les, plíce té naší černé Ostravy, žije. Chraňme jeho kouzlo, ať nám dlouho vydrží.

Junácký slib

Můj první Junácký slib byl na podzim roku 1945 ve 20. oddíle. Vůdcem byl Bohuš Chocholáč. Já byl rádcem družiny „Medvědů“. Družinová činnost byla zaměřena na činnost zábavnou a vzdělávací. Zábavou byly různé soutěže jako vázání uzlů, Kimovy hry, honby na lišku, hledání pokladu, stezky odvahy, turistika. Vzdělávací byly plnění úkolů nováčkovské zkoušky, které byly podmínkou pro Junácký slib, dalším byly odborné zkoušky v různých společenských oborech, ale také odborné řemeslné zručnosti. Nováčkovskou zkoušku jsem splnil a tak slibový odznak lilie ve štítu s chodským vlčákem mi byl slavnostně udělen. Já však jsem obdržel ještě jeden, pro mě nesmírně cennější.

Rok 1946 začal přípravou na první letní tábor. Drahuš Trojka „Magi“ měl za Pustou Polomí v Hlubočci rodinu a tak jako letní tábor bylo vybráno údolí Satiny v Hlubočce. Získali jsme od lesníků chatu a tak od jara do podzimu naše nedělní výlety směřovaly z Hrabůvky přes Kyjovice do Hlubočce. Dobrou přípravou za podpory movitých rodičů jsme vybudovali junácký tábor. Stanové podsady, kuchyň, jídelna, totem, brána a stožár se dělaly na místě. Byla to naše první zkouška zručnosti a především samostatnosti. Magiho kronika by toho řekla víc. Na táboře jsme se dověděli o návštěvě prezidenta Edvarda Beneše do Ostravy a slavnostním Junáckém slibu do jeho rukou. Všechny přípravy na tuto událost směřovaly k tomu, aby vše dobře dopadlo.

Já tentokrát na táboře jsem skládal „Tři orlí péra“, nejceněnější zkoušku dospělosti a odvahy mladého junáka. Co daleko těžším pak ještě v životě bylo, poslední zkouška odvahy. Celý den a noc strávit o samotě v přírodě a nikým neviděn. Mně se stala málem osudnou. Vzal jsem si s sebou do lesa ruční nářadí na vyřezávání dřeva, aby mi ta samota rychleji ubíhala. Večer, kdy již se blížil konec mé zkoušky a já se mohl vrátit do tábora, jsem si poranil při dlabání dřeva tak nešťastně palec pravé ruky, přesekl jsem si nerv. Přišel jsem do tábora, krvácení jsme zastavili, ale nerv jsme nechali osudu. Druhý den jelo 5 vybraných junáků do Ostravy k slavnostnímu slibu. Stáli jsme v první řadě a nejvyššímu vůdci Československého skautingu slibovali věrnost republice, jak vyžadoval junácký slib. Prezident každému připnul na prsa nový, čestný slibový odznak, vydaný jen pro tu příležitost. Byla to bílá smaltovaná lilie a ve štítu se nacházel malý znak Československé republiky. Do budoucna jim měl být nahrazen starý. Myšlenka se však neujala a vrátili jsme se ke starému. Dlouho jsem bílou lilii opatroval, ale při stěhování se ztratila. Vzpomínka trvale zůstala a nedá se z paměti vymazat. Palec už zůstal na vždy ochrnutý.

Knihy, kultura a knihovnice

Mé vzpomínky se vracejí do doby před 80 lety, do doby mého dětství, kdy jsem vnímal dobré i zlé podněty pro moji pozdější práci. Měl jsem to štěstí, že jsem vyrůstal mezi dobrými lidmi. Od útlého dětství jsem žil v Jubilejní kolonii, kde skladba obyvatel byla smíšená. Dělníci, úředníci, Češi, Němci, přibližně padesát na padesát. Takže i společensky jsme se docela snášeli. Od čtyř let jsem se sportovně vyžíval v DTJ, kde mými vychovateli byli soudruzi Rudel, Lyčka, Ašer, Místecký, Vavrečka a další. Tehdejší společenské organizace dbaly nejen na tělesné zdraví, ale také na duši a její kondici a přetvářeli k obrazu společnosti, ke které patřily. Já byl orientován doleva a celý můj život tam je nasměrován.

Blížila se již doba mnichovské zrady, okupace a blížící se světové války. To vše změnilo život lidí. I když činnost DTJ nebyla zastavena, byla podrobena ideové kontrole dosazením nových vůdců z řad kuratoria. Soudruh Rudl byl uvězněn a už se po válce nevrátil. Tělocvična U Pošty nám zůstala, výchovné akce kuratoria jsme sabotovali, což se nám celkem dařilo. Politické strany byly zakázány, přešly do ilegality. Vzniklo nové politické hnutí Národní souručenství, kde se ukázalo, jací my Češi jsme škobrtlíci. A ta naše česká povaha přetrvává dodnes. Koho chleba jíš, toho píseň zpívej. V každé společnosti na to vždy doplatili vzbouřenci, kdežto kolaboranti a přísluhovači měli vždy výhody. Najít shodu, soudržnost se dostaví, až když už nám teče pořádně do bot. V tom se lidé nemění.

Významné místo za první republiky zaujímal podomní prodej knih, zejména v dělnických koloniích, kde se nakupovalo na splátky. Tak i v naší domácí knihovně se objevily romány Jarmily Glazarové, Karoliny Světlé, Marie Majerové, Petra Bezruče, Vojtěcha Martínka, Aloise Jiráska, Františka Sokola Tůmy, Viléma Závady a dalších. Pro děti tu byly časopisy Mladý svět, Mladý technik, Mladý hlasatel s Foglarovými Rychlými šípy, které ovlivnily celé generace až dodnes. Nezapomenutelní Hoši od Bobří řeky, Listy Jurovi od Dr. Vlena Fandrlíka – všechno to jsem po válce mohl uplatnit v oddíle Junáka.

Těžké to měly za války knihovnice. I když mnohé knihovny byly v té době zrušeny, přesto jednu znám. Slečna Vránová, dcera hrabůvského obchodníka, ale především funkcionáře Sokola a členka Čs. strany národně socialistické, se stala terčem. Otec byl zatčen a internován do koncentračního tábora. Původně učitelka obecné školy byla ukryta do místní knihovny, která se nacházela ve sklepní třídě školy U Pošty. Tam jsem se v čtenářském kroužku seznamoval jako desetiletý žák se spisy Aloise Jiráska, Babičkou Boženy Němcové. Vše to přežila. Po válce se vrátila do školy a učila obě mé dcery už jako paní učitelka Hyklová.

Celý život jsem tíhnul k manuální práci, ale také k práci s mládeží. Vše se mi splnilo, a já mohl 40 let působit ve výchově učňovské mládeže v Odborném učilišti Vítkovických železáren KG nejen odborně, ale i zájmově, protože jsem dělal cvičitele sportovní gymnastiky v hrabůvském Sokole a na učilišti cvičitele lyžování. Aby toho nebylo málo, ještě jsem působil jako vůdce junáckého oddílu. A zpíval a tančil v kulturním souboru ČSM – ale to už jsem někde napsal.

Chtěl bych především připomenout obětavou práci knihovnice v knihovně Odborného učiliště VŽKG, která se podílela na společenské a kulturní činnosti. Bylo jí její zásluhou dost. Vedla čtenářský kroužek, ale hlavně se podílela na soutěži Život kolem nás – soutěž na posílení těla, ale také duše. Nejlepší družstvo bylo odměněno rekreačním pobytem již tenkrát u moře v Jugoslávii. Po vzoru televizní debaty Křeslo pro hosta byly v knihovně pod jejím vedením pravidelnou činností čtenářská soutěž Fučíkův odznak I. a II. stupně. Dovedla ji poutavě naplňovat, takže soutěž byla pro učně zajímavá. Každý nový přírůstek do knižního fondu přečetla a svým čtenářům referovala a doporučila. Jako konferenciérka uváděla programy učilištních souborů. Působila jako tlumočnice němčiny při zájezdech k Baltu, při výměnné rekreaci s družebními učilišti z NDR. Při návštěvách družebních delegací tlumočila také u nás. Stačila konferovat i koncerty učilištní dechové hudby pod vedením dirigentů Laštůvky, Malíka, Urbánka, Tomáška, Andrásky a Raděndy, která patřila mezi nejlepší dechovky v republice. Poslední dirigent, pan Grusman ji už nezažil. Po roce 1989 je kultura na učilišti v útlumu. Dechovka úplně zaniká. Pod vedením dirigenta Grusmana však pokračuje jako Dechový orchestr Ostrava pod záštitou VŠB a má úspěchy. My, nadšenci se jednou ročně scházíme na koncertě v aule VŠB a jsme rádi, že dechovka žije. Vráťím se ale zpět ke knihovně. Literární soutěže byly rozšířeny o taneční a pěvecká vystoupení a u všeho stále byla paní knihovnice. Vzdělaná, vstřícná, ochotná, plná nápadů. A protože toho asi za celý rok měla málo, tak ještě o prázdninách vedla dětský tábor Hadinka v Klokočově u Vítkova. Tam ji zastihla mozková příhoda, kterou již neunesla. Jmenovala se Vlasta Kovalová.

Letošní rok byl ve znamení významných událostí, na kterých se podílely knihovny města Ostravy. Projekt Paměť Ostravy pod vedením Mgr. Jarmily Burešové významně přispěl k obohacení kultury v našem městě a jeho dalšího pokračování. Akce k 70. výročí osvobození Ostravy v Ostravském muzeu, zasazení lípy v parku na Závoří jsou toho příkladem. 110 let michálkovické knihovny provázené akcemi pro děti i důchodce, komentované procházky, vzdělávací soutěže, vystoupení pěveckého sboru místní školy, hudební doprovody při besedách, výstavy obrazů, fotografií i rukodělných výtvarných prací, to vše s láskou

organizují knihovnice paní Ivana Timková a paní Marie Kryštofová. Totéž by se dalo říci o knihovnicích paní Marii Koskové, Vlastě Chytilové a paní Marcelle Tomiové z hrabůvské pobočky na ulici Závodní, kde je stále rušno. Tradicí se již stala pohádková Noc s Andersenem, Knihovnická tlapka, vlastivědné vycházky a další výchovné akce. Nová knihovna ve Výškovicích má všechny vymoženosti dnešní doby a slouží všem od dětí z mateřských škol až po babičky a dědečky.

Chtěl bych poděkovat všem milým knihovnicím našeho města. Dík za to, že v době internetu vracejí člověčinu – ten přímý kontakt s lidmi v besedách, v práci s dětmi. Pokračují tak v práci našich předků, kdy knihovny sloužily jako důležité vzdělávací a výchovné instituce. Pomáhají tak udržovat celistvost, hrdost a sebevědomí českého národa.

Koncert na schodech

Nebyl to koncert ledajaký. Konal se totiž na chodbě domu v Jubilejní kolonii.

Jak k tomu došlo, budu vám vyprávět. Někdy koncem roku 2005 se do domu přistěhovala rodina Hruškových. Brzy se z přízemního bytu ozýval zpěv, ale také árie Vodníka z Dvořákovy opery Rusalka, což nás pozitivně oslovilo a příjemně naladilo. Zpočátku jsme si mysleli, že je to hlas mistra Hakena z Národního divadla v přenosu CD. Ale nebyl. Byl to hlas skutečný a cvičený, jak jsme se brzo přesvědčili.

Přišlo pozvání na absolventský koncert žáků ze třídy profesorky Evy Gebauerové-Philips, bývalé sólistky Národního divadla moravskoslezského, ale také Národního divadla v Praze. Ve foyer divadla zazněly dětské hlásky od 4 let a více. Písníčkou Chovejte mě, má matičko se představil 6letý Tomáš Hruška. Po něm pak vystoupil další žák profesorky Gebauerové, k našemu překvapení tehdy již padesátiletý, s árií Vodníka a dalších, doc. JUDr. Tomáš Hruška, CSc. – náš soused. Byl to úspěch. Následovalo pozvání na ranní cigaretu a zpěv se přenesl na chodbu do přízemí. Spřízněné duše se našly, a tak zespodu zněly árie a seshora laický zpěv Kdepak ty ptáčku hnízdo máš.

Akustika a atypičnost chodby dala vzniku myšlenky uspořádat koncert pro sousedy. Podnět byl dán, a tak brzy začala realizace. Vše v režii Hruškovy rodiny. Termín byl stanoven na 12. prosince 2006 – do předvánoční adventní doby. K tomu byla uzpůsobena výzdoba a celý program. Průvodní slovo bylo svěřeno Andree a Leovi Hruškovým. Zněly první tóny ze světových oper v podání členů a sólistů opery Národního divadla moravskoslezského, pánů Kosece a Večorka, slečny Curilové a profesorky Gebauerové-Philips. Píseň Když mě stará matka věnovaná mamince, paní Gertrudě Hruškové, zpívá docent Hruška, dojíká posluchače k slzám. Je zpívána s láskou a srdcem, kus duše, jež k nebi zalétá. Synovec Matěj posílá babičce skladbu zahrnou na housle. Celý koncert na klavír doprovází profesor Heřmanský z ostravské konzervatoře a také houslový mistr Oldřich Zemánek, bývalý člen teplické filharmonie, žijící v Ostravě. Nakonec to nebyl koncert jen pro sousedy, ale také pro přátele a známé. Okolo 50 posluchačů, sedících na rozprostřených polštářích na schodech, vytvořilo příjemnou atmosféru a znásobilo nádhernou náladu všech přítomných. Závěrečná hymna se opět vloudila slzy do očí.

Po koncertě jsme ještě dlouho do noci zpívali lidové písně. Nezapomenutelné a krásné.

Kozí chlívěk

I když nám zahrádky Jubilejní kolonie a celá Hrabůvka poskytovaly dost možností páchat klukovský polní pych, také na polích místních sedláků jsme věděli, kde co roste. Tak u Haladějů žluté kvaky, u Lyčků bílé kvaky, u Šmírů kukuřice. V zahrádkách – tam mrkev, tam kedluben, tam hrášek. Na stromech v Jubilejní kolonii rostly třešně, švestky, jablka, dobré okruhlánky byly před řeznictvím pana Bergra, dostupné pro všechny, maslovky v půlkuláku.

Přesto jsme toužili po větším dobrodružství. Proto jsme se jednoho podzimního dne vypravili s kamarádem Bohušem do sousedního Zábřehu – Družstva. Tam nás totiž lákala v jedné zahradě krásná, červená jablka. Březinova ulice tenkrát nebyla přerušena Polaneckou spojkou, ale plynule pokračovala přes Zengrovu do Zábřehu až k restauraci a kinu Lípa. Dnes se dotyčná zahrada nachází u lávky přes Polaneckou spojku. Jestli jsou tam ještě ta dobrá jablka, to nevím. Je to již bezmála víc jak 70 let. Jak to dopadlo, to vám včil povím.

Ideme po Březinove – všude klid a ticho. Červené jabka se už z dálky na nas směju, sliny se sbíhají. Tuž honem přes plot a už jsme u jabloně. Jedno jabko, druhé jabko pod košulu, v tom rana jak ze špuntule, je zle, honem zpátky přes plot. Ja to ještě stihnul, Bohuš už ni. Domaci pan ho chytil, nepomohlo prošení, že už to více neuděla! Šup s nim do chlivku ku koze. Co ja včil bez Bohuša, dyť to byl muj kamarad a sem starší. Chodil jsem po Družstvě a špehoval, jak to všechno dopadne. Trvalo to skoro dvě hodiny než Bohuša pustil smradlaveho od kozy. Smrděl jak capiněc. Doma sme nic neřekli, bo by nas čekal další výprask. Tak skončilo naše neslavné dobrodružství.

Těch ještě bylo... Tak někdy zase příště.

Mé první lyže

Zimy mého dětství byly stálejší a trvanlivější. Po sv. Martinovi napadl první sníh, vydržel přes Mikuláše, Vánoce, Nový rok až po Jana. Takže zimní radovánky jsme si docela užívali. Strouha pod návsi pěkně zamrzla a tak jsme se mohli po ní do sytosti prohánět. Nebyly to brusle, jak je známe dnes, ale na klíček, které se přišroubovaly na normální boty, takže jsme si je mohli mezi sebou půjčovat. Hokejky byly sbité s prkének a hrálo se na potoce o sto šest. Sáňkařský kopec byl na návsi, začínal u knihkupectví pana Tomšika, kde se cesta ke strouze mírně svažovala a v délce asi 200 metrů končila za mostkem přes strouhu na louce u haldy. To se soutěžilo, kdo nejdál dojede. Lyžovat se chodilo kousek dál na starou haldu k betoňáku. Betoňákem totiž končila strouha, která pak pokračovala dřevěným korytem až na Vítkovické vysoké pece – také nám sloužila pro letní radovánky.

Za takzvanou lepenkou byla konstrukce třídírný štěrk a tím více možností ke sjezdování. Já tenkrát ještě své lyže neměl, ale měl jsem dobrého kamaráda Milana Jurčíka, který mi je půjčoval, jak já byl šťastný, jak já ty lyže miloval! Kopec se sjížděl rovně a zakončoval se na rovince bravurním telemarkovým obloukem. To byl oblouk, kdy se jedna noha v dlouhém pokleku natočila mírně do směru a elegantním obloukem ukončila jízdu. Později pak skokani na lyžích tímto elegantním zastavením končili doskok. I náš Jiří Raška. Jak já toužil mít své lyže, jak já toužil prohánět se po pořádných kopcích – to byla ještě dlouhá cesta.

Jednou v létě nám povozník pan Vavrečka přivezl fůru odkor na podpálku do kamen a já viděl možnost výroby lyží. Vybral jsem si dvě hladké, tenké odkory, upravil je do špičky a seříznutím naznačil zaoblení. Co vázání – vyrobil jsem ze železného odpadu čelisti s provázkama, upevnil na botu. Těšil jsem se na první sníh, abych své dílko vyzkoušel. Moc valně to nedopadlo. Lyže jsem namazal svíčkou a začal se v harmonice prohánět v trojúhelníkovém okruhu. S kopce to vůbec nešlo, takže úplná katastrofa. Druhé lyže za dvacku už teprve trochu sloužily, ale to už je další historie mé lyžařské dráhy...

Mé druhé lyže

Jedním z nařízení německých úřadů za II. světové války v letech 1939-1945 bylo, že majitelé a vlastníci lyží měli za povinnost je odevzdat na úřadech pro vojenskou výzbroj německé armády, která v roce 1941 vyhlásila válku Sovětskému Rusku a k vítěznému tažení potřebovala také naše české lyže. Samozřejmě se to prakticky nedalo splnit, protože lidé si je odvezli na hory a tam ta kontrola příliš nebyla. I přes tohle nařízení se občas lyže objevily v obchodě.

Já v 16 letech jsem se učil strojním zámečnickem a tak kapesné, které jsem dostával, jsem šetřil korunku ke korunce. Po prvním bombardování Ostravy padl i obchodní dům ASO. Náhradní prodej byl přemístěn do oblasti Karoliny. Dnes tam je autobazar a autoservis. Tam jsem si koupil za 100 Kč mé druhé lyže s pořádným řemenovým vázáním značky HUINFELD. Nebylo to žádné terno. Lyže byly z javorového dřeva, takže jaká to mohla být kvalita. Já byl ale šťastný, že mám poprvé své pořádné lyže. S tímto náradím jsem mohl vykročit na větší kopec a to byl Bělský les v oblasti, kde byl „Rekonvalescent“ – zotavovna pro podvyživené děti zaměstnanců Vítkovických železáren, kde i já dvakrát v roce jsem se zotavoval. Kopečky tam byly o něco větší, členitější a na louce ve větším prostoru jsme zkoušeli první oblouky.

To již se prosazoval nový styl v lyžařské technice. Místo složitého telemarkového oblouku se prosazoval styl „kristianský“ – dlouhý snožný oblouk přenášením váhy z jedné nohy na druhou – styl, který se prakticky udržel až dodnes, samozřejmě částečně vylepšený.

V zimě 1944-1945 jsme byli vítkovičtí učni totálně nasazeni na výkopové práce protitankových zátarasů do Beskyd do oblasti Frenštátu pod Radhoštěm. Bydleli jsme v penzionu Pantáta na frenštátských Horečkách. Žádné apartmány, ale velký sál pokrytý slámou a sem tam slamníkem na holé zemi a sem tam šikana, nikoliv z německé, ale z české strany, ale o tom nechci mluvit. Kopali jsme protitankový příkop v prostoru Pinduly do hloubky asi 6 metrů a délky asi 1 km. Tanky tam nikdy neprojely. Byla třeskutá zima a spousta sněhu a já využil možnosti přivést si z domu lyže, na neděli jsme totiž mohli navštívit rodiče. Takže do práce a z práce jsem brouzдал na lyžích z Horeček na Pindulu a zpět. Bylo to pěkné zpestření jednotvárné činnosti.

Po válce nastalo to krásné období sportovního vyžití. Konečně jsem se dočkal s milovanými lyžemi na pořádné kopce. Zpočátku jsme jezdili do Kyjovic na Vaňkův kopec. Malebným údolím projížděl parní vláček, který po celý rok převážel nadšené turisty. Tam také směřovaly

později i mé skautské začátky, ale o tom později v jiné povídce. Lyžařské vleky tenkrát nebyly, vše se šlapalo pěšky – byla to docela dobrá kondička na úkor sjezdu. Byli jsme mladí, nadšení, vytrvalí a s dobrou kondičkou.

Mé poslední lyže

Poválečná léta od roku 1945 byla rozvojem sportu. Tělovýchovné jednoty, zejména obnovený „Sokol“ aktivizovaly mládež ke sportovní činnosti. Také Sokol Hrabůvka ustavil turistický a lyžařský oddíl. Tak jsme již v zimě roku 1946 pod vedením bratra Piasečného o Velikonocích uskutečnili zájezd na Slovensko do Těrčové a pohoří Malé Fatry. Ubytovali jsme se v soukromí po chalupách. Spali jsme na slámě a seně – no kouzelné a nezapomenutelné. Zapomněli jsme však na jednu skutečnost, že Žilinský kraj byl silně klerikální a také jsme to na každém kroku my Čehůni, neznabozi pořádně pocítili. Kdybychom neměli své zásoby z domova, tak za dva dny umřeme hlady, tenkrát byl ještě lístkový systém, to byl jeden problém. Druhý při projíždění vesniček, kde byl u hlavní cesty kostel, tak jsme museli čekat, až projde procesí. Takže cesta se nám trochu protáhla, ale vše bylo nahrazeno velkolepou přírodou Vrátné doliny a celého pohoří Malé Fatry.

Jediná dvousedačková lanovka nás vyvezla do Chlebského sedla a pak již to byla jen šlapačka. Nezapomenutelný výstup na Tatranský Kriváň, kouzelný pohled na pohoří Malé Fatry od Rozsutce přes Grúň, Chleb, Sokolí, Janošíkové diery až po dlouhý 3 km sjezd v panenském, neposkvřněném prachovém sněhu, k tomu krásné slunečné počasí, co si víc přát. Tyto velkolepé zájezdy pak pokračovaly po celou mou sportovní činnost až do roku 1989 a vydalo by to na celou knihu.

I když bylo po válce, důsledky byly stále ještě znát. Nedostatek lyží v obchodech, získávaly se jen po známostech, lyžařské boty byly na poukaz a ten bylo možno dostat jen v lyžařském oddíle. Já jej získal ve Vítkovickém oddíle a koupil jsem si je u obuvníka pana Kubise ve Vítkovicích na dnešní Lidické ulici, dnes bychom se nasmáli, jak vypadaly. Jedno šněrování a druhý lacek s přezkami, no hrůza, ale byly! Moje poválečné lyže nesly značku AXA – já měl AXA HIKORY s lepenou, již tenkrát skluznicí z kanadského ořechu HIKORA. Měly jednu chybu, byly dlouhé 220 cm, ale jejich druhou předností, byla jejich rychlost, takže při sjezdu mně nikdo nepředjel.

A ty krásné dlouhé oblouky v prachovém sněhu – jak já na to neustále vzpomínám. Slalom byl trochu náročnější, ale šlo to. Vázání KANDAHAR, později pevné řemeny, žádné

bezpečnostní vypínání. Pokrok se však nedal zastavit a již v 50. letech se objevovaly pokusy o bezpečné vypínání lyží. Lyžařské svahy nebyly upravovány a také závodní tratě byly upravovány šlapáním nebo různými válci, takže velkou zdatnost a techniku projevovali špičkoví závodníci při svých výkonech. První desítka to ještě měla dobré, ale ti poslední již sjížděli svahy v hlubokých, někdy i dvoumetrových muldách. Chtěl bych vzpomenout na některé borce, které jsem osobně viděl v Tatrách: ze zahraničních to byli Sayler, Kili, Toni. Gross, Stenmark, z našich to byli bratři Krašňákové, Soltýs, Šťastný, Zeman, Charvátová.

V padesátých letech Antonín Zápotocký, tehdy předseda odborů vyhlásil heslo „Hory patří pracujícím“. V praxi to vypadalo tak, že každý týden byly vypravovány rekreační vlaky do všech turistických středisek po celé republice. O zimní rekreaci zpočátku nebyl velký zájem, takže jsem každou zimu na týden byl v horách od Krkonoš po Šumavu, Jeseníky, Beskydy, Tatry za 70 Kčs na týden. Časem si lidé na tuto vymoženost zvykli a myslím, že ji plně využívali. Po základní vojenské službě jsem v roce 1952 nastoupil do funkce mistra odborné výchovy na odborné učiliště č. 11 státních pracovních záloh.

Prvním organizátorem lyžařských výcviků, nejdříve 3 denních, byl Evžen Knězek, tělovýchovný instruktor, výborný organizátor, zanícený sportovec, ale především výborný lyžař a kamarád. Později tyto lyžařské kurzy byly prodlouženy na celý týden. Nezapomenutelné byly lyžařské kurzy ve Vysokých Tatrách, ve Starém Smokovci, kterých se po týdně vystřídal vždy 300 učňů. Jak dovedl nadchnout vedoucí sportovního úseku Eda Vavroš žáky k lásce k přírodě a ke sportu, je z dnešního pohledu až neuvěřitelné. V té době vznikl lyžařský oddíl při OU ve spolupráci s TJ Vítkovice jsme vytvořili družstvo sjezdařů a běžců, později biatlonu.

Začali jsme uvažovat o zhotovení přenosného lyžařského vleku, což jsme v 70. letech také zrealizovali. Tím se zlepšil výcvik. Nedílnou součástí byly nedělní lyžařské zájezdy do Beskyd, ale také na Slovensko. Vzpomenu jeden zážitek z Velikonoc v Nízkých Tatrách. Spali jsme v ubytovně TJ Liptovský Mikuláš. Ráno na Velikonoční pondělí přišli koledníci a přednášeli krásné české i slovenské koledy, vyšlehali děvčata, dostali pomlázku, bylo to pěkné a dojemné. Jedním z těch šmigrustníků byl dnešní hlavní architekt města Ostravy pan Ing. Cyril Vltavský.

Ještě jednu vzpomínku – olympijský vítěz z Grenoble 1968 Jiří Raška, skromný, nenápadný človíček tak velkého formátu. My jsme mu na učilišti vyrobili posilovací aparát a jako dar jsme ho s Evženem Knězkem na nákladním autě vezli do Frenštátu. Tehdy pracoval v MEZ Frenštát jako údržbář – žádný uvolněný sportovec. Přišel ušpiněný, obyčejný kluk, žádný

vejtaha, a takový zůstal v mé paměti po celý život. Posilovací monstrum jsme mu složili do sklepa a pozvali jsme ho na besedu na učiliště. Pak jsme se ještě mnohokrát setkali na různých sportovních akcích. A tak láska k lyžařskému sportu pokračovala dále.

Trochu jsem naučil lyžovat své dcery a vnučky, výstroj a výzbroj se zdokonalovaly a dnes už je tak dokonalá, že lyžuje každý, ale je drahá. Měl jsem to štěstí, že i za totality jsem byl lyžovat v Rakousku. Pořád to ještě šlo. Během té dlouhé doby jsem vyměnil několik párů bot a lyží od Artisek přes Elánky až k milovaným Fischerkám. Pak nastal zlom. Unavené přeskáče „Alpiny“ skutečně praskly a já si musel pořídit nové, ty se mi nějak nepovedly. Nikdy jsem si už na ně nezvykl. A tak jsem v roce 1971 lyže pověsil na hřebík a občas se jedu na ně podívat, dnes už archivní kus, na kopci by se mi vysmáli. Byly to krásné roky.

Osvobození Hrabůvky

Koncem dubna se již blížila fronta a Rudá armáda od Opavy postupovala na Ostravu. Dvakrát jsem záchvěv války zažil i na sobě.

Jednou jsme se dívali ze střechy měšťanské školy v Zábřehu-Družství, jak letecká bitva probíhá v prostoru dnešní Poruby, a z ničeho nic se objevilo letadlo nad školou a pokropilo střechu z leteckého kulometu. Ještě že jsme se včas schovali za komín, nevím, jak by to jinak dopadlo. Již nikdy jsem na střechu nešel, ale stejně jsem se nepoučil.

30. dubna 1945 se po kolonii rozkřiklo, že Němci opustili letiště a že tam zůstaly poškozené „mesršmity“ a „vokewulfy“. My kluci z kolonie jsme postupovali krytí „zyfem“, abychom získali nějakou leteckou součástku. Byla tam již spousta lidí, každý chtěl nějakou válečnou kořist. Než jsme tam došli, od hřbitova se objevila prchající vojska SS a začala střílet po lidech na letištní ploše. Tenkrát tam zahynul kamarád Turča. Já s bratrem jsme utíkali Bělským lesem plným vojáků. Asi jsme se obě strany bály, všichni jsme byli na útěku. Šťastně jsme došli domů do Jubilejní kolonie.

Odpoledne okolo čtvrté hodiny přišlo prvních deset sovětských průzkumníků, byli to Mongolové se samopaly a ptali se, „gdě German“. Byli ujištěni, že v kolonii žádní němečtí vojáci nejsou, němečtí občané také odešli. Přesto se stalo, co nikdo nečekal. Jeden německý fanatik se ukryl na půdě železnáku na Edisonově ulici a vyhodil ruční granát na procházející patrolu a těžce zranil sovětského vojáka. Občané jej naložili na nosítka a s bílým praporem šli přes frontovou linii k hrabůvskému kostelu, kde měl ordinaci Dr. Blacha. Přes veškeré úsilí doktora Blachy se sovětského vojáka nepodařilo zachránit. Němec byl také zneškodněn. Vojáci ho uvázali na žebřík a vyhodili půdním okénkem na ulici. Po tomto incidentu byl již v kolonii klid.

Druhý den byla již Hrabůvka plná vojáků, kteří rychle, a to bez velkého odporu, postupovali na Frýdek-Místek. Byli mezi nimi i českoslovenští vojáci Svobodovy armády a především tankisté z brigády plukovníka Janka, kteří měli stanoviště na vítkovickém stadionu. Tak jsme se dočkali osvobození Jubilejní kolonie Sovětskou a Československou armádou. Letiště bylo Němci rozbouráno a my hned druhý den jsme šli letiště obnovovat, aby mohly sovětské Migy, Iljušiny, Raty a Lavočkiny přistávat. V Jubilejní kolonii ve vedlejším domě zřídili zásobovací sklad, kterému velel fousatý donský kozák, a tak nádvořím zněla garmoška, častušky, tančil se kozáček, naděje šťastnějšího budoucího života bez válek. Trvá to již 70 let. Přeji všem, hlavně však mládeži, aby to vše vydrželo.

Sit'ovaná košula

Padesátá léta po válce byla ve znamení nové letní módy – sit'ované košule. Já jsem tu módu předběhl o 10 let. Jak se to stalo, vám budu teď vyprávět.

Jako kluci jsme se chodili střídavě koupat. Nejdále to byl Velký Dunaj ve Vratimově na řece Ostravici u hotelu Ostravica. Malý Dunaj byl již ve Vrbině v Hrabové na strouze, která vedla od Vratimovského splavu na řece Ostravici přes Hrabovou, Hrabůvkou do Vítkovic na Vysoké pece. Na strouze byly tři duče, první na Šídlovci, druhá u pošty, třetí na návsi u Tomšíka, pak byl Betoňák a dřevěné koryto, které vedlo až do Vysokých pecí.

Tenkrát jsme se šli koupat do Betoňáku, kde jsme sjížděli na duši od auta. Betoňák a dřevěné koryto až k Lecíance. Raz jsem se tam malem utopil, duša se mi šprajcla v dřevěném korytě a já hlavou dolů jsem lapal po vzduchu. Dobře to dopadlo – žiju.

Ostravica v té době ještě nebyla regulovaná, tekla ve starém korytě, špinavá, smradlavá a plná zajeru, nedalo se v ní kupat. Na lukách okolo Ostravice se pásly kozy a krávy místních domkařů. Košule jsme si odložili na trávu u Ostravice a šli jsme bezstarostně splavovat Betoňák. Najednou velký křik – „Kluci, krávy vám žerou košule!“ Než jsme se stačili vrátit, již je měly v hubě. Pasáček je tahal z krku, a co z nich zbylo, byly sit'ované košule, samá d'ura, doma byl výprask, ale tak vznikla nová móda.

Skauting v Hrabůvce

Před válkou v roce 1938 byl skauting v Hrabůvce rozdělen do dvou sociálních skupin. 8. oddíl Junáka sídlil a měl klubovnu v Husově sboru, jeho zakladatelem byl farář sboru P. Kubiš a jeho první vůdce. Později se stal oddílovým vůdcem Miroslav Chocholáč. V tomto oddíle byly převážně děti ze zámožnějších rodin, jelikož akce, které organizovaly, byly nákladné a vyžadovaly peníze.

Druhým oddílem byli skauti DTJ vedení bratry Rudlovými. Pocházeli většinou z dělnických rodin žijících v Jubilejní kolonii. Jejich činnost byla skromnější, odehrávala se převážně na hřišti a v blízkém okolí – Bělský les, louky u řeky Ostravice. Politicky, ideologicky byly každá na jiné straně. DTJ nalevo, Junák napravo. Po válce v roce 1945 byl obnoven jen Junák. Vznikly nové oddíly č. 8, 20, 21, 54, Vlčácký oddíl 22 a Dívčí oddíl. Klubovny byly po celé Hrabůvce: např. 21 oddíl měl klubovnu u duče na Šídlovci, 22 v trafice Hasan, 20 v dnešní knihovně, 54 ve škole u pošty.

Výchovné cíle byly přibližně na stejném principu polovojenské organizace založené na kázni a poslušnosti podřízeného a nadřízeného, momentálně dnes už pro mnohé nepochopitelné. Celou obsáhlou kroniku sepsal „Magi“ Ing. Drahuš Trojka až do zániku Junáka v roce 1949-50, ale pokračoval pak jako vodácký turistický oddíl v Hrabůvce. Kroniku svázal Milan Hložanka a vím, že jsou 3 výtisky. U příležitosti besedy o skautingu v naší knihovně, kterou vedl bratr Gilar, jsem po kronice pátral. Milan Hložanka zemřel. Snad jediný výtisk je u jeho bratra Petra v Hlučíně a syna „Magiho“ v Krnově.

Výlet družiny „Medvědů“

„Přes hory, skály, lesy, vlčata naše jdou, jas kolem sebe šíří, jdou s písni veselou, vždy vpřed, vždy vpřed, vlčata naše jdou, vždy vpřed, vždy vpřed, vždy vpřed jdou s písni jásavou, zní hláhol ranní přírodou.“ Zpěv do ranního rozbřesku, junácká družina Medvědů se vydává za dobrodružstvím na dlouhý dvacetikilometrový pochod. Cíl je Čertův důl, pevnosti a Ostrá hůrka.

Cesta vesele ubíhá, zpěv střídá polnice. Z Hrabůvky přes Pískové doly do Svinova, a již jsme na opavské silnici, kopeček, dolina se střídá a naše údy zmáhá únava. I když jsme byli dobře na tehdejší dobu vybaveni. Poválečné období ještě bylo přídělové, my organizovaní Junáci jsme měli výhodu, přednostně jsme dostali teletinky, stanové celt, lopatky, dýky, sekerky, plátěné kanady, vše z výstroje a výzbroje armády prostřednictvím americké nadace „UNRA“. Byla to také potravinová pomoc, takže jsme s sebou nesli vydatnou zásobu jídla a dobrot. Opírající se o junácké hole po deseti kilometrech odpočíváme na pokraji vesnice Pustkovec. Těšíme se na svačinku z „UNRY“ – masový „lunč“ s černým chlebem a lahodnou pochoutku – sladkou arašídovou pomazánku, ještě teď se sliny sbíhají. Krátký odpočinek a jde se dál.

Za kopcem se již vynořuje vesnice Velká Polom, kde budeme nocovat. Odtamtud pocházel člen naší družiny Milan. Válka jim zničila domek a rodiče se přestěhovali do Jubilejní kolonie. Zahrada zůstala a malá chatka také. Hurá – jsme u cíle. Rozbízíme hlavní stan. Stavíme ze čtyř celt dva stany, zbytek družiny přespí v chatě. Chystáme oběd, opět z nadace „UNRA“. Vydatná polévka z armádní konzervy vyhládlým skautům brzy zmizela z ešusů a chystá se druhý chod, na který se všichni těší! Otvíráme 3 kg konzervu s hotovým bramborovým salátem. Jak praktické a rychlé, k tomu osvědčený „lunč“. No, úplná pochoutka. Vše zapijíme pramenitou vodou z 20 m vzdálené studny.

Dnešní den pomalu končí. Připravujeme večerní táborák. Z blízkého lesa řežeme polínka a stavíme pagodu. Za setmění hoří plamen a ztichlou přírodou zní trojhlasným kanon „Červená se line záře, červená se line záře, oheň, oheň, hřeje ruce, barví tváře“. Střídáme zpěv, vyprávění, různé Kimovy hry a kolem půlnoci uleháme do svých pelíšků. Čeká nás totiž perný dlouhý den a cesta zpět domů.

Nový den nás uvítal příjemným sluníčkem. Po vydatné snídani z tradičních konzerv a kotlíkového čaje vyrážíme do blízkého „Čertova dolu“. Aby to bylo zábavné a dobrodružné, připravil jsem hru „Poklad“. Hra spočívala v tom, že pomocí značek, dopisů s jinotaji a jiných úkolů hledáme ukrytý poklad. Odměnou je jeho obsah, obyčejné sladkosti.

Čertův důl působí tajuplně – hustý les a křoviny na nás působí nepříjemně a domyslíme-li, že tudy procházely těžké boje o Ostravu, krajinu prošpikovanou municí, blízkost pevnosti Ostrá hůrka a ještě ten tajuplný název Čertův... Štěstí pro nás, že prošel válkou a byl důkladně prozkoumán, takže nevybuchlé válečné munice už nebylo tolik. Ale čert nikdy nespí. Pevnost Přemyšov u obce Smolkov-Háj jsme mohli jen obejít zvenku, neboť byla již střežena a obsazena Sovětskou armádou. Pokračujeme dál na Ostrou hůrku, kde tichou vzpomínkou uctíme památku obětem bojů za práva slezského lidu před první světovou válkou a padlým v ní. Naše cesta končí za obcí Josefovce, kde dojídáme poslední zbytky z daru „UNRY“.

Čeká nás cesta domů. Rozhodli jsme se, že půjdeme jen 5 km na nádraží Kyjovice-Budišovice a parním vláčkem do Svinova. To, co nám trvalo celý půlden, jsme pohodlně zvládli za půl hodiny. Ve Svinově přestupujeme na vlak Závodní dopravy Vítkovických železáren, který nás doveze do Vítkovic. Odtud to máme už kousek do svých domovů. Tak skončil náš první podařený výlet družiny Medvěďů.

Záprdky

Raz sem šel koncem srpna do Bělského lesa nasbírat ostružiny na marmeládu, ale už sem tam nědošel. Ony rostly i na příkopach okolo zyfu. Tenkrát Edisonova ulica končila u pekaře Pešky a pak jen pokračovala polní cesta kolem hřiště k zyfu. Zyf byl hluboký příkop, který se klikatil od Krmelína přes Novou Bělou-Žižkov, Hrabůvku, Zábřeh.

Dnes je ukryt v kanalizaci na Horní ulici a zbytky můžeme vidět ještě v Zábřehu – Pískových Dolech, která pokračuje až do Odry a kanalizačí čističky v Přívozu. Sloužil jako sběrač dešťové a odpadní vody. Okolo zyfu byly domky a polnosti, které obhospodařoval sedlák Rogozný. Později tym polem vedla tramvajová kolej jedničky do Bělského lesa k cukrárně Šiguta.

Každý choval kury, ale ony rády zanašaly. Jak tak sbírám ostružiny a prodírám se cely popíchaný křakami, tu vidím celu kopu vajec. V ten moment bylo po zbiraňu ostružin, zbíral sem vajca. Jak je však uložit. Tuž pod košulu. Bylo jich dobrých padesát. Opatrně jsem jich nastrkal kolem břucha a ještě opatrněji donesl domů. Většina vajec už byla zkažených, no záprdky. Kdoví jak dluho tam v křaku v příkopě ležely, ale přesto ještě dost zbylo na fajnu večeři.

KNIHOVNA!!!

FIGURKY JUBILEJNÍ KOLONIE

Nostalgická povídání a vzpomínání
rodáka a pamětníka pana

ANTONÍNA BLAŽKA

na lidičky spjaté s Jubilejní koloní,
kteří v ní nikdy nežili, ale k ní patřili,
vzpomínky na učitele a osobnosti,
které ovlivnily nejen jeho pozdější
životní cestu, ale i cestu dalších lidí

Z á v o d n í 4 7
Ostrava-Hrabůvka
t e l . : 5 9 9 5 2 2 3 0 6
e - m a i l : z a v o d n i @ k m o . c z

Akce se uskuteční v knihovně
na Závodní v Ostravě-Hrabůvce

ve středu 22. 10. 2014 od 16.00 do 18.00 hodin

PAMĚŤ
OSTRAVY

EVŽENIE BLAŽKOVÁ *1936

Dětské vzpomínky na II. světovou válku

Moje babička s dědečkem žili v domku na pomezí tří obcí: Michálkovice, Rychvald a Petřvald.

Pamatuji si, že v roce 1938 se u nich ubytovalo osm polských důstojníků. Pušky měli opřené v předsíni o stěnu. Bylo to odvážné. Polští oficiři odpočívali v babiččině parádním pokoji, kde byl na šraňku oltářík se svatými a postele. Jeden důstojník si se mnou hrál a zvedal mě do výšky. Říkal mi: „Geňa, muv mi tatuš“. Babičce řekl, že zanechal doma takovou dcerušku.

V září 1938 byla mobilizace českých mužů. Všichni plakali a já dětskými slovy také chtěla „kamešník“, ať mohu též plakat. Kvůli Mnichovské dohody byla mobilizace zrušená a muži se vrátili domů včetně mého otce. V březnu 1939 vstupem německých vojsk vznikl protektorát a tím byla zrada dokonána. Mí prarodiče zůstali na německé hranici a jejich dcery a synové museli mít propustku k návštěvě. Strýc, který byl krejčí, byl přinucen šít německé uniformy. Byla válka, my malé děti jsme o ní moc nevěděly. Při vyučování nám přibyla němčina. Čtvrtá třída už byla silně poznamenána válkou. Byl rok 1945, Ostrava byla bombardovaná. Sledovali jsme letadla z krytů nebo sklepa, kde jsme trávili poslední dny stále. Byli jsme i v tunelu pod tratí, kde byly lavičky, a bylo nás tam hodně. Maminka byla totálně nasazená ve Vítkovických železárnách, kde brousila víčka k minám. Tatínek odešel ze šachty, kde v té době bylo málo práce, k ČSD. 28. dubna 1945, kdy to bylo pro všechny kruté, vylezl na těžní věž nějaký mladík a vyvěsil československou vlajku. Vlajka zavlála a mladíka někdo zastřelil.

Pak už jezdily tanky a obrněná auta a my slyšeli první ruská slova. Ruští vojáci hráli v kruhu na garmošku, tančili kozáčka. My děti jsme je obdivovaly a nosily jim kytičky z pampelišek. Oni nám z tanku rozhazovali první české papírové koruny. Byly žluté. V dalším roce jsme ve škole zpívali ruské písně a sdíleli radost dospělých s koncem války. Jednou v noci jsme před naším domem sledovali hluk a křik v ruském jazyce. Vojáci naháněli ruskou vojačku Mášu. Tahali ji za vlasy a chtěli ji hodit pod vojenské auto. Máša jim utekla a schovala se v lese u mé babičky na chalupě. Byla pracovitá, hodná, ale po 14 dnech odešla.

To je můj příběh.

Mgr. PAVLA BŘEZINOVÁ *1972

Knihovna mého dětství

Knížky jsme si s maminkou a sestrou chodily půjčovat do knihovny na Kamenci. Pamatuju si, že byla ve „středisku“, kde byla samoobsluha, myslím, že i hospoda... V prvním patře, nebo v přízemí – to už přesně nevím. Do knihovny na Kamenci jsme chodily i poté, co jsme se přestěhovali do centra.

Nemám moc KONKRÉTNÍCH vzpomínek, ale vidím dřevěné regály plné knížek... A paní knihovnici, paní Bauerovou, která byla neuvěřitelně hodná, usměvavá a vstřícná... Nejsem si jistá, ale mám pocit, že nás občas nechala, abychom jí se sestrou pomáhaly (možná řadit kartotéční lístky). Z těch nekonkrétních vzpomínek vím ale jistě, že jsem tam chodívala strašně ráda a snila o tom, že budu taky knihovnicí, že budu v knihovně pracovat, až budu velká.

A jak bych mohla zapomenout na *Luisu a Lotku*? Na milovanou knížku mého dětství a na to, jak jsem od paní Bauerové dostala jeden z nejúžasnějších dárků svého života – když mi vyřazenou, částečně potrhanou, ohmatanou a zohýbanou, ale KRÁSNOU *Luisu a Lotku*, která byla vyřazena z fondu, VĚNOVALA... Dodnes ji mám doma a ty ilustrace si vybavím kdykoli. Už nevím, která byla která – Luisa a Lotka – jedna odvážnější, druhá rozváznější – ale na těch ilustracích měla jedna rozpuštěné vlnité vlasy a druhá zapletené copy. A taky si pamatuju, jak strašně jsem si přála, aby se rodiče těch dvou zase dali dohromady...

Paní Bauerová, dřevěné regály, pocit absolutního míru a kouzelného světa... To je knihovna mého dětství. Nikdy jsem na paní Bauerovou nezapomněla a vždycky mě potěší, když ji někde ve městě potkám – milou, usměvavou paní a nejlepší knihovnici mého života...

Mgr. JARMILA BUREŠOVÁ *1960

Vzpomínka na Hlubinskou osadu

S nejranějšími vzpomínkami na Ostravu se mi vynořují v paměti nejprve pachy a vůně vlaku taženého parní lokomotivou, lomoz na nádraží v Porubě, ohromné saze na tváři stírané matčíným nasliněným kapesníkem...

Hlubinská osada pro venkovské předškoláčky představovala ráj na zemi. S babičkou jsme chodívali na nákupy do konzumu, kde nám obden kupovala manu nebeskou: briošku a jogurt ve skle. Běhávali jsme po dvorku, pomáhali na maličké zahrádce, neradi chodili na záchod až k plotu s Hlubinskou ulicí, kde byly také šopy a vonělo to deputátním uhlím. Za tmy jsme ale mohli na kanál mezi domky... S bráškou jsme sedávali na schůdcích před prosklenou verandou, která představovala vchod do „čtvrtdomku“.

Ještě si pamatuju, jak bydlení v domku vypadalo. Z verandy se vcházelo rovnou do velké místnosti, kde se odehrával veškerý život. Vlevo vedly kolem okna schody do podkrovní, které nám učarovaly tím, že byly bez zábradlí – tam jsme si hrávali nebo „tajně“ naslouchali řečem dospělých. Jedny dveře vedly do koupelny, byl tam kotel na nahřátí vody, vzpomínám na vanu, ale vybavuji si jen koupání v „izbě“ v dětské vaničce. Ve „špajzce“, do které vedly druhé dveře, mě fascinovaly lahve plné nakládaných vajec, my jsme doma měli slepice...

Ve výklenku byl na skřínce umístěn televizor. A jak si pamatuji, byl dokonce barevný! Dědeček na obrazovku připevnil fólii s barevnými pruhy – dole zelená jako tráva, uprostřed oranžová jako tělo, nahoře modrá jako obloha – a bylo to! Pro nás děti v první polovině šedesátých let toho v televizi moc nebylo. A večer, když se na obrazovce objevila ohromná hvězda, to nás babička hnala! Obvykle ještě na chvíli ven, ale pralo se to v ní, bojovala mezi povinnostmi uložit umytá vnučata do postele a chutí sledovat film „s hvězdou“. Scházelo se na koukání více lidí, v kolonce ještě každý televizi neměl, děda někdy nad tím ženským srocením brblal.

My jsme spávali hned nad schody, vlastně v takové předsínce k ložnici, odkud jsme malým okýnkem pozorovali na ulici hry větších dětí, co ještě nemusely domů. Ložnice byla asi docela velká, uvědomuju si tam běžné manželské postele, velké skříňe a taky otoman, zastlaný peřinami.

Na „šporheltu“ babička vařivala meltu, co kouzelně voněla, my jsme z ní pak měli bílou kávu. Dědeček si ji naléval do půllitrového hrnku s obrázkem švestek a lámal do ní chleba. Moc rádi

jsme měli bryju, což byla omáčka ze sušeného ovoce, ke které dělala babička kynuté knedlíky.

Bavívali jsme se všemožnými hrami s ostatními dětmi z kolonky, na Hlubinskou ulici jsme nesměli, ale na tu naši – mezi oněmi „čtyřdomky“ a jednopatrovými domy naproti jsme mohli bez obav, auta tu vidno nebylo. Dodnes si pamatuju na tu hrůzu, když někdo ze starších pronášel strašidelným hlasem: „Dvanáctá hodina odbila, lampa ještě svítila, krvavý dědek nepřišel!“

Někdy jsme vpoledvečer vyšli s babičkou kousek k Hlubině podívat se, jestli svítí červená hvězda na těžní věži, znamení toho, že horníci i s dědečkem splnili plán... Jindy jsme s prarodiči hrávali karty, a jaké bylo naše rozčarování, když jsme přišli na to, že babička při karbanu podvádí!

Dnes prarodiče, ale už i rodiče odpočívají v pokoji, na místě Hlubinské osady roste tráva... A Ostrava takto voní už jen v mých vzpomínkách.

PAMĚŤ OSTRAVY

OSTRAVANÉ RODEM I SRDCEM VYSLYŠELI VÝZVU A ZAPOJILI SE DO PROJEKTU KNIHOVNY MĚSTA OSTRAVY PAMĚŤ OSTRAVY.

SOUKROMÉ VZPOMÍNKY V PODOBĚ TEXTŮ, FOTOGRAFIÍ A DOKUMENTŮ PŘINÁŠEJÍ OSOBITOU ZKRATKU, VYKRESLUJÍCÍ OBYČEJNÝ VŠEDNODENNÍ ŽIVOT NA OSTRAVSKU VE 20. A NA POČÁTKU 21. STOLETÍ.

VÝSTAVA ZACHYCUJE POUZE ČÁST PAMĚTI OSTRAVY, MATERIÁLY BUDOU PRO ZÁJEMCE K DISPOZICI V PLNÉM ROZSAHU OD LEDNA 2015.

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

OSTRAVA!!!

KNIHOVNA!!!

ALENA DUROŠKOVÁ *1948**Moje babička**

Povím vám příběh jednoho člověka. Ten člověk byla má babička. V naší rodině se tradovalo ústy naší babičky, že její otec byl levobočkem knížat Lichnovských ve Velkých Losinách. Prý to byla veliká láska mladého pána a komorné. Když už ti dva měli dvě děti, dva syny a stále mladý pán neustupoval od své lásky, poslali jej rodiče do Itálie, kde prý snad docela brzy zemřel. O jeho syny se staří postarali, dali jim vzdělání a zařídili práci.

Tak se otec babičky Karl (nar. 1869) stal podkoním olomouckého biskupa, oženil se s Annou Horákovou, měli spolu pět dětí a vedlo se jim dobře. Dobře do té doby než Karla kopl kůň, dostal do rány sněť a zemřel (1905). Léčení pozřelo téměř všechnen majetek a vdova s dětmi se odstěhovala do svého rodiště v Drahotuších.

Moje babička v šesti letech byla dána na vychování k nadučiteli Melhubovi do Rimic. Byli to bezdětní manželé a tak byl předpoklad, že se dítěti bude vést dobře. Nadučitel prý byl velmi hodný, o jeho ženě se to ale říci nedalo. Byla to korpušentní dáma a babička byla pro ni děvče pro všechno (prý v osmi letech uměla uvařit oběd!). U nadučitelů Melhubových byla až do svých patnácti let (byla ročník 1900), pak si udělala ošetřovatelský kurz a pracovala v Ostravě v lazaretu. Po válce byla hospodyní u židovského advokáta a vedlo se jí dobře. Dobře do chvíle, kdy se zamilovala do příslušníka policie. Tehdy se policisti mohli ženit až po výslužce, první dítě babičky syn (1926) byl honosně oslavován i otcem, druhé dítě, dcera (1927), moje matka, byla na tom podstatně hůře. Policajt se oženil s jinou a babička se dvěma nemanželskými dětmi zůstala sama, protloukala se, jak to šlo. A že to moc nešlo, svědčí o tom to, že babička onemocněla TBC, byla odeslána na léčení a dvě její malé děti byly na tu dobu dány do Klášterku na Slezské Ostravě. Po návratu z léčení musela babička v Klášterku odpracovat za své děti celou úhradu za pobyt. V domnění, že svým dětem zajistí otce, vdala se za Viktora Zemana, ševce, s kterým měla své třetí dítě. Dceru Zeman miloval, ale jen svou dceru, vyženěné děti ho nezajímaly. Navíc byl flink. Babička za dne posluhovala paničkám, prala i čtyři koše prádla denně a večer flikovala za manžela boty. Manžel byl vůbec výlupek. Za války se dal k Němcům, po válce utekl do Prahy, zřejmě by to v Ostravě měl hodně těžké.

No, a to je celkem vše. V 50. letech se babička odstěhovala ze Slezské do Poruby ke své nejmladší už provdané dceři a starala se jí o domácnost a tři vnoučata. Později přešla do domácnosti své starší dcery, kde taky v roce 1967, tedy v 67 letech zemřela na selhání ledvin. Jestli je to příběh banální, nevím, ale měla jsem potřebu to napsat.

Na konci války

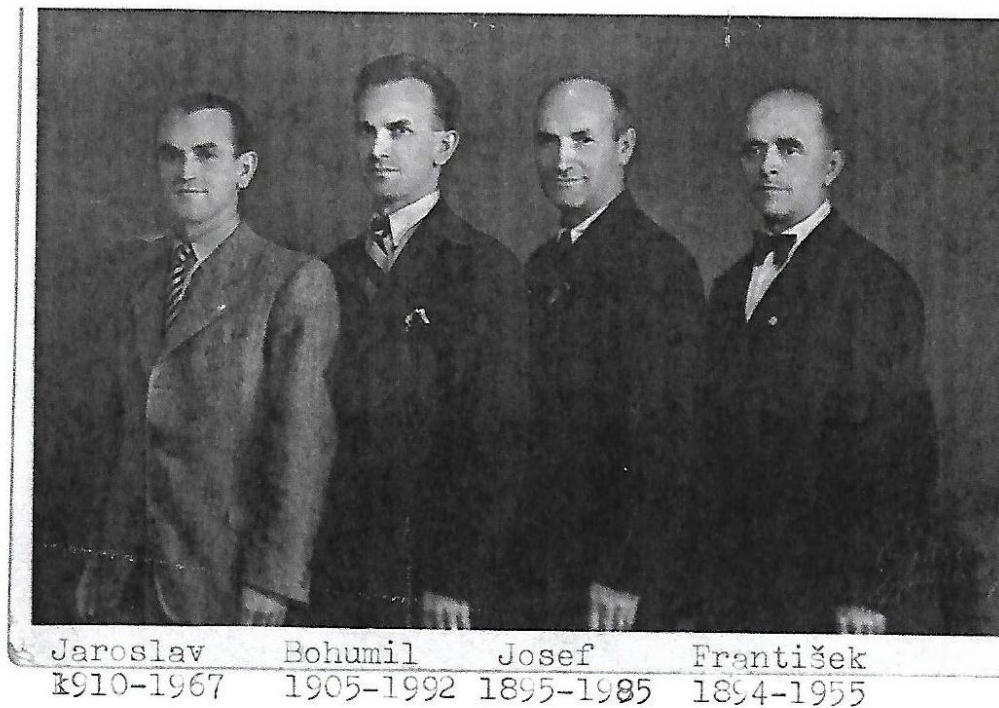
Bylo to hned po osvobození Ostravy. Naši tehdy bydleli v přízemní podlouhlé budově ve dvoře Polakova domu na Michálkovické. A právě na tom dvoře se rozložili k odpočinku vojáci Rudé armády, v kotli vařili guláš, zpívalo se, Ostrava se radovala, že hrůzy skončily.

V pokoji naší rodiny se ubytoval velitel, těšil se, že se konečně vyspí, tři noci tu možnost neměl. V tom vstoupil do bytu posel a podává veliteli dopis s rozkazem, velitel se jen smutně podíval na postel a přikázal přípravu k odchodu tam, kde válka ještě neskončila. Když se loučili, babička si postěžovala veliteli, že jsou také vojáci, kteří berou, co se jim zlíbí. Velitel se usmál a tužkou napsal azbukou přímo na stěnu vzkaz a všichni odjeli. A stalo se, přišla za několik dní šikmooká vojačka, líbil se jí obraz nad postelemi a davaj, já bojovala. Babička ji ukázala napsané, vojačka si přečetla, hodila hlavou, zle se na babičku podívala, ale odešla beze všeho, co chtěla vzít. Jaká to musela být autorita, že stačilo pár slov a člověk poslechl! Nikdo neuměl tehdy azbuku, nikdo neví, co bylo napsáno. Zdi se vymalovaly a barák se později zbořil. Co to asi bylo?

A ještě jeden příběh, co vyprávěla naše mamka. Té bylo ke konci války 17 let. Byly poslední boje na Michálkovické ulici, všichni obyvatelé byli schováni ve sklepích, okolí rachotilo střelbou a výbuchy. Najednou klid. To už nevydržel osmiletý synek a vyběhl ze sklepa ven. Zakřičel: "Rusi jsou tady." A to neměl dělat, jeden z ruských vojáků v této ještě vypjaté situaci se zlekl, obrátil se po hlase a zároveň tím směrem vypálil dávku. Naštěstí kluka zasáhl jen drobně do ruky. Velká hrůza nastala, když chtěl velitel tohoto vojáka postavit ke zdi. Prosili všichni obyvatelé, prosili rodiče synka, že se vlastně moc nestalo. No, voják přežil, naštěstí. Ale byla to zvláštní disciplína u toho vojska.

ALENA GRUŠKOVÁ *1932

Bratři Pekárkové a Mariánské Hory

Bratři Pekárkové vyrostli v Mariánských Horách. Starší František a Josef se narodili v Novém Jičíně, mladší Bohumil na Slezské Ostravě a nejmladší Jaroslav v Mariánských Horách. Byli to bratři mé maminky.

Rodiče bydleli v domě pana starosty Antonína Otýpky, který byl velký vlastenec a byl zakladatelem české obchodní školy v Mar. Horách. Škola se provozovala první roky v domě obchodníka p. Kantora (dnes je to roh ulic 28. října a Výstavní). Budova byla jednopatrová a stála jako dvorní část za hlavní budovou. Protože nebylo v silách obce školu provozovat, museli mít žáci rodiče, kteří mohli dát školné, které činilo 20 zl. za pololetí školního roku.

Když byla dostavěna měšťanská škola, byla také česká obchodní škola přemístěna do této budovy. Pan starosta za výborné žáky platil dokonce školné! Z rodiny Pekárkovy navštěvovali dvouletou českou obchodní školu František (*1894), Josef (*1895), Marie (*1897) a Anna (*1904). Rodiče platili školné jen první pololetí každého žáka, zbytek platil pan starosta Antonín Otýpka.

František Pekárek *1894 †1955

Začal se učit ve Vítkovicích, ale v roce 1910 šel studovat na obchodní školu. V roce 1914 šel na vojnu, a protože nastala 1. světová válka, musel na frontu. Po skončení války nastoupil jako pracovník ministerstva zahraničního obchodu do Liberce a když bylo přemístěno, pak pracoval až do konce života v Praze na ministerstvu. Téměř celý život prožil v bytě v Praze 1 v ulici Ve Smečkách. Přátelil se s Janem Masarykem, básníkem Jaroslavem Seifertem a mnoha dalšími osobnostmi.

Za 2. světové války byl ze svého místa ihned odstraněn a musel nastoupit do Petschkova paláce zvaného Pečkárna. V přízemí dělal něco strážného – zapisoval příchody a odchody přichozích.

Viděl, kdo byl přivážen do sklepních místností, kde byla věznice, kam gestapo přiváželo tzv. politické vězně. Byl svědkem toho, jak např. Julia Fučíka denně posílali ven do města s pozorovatelem a kdo Julia pozdravil nebo posuňkem dal najevo, že se znají, byl zatčen.

František Pekárek celou válku pomáhal odbojovým organizacím. Nás v Ostravě telefonicky přímo z Pečkárny na stanici policejní strážnice Mar. Hory, Vondráčkova 74 informoval, že byly vypáleny Lidice.

Tak v Mariánských Horách vznikla díky knězi P. Jindřichu Březinovi mše na dobrý úmysl, po které se sešli v Katolickém domě jeho přátelé, kteří pracovali v odbojových organizacích. Díky tomuto knězi nebyla vypálena židovská modlitebna v Mariánských Horách na rohu Tovární a Kalusovy ulice. Vyřídil, aby zde byla po odchodu Židů do táborů byla umístěna ordinace městského lékaře MUDr. Josefa Sporysche. Děti, které měly nezaměstnané rodiče, chodil očkovat v neděli do Katolického domu po mši primář MUDr. Bohumil Malý z Ostravy, který postavil budovu Masarykovy ligy proti tuberkulóze. Sama si pamatuji, jak bylo na omítce budovy vytesáno: Masarykova liga proti tuberkulóze. Bylo to ještě před válkou, sbírka starosty Antonína Otýpky přinesla vysokou částku peněz na tuto budovu.

František Pekárek se po skončení 2. světové války vrátil na ministerstvo zahraničí, kde byl denně ve styku s Janem Masarykem. Ministr ho znal již z doby před válkou, věděl, že je velice pracovitý a zodpovědný, že zná několik jazyků, a proto mu svěřoval závažné úkoly.

Po únoru 1948 se všechno zcela změnilo. Všude byli nasazeni „odborníci“, co donášeli na ÚV KSČ věci, co nebyly pravdivé. Dokonce byli příslušníci STB navštívit domácnosti všech jeho sourozenců v Ostravě!

Tak se stalo, že v den, kdy byl usmrčen Jan Masaryk, František Pekárek byl jedním z hlavních svědků, že Jan Masaryk ležel mrtev pod oknem své koupelny, ale okno bylo zavřeno! Byla to velmi špatná doba. František Pekárek byl několik dní těžce vyslýchán. Doklady, které zůstaly v rodině Pekárků, byly předány p. Kadlčákovi, který se rodině představil jako dobrý známý – ale byl to konfident STB. Vyšetřování bylo velice těžké, přesvědčování o tom, že nemohl vidět něco, co se údajně podle ÚV KSČ nestalo, se podepsalo na jeho zdraví tak, že v roce 1955 zemřel na těžkou srdeční chorobu.

Bohumil Pekárek (*1905 †1992) a Sokol

Narodil se v roce 1905 a celé mládí prožil v Ostravě - Mariánských Horách. Absolvoval Obchodní akademii v Moravské Ostravě a nastoupil do Báňské a hutní společnosti v Moravské Ostravě jako tajemník generálního ředitele. Jako aktivní člen Sokola Moravská Ostrava 1 (M. O. 1) se stal jeho náčelníkem. Byl velice oblíbený, pracovitý a pomáhal i mimo pracovní dobu v Okrašlovacím spolku Ostrava. Za svou práci v Sokole, kde pomáhal s výstavou Čapkovy sokolovny, byl velmi váženým občanem.

Při příchodu Němců byl zatčen a celou dobu války byl vězněn. Jeho manželka Marie, náčelnice ženského Sokola M. O. 1, zůstala s dvěma syny za války sama. Těžce se jí žilo.

Po válce prožil Bohumil Pekárek těžkou dobu – Báňská a hutní společnost byla ovládnuta členy KSČ, později pak úplně rozpuštěná. Začal se věnovat vzpomínkám a spolu s panem Čvandou sepsali knihu Fronta v podzemí (vyšlo v ostravském nakladatelství Profil v roce 1967).

V roce 1948 vykonal vzornou práci, když muži Sokola M. O. 1 jeli v červenci 1948 do Prahy cvičit na sokolský slet. V srpnu podepsal s několika dalšími členy župní prohlášení proti záměrnému protisokolskému tažení. V září 1948 byli tito společně se starostou Moravskoslezské župy Antonínem Závišem odsouzeni ve výstražném nezákonném soudním procesu k nepodmíněným trestům od 4 do 6 měsíců. Zažil mnoho vyšetřování nejen uniformované policie, ale hlavně STB. Musel odejít ze zaměstnání a vyměnil několik pracovišť v OKD, kde dobře znal všechny doly, když pracoval řadu let na generálním ředitelství.

Musel odejít i ze Sokola, a to ho velice zarmoutilo, protože válku přežilo jen málo Sokolů a tak zůstal vlastně osamocen. O to více se věnoval sepisování vzpomínek. Pomáhal také pozůstalým po kamarádech Sokolech.

Bohumil Pekárek žil v Moravské Ostravě v Gajdošově ulici. V roce 1992 zemřel.

A co ještě dodat z mých vzpomínek? V době konání sokolského sletu jsme jako Sokol Moravská Ostrava 1 byli ubytováni ve škole v Praze na Žižkově. Tělocvičná jednota zařídila stravování i ubytování, také dopravu z Ostravy do Prahy a zpět. Stalo se, že na strahovský stadion nesměla přijít paní Hana Benešová, seděla tam jen Marta Gottwaldová. Cvičila jsem jako dorostenka nejen protná, ale i tance. Nevím, kdo to zajistil, ale my dorostenky z Ostravy jsme se zapojily a při nástupu (než začala hrát hudba ke cvičení) jsme volaly: „Paní Hanu máme rádi, Marta nám ji nenahradí!“ Když jsme opouštěly plochu stadionu, tak tam stálo mnoho policistů a milice a ti nás důkladně bili. Nikdo z nás, kteří jsme cvičili – a po nás, dorostenkách, cvičili dorostenci – neplakal. Kdo zařídil, co a kdy máme volat, to nevím. Mnohokrát jsme vzpomínali, když už jsme byli v Ostravě, že bití bylo velice silné, jedna dorostenka měla vyražený zub. Taky nám bylo odcizeno z šaten mnoho cvičebních úborů.

A jak dopadl Sokol Moravská Ostrava 1?

Po skončení sokolského sletu bylo nařízeno KV KSČ provést nové volby do vedení Sokola, bratr Hřebík byl odvolán a místo něj byl v Praze dosazen jako náčelník bratr Truhlář. Vedení Sokola bylo ve všech krajích vyměněno, byly zakládány sokolské závodní jednoty. V Ostravě vznikla ZSJ ČSSZ (Československé stavební závody), měla kancelář v Přívozské ulici č. 10 v domě pana Cinnera. Tato jednota změnila v roce 1951 název na Tatran Ostrava. Byla postavena krásná hala Tatran podle návrhu stavitele Gajovského z Ostravy-Hulvák, stavěl ji stavitel Rudolf Šajdek.

V Čapkově sokolovně probíhal v roce 1950 politický proces „Buchal“. Ve dni, kdy byl odsouzen Miroslav Sýkora, syn majitele velké sodovárny v Paskově, jsem zde spolu se svou kolegyní Libuší Jeništovou dělala těsnopisný záznam jednání. Nařídil nám to za zaměstnavatele J. Havránek, vedoucí politického oddělení. Soud probíhal za účasti diváků, sokolovna byla plná. Dnes zde, naštěstí, Sokolové stále cvičí.

Jaroslav Pekárek *1910 †1967

V roce 1910 se v rodině Pekárkových v Ostravě - Mariánských Horách narodil jako poslední dítě syn Jaroslav Pekárek. Finanční situace v rodině byla velmi špatná a tak nemohl jít studovat, šel se vyučit důlním zámečnickem na jámě Ignát.

Byl velmi dobrým sportovcem a spolu s kamarády v Mariánských horách se věnoval sportu. Věnoval se cyklistice, byl členem Klubu českých velocipedistů Vpřed ve Vítkovicích. Zde spolupracoval s kamarádem p. Válkem, který měl na Opavské třídě naproti výhybky u Horní kolonie obchod se sportovními potřebami.

Dále se věnoval hokeji – nejenže hokej sám dobře hrál, ale byl výborným rozhodčím. Tenkrát za první republiky bylo kluziště pod Hulváckým kopcem, kde starý pan Žůrek pečoval o hřiště, v době mrazů kropil trpělivě celou plochu, aby si i děti měly kde zabruslit.

Když začala 2. světová válka, Jaroslav Pekárek se zapojil do odbojové organizace Obrana národa. Vedení jámy Ignát ho přeřadilo na důl Ludvík, a tam jezdil s důlním vláčkem do dolů v tehdy již polském území. Převážel nejen materiál pro doly, ale převážel i osoby, které potřebovaly překročit hranice a dostat se do Polska. Nikdy nikomu neřekl, s kým si tuto „práci“ domluvil, ale převezl mnoho členů naší armády, také mnoho politiků. Byli jsme velmi překvapeni, když po válce přišel děkovný dopis dr. Zdeňka Nejedlého, protože toho spolu s manželkou a synem Vítem také vezl do Polska.

Přesto všechno do KSČ nikdy nevstoupil a miloval nade vše sport. Vychoval dva syny, starší Svatopluk byl disident, spisovatel, vystudoval filosofii, bydlel později v Praze. Mladší syn nemohl jít studovat, ježto nebyl doporučen na školu. Sousedé, kteří mu chtěli zničit život, již nežijí. Přemysl šel tedy pracovat na šachtu a při hornické práci vystudoval VŠB. Pracoval jako technik útlumu šachet v přívoze na dole Vítězný únor. Na to, co pro politické pracovníky vykonal během války jeho otec, nikdo v OKD nepřihlížel a nebylo mu umožněno ani pracovat v Hornickém muzeu.

Jaroslav Pekárek také nevyužil toho, že za války dělal tak záslužnou činnost pro naše odbojáře a až do konce života se nikde nechválil, jak byl za války statečný. Zemřel po těžkém úraze v roce 1967.

Jaroslav Pekárek byl také velmi dobrým kamarádem spisovatele Zdeňka Jirotky, rodáka ze Slezské Ostravy.

Josef Pekárek *1895 †1985

Narodil se v roce 1895 v Novém Jičíně, ale celá rodina se záhy přestěhovala do Ostravy – Mariánských Hor. Pocházel z početné rodiny, měl 8 sourozenců a velmi přísné rodiče. Otec vystudoval gymnázium v Příboře a chtěl, aby se všechny děti věnovaly studiu.

Josef Pekárek měl v Mariánských Horách hodně kamarádů, téměř všichni chodili do Sokola a studovali. Josefa rodiče posílali na studia do první české obchodní školy. Studium bylo dvouleté a platilo 20 zlatek školného za rok. Protože otec živil početnou rodinu sám, starosta Antonín Otýpka, v jehož domě na Žižkově ulici č. 156 rodina bydlela, platil školné za Pekárkovy děti.

Po ukončení obchodní školy začal pracovat v hornické zdravotní pojišťovně – později zvané Revírní bratrská pokladna. Celý svůj dlouhý život vykonával tuto funkci účetního velmi svědomitě. Vychoval 3 děti, dvě dcery a syna.

Od mládí byl členem Sokola, zastával různé významné funkce, a proto byl ihned po nástupu Němců do Ostravy zatčen, vyslýchán a poté vyslán do koncentračního tábora Sachsenhausen v Oranienburgu u Berlína. Zde ležel na kavalci s ředitelem měšťanské školy v Ostravě-Muglinově Josefem Dobešem, s malířem a spisovatelem Josefem Čapkem, s panem Valou, vináříkem z Moravské Ostravy, ale také s Antonínem Zápotockým, pozdějším prezidentem.

Josef Pekárek byl mezi vězni velice oblíbený, pomáhal každému, co bylo v jeho silách. Stalo se, že do stejného oddělení lágru byl přivezen z Ostravy vězeň, který v Ostravě v zimě 1941/1942 postavil na tehdejším Hlavním náměstí (dnes Masarykovo) sochu ze sněhu. Občané mu přiváželi sníh z blízké kolonie, která se nalézala ve Slezské Ostravě při soutoku Lučiny, která se vlévala do Ostravice. Obdivovali mladého hocha, že dělá sochu, i když nemá pravou ruku až po loket! Nebyl Němec, byl Rakušan a tak se stalo, že ani v naší Ostravě jsme nevěděli, že tak špatně dopadl. Říkali mu Hans, někteří Heinrich. Nepodařilo se nám zachovat ani jeden z dopisů, které nám, když přežil Oranienburg, do Ostravy posílal. Díky Josefu Pekárkovi dostával léky, které nebylo možné v koncentračním táboře zajistit. Jednou za měsíc mohli vězni dostat balíček, proto jsme posílali sklenice marmelády, ve kterých byla vložena malá lahvička s léky.

Josef Pekárek, Josef Dobeš a Josef Čapek byli velcí kamarádi, říkali jim v celém lágru „tři Pepíci“. Před Vánocemi sepsal Josef Čapek koledu, pan Josef Dobeš nakreslil k této koledě okolí a měli povoleno ji odeslat domů.

Velké štěstí měli Josef Pekárek i Josef Dobeš, že přežili pochod smrti z Oranienburgu do dalšího lágru v Německu. Při tomto pochodu dostávali někteří vězňové silné injekce proti bolesti. Tak zemřel i Josef Čapek – zemřel, když šli pěšky do jiného tábora. Musel být pohřben, ale žádný z přeživších nevěděl, kam byl s ostatními zesnulými odvezen a kde je pohřben.

Josef Pekárek po příchodu do Moravské Ostravy 10. června 1945 opět nastoupil do Revírní bratrské pokladny jako vedoucí účtáren. Ihned se zapojil do práce v Sokole Moravské Ostravy. Zařídil, že před Čapkovou sokolovnou byl umístěn velký balvan s nápisem: „Na paměť umučených bratří“, aby připomínal, jak velký počet Sokolů položil život za vlast. Bohužel právě v této sokolovně byl v roce 1950 uspořádán největší politický proces v Ostravě. Kámen i s nápisem byl odstraněn.

Josef Pekárek se dožil 90 let a je pohřben v Ostravě.

Jan Pešat a Ostravská filharmonie

V Ostravě - Mariánských Horách vyrostl a mládí zde prožil Jan Pešat. Vystudoval a pak učil na měšťanské škole v Ostravě-Hrušově. Miloval hudbu a tak v roce 1930 založil filharmonické sdružení zvané Ostravská filharmonie. Hrál zde hodně jeho kolegů učitelů a celá policejní hudba z Moravské Ostravy. Toto filharmonické sdružení hrálo nejen v Ostravě, ale i v jiných městech, např. ve Vsetíně za války byla hrána Smetanova Má vlast a Dvořákovy Slovanské tance.

Hudebníci hrávali často i zadarmo nebo za minimální odměnu, aby se získaly peníze pro rodiny, jejichž otcové byli za války věznění. Kdo to ale dnes ví? Pan učitel Jan Pešat se stal zakladatelem hudební školy v Ostravě-Vítkovicích a byl dlouhá léta jejím ředitelem.

Byl milovníkem vážné hudby a velice často pomáhal školám, kde hrál orchestr. Miloval Leoše Janáčka a jeho hudbu. V roce 1928 při návštěvě Brna zjistil, že vážně onemocněl Mistr Leoš Janáček. Pan učitel ihned obešel všechny známé, žádal je o pomoc. Tak se stalo, že zajistil v Moravské Ostravě v sanatoriu dr. Kleina Janáčkovi pobyt, kde byl léčen (v Kleinově sanatoriu na Hornopolské ulici bylo později umístěno gynekologicko-porodnické oddělení Městské nemocnice na Fifejdách). Léky zajišťoval např. u primáře Raimunda Šrámk, ředitele státní nemocnice v Zábřehu. Hodně mu pomáhal primář Bohumil Malý a mnoho jiných lékařů.

Největší radost ale udělal Leoši Janáčkovi, když s několika členy filharmonického sdružení přišli Mistrovi zahrát přímo pod okna pokoje! Majitel sanatoria dr. Klein pohotově přidělil Leoši Janáčkovi další místnost, kde mu pravidelně přicházelo hrát několik muzikantů, někdy kvarteta, jindy celá dechovka policejní hudby! Byl to pan učitel Jan Pešat, který se se svým kolektivem hráčů v srpnu 1928 naposledy s Janáčkem rozloučil. Takovou krásnou rozlučku Fifejdy již nikdy neviděly...

Filharmonické sdružení hrávalo nejvíce v kostele sv. Pavla ve Vítkovicích, kde ho o hudbu žádal kněz, farář Olšovský.

O spolupráci na pomoc postiženému Slezsku jej požádala spisovatelka a malířka Helena Salichová. V rámci akce „Budujeme Slezsko“ hrával Jan Pešat se svým početným kolektivem velice často. Zadarmo vyjížděli do mnoha městeček a obcí v okolí Moravské Ostravy. Největší díky sklídili v Opavě, která byla téměř samá troska!

Jan Pešat miloval Beskydy. Kdykoliv měl možnost, jezdil do Frýdlantu nad Ostravicí a šlapal na Lysou Horu. Stalo se zvykem, že i řada muzikantů jezdila na hory, aby si „vyčistila plíce“, jak říkal pan učitel.

Byl to člověk velice štědrý, dobrosrdečný a také se stalo, že mnohdy na svou dobrotu doplatil. Za první republiky byla nejen policejní hudba, ale všechny šachty měly své dechovky. Pan učitel zadarmo všem pomáhal, radil a vzpomínám, jak mu byl vděčný i vedoucí dechovky dolu Hlubina Ing. Edvin Bartoš. Jan Pešat se velmi zasloužil o hudební vzdělání mnoha ostravských občanů a absolventů hudební školy Leoše Janáčka ve Vítkovicích. My, kteří jsme ho dobře znali, můžeme jen vzpomínat, jak Ostravu zviditelnil. Proč ale nemá ve městě dodnes památník?

Pane učiteli Pešate, nikdy na Vás nezapomeneme!

Naše první televize

Jak ten čas letí... Nechce se mi věřit, že je to již šedesát let, co jsme si pořídili první televizi! Začalo to tím, že naproti v domě večer zasvítilo modré světlo a my jsme dvakrát týdně uvažovali, kdy ušetříme na náš vlastní televizor. Náš malý syn měl kamaráda, se kterým si povídali, co asi ta televize je, co se v ní vidí... Tak jsme s manželem šetřili po stokoruně měsíčně, abychom udělali našemu malému radost. V říjnu jsme si půjčili od rodičů ještě 800 Kč a šla jsem k panu Bártkovi do elektro obchodu na tehdejší Dimitrovově třídě v Přívozu koupit televizní přijímač.

Pan Bártek byl velice ochotný, ptal se mě, jaké barvy máme nábytek, že si podle toho můžeme náš přístroj vybrat. Protože bylo po 17. hodině, nemohl nám přístroj vyzkoušet, tak nám jej pomohl naložit na kočárek a popřál nám hodně radosti s televizorem. Spolu se synkem Petříkem jsme převelikou bednu přivezli až k domu, abychom překvapili tatínka. Ten právě přijel z práce, ale překvapil on nás – měl ruku v sádře!

Vynesli jsme s potížemi naši televizi do bytu, ihned jsme ji postavili na šicí stroj a tatínek nám jednou rukou televizor vybalil, zapojil do elektriny, dal kus drátu místo antény a hle: televize se rozsvítila! Bylo to 18. října 1956 a v televizi byla hra od profesora dr. Martínka Jakub Oberva se Štěpánkou Ranošovou. To byla radost!

Pěťá se hned pochlubil kamarádovi, který bydlel v bytě nad námi. Ten se přišel podívat, a s ním sousedky. Protože se program všem velice líbil, tak i rodiče Otíka okamžitě šli koupit přijímač. Jenže Otík chtěl větší obraz. Koupili tedy televizor značky Ekran. Pojednou začal soused zvonit, že mu televize nejde, proč asi? My jsme již měli koupenou pokojovou anténu, tak jsme mu ji půjčili – ale nic. Až zašel manžel nahoru, tak zjistil, že mají sice větší obraz, ale bez signálu, protože ruská televize měla napětí 220 V a my měli jen 120 V, vše vyřešilo trafo. Druhý den přišel Otík s tím, že mají ještě větší obraz! Jeho táta s kamarády vyrobili plastovou nádrž na vodu, kterou postavili před obrazovku a hle: obraz byl hned větší! A protože hoši všeho věku měli pořád nějaké nápady okolo provozu televize, tak náš tatínek vymyslel další legráčku: na obrazovku připevnil barevnou folii a my měli v domě první barevnou televizi! To se zejména líbilo našim starším susedkám, které chodily neúnavně denně na televizi (židle si nosily svoje), takže jsme po 19. hodině měli stále plnou kuchyň.

Po několika měsících nám kamarádi z televizního vysílače Bobrovníky zapojili polskou televizi! To ještě nikdo v domě neměl.

Tak jsme si naši milou Teslu oblíbili... Jenže nebyly k sehnání často se kazící lampy A-Z4, ty nám dodávali známí až z Prahy. Protože jsme si díky naší „bedně“ zvykli na denní zprávy a výběr programů nám vyhovoval, pořídili jsme si časem další přístroje. Naši první televizi mám dodnes na památku na prádelníku.

Osobnost P. Aloise Vašici

V roce 1927 v Moravské Ostravě ve „starém“ kostele sv. Václava sloužil vynikající kněz, známý lidumil páter Alois Vašica. Pomáhaly mu i sestřičky z kláštera, který patřil k tomuto kostelu a farnosti. Patřila sem také velká „farská“ zahrada, dnes součást Černé Louky. Nyní je vedle biskupství. V budově vedle fary byla i knihovna, kam jsme za války chodili, my dnes osmdesátiletí, půjčovat po mši knihy. Byly zde Verneovky, Jiráskovy spisy, cestopisy i knihy o skautech.

Páter Vašica konal mnoho pohřebních obřadů na hřbitově, byl oblíbeným knězem, nikomu neodmítnul poslední službu. Milosrdné sestřičky se staraly o levné pohoštění pozůstalých, protože v té době se konaly po pohřbech „rozlúčky“. Mnohokrát – zvláště po důlních neštěstích se zde scházivali příbuzní – pozůstalí a Katolický dům byl velice oblíbeným místem. Bylo zde i malé jeviště, kde se hrávaly hry pro děti. Nalézal se blízko hřbitova na Opavské třídě vedle domu p. Vávry, sochaře. Dnes je zde umístěno Divadlo Petra Bezruče, v roce 1950 byl Katolický dům církvi římsko-katolické odebrán. V roce 1927 vznikla policejní hudba, kterou vedl Antonín Sochor, a brzy začala hrávat také na pohřbech, především významnějších občanů. Stalo se, že po pohřbu tragicky zahynulého inženýra dolu Hlubina měl pohřeb horník, otec mnoha dětí, mrtvý ze stejné tragédie. Páter Vašica požádal kapelu, zda by nezahrála i horníkovi. Policisté skutečně zahráli a nakonec viděli, jak páter Vašica obešel všechny přítomné na pohřbu, vybral peníze do čepice a dal je chudé vdově.

Po obřadu pozval policejní hudbu do Katolického domu „na pivo“. Při tomto sezení vyprávěl příhody ze své farnosti. Jednou vyprávěl, jak jedna hluboce věřící žena, bydlící na Opavské ulici 207, jela z Mariánských Hor pomodlit se do kostela sv. Václava. Jen zapomněla na Hlavním náměstí vystoupit z lokalky (lokální trať, proto lokalka) a za jízdy z ní vyskočila. Policista jí udělil pokutu, pro kterou dlouho plakala – vždyť spěchala na mši! Policisté se rozesmáli, protože věděli, kdo tu pokutu vybral. Dobře si ženu pamatovali, neboť byla velmi stará a nikdo by nevěřil, že dokáže vůbec něco takového udělat! Ani přímluva pátera Vašici nepomohla, pokutové bloky byly odevzdány a peníze vrátit nešlo. Nakonec se tím paní chlubila. Ukázalo se, že šlo o devadesátiletou babičku z matčiny strany spisovatele Zdeňka Jirotky.

V roce 1924 byl zásluhou spisovatele Rudolfa Těsnohlídka postaven vůbec první vánoční Strom republiky v celé ČSR. Pod tímto stromem byla umístěna pokladnička a vybíralo se na postižené děti – tj. na dobročinné účely. V Ostravě byl vztyčen strom hned v roce 1925.

P. Alois Vašica byl člověk velice rozhodný, rychlý a štědrý. V roce 1928 vlastním nákladem získal jedli, kterou nechal postavit na místě před obřadní síní hřbitova. Aby akce byla opravdu slavnostní, požádal policejní hudbu o zahrání při postavení stromu. Bylo zřejmé, že výtěžek ze sbírky pod tímto prvním stromem se musí věnovat na dobročinné účely. Vzhledem k tomu, kolik dětí ve farnosti trpělo TBC a rodiče neměli na očkování, o využití sbírky bylo rozhodnuto: celý výnos sbírky ve výši více než 3 600 korun půjde na injekce pro děti z ostravských kolonií!

Ve spolupráci se zakladatelem a ředitelem nemocnice v Zábřehu nad Odrou primářem MUDr. Raimundem Šrámkem (kterého vynikající mariánskohorský dr. May adoptoval a vydržoval na studiích medicíny) byly zakoupeny očkovací látky a děti byly naočkovány. Dělo se tak v Katolickém domě, ale také na faře v Mariánských Horách (díky P. Janu Březinovi), v Horní i Dolní mariánskohorské kolonii i na tzv. Bílé škole.

Díky tomuto počínu a na něj navazujícím dalším se podařilo i nadále vybírat po drobných částkách peníze na potírání plicních chorob. MUDr. Bohumil Malý přišel do Ostravy v roce 1921 a založil ostravský odbor Masarykovy ligy proti tuberkulóze, P. Alois Vašica s ním velmi spolupracoval. Když byla postavena budova Okresního sociálně-zdravotního ústavu, byla zde umístěna i Masarykova liga proti tuberkulóze (budova před nemocnicí na Fifejdách, kde za války sídlilo gestapo). Masarykova liga byla po válce zrušená, páter Vašica zapomenut.

Policejní hudba Moravská Ostrava

Policejní hudba byla v Moravské Ostravě založena na podzim 1927. Jejím dirigentem byl nadstrážmistr Antonín Sochor. Po jeho smrti hudbu vedl Karel Stonavský. Policejní hudba byla ve městě oblíbená a účinkovala nejen na policejních a státních akcích, ale také na soukromých akcích. K nacvičování měla hudba přidělenou zkušebnu v Hulvákách naproti závodního tržiště v budově policejní školy, která patřila Vítkovickým železárnám.

Velitelem ostravské policie byl na počátku II. světové války mjr. Němec, který v budově policejního ředitelství také bydlel, velitelem celé Moravské Ostravy byl major Merler.

Na počátku července 1943 byli členové policejní hudby zatčeni a vypadá to, že kvůli žárlivosti manželky jednoho z hudebníků. Policejní hudba nacvičovala po večerech, paní se rozčílila, že muž je někde s kamarádkou a šla na policejní velitelství požádat o prošetření. Vrátný místo informování majora Němce (příznivce policejní hudby), zavolal přímo na Gestapo. Ti se okamžitě rozjeli do zkušebny policejní hudby, kde přistihli muzikanty při poslechu zakázaného západního rozhlasu. Okamžitě museli nasednout do policejního autobusu a byli odvezeni neznámo kam.

Můj tatínek byl toho večera zapůjčen do opery do Ratiboře, kde jim onemocněl fagotista – jel tam právě na příkaz mjr. Němce. Ráno jsme byli probuzeni tlukáním na dveře – za nimi stál gestapák a taky náš soused Josef Hanák, který byl řidičem policejního zeleného Antona. Bydleli jsme v policejních domech U Náhonu 8. Tatínek požádal pana Hanáka o půjčení vysílačky, aby zavolal mjr. Němce a vysvětlil mu, že nikde v Hulvákách nemohl být, když hrál v Ratiboři v divadle a přijel domů nad ránem. Mjr. Němec ho uklidňoval, že se nemá rozčilovat, vzít si něco prádla a jídla a hudební nástroj, také pro ostatní muzikanty aby něco přibral. A že se celá věc brzy vysvětlí, hlavně ať neodporuje a zůstane klidný.

Gestapák měl přesné instrukce a tak pana Hanáka navigoval až do Netvořic u Benešova v Čechách, kde byl budován velký pracovní lágr, pobočka koncentráku. V Netvořicích je gestapák vysadil na faře a pokračoval dál. Přijelo nákladní auto, odvezlo potraviny a tatínka do Maskovic, kdežto věci, které přivezl, zůstaly na faře. Knězem byl v té době páter Petr Sirotek, který policejní hudbě pomáhal, ta zase na oplátku hrávala v neděli v kostele. Tatínkovi se díky dobrým lidem podařilo poslat domů pohlednici. Pořídil také několik fotografií policejní hudby před sutinami domů oblasti, kde se pohybovali. Fotografie jsem odevzdala, mám už jen fotokopie.

Díky upřesnění PhDr. Tomáše Zouzala z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, který se o vysídlování oblasti zajímal, vím, že: „*V letech 1942–1945 proběhlo vysídlení Benešovska, Neveklovska a Sedlčanska. Na území 75 obcí vznikl nový výcvikový prostor pro jednotky Waffen SS - největší vojenské cvičiště, jaké se kdy v českých zemích nacházelo. Vysídlení bylo zároveň největší protektorátní migrační vlnou. Změnil se život 30 000 lidí, kteří většinou přišli o svůj domov. Oblast byla částečně dále využívána i hospodářsky, nyní ovšem v režii SS. Na cvičišti vzniklo přes 40 tzv. SS-Hofů - zemědělských dvorů, kde pracovali zůstavší obyvatelé.*“

Policisté byli do Maskovic přivezeni tak, jak byli na zkoušce, v policejních uniformách a s hudebními nástroji, nejvíce jim chyběly potravinové lístky. Byli ubytováni v opuštěných domech, museli pomáhat na žnových pracích, pomáhali bourat domky po vysídlených obyvatelích. Dělali výkopové práce, pracovali na rozvodu elektrického vedení. Několik týdnů byli v osadě Třepčín, která byla prázdná, a mohli si tam sami vařit. Občas jim se stravováním pomohly přítomné rodiny, z jedné jejich dcera – tehdy asi osmiletá – si vzpomněla na jednu situaci a po letech mi ji písemně sdělila.

Z dopisu paní Marie Šmejkalové, který vznikl na základě výzvy starosty obce: „*Maskovice byly vystěhovány v roce 1942, to byla první etapa. Byl zde zřízen dvůr SS. Netvořice se stěhovaly v roce 1943. Stěhovala jsem se i já s rodiči a sestrami. Lidé, kteří si nestihli najít náhradní ubytování (lidé z druhé a třetí etapy), byli v roce 1943 nastěhováni do Maskovic. Mně bylo tenkrát osm let, jedné sestře 5 let a nejmladší 14 dní. Skoro v každém domě bydlely 2-3 rodiny. ... Doma jsem pak slyšela, jak si maminka s tatínkem povídají o policistech z Moravy, kteří jsou ubytováni v Lešanech a které vozí do Třebšína. Jednou, po návratu ze školy, vyprávěla maminka, že k nám přišli právě ti policisté, kteří ve vsi něco dělali. Muselo to být na podzim, v době, kdy byly zralé švestky. Maminka měla upečený švestkový koláč a každému z policistů ukrojila. Nevím, kolik jich bylo. Jeden z nich olíznul nůž a říznul se do jazyka, tak mu maminka koláč zabalila.*“ (31. 3. 2011)

Během roku, který strávili policisté na těchto nucených pracích, se nedostalo rodinám žádných informací. Za rok byli příslušníci policejní hudby z Maskovic propuštěni a vrátili se zpět do Moravské Ostravy, o svém pobytu měli zakázáno hovořit. Jak se ukázalo, ne všichni však po zatčení do Maskovic odjeli, popraven byl např. manžel oné žárlivé ženy, na jejíž popud celá tragédie vznikla.

Po skončení války byli hudebníci od policie propuštěni a mnoho jich se hudbou živilo – v rozhlasovém orchestru, ve filharmonii, v orchestrech divadel apod.

Školství v Moravské Ostravě od r. 1920

Povinná školní docházka byla již od doby císařovny Marie Terezie v celém Rakousko-Uhersku. V ČSR byla školní docházka pozměněna, a sice, byly jednak obecné školy – ty měly tříd pět a potom byla škola měšťanská, která měla třídy 3. Celkem 8 tříd povinné školní docházky. V roce 1920 byla provedena změna, a sice obecné školy a 4 třídy měšťanské školy. Celkem tedy 9 roků.

V městech byla zakládána také česká gymnasia, trvala 8 roků. Co bylo v Moravské Ostravě? První české gymnázium bylo v Moravské Ostravě založeno v roce 1897! Tato první česká střední škola na Matiční ulici měla žáky – studenty, z nichž někteří pocházeli z velice sociálně slabých, dokonce z nejslabších vrstev. Proto byl po vzniku gymnázia založen obětavými vlastenci založen Spolek pro podporování žáků této střední školy.

Spolek byl založen 11. prosince 1897, měl pevné stanovy a pomáhal všem sociálně slabým studentům. Příjmy byly členské příspěvky a dary. Prvním ředitelem byl Adolf Ručka.

Mor. Ostrava měla mnoho škol, zvláště po r. 1924, kdy došlo založení velké Ostravy, připojením čtvrtí jako: Mar. Hory, Vítkovice, Hrušov, Zábřeh, ale i mnoha dalších.

Začátkem války, v r. 1940 byla po nástupu Němců pozměněná školní docházka podle vzoru z tehdejší Velkoněmecké říše, tak, že 4 třídy + 4 třídy tvořily tzv. základní školu, do které byla povinná docházka. Tuto školu museli mít všichni žáci běžného průměru. 4 třídy tzv. hlavní školy mohli navštěvovat žáci, kteří měli vyznamenání, a na gymnásium mohli jen žáci, kteří měli jen jedničky! V době války, byla změna a to: od 3. třídy byla povinná němčina, která se vyučovala každý den, PO-SO v počtu 8 hod. týdně! Český jazyk byl jen 4 hodiny za týden!

Hodně učitelů a ředitelů bylo v koncentračních táborech, mnozí se nevrátili.

Mnoho škol bylo zavíráno, byly tam zřízeny pro německé vojáky lazarety. Např. Mariánské Hory, Novoveská 1. dívčí obecná škola.

Od r. 1943 se školy v době poplachů stávaly veřejnými kryty, proto se vyučovalo někdy jen 3× týdně, v době před koncem války se chodily děti učit tak, že se nosily vypracované domácí úkoly – šetřilo se tak topení ve školách. Mnozí učitelé učili i žáky doma.

V letech 1940-1946 byly jen školy základní, hlavní a gymnázia.

Po osvobození byl povinný JUK – tj. jednoroční učební kurs, což byla náhražka za 4. třídu měšťanské školy.

Výborná třídní učitelka

V roce 1942 jsem nastoupila do 1. třídy dívčí Hlavní školy v Ostravě – Mariánských Horách. Bylo to u kostela, na Podlahově ulici. Ve třídě nás bylo 40 a třídní učitelka se nám představila jako Emílie Buchtová. Byla to žena asi 40letá, velice milá, ale přísná. Protože jsme byly za války naučeny žít velice skromně, byly jsme překvapené tím, že nás paní učitelka tak mile přijala. Zařídila nám všem, ať jsme byly z jaké rodiny, že jsme dostávaly na přesnídávku hrníček mléka, které bylo jen na potravinové lístky. Také zařídila, že jsme dostaly občas i rohlík bez lístků! To zas dodával pekař pan Mandl z náměstí...

Paní učitelka byla svobodná, pocházela z Olomoucka a byla velice vzdělaná. Naše třída byla vyzdobena tolika obrazy, že i naši rodiče při návštěvě třídy žasli. Pokud si pamatuji, bylo jich přes 40 kusů! Jak jsme až po čase zjistili, byla to sestra národního umělce, malíře Karla Svolinského. Toho jsme všechny spolužačky osobně poznaly, když nám tragicky zemřela jedna z nejchudších spolužaček, Květko Kadulová a on, aby nám udělal radost, nám tuto Květušku vymaloval. Její obraz nás provázel do posledních dnů ve třídě pí. učitelky Buchtové v r. 1947.

Naše třídní paní učitelka nás pravidelně vodila do Domů umění na výstavy, ale především do divadla, kde dokonce za mnoho žákyň platila i vstupné. Měšťanská škola, za války zvaná Hlavní škola pořádala i za války pravidelně každý rok v červnu školní akademii, kde jsme přednášely básně. Dokonce s námi podnikla výlet za básníkem Petrem Bezručem do Kostelce na Hané.

Byla velice překvapená, když jsem jí řekla, že jsem se naučila básničku o Petru Bezručovi. Vysvětlila jsem jí, že jsem byla v Praze na Předsletových tělovýchovných slavnostech v r. 1947 a tam nás, ze školy v Ostravě navštívil mamčin bratr s kamarádem, který byl redaktorem. Ten pán se nás ptal, jak se učíme český jazyk, kdo je naše učitelka a když jsme mu sdělily, že všechny umíme Bezručovu báseň Ostrava, strýček mu ukázal na mně. Pan redaktor uznal, že básničku umím, ale ptal se mne, jestli bych se chtěla také naučit tu, která vznikla v Praze. Samozřejmě, slíbila jsem, že ji při další návštěvě Petru Bezručovi povím. Bylo to po válce, nevěděla jsem, že jsem něco slíbila předčasně. Doma jsem to rodičům přednesla a nezapomenu, jak i paní učitelka zbledla, když jsem to ve škole také přednesla. Hned chtěla znát autora, tak maminka napsala strýčkovi, kdo je ten pan redaktor. Odpověď přišla obratem: byl to redaktor Jaroslav Seifert ze Žižkova, a poslední sloka této básně zní: Čí jsou ty hutě zkrvavené? Čí jsou ty doly, ve kterých dřeme? A odpovědí ticho je prázdné...

Bezručí, Petře, ty starý blázne! A pan redaktor se daleko později stal nositelem Nobelovy ceny! Doma mi marně vysvětlovali, že byl v r. 1929 vyloučen z KSČ, ale národním umělcem byl navrhován řadu let, ocenění dostal až v roce 1984! Měla jsem to štěstí, že jsem byla i na jeho pohřbu v Praze, ale do Rudolfiny, kde byl ráno obřad, jsem nebyla vpuštěna, až odpoledne byl další obřad v Praze u kláštera ve Střešovicích, poslední rozloučení dělal herec Národního divadla pan Josef Kemr! Celý obřad v Břevnově dělal katolický kněz, P. A. Kánský...

V r. 1947 jsme se s naší třídní učitelkou Emílií Buchtovou rozloučily. Škoda, že žádná ze spolužaček nemáme její fotografii, protože ona se zásadně odmítala fotografovat. Vždy na konci školního roku jsme se scházely celou řadu let v Katolickém domě v Mariánských Horách. Chodívaly jsme k ní do bytu na návštěvy, a to až do jejího odchodu do Prahy, kde zemřela v domácnosti bratra, národního umělce Karla Svolinského.

Vzpomínky na Josefa Filgase

V době před druhou světovou válkou učila v Mariánských Horách na II. dívčí obecné škole učitelka Božena Vopařilová. Byla velice oblíbená učitelka, žáci ji milovali. Po nějaké době se v její blízkosti velmi často objevoval mládenec, kterému jsme říkali pan učitel. Byl to všímavý mladík, denně chodíval do dolní části Mariánských Hor k jámě Ignát a velice často byl viděn, jak si zapisuje nějaké poznámky.

Na začátku měsíce července vyváželi z jámy Ignát, stejně jako na ostatních šachtách v našem městě, koníky, aby se napásli na sluníčku na čerstvé trávě poblíž dolu. Dělo se tak na svátek sv. Prokopa, patrona horníků. Všichni z okolí jsme jim nosili suché pečivo a hlavně mlsky, nejvíce tedy cukr. „Pan učitel“ – Josef Filgas začal chodit také, aby viděl koníky na vlastní oči. A zažil zde také to, že havíři, kteří s koníčky jezdili denně celé směny v dole, se rádi setkávali se svými „tahači vozíků“ i na louce. Každý koník měl svoje jméno, ale zároveň slyšel i na jméno svého pána.

Stalo se, že koníček uslyšel, jak havíři volají na svého kamaráda: „Karle!“ Koníček, kterého mnoho let v podzemí opatroval jeho vozač, uslyšel jméno Karel a hned se vydal k horníkovi, kterého očichal a začal pilně olizovat. Jeho pán, tedy horník Karel, začal koníčka hladit a dával mu také mlsky. Přitom mu radostí tekly slzy, že ho jeho miláček – koníček, poznal. Nevěděli jsme jako děti, že koníci jsou téměř všichni slepí, když žijí řadu let v naprosté tmě v podzemí! A ani jsme nevěděli, že tento havíř z dolní kolonie z Mariánských Hor je již v penzi a několik týdnů koníka neviděl! Všichni jsme je obklopili a radovali jsme se z toho, že koníček poznal svého „pána“. Byl mezi námi i Josef Filgas. Pohotově začal debatovat s horníky, později se s nimi několikrát sešel a začal se také zajímat, jak si koníci žijí v hluboké jámě Ignát. Prostřednictvím paní učitelky Vopařilové a našich známých se seznámil se závodním inženýrem p. Moslerem, který mu umožnil, aby se dostal do prostor jámy Ignát, kde koníci celý rok žili.

Tak začal Josef Filgas soustřeďovat vzpomínky a současné zážitky havířů a občanů, kteří koně chodili sledovat již několik roků. Seznámil se se spisovatelkami Helenou Salichovou a Jarmilou Glazarovou. Po velmi krátké době sepsal krásnou knížku Koníček Ivánek. V této knížce seznámil především nás, tehdy žáky obecných škol s tím, jaké kamarády máme na ostravských šachtách.

Protože již předtím napsal – mimo jiné – knížku Mezi brášky, kterou jsme jako děti četli nejen ve školách, ale byl to častý dárek k různým svátkům, a protože jsme také koníčky znali, byla i kniha Koníček Ivánek v době války i po ní nejmilejší knížkou ostravských dětí.

Na podzim roku 1938 se muselo mnoho dalších občanů, kteří pracovali na šachtách v okresech Karviná a Český Těšín, odstěhovat do Moravské Ostravy, protože tuto část naší republiky získalo Polsko. My, kteří jsme tenkrát byli dětmi, jsme nechápali, co to je mobilizace a byli jsme velice překvapeni, když do Mariánských Hor, a to přímo na koleje u nádraží, byli nastěhováni horníci s rodinami, a to vždy několik rodin do jednoho vagonu. Na pomoc těmto havířům začal jednat s vedením jámy Ignát nejen kněz, páter Jindřich Březina, ale i mnozí učitelé a také Josef Filgas. Chodil denně do kolonie Kažmír, kam byly postupně stěhovány rodiny z vagonů. Byl podzim, nebylo kde vykoupat děti, a proto musely vdovy, které bydlely na Kažmíři, uvolnit jednu místnost pro rodinu, která přijela „z Polska“. Aby se tyto děti měly kde připravovat do školy, Josef Filgas spolu s ředitelem školy Krečmerem a paní učitelkou Vopařilovou dohodli s místním hostinským Novákem z Vondráčkovy ulice uvolnění místnosti pro přípravu dětí do školy.

Po válce se Josef Filgas zapojil do akce Heleny Salichové „Budujeme Slezsko“ na pomoc postiženému Slezsku např. tím, že v kině Slávia v Mariánských Horách (později i jinde) četl nám, dětem, ze svých knížek. Vybíralo se dobrovolné vstupné.

Několik let jsme se s panem Josefem Filgasem neviděli, až ostravská knihovna pořádala v Komenského sadu čtení a půjčování knih, hlavně dětem. Byla to vynikající akce, mnoho nás tam začalo pravidelně docházet a nejen půjčovat knížky, ale také jsme mohly my, někdejší válečné děti, vzpomínat na trpká léta války. A tak se stalo, že jsme se s panem Filgasem setkali! Vůbec se nezměnil, pomáhal nejen vzpomínkami, ale i radami, co se dá ještě při těchto návštěvách při čtení v parku zlepšit. Byly to překrásné dny!

Vzpomínky na Jarmilu Podivínskou Glazarovou

V době první republiky se asi od roku 1928 v Moravské Ostravě setkávali lékaři v kavárně Fénix, kde si vyměňovali své zkušenosti. V té době v našem městě žádné organizace lékařů nebyly.

Na tato setkávání začal docházet i městský lékař z Klimkovic. MUDr. Josef Podivínský byl velice oblíbeným lékařem v Klimkovicích, ale i přilehlých obcích. Když ovdověl, začal stavět velkou vilu, kde měl také ordinaci, ale hlavně větší zahrádku. Oženil se s mnohem mladší ženou, která ho doprovázela při jeho návštěvách pacientů v Klimkovicích. Jeho paní Jarmila velice ráda poznávala okolí Moravské Ostravy, a když jezdil na schůzky lékařů do Ostravy, začala jezdit s ním. Lékař ale brzy poznal, že jeho ženu zajímá všechno, co se ve Velké Ostravě koná, proto jí domluvil, že v době jeho schůzek s přáteli lékaři, bude ona mít společnost s ženami těchto lékařů v kavárně Savoy na rohu Zámecké a Puchmajerovy ulice. Palác – objekt pojišťovny Riunione Adriatica di Sicurita architekta Karla Kotase, kde kavárna sídlila, byl dokončen v roce 1928. V této kavárně při jejich schůzkách hrávala hudba státní policie. Paní Podivínská, které se říkalo „pani doktorova“, navázala styky s vedoucím kavárny a ten ji seznámil s policisty – hudebníky, kteří běžně pracovali na policejních stanicích v Moravské Ostravě. Nejen život v kavárnách ji zajímal, byla zvědavá žena a do Ostravy jezdila i mimo koncertní dny, aby ji členové policejní hudby mohli ukázat zajímavosti ze svých rajónů – Slezskou Ostravu, Mariánské Hory, Hrabůvku... Pak ji museli doprovodit na nástupní zastávku tramvaje „K“, to bylo na Hlavní třídě nedaleko dnešního mostu Miloše Sýkory. Od roku 1925 takto jezdila elektrifikovaná tramvaj. Na konečné v Klimkovicích ji zase doprovázeli k nedalekému domu řidiči tramvaje.

Jako první ji provázela po Hrabůvce po haldách strážmistr Josef Kresta, který ji rozsáhle informoval, jak prožil několik dnů své dovolené v převlečení mezi opilci a otrhanci přímo v zimě roku 1929 na této haldě. Protože jako policista nesměl psát žádné knihy, sepsal, co prožil mezi těmito chudáky pod jménem Jan O. Bor a vydal pod názvem Ocúny hald. On sám vymyslel, jak nazývat tyto lidi: byla to tzv. brenpartie. Napsal také další knihu, Oběti strojů. Paní Podivínskou to velice zaujalo a sdělila mu, že sama uvažuje, že by sepsala vzpomínky na dobu, kterou prožila. Byly to později Roky v kruhu.

Paní Podivínská chodila po různých částech města, ale když byla pozvána na Důl Ignát na den, kdy se vyváželi koničci z šachty na louky, aby si užili sluníčka a čerstvé pastvy, neodolala a pak sem jezdila vždy s nesmírnou radostí. Dokonce se dostavila i se svým

synovcem Itou až z Prahy, aby mu ukázala, jak se staří havíři vítají se „svými“ koníčky. Nikdy nepřijela jen tak s prázdnou – vozívala vždycky koníkům staré rohlíky a dokonce i cukr!

Tak se téměř celá naše rodina seznámila s paní Jarmilou Glazarovou, jak jsme jí začali říkat, až když vyšla kniha Roky v kruhu a slyšeli jsme, že je to její rodné jméno.

Přátelství s paní Jarmilou Glazarovou a jejími průvodci, členy ostravské státní policie, trvalo dlouhá léta. Paní Glazarová pomáhala horníkům tím, že o nich hodně psala i do denního tisku v Čechách. Když ovdověla, odstěhovala se do Prahy, aby byla poblíž své sestře a synovci.

Celou válku si s ní mí rodiče i rodina pana Kresty psali nejen vánoční a novoroční přání, ale dokonce i dopisy a popisovali jí vždy to, co se v našem městě stalo. V roce 1948 jsem viděla Jarmilu Glazarovou naposledy. Po sokolském sletě jsem nejela rovnou domů, ale k tetě do Prahy 7, kde jsem trávila „jako“ prázdniny. Přišla sousedka z bytu nahoře, jestli může přijít na chvíli i se svou sestrou na kousek řeči. Jaké to bylo oboustranné překvapení! Byla to Jarmila Glazarová, a přišla i se synovcem Itou. Jenom paní Glazarová litovala, že nemluví ostravsky, což ona ráda poslouchala. Přijela proto na několik dní do Ostravy, byla velice překvapená, jak jinak tady žijeme.

Už se podruhé neprovdala, stala se známou spisovatelkou. Přes svaz spisovatelů byla umístěna do Leningradu, kde pracovala pro kulturu na našem zastupitelstvu.

Po roce 1950 přestala korespondence s Jarmilou Glazarovou docházet, jen její sestra občas napsala. Tím jsme se s velice skromnou, sympatickou a oblíbenou paní Glazarovou rozloučili.

Vzpomínky na hraběnkou Marii Stonu

Hraběnka Marie Stona se narodila v Třebovicích v roce 1861. Žila řadu let mimo tuto obec a „domů“ se vrátila až v roce 1915, kdy již byla řadu let rozvedená s manželem Albertem Scholzem. Vrátila se tedy do Třebovic se svou dcerkou, sochařkou Helenou. Paní hraběnka byla spisovatelkou, byla společensky velice činná a v Třebovicích se scházeli velmi často její hosté – zejména spisovatelé, hudebníci, akademičtí malíři a novináři. Velice ji mrzelo, že jsou Třebovice pořád tak malé, snažila se proto o jejich rozšíření.

V zámku se pořádala řada akcí a hraběnka pozvala i starostu Moravské Ostravy Josefa Prokeše a známé ostravské lékaře, aby byla projednána možnost ošetření dětí nemajetných rodičů, jednalo se zejména o očkování žáků obecné školy. Po nástupu nového starosty Josefa Chalupníka se setkávali často a vždy se paní hraběnka zajímala, co může udělat pro Třebovice. I stalo se, že i když Třebovice byly za Odrou ve Slezsku, zařídil jí pan starosta, že zde byla zřízena policejní stanice. Po několika dalších poradách s panem starostou si popovídali, že je zakladatelem Obecně prospěšného družstva v Ostravě-Vítkovicích, které získalo od církve římskokatolické pozemky. Na těchto se postavilo moc rodinných domků a potom i patrových domů pro méně bohaté na náměstí Svornosti. Líčil jí, kde všude se obrátil o pomoc těmto občanům a byl překvapen, když při další milé návštěvě mu paní hraběnka řekla, že si celou věc důkladně promyslela a že by chtěla, aby se Třebovice více zalidnily a byly obyvatelnější. Proto se rozhodla, že daruje několik hektarů zemědělské půdy na výstavbu domků v Třebovicích. Stalo se. Jednalo se o pozemky od nynější Opavské třídy směrem ke středu obce. Začala však II. světová válka a Třebovice byly v tzv. Sudetech, muselo se dokončit jen několik rozestavěných domků a ze zbytku byla udělána zahrádkářská osada. Bohužel, v roce 2000 se rozhodlo Lidové bytové družstvo v Ostravě část těchto pozemků prodat za minimální cenu. Další část ještě dnes LBD vlastní a musí platit vysoké částky za úklid na těchto parcelách...

A jak jsem poznala paní hraběnkou?

Bylo to asi v roce 1938 o prázdninách. V Třebovicích se slavilo, ježto tam byl opraven římskokatolický kostel nebo kaple v parku u zámku. Byli jsme se odpoledne podívat, oslava byla moc veliká. Slavila se také ale dcera pí. hraběnkou, která byla „Helenou“. Před 15 hodinou nastoupila policejní hudba a začala hrát její nejmilejší skladby – tedy paní hraběnkou. Během hudby paní hraběnka vyšla před zámek, pozorně poslouchala a byla překvapená, že jako první jí přišel s dcerou popřát sám starosta Moravské Ostravy Josef Chalupník. Paní hraběnka nechala donést mnoho občerstvení a nám, dětem, dávala osobně čokolády, bonbony, a různé

pamlsky. Když hudba dohrála, tak paní hraběnka nahlas všem děkovala a žádala, aby přišel pan kapelník. Když k ní došel, ptala se ho, jak se jmenuje. Klidně jí řekl, že jeho jméno je Karel Stonavský a tak se moc nahlas rozesmála, vyslovovala díky, uznání a měla dotaz, nejsou-li vzdálení příbuzní, že ona je také Stonavská, ale užívá jen zkrácené Stona. I když tenkrát nebyly mikrofony a občané slyšeli jen ti, co byli poblíž, takový potlesk a volání hurá – jsem ještě neslyšela.

Paní hraběnka mluvila spisovně česky, děkovala několikrát a byla moc štedrá. Darovala několik tisíc korun na léčení malých dětí, na jejich očkování a taky velký příspěvek na Masarykovu ligu proti TBC.

Dnes, po tolika letech je mi moc smutno, že krásný zámek tu dávno není, že byl zbourán a není mnoho občanů, kteří si ještě paní hraběnku pamatují a vědí, jak vypadala a jak byla dobrosrdečná a měla zájem o Třebovice.

Známe Helenu Salichovou?

Paní Helena Salichová celý život prožila v Polance nad Odrou. Po ukončení pražských studií nastoupila jako sekretářka k hraběnce Marii Stoně do třebovického zámku. Pracovala vždy přesně a spolehlivě, a protože na zámek byli zváni hosté – spisovatelé, redaktoři, novináři, hudebníci, malíři a sochaři – byla se všemi seznámena a byla ráda za takovou práci.

Za války, když paní hraběnka odešla z Třebovic, zůstala Helena Salichová v Polance a věnovala se psaní knih. Také velice ráda hrála na klavír, říkala, že dobrá hudba je její odpočinek. Konec války přinesl Heleně Salichové velmi mnoho tvrdé práce. Kdo dnes ještě pamatuje, jak vypadalo Slezsko koncem dubna 1945? Všude trosky a všechno poničené, lidé byli bez domova a přišli o všechno. Kdo viděl Ostravu a hlavně Opavu v květnu 1945, ten na ni do smrti nezapomněl. Nastala doba, kdy bylo třeba pomoci všem postiženým. Ale jak? Helena Salichová udělala něco, čím se nikdy nechlubila: vyhlásila akci „Budujeme Slezsko“ na pomoc válkou postiženému Slezsku.

Obešla všechny své známé umělce, spisovatele, hudebníky a snažila se, aby vydělal hodně peněz pro válkou postižené občany. Mnozí si tenkrát mysleli, že je nemožné, aby žena uspěla v takové akci. Požádala o pomoc pana učitele Jana Pešata, zda by nemohl se svým Filharmonickým sdružením uspořádat nějaký koncert pro občany a výtěžek by pak šel na postižené Slezsko. Tak se stalo, že první koncert byl v Mariánských Horách a pan Slabý, majitel sálu dal tento sál zdarma k dispozici (bylo to pozdější kino Slávia), hudebníci hráli také zadarmo. Občané byli nadšeni, že mohou slyšet Slovanské tance od Antonína Dvořáka. Pro velký úspěch pokračovali dalším koncertem, tentokrát Mou vlastní Bedřicha Smetany.

Přátelé Heleny Salichové začali pomáhat velice účinně. Byly uspořádány další koncerty nejen v Ostravě, ale i v jiných městech spolu, s hereckými vystoupeními. Pomáhali i spisovatelé svými články v denním tisku, malíři Ferdys Duša z Frýdlantu nad Ostravicí, Vladimír Kristýn, Josef Dobeš a Bohumír Dvorský.

Peníze přibývaly a mnoho občanů, kteří byli takto podpořeni, jí vřele děkovali písemně, dokonce i v rozhlasových vysíláních. Helena Salichová tuto akci skromně brala jako kolektivní dílo a svou občanskou povinnost, byla šťastná, povedlo-li se zachránit nějakou památku, pomoci lidem.

Byly konány akce pro děti, umělci předčítali dětem ze svých knih. Pamatuji, jakého úspěchu dosáhl Josef Filgas když četl v Mariánských Horách v kině Slávia ze svých knížek Mezi brášky, Brášci v modré zemi a hlavně Koníčka Ivánka. Sál byl vždy zcela zaplněn a i když

bylo vstupné dobrovolné, vždy se hodně vybralo. Tato čtení byla i v jiných městských čtvrtích Ostravy, ale také v Opavě, Hlučíně, Klimkovicích a jinde.

Dnes, po mnoha letech, je třeba poděkovat za všechnu práci těm, kteří dobročinné akci na pomoc postiženému Slezsku pomohli. Ale kdo si zavzpomíná, kdo byla Helena Salichová? Kdo si dokáže představit, co vykonala dobrého pro všechny občany, kteří pomoc potřebovali?

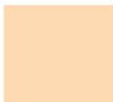
Prosím proto, zavzpomínejte na spisovatelku Helenu Salichovou z Polanky nad Odrou. Škoda, že již nežije komentátor Československého rozhlasu F. K. Zeman! Ten také hodně pomáhal. Možná by se v ostravském rozhlase někde v archivu našla nějaké relace o této akci.

Díky Vám, paní Heleno Salichová za to, co jste pro Slezsko vykonala!

PAMĚŤ OSTRAVY

VZPOMÍNKY ALENY GRUŠKOVÉ

ZNÁME HELENU SALICHOVOU ?

Alena Grušková

Paní Helena Salichová celý život prožila v Polance nad Odrou. Po ukončení pražských studií nastoupila jako sekretářka k hraběnce Marii Stoně do třebovského zámku. Pracovala vždy přesně a spolehlivě, a protože na zámek byli pozýváni hosté – spisovatelé, redaktori, novináři, hudebníci, malíři a sochaři – byla se všemi seznámena a byla ráda za takovou práci.

Za války, když paní hraběnka odešla z Třebovic, zůstala Helena Salichová v Polance a věnovala se psaní knih. Také velice ráda hrála na klavír, říkala, že dobrá hudba je její odpočinek. Koncem války přinesl Heleně Salichové velmi mnoho tvrdé práce. Kdo dnes ještě pamatuje, jak vypadalo Slezsko koncem dubna 1945? Všude trosky a všechno poničené, lidé byli bez domova a přišli o všechno. Kdo viděl Ostravu v květnu 1945, ten na ni do smrti nezapomněl. Nastala doba, kdy bylo třeba pomoci všem postiženým. Ale jak? Helena Salichová udělala něco, čím se nikdy nechlubila: vyhlásila akci „Na pomoc postiženému Slezsku“.

Obešla všechny své známé umělce, spisovatele, hudebníky a snažila se, aby vydělal hodně peněz pro válkou postižené občany. Mnozí si tenkrát mysleli, že je nemožné, aby žena uspěla v také akci. Požádala o pomoc pana učitele Jana Pešata, zda by nemohl se svým Filharmonickým sdružením uspořádat nějaký...

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

DANA GURECKÁ *1948

Vítkovická knihovna se stává pobočkou KMO

Vítkovické železářny Klementa Gottwalda měly svou odborovou knihovnu od 60. let minulého století v tzv. „A-bloku“ na Mírovém náměstí (někdy se taky říkalo Veronika – podle restaurace stejného jména v téže budově).

Počátkem 90. let došlo k velkému útlumu průmyslové výroby v Ostravě, mnoho provozů VŽKG je zrušeno, železářny přejmenovány na Vítkovické železářny. Vítkovická knihovna měla kromě ústřední knihovny na Mírovém náměstí ve Vítkovicích velkou pobočku v Domě kultury VŽKG. Ta byla zrušena pravděpodobně jako první – asi v souvislosti s převodem Domu kultury na město Ostravu. Dále se rušily menší pobočky, které byly na různých závodech VŽ a na rekreačních střediscích VŽ. Budova na Mírovém náměstí, kde sídlila knihovna, byla taky zprivatizovaná (CK Vítkovice tours). Asi v té době převzal úřad městského obvodu Vítkovice knihovnu pod svůj referát. Současně začal tlak na vystěhování knihovny z A-bloku. Počátkem 90. let se Úřad Vítkovice poprvé obrátil na ředitelku KMO dr. Danu Kupcovou. S ní se na podmínkách převzetí knihovny KMO nedohodli. Další jednání o převzetí vítkovické knihovny Knihovnou města Ostravy bylo v 2002. Tehdy došlo k dohodě se stávající ředitelkou Mgr. Miroslavou Sabelovou.

Vedením pobočky Vítkovice byla od 1. 1. 2003 pověřena Dana Gurecká. Knihovnice byly Magdalena Ryšková, Božena Skupienová, Petra Rozsivalová – ty byly převedeny z původního osazenstva a z KMO přibyla Lucie Juříková. Bývalá vedoucí Božena Skupienová odešla po dvou dnech práce na dlouhodobou nemocenskou a potom do důchodu.

Pobočka Vítkovice se v té době nacházela v zadním traktu ZŠ J. z Poděbrad na stejnojmenném náměstí. Po stěhování velké původní ústřední Vítkovické knihovny z Mírového náměstí a několika zrušených (DK VŽKG a několika poboček na různých závodech), a také po velkém vyřazování a velkém prodeji knih, zůstalo asi 56 000 knih v různém stavu v odkladových skladištích v suterénu ZŠ a v suterénu MŠ na náměstí Jiřího z Poděbrad. Knihy ležely na zemi nebo v regálech naskládané na sobě, bez jakéhokoliv systému, navíc v nevyhovujících vlhkých prostorách. Výpůjční protokol byl úplně jiný, katalogizace taky, zůstalo asi 50 svazků přírůstkových seznamů, často souběžných přírůstkových čísel, chaos byl i ve volném výběru ve třech místnostech pobočky. Navíc regály byly přeplněné duplikáty, zastaralými a opotřebovanými knihami. KMO v té době měla již velkou část celkového fondu ústředí a několika poboček zpracovanou do nového

knihovnického programu KpSys a později KpWin. Proto bylo rozhodnuto vedením KMO a katalogizací udělat několik důkladných „vyřazovaček“ fondu, knihy předat ostatním pobočkám KMO a začít katalogizovat kompletně od počátku celý knižní fond.

Na vyřazování knih pracovaly knihovnice obvodu Ostrava 1 KMO. Katalogizování bylo především na Daně Gurecké (zpracovala cca 16 000 knih – záznamy z ČNB (České národní bibliografie), fondu již zpracovaného v KMO a zcela nově zkatalogizované knihy, které nebyly ani v ČNB ani KMO).

Druhá knihovnice Lucie Juříková zpracovávala především knihy z dětského oddělení. V té době pracovaly již jen tři knihovnice – Dana Gurecká, Lucie Juříková a Magda Ryšková – ta hlavně půjčovala a dělala pomocné knihovnické (neuměla práci na PC). Nově zpracovaný fond pobočky Vítkovice byl nakonec necelých 22 000 svazků.

Stále jsme průběžně půjčovaly knihy a dělaly besedy a výtvarné dílny pro žáky

Navštěvovali nás žáci ze ZŠ J. z Poděbrad se zhruba 80-90 % romských dětí. Zvaly jsme do knihovny děti z mateřských škol z Vítkovic. Začaly jsme spolupráci s romskými organizacemi v obvodu Vítkovice i jiných obvodech Ostravy. Další spolupráce byla se středními školami v obvodu Vítkovice, Lidovou uměleckou školou, domovy důchodců atd.

Nová pobočka Vítkovice, Kutuzovova 2006

Na podzim 2003 jsme navštívily v Městské knihovně v Praze – seminář o multikulturní práci v knihovnách společně s vedoucí obvodu Ostrava 1 Dášou Vrchlabskou. Tam nás oslovila Zlata Houšková, že přes Goethe institut v Praze a německou Nadaci Herrmann Niermann Stiftung z Düsseldorfu lze získat grant s finanční podporou. Bylo ale třeba vybrat knihovnu v České republice, která by splňovala funkci multikulturní knihovny – tzn. práce s menšinami žijícími v okolí knihovny. Ředitelka KMO vybrala pro zpracování žádosti o grant Mgr. Irenu Štastnou Václavíkovou. Posléze jsme grant dostali. Zatím probíhala předběžná jednání s úřadem městského obvodu Vítkovice, který přislíbil zrekonstruovat nevyužívanou mateřskou školku na Kutuzovově ulici.

Irena Štastná byla vyslána do Péchzi v Maďarsku, kde Nadace HNS realizovala svůj projekt multikulturní knihovny při Gymnáziu s internátem pro romské děti. My jsme navštívili několik dalších seminářů zaměřených na práci s romskou mládeží.

Dál jsme pracovaly na knihovnických lekcích a besedách pro romské děti a připravovaly jsme se na stěhování knihovny do nových prostor. Rekonstrukce školky se blížila ke konci.

Nakonec jsme se stěhovali do nové knihovny v srpnu 2006 vybavené nadstandartním nábytkem a technikou z peněz nadace a otvírali jsme v září.

Zahájení se účastnili představitelé německé Nadace HN z Düsseldorfu v čele s panem Stiemke a dalšími knihovnicemi, představitelem Goethe institutu a zástupcem Národní knihovny. Na slavnostní zahájení jsme zajistili Maria Bihariho – nevidomého romského muzikanta. Dále byli přítomni zástupci obce Vítkovice, magistrátu, KMO, romští představitelé atd.

Německá strana byla velmi spokojená. Další rok jsme intenzivně plnili požadavky grantu – besedy, školení na PC, 6 terminálů Internetu, knihovnické lekce, každý měsíc, nebo každý druhý, jsme pořádaly výstavy s kulturním programem při zahájení. Dále jsme se vzdělávaly v práci s romskou mládeží a dětmi. Přes počáteční rozpaky nakonec nebyly ani moc velké problémy. Někdy jsme musely řešit kázeňské přestupky, někdy jsme museli zavolat také polici (drobné krádeže) – a to nejenom z řad romských dětí ale i jiných sociálně slabších. Komunita lidí žijících ve Vítkovicích je převážně tohoto složení.

Po roce nás znova navštívili představitelé Nadace HNS a nechali si předložit výsledky včetně statistik. Pobočka měla nebyvalý nárůst návštěvníků. Především díky intenzivní naší práci s dětmi a mládeží a hlavně díky šesti přístupům k Internetům. Ve velké oblibě byly výtvarné dílny pro děti, jejich výstavy (dokumentace v kronice knihovny). Všechny akce jsou dokumentovány v měsíčních a ročních statistikách a plněních.

Knihovnice se dosti střídaly v prvních letech, Dáša Vrchlabská hledala kolektiv s maximálním výkonem. Dana Gurecká vedla pobočku do června 2008. Potom na žádost Dášy Vrchlabské byla vedoucí Dana Butorová, aby se zaučila před odchodem D. Gurecké do důchodu v prosinci 2008.

Když se opravovala pobočka Opavská, přišla do Vítkovic Mgr. Eva Chudejová, která po odchodu Dany Butorové na místo vedoucí obvodu Ostrava 1 byla vedoucí pobočky do roku 2012. V současnosti pobočku úspěšně vede Kateřina Ševčíková.

Ing. DUŠAN HANÁK

Vzpomínky na osvobození Ostravy

V té době jsem měl šest a půl roku, a tak si již na vše dobře pamatuji. V posledních dnech války jsme zažili několik náletů i na samotnou Ostravu, ať již amerických letadel, které startovaly až z Itálie, nebo při přiblížování Rudé armády podporované vlastním letectvem. Před přiletem letadel se vždy rozezvučely poplašné sirény. Tehdy jsme všichni chvátali (já jsem bydlil s rodiči ve druhém poschodí družstevního domu v Ostravě-Přívoze) do sklepního krytu, který tvořila prádelna domu, opatřená před svým velkým oknem zvenku tlustou cihlovou zdí vzdálenou asi půl metru od okna pro nouzový průchod na ochranu proti střepinám při eventuálním zásahu bomby do dvora. Bylo tam vždy pěkně namačkáno.

Jinak jako mladí kluci přes zákaz rodičů nechodit daleko od domu, kteří se o nás obávali, abychom se stihli při vyhlášení náletu včas vrátit do domu, jsme chodili do blízkého "Velkého parku" – dnes park Komenského. S kamarádem Zdeňkem Žáčkem jsme si tam chodili spolu hrát. Jednou jsme zase byli v parku blízko řeky, když tu u mostu přes Ostravici směrem od Hrušova na nás podnikl nálet ruský stíhač, tak jsme si z obavy lehli na záda a měli pocit, že přeletěl tak pět až osm metrů nad námi. Zřejmě to byl průzkumný letoun, ale kdyby nás považoval za nepřítele, tak to mohl do nás kulomety napálit. Pak další zážitek, jak kdysi hrdá a obávaná německá armáda šla pěšky špinavá se zbraněmi směrem k mostu do Hrušova dva dny před osvobozením a my jsme stáli kousek od nich a posmívali jsme se jim. Stačilo, aby některý z vojáků zdvihl pušku a tyto řádky bych nemohl napsat.

Ruští vojáci se po dobytí Ostravy pak ubytovali u nás na dvoře a při odchodu tam zanechali spoustu munice. My jako kluci jsme měli každý plno nábojů do pušek a bavili jsme se tím, že jsme si rozdělali ohniček a zpoza rohu blízké budovy je házeli do ohně a po očku pozorovali, jak vybuchují. Co se mohlo stát, si netroufám říci. S kamarádem Zdeňkem Žáčkem ze sousední ulice jsme střídavě přechovávali ve sklepě nevybuchlý dělostřelecký náboj, až na to přišla jeho maminka a náboj mu zabavila a odnesla pryč. Jednou jsem přišel nahoru k mamince a ukázal jí dvě rozbušky, co jsem vytáhl z kapes: „Mami, podívej se, co jsem našel.“ Maminka mě s hrůzou táhla ven a musil jsem vše zahodit. Pak to jednomu kamarádovi při manipulaci s podobnou rozbuškou utrhlo dva prsty na ruce. Našel jsem i pistoli (naštěstí bez nábojů) a když to uviděl otec, tak mi vyčínil a musil jsem s ním jít až na most přes Ostravici a tam ji zahodit do řeky, což mi bylo velice líto. Otec, který za války musil odejít od policie jako nespolehlivý (byl ruský legionář za 1. světové války) a pracoval celou válku

v pojišťovně, po válce nastoupil opět do služeb policie a nosil služební pistoli pro svou ochranu s sebou domů. Jednou jsem ji ve skříni objevil spolu s plným zásobníkem a pyšně ji ukázal mamince. Pak maminka žádala otce, aby kvůli mně pistoli domů nenosil, což bylo v té době riskantní, neboť až do odsunu Němců z Ostravy se mezi nimi skrývalo několik fanatických nacistů, kteří někdy podnikli i útok na příslušníky policie. To byly prostě následky války, kdy se dětem mohlo ledacos stát.

Také si vzpomínám podobně jako paní Miroslava Kníchalová ve svém příspěvku na provizorní hřbitov vojáků a civilistů padlých při osvobození Ostravy před Novou radnicí, v místech, kde teď je socha koně s havířským vozíkem, kam lidé na hroby nosili květiny. Pamatuji si také na most u Nové radnice, který se v posledních bojích podařilo Němcům zničit, a tak musel být nahrazen dřevěnou lávkou pro pěší postavenou sovětskými ženisty. I ostatní mosty přes řeku Ostravici byly Němci vyhozeny do povětří, kromě mostu u Slezskoostravské radnice, který byl zachráněn mladým Milošem Sýkorou, který dvakrát přestříhl dráty k výbušnínám, i když za to zaplatil nakonec svým životem. Němci se totiž chtěli opevnit na Slezské Ostravě a rozstřílet město těžkou technikou.

I dnes už v pokročilém důchodovém věku se každým rokem účastním vzpomínkového shromáždění v Komenského sadech u pomníku padlým sovětským vojákům 30. dubna. Byli zde i přítomni někteří účastníci Ostravsko-opavské operace a další váleční veteráni, ale v roce 2014 už jich bylo jen pár. Tak na příklad generál Zdeněk Škarvada čtrnáct dní po oslavě 68. výročí osvobození Ostravy, na které byl ještě přítomen, zemřel. Příjemné bylo, že zde bylo vždy přítomno dosti mladých lidí i rodičů s dětmi, jelikož mladá generace se mnohdy dozvídá málo informací od svých rodičů o osvobození naší vlasti od fašistické hrůzovlády, stejně jak ze školy, tak i z tisku.

Mgr. BLANKA CHROSTKOVÁ * 1941

Mé ostravské vzdělávání

Almanach Knihovny Města Ostravy s názvem Paměť Ostravy. Zvláštní název projektu, kde slovo „paměť“ je v mluvnickém tvaru jednotného čísla, a přece jsou na stránky vepisovány vzpomínky na dávno minulé léta. Zapisovali je nejrozličnějším způsobem nejen rodilí Ostraváci, ale také lidé, kteří se do tohoto města přistěhovali a zůstali v něm jako pamětníci až do dnešních dnů. Je jich velká řada, takže i já se k nim přidám, abych si sama připomněla vše, čím jsem kdy byla a byla jsem tím ráda. Z čísla jednotného pak mohu vytvořit i ono lidské a negramatické množné číslo!

Naše učitelská rodina opustila v září 1945 břehy ostrovní Anglie a z daleké ciziny se po válce přistěhovala právě do centra poválečné Ostravy. Oba rodiče působili od roku 1936 do roku 1945 na československých školách v Bulharsku a válečná vřava je zavalila do Francie a z ní do Velké Británie. Jejich vzpomínky mám uschovány ve dvou těžkých kufrech s dokumenty, fotografiemi a novinami, ale oni už je nemohou dávno sami písemně někam zaznamenat. Přesto mě právě jejich osobní příklad ovlivnil i v pozdější volbě mého vlastního povolání.

Vyrostla jsem tedy v učitelské rodině. Hned vedle našeho domu na Českobratrské ulici stála krásná budova Pedagogické školy pro vzdělání učitelů národních škol. Válka i ji poznamenala mnoha stopami po zásazích ručních granátů. Ale život se pomalu vracel do radostnějších kolejí a školní budovy se v brzké době dočkaly oprav i nového zařízení. Jako malé děvčátko jsem kolem ní denně docházela od roku 1947, kdy jsem nastoupila poprvé s malou brašničkou cestu do první třídy na dívčí školu- ta byla označována jako Bílá škola- a do ní chodila jen děvčata. Nacházela se nedaleko městské radnice na Prokešově ulici 20 a přes ulici na téže straně se pyšnila budova Červené školy, tu navštěvovali pouze chlapci. Za oběma školami v zeleni vzrostlých stromů žila svým životem a dětským halasem i hrami dětská školní hřiště.

Z té doby se začínají před mýma očima vybavovat i vzpomínky na radosti i chvíle těžší, které mě provázely od školních střevíčků až do doby, kdy jsem ukončila svoji více než čtyřicet let trvající učitelskou praxi.

“Čím bys chtěla být?” Sotva jsem brala rozum a začala se věnovat přímo vášnivě četbě, hře na klavír a zpěvu i angličtině, němčině, ale i novému učebnímu předmětu, jímž byl ruský jazyk, mohla jsem oběma rodičům dát naprosto promyšlenou odpověď.

„Přece učitelkou“. Svůj sen i záměr jsem naplňovala velmi důsledně. Beru si na pomoc i vysvědčení, která jasně dokazují, jakými proměnami školství těsně po válce prošlo. Troufám si říci, že tomu tak nebylo pouze v Ostravě. Bylo mi osm let, když se obě dvě školy, které jsem výše popsala, sjednotily. Onen doklad o základním vzdělání, jímž ve školním roce 1947/1948, prošli prvňáci, se nejmenoval vysvědčení, ale ŠKOLNÍ ZPRÁVA a pod označením Československá republika byla upřesněna země: MORAVSKOSLEZSKÁ, poté Politický okres Ostrava. Na dalším řádku bylo přesné označení typu školy: Pěti třídní obecná škola dívčí v Ostravě na Prokešově ulici. V doložce pak bylo ručně dopsáno, že žákyně je způsobilá postoupit do druhé třídy. Budova školy zůstala tatáž, jen název se po prázdninách změnil na 1. pěti třídní národní školu smíšenou.

Moje spolužačky, samozřejmě já společně s nimi, jsme dostaly novou společnost. Třídy se rozrostly o pány kluky a bylo nás hodně přes čtyřicet, když jsme usedali do nově opravených a natřených dvojitých lavic učebny II. A, kterou vedla paní učitelka Grauerová.

Od druhé do páté třídy se název školy nezměnil, jen každým rokem jsme měli nového třídního učitele. Na školní zprávě i v roce 1950/51 ještě byla rubrika pro výuku předmětu s názvem: Náboženství a přibyl předmět Zájmové kroužky. V budově školy, pod schodištěm, tedy v suterénu, byla zřízena provizorní jídelna, kam jsme chodívali povinně pít mléko z Unry a polykali na lžičce rybí tuk. Myslím, že naše tváře prozrazovaly dozírajícím pedagogům ono masové nechutenství, s nímž jsme oba produkty „konzumovali“. Zde jsme také byli poprvé očkovaní povinně proti TBC. Dokonce jsem onen doklad mezi mnoha dalšími objevila.

Ale opět došlo ke změnám. Ve školním roce 1951/52 jsme již dostávali doklad s názvem Vysvědčení a v doložce jsme najednou získali způsobilost postoupit do školy s označením „střední škola“. Navštěvovali jsme tedy II. střední školu V Ostravě a v Ostravském kraji. Tak tomu bylo v šesté třídě, ale změny se objevily opět v třídě sedmé, kdy zmizel z vysvědčení předmět náboženství, nahradila ho předvojenská výchova a místo ručně psaných známek a vyplněného vysvědčení už bylo v záhlaví razítko s přesným označením školy: 1. osmiletá střední škola v Ostravě, Třída 30. dubna!

Stala jsem se žákyní posledního roku i ročníku „osmiletky“, abych se připravila na závěrečné zkoušky z českého jazyka, matematiky, ruského jazyka a dějepisu. Po jejím absolvování před zkušební komisí nám byl vydán zvláštní certifikát a pouze s ním jsme mohli přistoupit k vykonání přijímací zkoušky na již vyšší formu středoškolského vzdělávání.

Osm let základního školního vzdělávání nám ale přineslo mnoho zajímavých poznatků. Velmi ráda vzpomínám na pololetní školní akademie, kdy jsme každá třída rodičům a veřejnosti předvedli nějaké divadelní scénky, tělovýchovná cvičení, hudební, pěvecká i recitační čísla. To nás bavilo, protože jsme tyto dovednosti získávali ve školních zájmových kroužcích. A v té době plné politických změn přestal existovat na škole jakýkoliv skautský oddíl. Nahradily ho sportovní kroužky a hry, gymnastika, sborový zpěv, taneční kroužky, chodívali jsme pravidelně do divadel, ale také jsme se pilně připravovali na I. Celostátní spartakiádu.

Secviky, tělocvičny plné cvičenců pod vedením bývalých sokolských cvičitelů, zde vzpomenu na paní učitelky Dobešovou, Veleckou a na bratra Maňase. Potom nadešly ony chvíle plné očekávání. Praha, Letenská pláň, žáci a další cvičenci všech věkových kategorií a všech sportovních i dalších organizací. Plné vlaky lidí a nezapomenutelné chvíle, které jsme prožívali i v ubytovacích školních zařízeních. Naše škola byla ubytována v krásné staré budově školy na Vinohradech a ráno po snídani nás vozili v autobusech na shromaždiště. Spali jsme poprvé na spartakiádních lehátkách v obrovské tělocvičně a povídání nebralo konce. Když jsme odcvičili svoji skladbu, mohli jsme zůstat i na další cvičení. Seděli jsme vysoko na tribunách. Nejvíce nás zaujali ale vojáci, jejichž skladba byla prolnta mnoha akrobatickými prvky, a potom samozřejmě nádherná skladba žen. O pět let později jsem již byla sama učitelka a nacvičovala spartakiádní skladbu pro žáky na jiné ostravské již základní devítileté škole.

Naše tělocvikářky a bratr Maňas s námi také od šesté třídy jezdívali na týdenní lyžařské výcviky do Beskyd, ale také nás doprovázeli na plavecký výcvik do Čapkovy sokolovny.

Kdo z nás by nezavzpomínal na první výchovné koncerty v Domě kultury VŽKG, účast na jazykových, matematických, hudebních, recitačních i přírodovědných a sportovních soutěžích. Přibývaly i učební předměty, byly vydávány nové, opravdu dobré učebnice, měnily se učební osnovy pro všechny typy škol-od základních až po vysokoškolské ústavy. Politické ovzduší se podepisovalo na oslovování lidí, kteří působili ve stejných organizacích, úžasné tuto dobu popsal i román Báječná léta pod psa!!! Ono dříve s úctou vyslovované oslovení, paní a pane, to se ze dne na den zaměnilo na „soudruhování“ a neblahé tykání i pozměněné vztahy ve školách i na nejrůznějších pracovištích ovládly na dlouhá desetiletí život i nás Ostravanů. Školy pak působily jako instituce, které zajišťovaly svými „kulturními vystoupeními oslavy nejruznějších výročí a svátků. Školní rok začínal již počátkem září, ano, Den horníků, Pak oslavy VŘSR, měsíc československo-sovětského přátelství, pokojné

vánoční besídky. Vítězný únor, březen-Měsíc knihy, Duben Osvobození Ostravy, První máj a červen se školními výlety, dalšími závěrečnými a přijímacími zkouškami. Konečně jsme se dočkali prázdnin. My žáci, naši učitelé i rodiče.

A samozřejmě existovala evidovaná účast žáků v pionýrských oddílech, později pak v Československém svazu mládeže. Tyto záznamy pak sloužily kádrovákům a domovním důvěrníkům pro vydání doporučení k dalšímu studiu. Kdo tuto převratnou dobu zažil a patří k mým vrstevníkům, má velmi podobné vzpomínky.

Ale naštěstí je zde veličina, kterou nikdy žádné „izmy“ nemohou ovlivnit. Je jí čas. Odměňuje nám nejen naše dětství, mládí, věk středního dozrávání, ale také nám dává vědět, že je nyní již ona neomezeně dlouhá životní příležitost ke vzpomínkám, k sepisování pamětí. Těším se na chvíle, kdy si přečtu v knihovně, o čem psali jiní pamětníci onoho života ve městě, které má pro nás onu příchut', které říkáme domov. Narodila jsem se za války v Anglii, ale Ostrava, to je moje opravdu „rodné město“. S ním jsou spojeny vzpomínky, které nevyblednou.

Foto z archivu Blanky Chrostkové

2. třída 1948

Se spolužáky a p. uč. Veleckou na lyžařském zájezdu 1953

8. třída 1954

učitelský sbor „Bílá škola“ 1954

10. třída s prof. Pořízkou

jako učitelka s kolegyněmi ze školy Na Zámostí 1963

Mgr. DAGMAR JELENOVÁ *1943

Vzpomínky na to, jak se tehdy žilo

Stará Ostrava nebyla jen černá uhelným prachem, kouřem továrních komínů a sykotem páry. Bylo tu i prostředí zábavy. Ostrava měla divadlo, i když nejprve německou scénu a později dnešní divadlo moravskoslezské a divadlo Jiřího Myrona.

Byla tady řada ochotnických souborů, které hrály v sálech škol, hospod apod.

Tato představení byla hojně navštěvována a předváděly se scénky z klasického repertoáru i výtvary místních, různé skeče a příhody ze života. Byly tady krásné kavárny s tanečními sály, kde se konaly bály i s vybavením pro kulečnick, karetní hry apod.

Byla to kavárna Praha, Elektra, Fénix, Palace, Závodní hotel ve Vítkovicích. Jednodušší šenky a hospody byly otvírány poblíž větších pracovišť hutních, důlních a ostatních, tak, aby pracovníci po obdržení platu ihned mohli utrácet.

Byly tady sportovní kluby, městské lázně, byly tady obchodní domy různé úrovně, které mohly uspokojovat spotřebitele, zde mohli nakoupit vše pod jednou střechou.

Byly do OD Bachner, Chamrad, Brouk a Babka, Rix, Textilie a Baťa. Ostraváci z okrajových obcí se při nákupech ve městě mohli občerstvit v mnohých cukrárnách nebo pojíst guláš, párky nebo dršťkovou polévku u řezníka Šindlera a v Ahojce.

Ostrava měla i dobrý dopravní systém budovaný postupně. Vlaková doprava ze středu města na Beskydy, tramvajová doprava, velice známá tramvaj Komárek na Ščuči a trati až do Karviné. Později přibýlo letiště v Hrabůvce.

Též oddechové rekreační zóny zde byly, rodiny navštěvovaly les Dulňák nebo Bělský les, koupání v Ostravici zejména u splavu ve Vratimově.

Taky dříve při minimální možnosti techniky se lidé více bavili svépomocí sami mezi sebou. Ve volném čase se sešli sousedi a zpívali i hráli a někdy se i vraceli do dětských let. Pamatuji si hru na schovávanou mých rodičů i dalších sousedů.

Později přišla audiotechnika – tzv. krystaly, rádia a později televize.

Svým krátkým článku jsem chtěla jen uvést dnešní mladé lidi do života v minulosti v našem městě.

Vzpomínky na Vítkovické železárny

Vítkovické železárny, které byly založeny v r. 1828 a v r. 1874 zapsány na Vídeňském horním hejtmanství rodinami bratří Gutmannů a Rotschildů, pak jako Vítkovické horní a hutní těžířstvo, které ovládal bankéř Salomon Mayer Rothschild, který se v roce 1843 stal jediným majitelem železáren.

Po vyhlášení Československé republiky bylo nejdůležitějším a nejvýznamnějším průmyslovým podnikem v ČR. Finanční zisk byl před 2. sv. válkou kolem 50 mil. korun, které byly přes banku vyváženy do ciziny.

Tyto železárny zaměstnávaly velkou skupinu lidí, zejména v dělnických profesích. Úřednická a vyšší technická místa byla většinou obsazována příslušníky německé národnosti. Železárny stavěly pro své pracovníky byty, pro přesporní ubikace tzv. kasárna, měly svou tržnici, hotel, kostel. Po nástupu fašismu v Německu majitelé židovského původu se pokusili o peněžní podílovou účast na podniku nejprve v Československé Živnostenské bance a po nezdaru převedli tyto do anglické pojišťovací společnosti v Londýně. Ovšem majitelé chtěli podnik výhodně prodat.

Prodejní smlouvy byly znemožněny válečným stavem a po obsazení Československa anektovali Němci celý podnik Vítkovické horní a hutní těžířstvo.

Vítkovice se podílely na válečné výrobě. Mnoho závodů bylo zničeno pod nálety, jak je i možno vidět z přiložených fotografií. Byla zničena i doprava surovin. Železárny byly německou baštou, a proto byla i velká ztráta na životech při osvobození. Obrovské škody vznikly zejména bombardováním 29. srpna 1944. Byly zasaženy nejen tovární objekty včetně protiletectvých krytů, ale i civilní objekty.

Přesto se dařilo poměrně rychle zahajovat výrobu v jednotlivých provozech. V celkovém pohledu na rozsah objektu přece jen nebylo poškození tak rozsáhlé.

Vítkovice byly osvobozeny 30. 4. 1945 v odpoledních hodinách. V prvních dnech po osvobození bylo propuštěno 2 886 německých úředníků z celkového počtu 4 952. Tyto funkce bylo nutné nahradit československé pracovníky a tady došlo na stranické boje o preference zejména v tzv. Závodní radě a ve správních orgánech. Komunistická strana propagovala urychleně znárodnění. Situace byla komplikovaná nedostatkem kvalifikovaných sil a nedostatkem surovin a poškozenou dopravou.

V březnu 1946 byly VŽ vyhlášeny národním podnikem. Byl vyhlášen tzv. dvouletý hospodářský plán. Únorové události ovlivnily vývoj ve VŽ. Začaly tzv. čistky, kdy byli technici a úředníci neloajální KSČ propuštěni a penzionováni či převedeni do výroby. V roce 1949 se objevuje název VŽKG n. p. Do Vítkovic se zapojovali pracovníci, kterým byly znárodněny menší podniky, živnostníci i pracovníci kultury, kteří nevyhovovali po stránce politické. Pražští umělci a lidé z celé republiky. Při nedostatku bytů bylo též snazší jít pracovat do výroby, kde přece byla v tomto ohledu větší naděje.

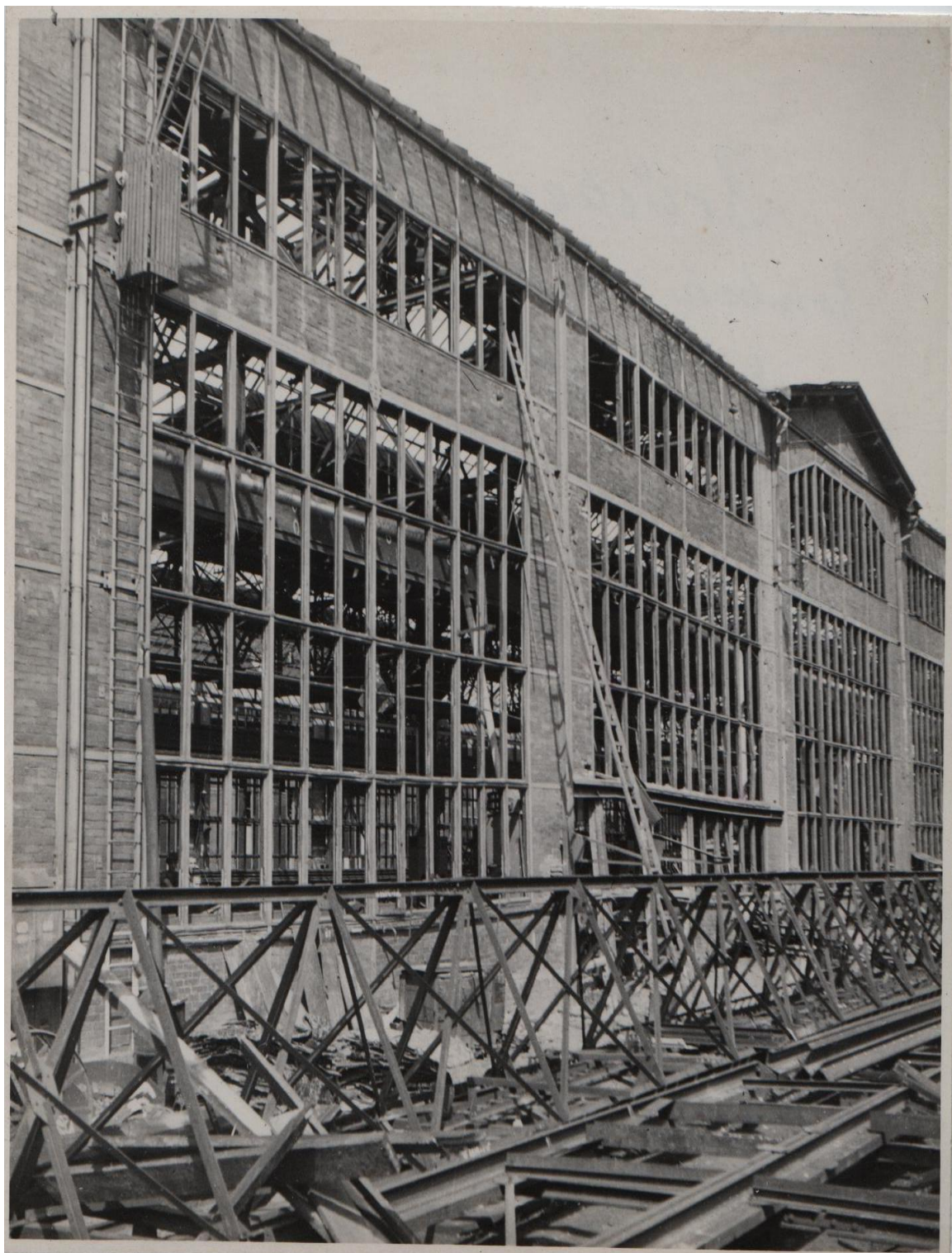

foto z archivu Dagmar Jelenové

Přímý zásah bomby do tovární budovy Vítkovických železáren

Vzpomínky na válečné dětství

Bylo už napsáno hodně publikací a článků o staré Ostravě. Pojednávají o nálezu prvního uhlí, po skvostnou architekturu secese, nebo i o mamutích průmyslových kolosech. Chci se zaměřit na přehled života lidí ve čtvrtích Ostravy. Narodila jsem se ve Vítkovicích – mece hutního průmyslu a vyrůstala jsem ve vilové čtvrti v Kunčičkách se šachtou Alexanderka a hornickou kolonií. Sousední Kunčice se proslavily výstavbou nového hutního kolosu NHKG. Skončily procházky po hrázi rybníka se sběrem kaštanů, ze kterých jsme ve škole vyráběli zvířátka a postavičky. Ale chci se vrátit do doby před II. světovou válkou za tzv. I. republiky. Život jedné ulice na křižovatce silnice na Vítkovice přes most na řece Ostravici, tehdy ještě bujně řeky a silnice na Frýdek-Místek.

Vilky se zahrádkami po jedné i druhé straně, a v každé životy několika rodin. Žili tu lidé různých profesí, vyznání i národností. Žili družně vedle sebe, běžně komunikovali a v případě potřeby si i pomáhali. Byli tu Češi, Židé, Němci. Protože technika nebyla tak vyspělá, ve volných chvílích se zábava stávala věcí celé ulice. Stačil jeden organizátor a sousedi si nejen popovídali, ale i zazpívali, zahráli na slepou bábu a jiné kratochvíle. Přežívaly se chvíle veselí ale i těžkých období krize. Stále byla ochota komunikovat a pomáhat si. Pak v r. 1939 ráno od Vítkovic se šířila německá armáda. To už za sebou měly Kunčičky povolávací rozkazy a zpětné návraty mužů.

Lidé z ulice nesoucí jméno Květná se zlobou v očích sledovali řízení dopravy na křižovatce německým oficírem. V paměti zůstala poznámka souseda na tohoto vojáka: aby ti ty tvé nové holínky brzy nebyly moc malé“.

Proroctví se naplnilo, ale uběhlo šest nešťastných let, kdy poklidné životy ulice vzaly za své. U sousedů vpravo si Němci udělali místní velitelství. Přesto však čeští sousedé chtěli pomoci židovským sousedům. Ti museli prchnout nebo končili v koncentracích. Pomáhala se zachraňovat alespoň část majetku těchto rodin a skutečně po válce, ti co se sešli, dostali své cennosti zpět, však po některých se pátralo bez výsledků. Rodiny vyhynuly buď na frontě, nebo v koncentracích.

Válka končila, svoboda se blížila, Rudá armáda čistila pozice německých okupantů. Sousedé vyvěšovali naše vlajky a spolu s nimi i ty rudé, odpárali hakenkreuze. Lidé se objímali a Rusové si ve stejné vile jako Němci udělali své velitelství, které se pak přestěhovalo do místní školy, protože spojenecká vojska bombardovala Vítkovice a jedna zbloudilá puma dopadla na zahradu právě této velitelské vilky. Podařilo se ji však zneškodnit po evakuaci

obyvatelů ulice. Střelba, kryty, nejistota skončila. Sousedé se objímali, počítali ztráty a chtěli žít v míru zase se společnou zábavou.

V jedné vilce však žila rodina, která byla německá, babička, manželé a malý kluk-dítě. Nikdy nikomu neublížili, zapadali do skupiny obyvatel ulice, ale teď měli podle kolektivní viny zaplatit. Přišla komise odněkud z Čech, lidé, kteří ty naše neznali, a nikdo z našich neznal je, a zatkli je a místní Češi se jich zbytečně zastávali. Matka s dítětem a babičkou byla nejprve jako služka a milostnice na ruském velitelství a otec rodiny pod samopalem pracoval manuálně ve Vítkovicích, kde byl kdysi technickým úředníkem. Trpěli bídou a hladem. Majetek byl zkonfiskován – vilka, osobní věci a cennosti rozkradeny. Tato rodina byla v odsunu hnána do Německa, cestou zemřela bavička a byla ponechána v příkopu cesty. Po dlouhém období byl tento odsun na základě Čechů sousedů prošetřen a manželé se s hochem už pubertákem mohli vrátit do své ulice a opět navázat na sousedské vztahy. Život šel dál, svoboda těžce vydobyta, ale nějak pokulhávala. Obchody, krejčovství i švec byli znárodněni, kovozezemědělci museli ze svých políček odvádět kontingent v podobě zrní, vajících apod. V sousedství se začal budovat metalurgický gigant, rozšiřovala se výroba i ve Vítkovicích.

Přišla éra rekordů. Zpočátku to lidé brali s nadšením – republika se musí obnovit, je třeba se zapojit. S rozvojem průmyslových kolosů přišli pracovníci z celé republiky, ať už dobrovolně nebo nuceně. Rudé hvězdy ozářily okolí. Pak s těmi novými přišly i prověrky, kdo je loajálnější k vedoucí úloze politické strany stran. Život už nebyl, jak býval, ozýval se strach, ulice stárla, změnila název na Listopadová.

Nová generace odcházela, jiní přicházeli a ta veselá soudržná ulice zůstala jen ve vzpomínkách.

PAMĚŤ OSTRAVY

VZPOMÍNKY NA TO, JAK SE TEHDY ŽILO

VZPOMÍNKY NA TO, JAK SE TEHDY ŽILO

Mgr. Dagmar Jelenová

Stará Ostrava nebyla jen černá uhlířní prachem, kouřem továrních komínů a sykotem páry. Bylo tu i prostředí zábavy. Ostrava měla divadlo, i když nejprve německou scénu a později dnešní divadlo moravskoslezské a divadlo Jiřího Myrona. Byla tady řada ochotnických souborů, které hrály v sálech škol, hospod apod. Tato představení byla hojně navštěvována a předváděly se scénky z klasického repertoáru i výtvořů místních, různé skeče a příhody ze života. Byly tady krásné kavárny s tanečními sály, kde se konaly bály i s vybavením pro kulečník, karetní hry apod.

Byla to kavárna Praha, Elektra, Fénix, Palace, Závodní hotel ve Vítkovicích. Jednodušší lenky a hospody byly okřídleny poblíž větších pracovišť hutních, důlních a ostatních, tak, aby pracovníci po obdržení platu ihned mohli utřít.

Byly tady sportovní kluby, městské lázně, byly tady obchodní domy různé úrovně, které mohly uspokojovat spotřebitele, zde mohli nakoupit vše pod jednou střešou...

KONEC II. SVĚTOVÉ VÁLKY V MÝCH VZPOMÍNkách

Mgr. Ivana Škavradová

Hitler v roce 1945 mimo jiné prohlásil: „Jestliže přijde o Ostravu, prohraje Německo válku!“ Jeho „obavy“ se v dubnu 1945 naplnily. Ostravsko-opavská operace vyvrcholila osvobozením Ostravy 30. dubna 1945.

Já jsem v té době byla tříleté dítě, které nálety na Ostravu a blízkici se konec války zažilo a, kupodivu, si to vše dobře pamatuje. I na nálety na Ostravu, konkrétně na Mariánské Hory, kde jsme tehdy, v jednopokojovém bytě na Raisově ulici, bydleli.

Když se ale blížila fronta, tak mě s maminkou otec odvezl do Frýdku-Místku k prarodičům. Nechal ale klíče od bytu sousedům, kdyby něco...

A stala se docela „pikantní situace“. Ostrava byla osvobozena 30. dubna 1945, náš dům sousedil se sokolským hřištěm, na kterém Rusové „lágrovali“. Jednoho dne se objevili v domě čtyři vyšší důstojníci a zjišťovali situaci, tedy kdo v domě bydlí apod. A já jsem měla německé jméno, takže to upoutalo okamžitě jejich pozornost, a chtěli vědět, kde ti „Němci“ jsou. Sousede jsem ubezpečil, že jsme česká rodina, a vysvětlil situaci. Oni ale požadovali klíče od bytu. Kupodivu v bytě nenadělali žádnou škodu, pouze si vypůjčili 4 latinkový košík a velkou mapu světa, která byla na stěně, a po níž cílec posunoval vlajčky, které znázorňovaly vývoj válečných událostí. Dodnes to pokládám za „malý zážrak“...

KONEC II. SVĚTOVÉ VÁLKY V MORAVSKÉ OSTRAVĚ

Mgr. Marie Konečná

Narodila jsem se v prosinci 1943, a tak vlastní vzpomínky na konec války nemám. Něco si však pamatuji z vyprávění a vzpomínám si na pár poválečných zážitků, které s válkou souvisely.

V roce 1944 začaly nálety a bombardování Ostravy. Rodiče se proto rozhodli, že se maminka se mnou a s mým bratrem dočasné přestěhují mimo Ostravu.

A tak jsme ke konci války bydleli u známých v Rychalticích, což není daleko od Ostravy.

Tatínek zůstal v Ostravě, kde chodil do práce a na víkend a někdy snad i přes týden za námi jezdil.

Ukázalo se, že naše odstěhování bylo prozřetelné opatření, protože náš dům v Ostravě byl opravdu bombou zasažen. Jedná se o činžovní dům nedaleko nádraží na Hrabákově ulici. Tenhle dům stojí dodnes.

Bomba jím jen proletěla a vybuchla na dvoře. Statika narušena nebyla a v našem bytě ve 3. patře byl zničen pouze jeden pokoj. Byl to dětský pokoj a díra v něm byla přes celou místnost.

Rychaltice sice nebyly bombardovány, ale i tam byl konec války velice dramatický, neboť přes ně šla fronta. Bojovalo se a střílelo i v úplné blízkosti vilky známých, ve které jsme bydleli, a na zahradě zůstali ležet dva...

VZPOMÍNKY NA JEDNU ULICI

Mgr. Dagmar Jelenová

Bylo už napsáno hodně publikací a článků o staré Ostravě. Pojednávají o nálezu prvního uhlí, po skvostnou architekturu secese, nebo i o mamutích průmyslových kolosech. Chci se zaměřit na přehled života lidí ve čtvrtích Ostravy. Narodila jsem se ve Vítkovicích – meze hutního průmyslu a vyrůstala jsem ve vilové čtvrti v Kunčickách se šachtou Alexanderka a hornickou kolonií. Sousední Kunčice se proslavily výstavbou nového hutního kolosu N.HKG. Skončili procházky po hrázi rybníka se sběrem kaštanů, ze kterých jsme ve škole vyráběli zvířátka a postavky. Ale chci se vrátit do doby před II. světovou válkou za tzv. I. republiky. Život jedné ulice na křižovatce silnice na Vítkovice přes most na řece Ostravici, tehdy ještě bujně řeky a silnice na Frýdek-Místek.

Vilky se zahrádkami po jedné i druhé straně, a v každé žily několik rodin. Žili tu lidé různých profesí, vyznání i národností. Žili důlně vedle sebe, běžně komunikovali a v případě potřeby si i pomáhali. Byli tu Češi, Židé, Němci. Protože technika nebyla tak vyspělá, ve volných chvílích se zábava stávala věcí celé ulice. Stačil jeden organizátor a sousedi si nejen popovídali, ale i zazpívali, zahráli na slepou bábu a jiné kratochvilky. Přezívaly se chvíle veselí ale i těžkých období krize. Stále byla...

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

JANA KAŠINGOVÁ *1941**Moje vzpomínky na II. světovou válku**

Narodila jsem se sice až v roce 1941, ale určité vzpomínky mám. Byly to asi velmi silné zážitky plné strachu.

Když začalo bombardování Ostravy, bydlela jsem s rodiči v Mariánských Horách na Železárenské ulici. Nedaleko byl a dosud je závod Vítkovických železáren. V té době jsme měli strach z bombardování, protože vždy se ničily strategické závody, a to Vítkovické železářny byly. Když začaly houkat sirény ohlašující nálet, odvedl nás tatínek do sklepa a tlačil na místo ke komínu. Měl zásadu, že kdyby spadla bomba a my to přežili, zajistili si tak přívod vzduchu a vyprostili se. Byla jsem malá a ve sklepe spala v neckách. Naštěstí žádná bomba dům nezasáhla.

Můj tatínek ve Vítkovických železárnách pracoval. Jezdil denně na kole. Když se blížila fronta, očekávaly se těžké boje. Proto maminku i mě odstěhoval do Sviadnova ke známým. Sám ale dojížděl do práce. Přestal až tehdy, když mu, podle vyprávění, proletěl kolem hlavy granát, který mu sice neublížil, ale řádně vyděsil. Z vyprávění vím, že se naši ve Sviadnově dívali ze sklepních oken na most přes Ostravici, kde se bojovalo "muž proti muži". Byla to asi hrozná podívaná.

Pamatuji se, jak jely ruské tanky při osvobození Ostravy po Ruské ulici. Bylo to ohlušující burácení! My už jsme se vrátili do Mariánských Hor a s hrůzou zjistili, že máme díru v podlaze obývacího pokoje a střepinami poničený nábytek. Ještěže ho náš prozíravý tatínek, když jsme odjížděli do Sviadnova, obrátil čely ke zdi. Sousedi vyprávěli, že se tam možná ukrýval německý voják a sovětský voják hodil pro jistotu do bytu ruční granát.

Že je válka hrozná, jsem se přesvědčila ještě 10 let po ní. Kromě zbombardovaných domů, které jsme my děti prolézaly, zůstalo po válce mnoho nevybuchlé munice. To bylo něco pro kluky! Když jsem chodila do 4. třídy, tehdy Národní školy v Ostravě-Zábřehu, kam jsme se po válce přestěhovali, našli dva moji spolužáci v nedalekých Pískových dolech nevybuchlou leteckou minu. Pískovna byla nedaleko řeky Odry a my děti jsme si tam často hrály. V zimě jsme v těch kopcích písku sáňkovali. Mina měla nějakou vrtulku, která klukům nešla odšroubovat. Spolužák Jirka Pavlík poslal Miloše Mintěla pro kleště. Než je Miloš přinesl, Jirkovi se podařilo vrtulkou pohnout a rána, která vyšla, roztrhala jeho tělo na kusy.

Ta hrůza, se kterou jsem se to dozvěděla, je nepopsatelná. Jirka byl můj soused v domě a měl mít právě narozeniny. Bydleli nad námi a já si s ním u nich často hrávala. Byl jedináčkem,

a protože jeho maminka pracovala, chodil ke své tetě a strýci, kteří bydleli v části Zábřehu zvaném právě Pískové Doly. Na ten nářek jeho maminky, když jí to její sestra přišla oznámit, nikdy nezapomenu. A když k nám potom přinesla paní Pavlíková zákusky, které koupila Jirkovi k narozeninám, nebyla jsem schopna nic pozřít, tak jsem měla žaludek stažený žalem. A to nás teprve čekal pohřeb, kde jsme Jiříkovi celá třída pod vedením paní učitelky Heisigové zazpívali.

Smutek byl na zábřežském hřbitově 10 let po válce...

Moje základní i odborné vzdělání v Ostravě v letech 1947–1959

Do první třídy jsem nastoupila v roce 1947 v Ostravě-Zábřehu. Byla ta tehdy tzv. národní škola od I. do V. ročníku. Učila mě starší paní učitelka Macháčková, hodná, milá, mateřská učitelka. Do školy jsem chodila ráda, měla aktovku, kterou mi ušil z pravé kůže dědeček (byl vyučený švec). V aktovečce byla břidlicová tabulka, kamýček tím se psalo a kreslilo, na provázku visela z aktovky houbička na mazání namočená do vody. První tahy písmen se tedy procvičovaly na tabulce. Horší to bylo, když jsme začali psát perem namáčeným do inkoustu v kalamári. To bylo kaněk! Tatínek, který byl pověřen se mnou psát domácí úkoly, měl hezké písmo, a tak měl se mnou "nervy". Já jsem to psaní ještě zhoršovala brekem, takže slzy rozmazávaly písmenka. Vložila se do toho maminka, převzala tatínkův úkol a psala jsem hned načisto, ať to vypadalo jakkoliv. Ale ku podivu lépe než nejprve na nečisto, jak to chtěl tatínek. Pero se skládalo z dřevěné násady a zasouvací špičky, která měla dvě "nožičky" a ty se často buď zkřížily, nebo roztáhly, když dítě moc tlačilo. Inkoust byl doma v lahvičce a ve škole ve skleněném kalamári, který byl zapuštěn do otvoru v lavici. Lavice byly dřevěné, spojené po dvou i po třech, sedačky se nezvedaly, vše bylo napevno.

Psát slušně jsem se naučila později, ale ještě ve 2. třídě hyzdila moje jedničkové vysvědčení dvojka z krasopisu. To byl samostatný předmět. Měli jsme i náboženství. Přišel do třídy pan farář nebo katecheta, pověsil na tabuli kříž a vyprávěl nám katechizmus. Já jsem ráda poslouchala, byla to pro mě historie, kterou miluji dodnes. Pan farář nám dával krásná razítka s náboženskou tematikou a my je vybarvovali. Sledovala se také docházka do kostela. Dostávali jsme lístečky, že jsme na mši byli. Kostel se mi líbil, hezky hrály varhany a zpívalo se. Bohužel mše se tehdy mluvila latinsky. Náš učitel hudební výchovy byl varhaník a my jsme mu při mši šlapali měchy (to hlavně kluci) od varhan.

Ve třetí třídě jsme měli mladou učitelku Hanu Švábovou. Byla svobodná a nám všem se líbila. Vzpomínám si hlavně na její hodiny zeměpisu vždy s velkou mapou ČSR. Dovedla o městech poutavě vyprávět. V 5. třídě ji vystřídala její vdaná sestra paní Dlabačová a ta to uměla také. Obě pocházely z vážené zábřežské rodiny pana profesora Švába.

Na II. stupeň - tehdy měšťanky, později přejmenované na osmiletou základní školu, jsem chodila na ulici Hulvácké.

Tam jsem už chodila dohromady s chlapci. Měli jsme štěstí na třídního učitele. Byl tělocvikář a ruštinář. Jmenoval se Karel Koňář, byl ctižádostivý, takže jeho třída musela být nejlepší. Ale dovedl nás vybičovat k výkonům. Jako učitel tělocviku to bral "na povel" a protože

bývala i pochodové cvičení, vždycky jsme plnili úkoly bezvadně a první. Pochodovali jsme se zpěvem a na cvičení dokonce stříleli ze vzduchovky. Soutěžili jsme ve vybíjené i volejbalu. Byli jsme u něho tak ukáznění, že než přišel kterýkoli učitel do třídy, četl někdo před lavicemi nahlas z knihy. Ale hráli jsme se i na piedestalu úspěchu, a tak jsme ho měli rádi. On se nás také vždy zastal a byl spravedlivý. Dlouho po skončení školy jsme ho pak zvali na sraz.

Základní docházka tehdy končila 8. třídou a všichni žáci museli absolvovat závěrečné zkoušky z češtiny, matematiky a ruštiny. Rok předtím existovala ještě 9. třída tzv. Jednoletý učební kurz – JUK.

Rozhodla jsem se pro studium na pedagogické škole, vždycky jsem chtěla být učitelkou. Už jako malá jsem si na ni hrála a organizovala děti z naší ulice. Musela jsem složit přijímací zkoušky. Byla nejen z matematiky a českého jazyka, ale také z tělocviku a hudby. Ta pro mě nebyla problém, protože jsem vychodila celý cyklus Hudební školy Dra. Leoše Janáčka v Ostravě-Vítkovicích. Byla jsem přijata.

Škola se nacházela v dnešní historické budově na Českobratrské ulici. Měla nádherné skoro barokní schodiště, velkou aulu, hudebnu, učebnu chemie a ve sklepě dílny. V aule školy se konaly hudební akce. Každá třída pořádala jedenkrát měsíčně večery o páté, na které připravila program i pohoštění. Přicházeli hosté - studenti jiných škol, aby si zatančili a občerstvili se. K tanci hrála hudba naší školy vedená výborným klavíristou - profesorem Radimem Kuchařem, složená ze žáků naší školy. Pedagogický dozor vždy vykonával některý z našich profesorů, Škola žila studentským životem. Účastnili jsme se pravidelně MAJÁLESU, chodili do divadla, kina, do auly se zvali Pěvecké sdružení moravských učitelů, Čs. soubor písní a tanců, na besedu s námi přišel i Emil Zátopek. Škola měla vlastní hudební soubor, který hrál jednodušší klasické sklady a pěvecký sbor. Hudební soubor vedla výborná houslistka paní profesorka Alice Ryšková a pěvecký sbor pan profesor Václav Stuchlý – zanícený sběratel lidových písní. Ten měl v 1. patře školy i světničku, ve které přespával, aby nemusel dojíždět.

Nesmím zapomenout na naše výtvarníky, profesory Karla Svobodu, Vladimíra Hýla, Bedřicha Knoppa a Radima Kuchaře. Profesori Svoboda, Knopp a Kuchař malovali a svá díla vystavovali. Profesor Hýl byl znalec výtvarného umění a především "přítel mládeže", který uměl o výtvarném umění, různých směrech a technikách poutavě vyprávět. Měl známosti s mnoha ostravskými malíři a organizoval jim vernisáže. Pedagogická škola se účastnila mnoha soutěží ve hře na nástroje, zpěvu i recitaci. Já jsem recitovala a mohu napsat, že jsem získala 3. cenu v Praze za recitaci Wolkerova Moře a Puškinova Měděného jezdce. Porotu

v Památníku národního písemnictví tvořili paní Hlaváčová a pan Luděk Munzar, tehdy mladí herci.

Maturovala jsem v roce 1959 z matematiky, českého a ruského jazyka, fyziky a pedagogiky. Po maturitě jsem dostala, jako tehdy všichni absolventi, umístěnku do Ostravy-Poruby na III. Základní školu, Fučíkova 831. A to jsou zase další vzpomínky.

PAMĚŤ
OSTRAVY

KNIHOVNA!!!

MILÍ OSTRAVANÉ,

NÁŠ PROJEKT PAMĚŤ OSTRAVY POKRAČUJE A VY SE MŮŽETE KDYKOLI PŘIPOJIT S JAKÝMKOLI TÉMATEM.

V ROCE 2017 SE NAVÍC PODĚLÍME O ZÁŽITKY ZE ŠKOLNÍCH LAVIC, BYLY-LI OSTRAVSKÉ - VZPOMÍNKY NA ŠKOLU A PANÍ UČITELKU PATŘÍ K TĚM NEJSILNĚJŠÍM A PROVÁZEJÍ NÁS CELÝM ŽIVOTEM. SAMOZŘEJMĚ RÁDI PŘIVÍTÁME VYPRÁVĚNÍ PEDAGOŽEK A PEDAGOGŮ.

Na vaši paměť se těší všechna pracoviště Knihovny města Ostravy

Centrum Ostravy – vzpomínky na léta 1955-1970

V roce 1955 jsem začala studovat Pedagogickou školu pro vzdělání učitelů národních škol v Ostravě, Českobratrská ulice. Denně jsem dojížděla tramvají do centra, které pro mě začínalo náměstím Dr. Edvarda Beneše, jehož středem byla TEXTILIA, později přejmenovaná na Ostravica.

Byl to opravdu módní dům. Měl krásný interiér, zboží předních českých i slovenských oděvních závodů. V přízemí byla oddělení dámského a pánského prádla, košilí, klobouků, svetříků a kabelek. V suterénu bylo oddělení bot. Měla jsem odtamtud i několikrát krásné střevíčky. Točitým schodištěm jste se dostali do dalšího patra. Procházelo se ovšem přes bufet, který lákal výbornými obloženými chlebičky, kafičkem se šlehačkou a samozřejmě i zákusky. Nedalo se nezastavit. Následovalo patro s látkami a dámskou i pánskou konfekcí. V tomtéž patře byl i salónek, který nabízel nejmódnější zboží z dovozu.

Z "textilky", jak jsme tehdy říkali, se vyšlo dalším vchodem na Smetanově náměstí u divadla. Divadlo Zdeňka Nejedlého, jak zněl tehdejší název, mělo velkou návštěvnost. Vždyť tady působili dirigenti Rudolf Vašata, pěvecké i herecké hvězdy: Ludmila Dvořáková, Věra Heroldová, Zdeňka Diváková, Maria Tauberová, Jan Hlavsa, Jiří Herold, Čeněk Mlčák, Václav Bednář, Lubomír Procházka a další. Výborná byla i činohra s pány Jiřím Adamírou, Miloslavem Holubem, Josefem Langmillerem, Radimem Kovalem a dámami Vlastou Vlasákovou, Boženou Böhmovou, Ljubou Benešovou a dalšími. Balet pod vedením baletního mistra pana Emericha Gabzdyla a jeho nástupce Alberta Janíčka se sólisty Martou Drotnerovou, Lídou Raškovou, Julií Jastřembskou, Jarmilou Hylasovou-Kovalovou, Ivanem Hurychem, a dalšími.

O představení býval takový zájem, že jsem chodila stát frontu na vstupenky pro své rodiče v neděli dopoledne měsíc předem. Já sama jsem měla studentské předplatné do obou divadel – Zdeňka Nejedlého a Jiřího Myrona. Tam jsem zase viděla hrát a zpívat členy operety paní Zdeňku Poláčkovou, Jiřinu Hruškovou, Liběnu Astrovou, pány Josefa Kobra, Košťu Holubáře, Karla Šípa, Stanislava Procházku, Adolfa Minského a další členy operety pod taktovkou Vladimíra Brázdy v choreografii Emericha Gabzdyla.

Naproti Textilii - Ostravica je dodnes hotel Palace. V jeho nejhezčí části - kavárně se secesním nábytkem, lustry i obložením stěn je v současné době autosalón! V kavárně hrála každý večer k tanci živá hudba. V hotelu byla pěkně zařízená restaurace, ve které byly pořádány různé gastronomické akce. Součástí hotelu byla vinárna Bocaccio také se živou

hudbou a houslistou, který zahrál na přání "do ouška". Do kavárny a zejména do vinárny nebyl vpuštěn nikdo bez saka a vázanky. Při posezení u hudby jsme se u stolu mohli bavit, protože jsme nemuseli hudbu překřikovat a pokud jsme šli tančit, věděli jsme, s kým tančíme. Dobře, že alespoň část hotelu naproti divadlu, kde bývala vinárna a kavárna Opera, později stylová Sakura, je dnes studentským kampusem.

V centru byly další kavárny se živými hudbami jako Fenix, Elektra i Polský dům. Večer byly plné hostů.

Bylo zde i několik kin: Elektra, ve kterém bylo i kino Čas. Hrál nepřetržitě celý den. Vesmír – premiérové kino, kde se promítaly i kvalitní zahraniční filmy s vynikajícími herečkami a herci jako byli: Sophia Loren, Gina Lollobrigida, Claudie Cardinale, Raquel Welch, Jean Gabin, Gerard Philip, Alain Delon, Sean Conery, Robert Redford a další. Viděla jsem filmy např. Kleopatra, Tichý Don, Godzila, Mzda strachu, Jeřábí táhnou, Flying cliper a jiné. Dalšími kiny byly Oko, Alfa a Odeon. Kina patřila k oblíbené zábavě Ostraváků i proto, že vstupenky byly levné.

Pokračuji po ulici Zámecké kolem hotelu Imperiál k dalším obchodním domům. Byly to Bachner – později Horník a Chamrád – Rozvoj. Na náměstí u divadla byl ještě Brouk a Babka – Ostravanka. Všechny nabízely dostatek zboží poněkud levnějšího než Módní dům Ostravica.

Přijdeme-li na dnešní Masarykovo náměstí (tehdy Lidových milicí), stála tam místo sloupu svaté Trojice socha milicionáře. Nestál zatím PRIOR. Na rohu kde je dnes KFC byl mléčný bar s prodejem obložených chlebiček a různých salátů. Dům obuvi Baťa byl až do 2. poschodí plný bot, kabelek a jiného koženého zboží. Za Baťou stojí bývalý, rovněž přepychový, obchodní dům ASO, dnes sídlo Všeobecné zdravotní pojišťovny. Nesmím zapomenout na nově postavený Dům potravin na ulici 28. října. Chlebičky a jiné prodávané delikatesy lákaly ke koupi. Já jsem měla nejraději humrový chlebiček a zákusek Den a noc. U muzea na rohu bylo loutkové divadlo. Na druhém rohu prodejna starožitností Juvelia, kde se dalo koupit i orientální zboží. Vedle ní v 1. poschodí bylo divadlo hudby. Poslech moderní hudby provázely slovem Dagmar Dvořáčková (později televizní hlasatelka) a Pavla Pešatová.

Jiráskovu náměstí nikdo neřekl jinak než KUŘÍ RYNEK. Tam mě fascinovala prodejna DÍLO, která vystavovala a prodávala obrazy současných malířů. Chodila jsem na vernisáže a dokonce na některých jako studentka přednášela. Poznala jsem tak díla malířů Drhy Tomka, Hýži, Hýžové, Sivka, Kučery, Krystyna, Javůrka, manželů Gabánkových, Holase i operního

pěvce Procházky, dále sochařů a keramiků Gajdy, Krystynové, Servátkové, Kutalka, Rybičky a jiných umělců. Díla se kupovala na splátky, a kdo byl členem Klubu výtvarných umělců, dostal každoročně nějakou uměleckou věc zdarma darem.

Zakončím své vzpomínání u monstrózní megastavby zvané Karolina. Je dobře, že vznikla. Vyčistila špinavé prostředí centra města po koksovně Karolina. Přála bych si ale, aby ožily i ostatní části Ostravy, které jsou dnes vybydlené. Kanceláře firem, které obsadily byty řady obyvatel, oživení centra Ostravy nevyřeší.

Moje profesní vzpomínky učitelky I. stupně základní školy

Po studiích jsem nastoupila do Poruby na ZDŠ Fučíkova 831. Škola byla zcela nová, velká dvoupatrová budova. Sídliště se postupně zalidňovalo. Ve třídách jsme měli i 44 žáků a museli jsme učit i na dvě směny: dopolední od 8.00 hod. do 12.30 a odpoledne od 13.00 do 17.00 hodin, tehdy i v sobotu. Škola měla okolo 1 500 žáků. Nástupní plat byl 1 050,- Kč. Nad 40 žáků byl tzv. diferenční příplatek cca 150,- Kč.

Ředitelem této školy byl Maxmilián Horák. Byl výborný ve všech ohledech: chytrý, dobrý organizátor, autorita pro žáky i učitele. Učitele vychovával v jejich poslání. Každý novocián dostal tzv. zavádějícího učitele, za kterým mohl přijít pro radu. Pomáhal především se sestavováním plánu učiva, organizačními věcmi i hodnocením žáků. Mohli jsme zůstat na násleších již vyzrálých vyučujících. Pořádali pro nás i vzorové hodiny, a když pan ředitel přišel na kontrolu – hospitaci do naší hodiny, vždy si vzal slovo a promluvil k žákům buď vtípem, nebo hádankou. Při následném hodnocení hodiny učiteli nevytýkal, ale poradil. Byl výtvarně nadaný, maloval akvarely, které daroval svým učitelům.

Škola měla také vlastní kulturu. Paní učitelka Kratochvílová – češtinářka a hudebnice vedla školní žakovský soubor lidových písní a tanců. Muzikanty byli žáci i učitelé, ona sama hrála dobře na cimbál. Žáci tuto aktivitu milovali. Pod vedením pana ředitele se každoročně ve velké tělocvičně hrávalo divadlo. Žáci všech tříd se také předvedli v akademii pro rodiče, dokonce jsme mívali vystoupení i na přilehlém hřišti. Vedení školy se snažilo vtáhnout SRPŠ do všech akcí školy a dařilo se to. Národní výbor věděl o naší škole. Často k nám přicházely i návštěvy, dokonce z ciziny. Vítili jsme kubánského Fidela Castra a mávali z chodníku průvodu Haile Selsieho z Etiopie.

Všichni jsme byli odborově organizováni a každoročně se konaly zájezdy učitelů za poznáním. Vzpomínám si na Jižní Čechy a Drážďany. Na této škole jsem působila osm let. Obyvatelstvo tohoto obvodu zestárlo a tím ubylo dětí do základní školy. Stavěl se další obvod, tentokrát VII. Tam se budovaly nové školy a já přešla na Základní školu J. Šoupala 1609. To bylo roku 1968. Tehdy jsme prožívali "jaro" i my učitelé. Často jsme se scházeli, besedovali a radovali se. Ale ne nadlouho. Přišly prověrky, kdy nás komunisté z uličních výborů prověřovali, zda nekazíme svými názory žáky. Začala normalizace a s ní mnoho nařízení. A školení. Všichni, ať straníci či nestraníci, jsme se povinně museli školit v marxismu-leninismu., politické ekonomii a ateistické výchově. Dělali jsme i závěrečné zkoušky. Brzy se začaly vyučovat množiny. Zjistili jsme, že nenahradí běžný trénink sčítání,

odčítání násobení a dělení, svůj názor jsme napsali. Nebylo to nic platné, přišel přípis shora, že jsme státní zaměstnanci a musíme učit, co se prikazuje. A tak jsme se školili a školili dál v množinách. Trvalo několik let, než byly zrušeny.

Později se naše škola stala školou pro výchovu budoucích fotbalistů fotbalového klubu BANÍK. Bylo vybudováno nové hřiště krásné šatny a každá "B" třída byla sportovní. Já jsem učila sportovce – samé kluky 12 let. Baroš, Bystroň, Svěrkoš to byli naši žáci. S jedním týmem mladších žáků jsem byla jako dozor i ve Francii. Měli úspěch, byli třetí. Tehdy byl Baník v I. lize! Měla jsem kluky ráda. Nebyli to premianti, neměli na učení moc času, protože museli trénovat, ale uznávali autoritu učitele a snažili se pochytit co nejvíce vědomostí už ve škole.

Se sportem se změnilo sestavení učitelského sboru. Najednou jsme měli několik učitelů, kteří zároveň byli trenéry. Sám pan ředitel Libor Bílek kromě fyziky byl také trenérem. Mužský prvek hodně pomohl s kázní žáků. Došlo i na modernizaci výuky, zřídila se počítačová třída, opravily se kabinety, střechy a v době, kdy jsem odcházela do důchodu, se vyměnila i okna, budovy se zateplily a omítly. Mám z toho radost, když tam jako předsedkyně odborů občas docházím.

Ing. JIŘÍ KAŠPÁREK *1942

PAMĚŤ OSTRAVY

VZPOMÍNKY Ing. JIŘÍHO KAŠPÁRKA

HRANICE PROTEKTORÁTU

Ing. Jiří Kašpárek

Politické události druhé poloviny roku 1938 a počátku roku 1939 zasáhly mimořádným způsobem do života města Ostravy i přilehlých obcí. Mnichovská dohoda a na ni navazující ultimatum polské vlády znamenaly ve svých důsledcích obsazení československého území až po hranice samotné Ostravy sousedními státy – Německem a Polskem. Východní hranice česko-polské probíhala od Hrušova přes Heřmanice, Michálkovice k Radvanicím a Šenovu. Michálkovice se tak staly pohraniční obcí. Hranici čára probíhala zhruba po linii současných hranic s městy Rychvaldem a Petřvaldem. Na silničních komunikacích procházejících hranicí byly vybudovány celnice – na dnešní ulici Čs. armády poblíž současné restaurace U Hada a na ulici Petřvaldské v lese za bývalou restaurací Brazília. Ve večerních hodinách 14. března 1939 bylo nacistickými vojsky obsazeno centrum Ostravy, Michálkovice byly okupovány o den později. Na území okleštěné československé republiky byl zřízen tak zvaný Protektorát Čechy a Morava. Pro vlastence, kteří chtěli nebo museli po okupaci v roce 1939 opustit svoji vlast, se hranice s Polskem, probíhající na pomezí Michálkovic, stala důležitým místem ilegálního přechodu. Převádění uprchlíků...

BOMBARDOVÁNÍ MICHÁLKOVIC

Ing. Jiří Kašpárek

Mimořádná tragickou událostí bylo bombardování Michálkovic v deštivou neděli 25. února 1945. Na Michálkovice, obsazené německými okupanty vyzbrojenými bateriemi protiletadlových děl, zaútočila ruská bombardovací letadla. Jejich nálet na horní oblast dnešní ulice československé armády měl tragické následky. Vyžádal si sedmáct obětí na životech a více jak tisíc zraněných. Přímoý zásah letadlem pomou dostal motorový vůz tramvaje nacházející se na trati poblíž obchodu Rudolfa Kuběny, zničeny byly rovněž přilehlé obytné domy v ulici Pavelské a okolí. Tregedii popisuje tehdejší římskokatolický farář a kronikář Václav Peter takto: „Mraky lidí ze všech stran se hmulily k Pumpě. U drogerie už jsem viděl všechno siko pryč, čím dále ke Kuběním – cesta poseta zmrštilými dětmi, třesky, čichy a rumovísky. Hasiči a policie střežili udržovali pořádek. Domy otlučeny, jako by byly zdi osetřovány palubními zbraněmi z letadel...“ Nepředstavitelně hrozný obraz se farář naskýl v mramoru: „Jdu tedy a vidím ty ubožáčky rozhrané, špinavé, zakrvácené, položené na zemi. Tam ženská nuka, komu patří, tam děvčátko, tam kousky těla v bílém plátně... To jsou dojmy!“

PILOT RAF MIROSLAV SEDLÁČEK (* 5. 11. 1920, † 24. 4. 1981)

Ing. Jiří Kašpárek

Celoroční tragédie konce třicátých let minulého století, která vyvrcholila likvidací československé republiky, přinesla sebou na druhé straně i řadu hrdinských činů našich občanů, starších i docela mladých. Jedním z těchto hrdinů byl náš michálkovický občan, tehdy osmnáctiletý gymnazista Miroslav Sedláček. Krátce po okupaci využil možnosti ilegálního přechodu z Protektorátu Čechy a Morava do Polska, který na pomezí Michálkovic a Petřvaldu organizovala skupina vlastenců pod vedením jeho otce. V Polsku společně s polskou armádou Miroslav Sedláček ustupoval před Němci, až se dostal do Sovětského svazu. V SSSR byl spolu s dalšími Čechy zatčen a internován v táborech Oraniky a Suzdal. Na výzvu československé exilové vlády v Londýně se přihlásil jako dobrovolník do vznikající československé armády. V ní pak bojoval na pozemních i vzdušných bojištích až do konce druhé světové války. V letech 1940 až 1941 se zúčastnil bojů o Tobruk v Severní Africe, následně pak absolvoval pilotní výcvik v Královském kanadském letectvu a do roku 1943 v něm sloužil. Od roku 1944 do konce války létal jako pilot...

MICHÁLKOVICE V DOBĚ II. SVĚTOVÉ VÁLKY

Ing. Jiří Kašpárek

V roce 2015 uplyne již sedmdesát let od konce druhé světové války. Válečné události, okupace československa nacistickým Německem, holocaust a osvobozovací boje bezprostředně ovlivnily i životy všech občanů Michálkovic. Jak vyplývá z velmi cenných dokladů a dokumentů zpracovaných michálkovickým historikem Vladislavem Macačkem, ve věrě válečných událostí na bojištích, na popravištích, ve věznicích a koncentračních táborech, v plynových komorách, při bombardování a při přechodu fronty zahynulo na dvě stě michálkovických občanů. V kronice sepsané michálkovickým farářem Václavem Petarem, archivních dokumentech i vzpomínkách michálkovických spoluobčanů se nachází řada informací, které v souvislosti s nadcházejícím výročím stojí za to připomenout.

OSOBNÍ VZPOMÍNKY

Narodil jsem se v letech druhé světové války a mé rané dětství bylo poznamenáno válečnými událostmi tak, že se některé okamžiky kupodivu nesmazatelně zapsaly do mé paměti...

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

Ing. Jiří Kašpárek *1942

Bombardování Michálkovic

Mimořádně tragickou událostí bylo bombardování Michálkovic v deštivou neděli 25. února 1945. Na Michálkovice, obsazené německými okupanty vyzbrojenými bateriemi protiletadlových děl, zaútočila ruská bombardovací letadla. Jejich nálet na horní oblast dnešní ulice Československé armády měl tragické následky. Vyžádal si sedmnáct obětí na životech a více jak třicet zraněných. Přímý zásah leteckou pumou dostal motorový vůz tramvaje nacházející se na trati poblíž obchodu Rudolfa Kuběny, zničeny byly rovněž přilehlé obytné domy v ulici Pavelské a okolí.

Tragedii popisuje tehdejší římskokatolický farář a kronikář Václav Peter takto: „Mraky lidí ze všech stran se hrnuly k Pumpě. U drogerie už jsem viděl všechno sklo pryč, čím dále ke Kuběňům – cesta poseta změtí drátů, třísek, cihel a rumoviska. Hasiči a policie stěží udržovali pořádek. Domy otlučeny, jako by byly zdi ostřelovány palubními zbraněmi z letadel...“ Nepředstavitelně hrozný obraz se faráři naskytl v márnici: „Jdu tedy a vidím ty ubožáky roztrhané, špinavé, zakrvácené, položené na zemi. Tam ženská ruka, komu patří, tam děvčátko, tam kousky těla v bílém plátně... To jsou dojmy!“

Při dalším náletu 16. března 1945 byly leteckými bombami poškozeny budovy katolického kostela, katolické fary a místní hřbitov. Největší škody však utrpěl Husův sbor Církve československé. V důsledku porušené statiky musela být stržena celá východní část kostela včetně schodiště. Její obnova a přestavba se realizovala až po válce v roce 1946. Tento, stejně jako poslední nálet 19. března 1945 se naštěstí obešel bez lidských obětí.

K uctění památky obětí popsané tragické neděle byl po válce na ulici Pavelské odhalen pomník. V roce 2010 byl s pietou přemístěn na důstojné místo do parku Michalského náměstí.

Hranice protektorátu

Politické události druhé poloviny roku 1938 a počátku roku 1939 zasáhly mimořádným způsobem do života města Ostravy i přilehlých obcí. Mnichovská dohoda a na ni navazující ultimatum polské vlády znamenaly ve svých důsledcích obsazení československého území až po hranice samotné Ostravy sousedními státy – Německem a Polskem. Východní hranice česko-polská probíhala od Hrušova přes Heřmanice, Michálkovice k Radvanicím a Šenovu. Michálkovice se tak staly pohraniční obcí. Hraniční čára probíhala zhruba po linii současných hranic s městy Rychvaldem a Petřvaldem. Na silničních komunikacích procházejících hranicí byly vybudovány celnice – na dnešní ulici Čs. armády poblíž současné restaurace U Hada a na ulici Petřvaldské v lese za bývalou restaurací Brazílie. Ve večerních hodinách 14. března 1939 bylo nacistickými vojsky obsazeno centrum Ostravy, Michálkovice byly okupovány o den později. Na území okleštěné Československé republiky byl zřízen tak zvaný Protektorát Čechy a Morava.

Pro vlastence, kteří chtěli nebo museli po okupaci v roce 1939 opustit svoji vlast, se hranice s Polskem, probíhající na pomezí Michálkovic, stala důležitým místem ilegálního přechodu. Převádění uprchlíků do Polska prováděly skupiny českých vlastenců. Ilegální skupinu pod názvem „Franta“, jejichž služeb využil i pozdější pilot RAF Miroslav Sedláček, vedl jeho otec František Sedláček (*1896, †1975).

Přechod přes hranici měl následující scénář: Vedoucí skupiny byl kontaktován ilegální československou zpravodajskou službou a uprchlík byl odeslán do Ostravy. Po setkání s převaděčem byl přemístěn do Michálkovic.

Vlastní přechod se uskutečnil prostřednictvím báňské dráhy dodnes spojující Michálkovice a Petřvald. Uprchlík spolu s průvodcem nastoupil do zpomaleného uhelného vlaku za nádražím Dolu Michal, a to již po prohlídce vagonů německou stráží. Po zrychlení vlaku projeli kolem pohraniční ostrahy na vlastní hranici. Následovalo vystoupení uprchlíka na polském území v Petřvaldu. Popis ilegálního přechodu vypadá jednoduše, za ním se však skrývalo velké nebezpečí pro všechny zúčastněné.

Touto michálkovickou cestou prošlo za hranice protektorátu několik desítek emigrantů, mezi nimi například pozdější ministerský předseda Londýnské vlády Msgre. Šrámek, Msgre. Hála, letec škpt. Novák nebo škpt. Vašátko, pozdější hrdina letecké války o Velkou Británii. Zradou byl vedoucí ilegální převáděcí skupiny František Sedláček v roce 1939 zatčen gestapem a celá skupina byla zlikvidována. Popsané skutečnosti svědčí o vlastenectví a hrdinství prostých

michálkovických občanů, kteří v tragickém období nacistické okupace neváhali riskovat své životy při ilegální činnosti.

*Michálkovice po bombardování
foto poskytl autor*

Michálkovice v době druhé světové války

V roce 2015 uplyne již sedmdesát let od konce druhé světové války. Válečné události, okupace Československa nacistickým Německem, holocaust a osvobozovací boje bezprostředně ovlivnily i životy všech občanů Michálkovic. Jak vyplývá z velmi cenných dokladů a dokumentů zpracovaných michálkovickým historikem Vladislavem Macečkem, ve víru válečných událostí na bojištích, na popravištích, ve věznicích a koncentračních táborech, v plynových komorách, při bombardování a při přechodu fronty zahynulo na dvě stě michálkovických občanů. V kronice sepsané michálkovickým farářem Václavem Peterem, archivních dokumentech i vzpomínkách michálkovických spoluobčanů se nachází řada informací, které v souvislosti s nadcházejícím výročím stojí za to připomenout.

OSOBNÍ VZPOMÍNKY

Narodil jsem se v letech druhé světové války a mé rané dětství bylo poznamenáno válečnými událostmi tak, že se některé okamžiky kupodivu nesmazatelně zapsaly do mé paměti.

Docela živě si vzpomínám, jak sklep našeho rodinného domku na Radvanické ulici sloužil jako veřejný protiletectký kryt pro sousedy z blízkého okolí. Suterén domu totiž tvoří betonové zdi a jeho strop betonové desky armované železem. Z tohoto důvodu byl obecní správou náš sklep vybrán jako tzv. Luftschutzraum, neboli sklepní protiletectký kryt. Proti případnému závalu při bombardování byl strop sklepa podepřen, podobně jako v dole, dřevěnými stojkami. Místnosti byly vybaveny palandami a základními prostředky pro přežití. Vchod do tohoto krytu byl na fasádě domku označen velikou bílou šipkou. V době náletů amerických bombardovacích svazů letadel, startujících z letišť v severní Itálii, moji rodiče i lidé z okolí s napětím sledovali z rozhlasového přijímače hlášení o jejich směru pohybu a předpokládaném cíli útoku. K orientaci jim sloužila speciální náletová mapa s číselným označením segmentů polohy, kde se momentálně letadla nacházejí. V případě akutního nebezpečí jsme se všichni byli nuceni do protiletectkého krytu přemístit. Podobná situace nastala také na konci dubna a počátku května 1945, kdy se Michálkovicemi přesunovaly ustupující jednotky wehrmachtu a osvobozené Rudé armády a tato operace se neobešla bez dělostřelecké a kulometné střelby.

Zásobování potravinami, zejména masem, byla v době války velmi svízelná. Všechny potraviny i další zboží nezbytné denní spotřeby byly omezeny tzv. na příděl – na přídělové lístky. Proto když ustupující němečtí vojáci byli nuceni poblíž našeho domu zastřelit

zraněného tažného koně, všichni lidé z okolí, včetně mého dědečka, se podíleli na jeho rozčtvrcení a vítězoslavně si odnesli domů kusy čerstvého masa.

Při ústupu, dá se říci útěku, vojsk wehrmachtu před postupující Rudou armádou z centra Michálkovic směrem na Radvanice a Petřvald, docházelo k tomu, že mnozí němečtí vojáci ve snaze dezertovat, se ukrývali v okolních lesích, zahradách i opuštěných budovách. Rudoarmějci proto procházeli Michálkovicemi a prohlíželi některá stavení. Také v našem rodinném domku, stojícím v té době docela osamoceně, se zastavil ruský důstojník. Přijel na koni, kterého uvázal u plotu, s dotazem, zda někde v okolí se nenachází nějaký německý dezertér. Po ujištění, že nikoli, můj otec ho pozval ke stolu a pohostil ho lahví dlouho schovávaného a opatrovaného koňaku. Náš ruský host mě, tříletého kluka, houpal na kolenou, vzpomínal na svého syna někde v Rusku a nakonec mě obdaroval hrstí poukázek, bankovek, které platily na osvobozeném území Československa.

Tyto a další vzpomínky i pozdější poznatky mě přiměly k tomu, že jsem se začal zajímat o to, jak dobu druhé světové války přežívaly naše Michálkovice.

Konec II. světové války v Michálkovicích

První fáze osvobozovacích akcí v Michálkovicích začala v pátek 20. dubna, kdy navečer nad obcí kroužila ruská letadla a v celém okolí shazovala letáky s nápisem „Die Stunde der Entscheidung ist gekommen“ (Hodina rozhodnutí přišla). V nich byli vyzýváni němečtí vojáci a důstojníci, aby se vzdali a dali se zajmout Rudou armádou. Tyto letáky jim měly také sloužit jako propustky do zajateckého tábora.

V sobotu 28. dubna ve tři hodiny ráno dorazily do parku před římsko-katolickým kostelem oddíly německého vojska. Pod korunami vzrostlých kaštanů se jim dobře skrývalo před ruským leteckým průzkumem. V měšťanské škole se ubytovalo německé velitelství, na jejím nádvoří skladovali veliké množství střeliva. Na římskokatolické faře obsadil tři místnosti německý vojenský soud.

V pondělí 30. dubna podle vyprávění pamětníků nastal „soudný den“. Po celý den se Ostrava a její okolí otrásaly bombardováním a kanonádou. Ostrava hořela a sloupy tmavého dýmu stoupaly k nebi. Na haldě, dnešním Michalském náměstí, však postávaly hloučky michálkovických občanů a sledovaly situaci. Přišla potěšující zpráva, že Rusové obsadili hlavní poštu v Moravské Ostravě. Silnicí kolem dolu Michal zděšeně prchala německá vojska, tanky, nákladní i osobní automobily, koně, děla, kulomety směrem k Radvanicím a Petřvaldu. Německé hlídky a spojky se však stále ještě skrývaly pod stromy u kostela. Starší vojáci už nechtěli utíkat, mnozí už ani nemohli, byli apatičtí a rádi by se dali zajmout Rusům. Prolézali dvorky domků a žebřali o chleba.

Nastalo úterý – 1. máj. Po celý den se ozývala v Michálkovicích ojedinělá střelba. Lidé se báli vycházet, schovávali se v krytech. Němci vyhodili do povětří most nad tratí na Josefské ve Slezské Ostravě, aby tak ztížili a zpomalili postup osvobozené Rudé armády. Večer kolem půl osmé lidé zpozorovali, že tři stateční horníci Petr Horký, Josef Michalus a Jan Bukověcký shodili z těžní věže šachty Michal nenáviděný hákový kříž a vyvěsili na ni československou vlajku. Zpívali hymnu Kde domov můj! Občané Michálkovic ale zůstávali v krytech a se zatajeným dechem očekávali příchod osvoboditelů. Prvního května však čekali marně, stále byla ještě slyšet ojedinělá střelba z pušek a kulometů.

Teprve ve středu 2. května ráno po páté hodině, začali ruští vojáci obsazovat centrum Michálkovic. Ruští vojáci byli většinou mladí, někteří asiatského vzezření, mezi nimi tu a tam byly ojediněle i ženy. V budově fary si zajistili ubytování pro velitele a kancelář. Před kaplí postavili dělo a začali střílet za ustupujícími Němci směrem na Petřvald a Šenov. Při bojích

o Michálkovice padli dva ruští důstojníci a dva vojáci. Na přechodnou dobu byli dočasně pochováni na místním hřbitově. Při osvobozovacích bojích a pomoci ruské armádě však zahynuli v Michálkovicích i naši občané: Jiří Fišer z Heřmanic, Rudolf Tekela, Zdeněk Němec, Emil Pták, Josef Chromík, Stanislav Nalezniak a Ladislav Gorski.

Tato vzpomínka je jen malým poděkováním našim osvoboditelům i statečným spoluobčanům. Také oni se zasloužili o to, že dnes žijeme spokojeně a v míru, že můžeme zvelebovat své rodinné domky a byty, své zahrádky, těšit se ze života, ze svých dětí a vnuků.

Michálkovická obecní knihovna

Michálkovická pobočka Knihovny města Ostravy má v současnosti v tomto městském obvodu významnou a nezastupitelnou úlohu na poli propagace literatury, umění, všeobecné kultury, vzdělání a výchovy našich spoluobčanů všech generací, počínaje předškolními dětmi až po seniory. Její činnost započala před více jak sto lety.

Předchůdcem veřejné obecní knihovny v Michálkovicích byla knihovna Českého čtenářského spolku, založeného roku 1893, ze které bylo čtenářům vypůjčováno průměrně 1 000 svazků ročně. V roce 1904 zřídil mužský odbor Matice osvěty lidové v Michálkovicích první veřejnou knihovnu, která vznikla spojením knihovny darované tehdejší starostou obce a pozdějším závodním dolu Michal, Ing. Františkem Štilerem, s knihovnou Čtenářského spolku a Tělocvičné jednoty Sokol. Knihovna po svém zahájení činnosti spravovala přibližně 1 300 svazků knih a byla přístupna každému občanu Michálkovic. Umístěna byla v budově První české školy, č. p. 200, na dnešní ulici Československé armády.

Na základě zákona č. 430 ze dne 22. července 1919 byla usnesením obecního výboru dne 10. října 1919 v Michálkovicích zřízena veřejná obecní knihovna. Jejím knihovníkem byl jmenován tajemník obce JUC. Viktor Pitřík. Základem této knihovny se staly knihy zapůjčené Maticí osvěty lidové a umístěna byla v obecní kanceláři. Současně s knihami byla od Matice obcí převzata veřejná čítárna, umístěná ve spolkové místnosti Sboru dobrovolných hasičů v michálkovické hasičské zbrojnici. Vydatnou podporou obce došlo k postupnému nákupu nových knih a v červenci roku 1923 obecní knihovna vrátila knihy zapůjčené Maticí a osamostatnila se. V roce 1925 se veřejná obecní knihovna přestěhovala z obecní kanceláře do vlastních, obecním zastupitelstvem jí přidělených místností, v tomtéž domě č. p. 342 na ulici Radniční.

V důsledku připojení městyse Michálkovice k Velké Ostravě v roce 1941 převzala michálkovickou veřejnou knihovnu od 9. září tohoto roku do své správy Česká knihovnická rada v Moravské Ostravě. Velmi rušivě zasahovalo v té době do činnosti knihovny stálé zabavování knih, které za tehdejšího protektorátního režimu byly tzv. „nevhodnou četbou“. Na nátlak policie a dozorcích úřadů tak muselo být vyřazeno a policejnímu ředitelství v Moravské Ostravě postupně odvedeno celkem 774 knih.

V průběhu druhé poloviny dvacátého století se michálkovická obecní knihovna stěhovala několikrát. Sídli v budově bývalé mateřské školy č. p. 363 na ulici Radniční, v objektu Domu služeb č. p. 73 a domě č. p. 124 na ulici Československé armády.

Mimořádným rozvojem činnosti knihovny, která se neomezuje na pouhou výpůjčku knih, ale je centrem nesčetných přednášek, výstav, koncertů a jiných kulturních akcí, přestaly uvedené objekty vyhovovat. Zastupitelstvo městského obvodu Michálkovice proto v roce 2005 rozhodlo připravit místní pobožce Knihovny města Ostravy nové prostory stavební úpravou pravého křídla bývalé měšťanské školy na ulici Sládečkově č. 393/90.

Současná knihovna byla slavnostně otevřena a předána veřejnosti do užívání dne 4. října 2005. Její knižní fond čítá cca 15 tisíc svazků, počet čtenářů dosáhl v roce 2015 čísla 682, z toho 226 dětí. Knihovna v tomto roce zaznamenala 8 335 návštěvníků a 31 936 výpůjček knih a časopisů, nakoupila 593 nových knih. Občanům Michálkovic však knihovna poskytuje nejen všechny služby spojené s knihovnictvím, stala se jedním z významných center současného kulturního života obce. V průběhu roku 2015 pracovnice knihovny zorganizovaly pro děti i dospělé 18 soutěží, 9 výtvarných odpolední, veřejné čtení, 55 výstav, tradiční turnaj v bowlingu, poznávací zájezd do Nového Jičína, Noc s Andersenem s návštěvou planetária, množství besed na různá témata a šest koncertů. Všechny těchto akcí se zúčastnilo 1 895 zájemců z řad čtenářů i občanů z Michálkovic a okolí.

Činnost michálkovické pobočky Knihovny města Ostravy dokládá, že je důstojným pokračovatelem kulturních tradic obecní knihovny založené v roce 1904.

Osudy michálkovické rodiny Lanzerů

Každý michálkovický občan zná lokalitu mezi ulicemi Petřvaldskou a Sládečkovou, zvanou Lanzerovec. Bohužel, dnes již pouze tento název připomíná dvěstěletou historii rodu Lanzerů, který zde mnoho let žil a podnikal. Vše skončilo tragickým obdobím druhé světové války.

Pamětníkem a živou legendou rodu Lanzerů, hrdě se vždy hlásící ke svým kořenům v Michálkovicích, je Kurt Lanzer, žijící již šedesát let v Izraeli. Narodil se sice v Ostravě-Petřkovicích, ale již v roce 1933 se se svými rodiči přestěhoval do Michálkovic, kde otec Evžen provozoval hospodu a matka Amélie obchod se smíšeným zbožím. Ihned na počátku nacistické okupace v březnu 1939 Němci všechny michálkovické Židy shromáždili v budově měšťanské školy k výslechům.

S pomocí pana Neboráka z Rychvaldu se podařilo rodině Lanzerových uprchnout přes Fryštát do Těšína a dále pak do Krakova a Lvova. Kurt zde chodil do polské školy, jeho bratr Walter studoval na gymnáziu, druhý bratr Norbert pracoval jako dlaždič a otec dělal číšníka v kavárně Ritz. Ve Lvově rodina Lanzerových žila do roku 1940.

Po podpisu smlouvy mezi Německem a Sovětským svazem ovládli Lvov Rusové a ihned internovali všechny cizince, podezřelé z údajné špionáže. Lanzerovi byli spolu s dalšími cizinci převezeni do lágru Panino v Gorkovské oblasti. Koncem roku 1941 byla pětičlenná rodina Lanzerů přesunuta dále do Uzbekistánu k tádžickým hranicím. Pracovali tam všichni na stavbě zavodňovacích kanálů. Rusové jim radili: „Pokud se chcete najíst a zase se vrátit domů, pomůže vám jedině armáda“.

V té době se z novin dozvěděli, že se v Buzuluku tvoří československá vojenská jednotka. Otec rodiny se dvěma syny Woldemarem a Norbertem podnikl strastiplnou desetidenní cestu ke Svobodově jednotce. Na následky prožitých útrap a těžké infekční choroby Evžen Lanzer v buzulucké nemocnici zemřel. Kurt se svojí matkou si podali písemnou žádost, že chtějí také jako dobrovolníci ke Svobodovi. „Bylo mi přesně čtrnáct let a čtyři měsíce, když jsem jako spojař nastoupil do armády“, vzpomíná Kurt Lanzer. Na frontu však pro nízký věk ještě nemohl. Přihlásil se proto k parašutistickému výcviku, který ukončil v necelých šestnácti letech. Maminka bratrů Lanzerových oblékla vojenskou uniformu zdravotní sestry.

Kurtovi bratři jako příslušníci kulometné rotý se zúčastnili významné bitvy u Sokolova, ve které zahynula značná část vojáků československé jednotky. 8. března 1943 zde padli i Norbert a Walter Lanzerovi. Kurt jako radista spojovacího praporu prošel boji u Dukly. Konec války jej zastihl na jižní Moravě u Boskovic. Po převelení jednotky do Prahy se

zúčastnil slavnostní vojenské přehlídky a pochodu ze Staroměstského náměstí až na Pražský hrad.

Druhá světová válka pro něj skončila, když koncem září 1945 byl v Turnově propuštěn do civilu.

První jeho cesta vedla do rodné Ostravy. Jak sám řekl: „Byl to koncem pětáctýřicátého smutný návrat. Z celé naší rodiny nezůstal kromě mne a maminky nikdo. Z těch Židů, kteří byli s námi vyhnáni z Michálkovic, nikdo nepřežil...“

Pilot RAF Miroslav Sedláček

(* 5. 11. 1920 † 24. 4. 1981)

Celonárodní tragédie konce třicátých let minulého století, která vyvrcholila likvidací Československé republiky, přinesla sebou na druhé straně i řadu hrdinských činů našich občanů, starších i docela mladých.

Jedním z těchto hrdinů byl náš michálkovický občan, tehdy osmnáctiletý gymnazista Miroslav Sedláček. Krátce po okupaci využil možnosti ilegálního přechodu z Protektorátu Čechy a Morava do Polska, který na pomezí Michálkovic a Petřvaldu organizovala skupina vlastenců pod vedením jeho otce. V Polsku společně s polskou armádou Miroslav Sedláček ustupoval před Němci, až se dostal do Sovětského svazu. V SSSR byl spolu s dalšími Čechy zatčen a internován v táborech Oranky a Suzdal.

Na výzvu československé exilové vlády v Londýně se přihlásil jako dobrovolník do vznikající Československé armády. V ní pak bojoval na pozemních i vzdušných bojištích až do konce druhé světové války. V letech 1940 až 1941 se zúčastnil bojů o Tobruk v Severní Africe, následně pak absolvoval pilotní výcvik v Královském kanadském letectvu a do roku 1943 v něm i sloužil. Od roku 1944 do konce války létal jako pilot 311. bombardovací perutě Britského královského letectva (RAF). Tato peruť byla zařazena do pobřežního letectva, vykonávala hlídkové lety a bombardování německých ponorek operujících v oblasti Severního moře. Na bombardéru B 55 Mitschel Miroslav Sedláček v hodnosti seržanta RAF, nalétal celkem 85 operačních hodin. Po ukončení války byl v září roku 1945 demobilizován.

Po válce se místo uznání svého vlastenectví, odvahy bojovat za osvobození Československa se zbraní v ruce a prokázaného hrdinství, za které dostal celou řadu vojenských vyznamenání, dočkal jako voják západní fronty jenom perzekuce komunistickým režimem. Byl degradován do hodnosti vojína. Po roce 1948 byl po dva roky bez práce, později našel uplatnění jako úředník v národním podniku Benzina. Částečného uznání se mu dostalo pouze v krátkém období let 1968 až 1971, kdy zastával funkci ředitele n. p. Benzina Brno. Období „normalizace“ však přineslo sebou opět zákaz činnosti ve vedoucích funkcích. V roce 1975 odešel do důchodu a v roce 1981 ve věku šedesáti let zemřel. V roce 1991 byl „in memoriam“ povýšen do hodnosti podplukovníka České armády.

O hrdinství, prokázaném na bojištích druhé světové války, svědčí i další vojenská vyznamenání, která Miroslav Sedláček obdržel. Jsou to medaile Africa Star, Ocean Star, Za

chrabrost, Za zásluhy, Za zásluhy v boji proti fašismu a Čestný odznak československého vojenského pilota 1991.

Učitel Karel Čihalík

(* 31. 1. 1916 † 25. 6. 1942)

Karel Čihalík se narodil 31. ledna 1916 v Přerově. Po absolvování ostravského Pedagogického ústavu se oženil a v roce 1940 nastoupil jako učitel michálkovické obecné školy Na dědině. Spolu s manželkou Věrou bydleli v pronajatém bytě na ulici Panské. V učitelském sboru školy i u rodičů dětí byl mimořádně oblíben. Svým žáků se věnoval nejen ve vyučování, ale i ve svém volném čase při organizování jejich mimoškolní zájmové činnosti.

Jeho osobnost charakterizovalo především úžasné české vlastenectví, zvláště ceněné v době německé okupace. V této tragické době organizoval schůzky stejně smýšlejících spoluobčanů, na kterých společně poslouchali německými úřady tehdy zakázané české vysílání Jana Masaryka z londýnské stanice BBC. Svou nezměrnou obětavostí a úsilím posiloval vlastenecké cítění v celém svém okolí.

Tato jeho činnost byla násilně přerušena počátkem roku 1942. Na základě udání konfidentů byl přímo ve školní budově zatčen gestapem, které jej odvezlo do vyšetřovací vazby v Ostravě. Následně byl vězněn v Brně a nakonec převezen do koncentračního tábora v Osvětimi. Zde dne 25. června 1942 v plynové komoře zahynul. Bylo mu pouhých šestadvacet let...

Tragický osud a vlastenecká oběť Karla Čihalíka zasáhla jeho mladou rodinu i přátele a známé v širokém okolí. Jeho zásluhy v boji za osvobození Československa ocenil prezident Dr. Edvard Beneš, když mu 10. února 1948 in memoriam udělil Československý válečný kříž 1939. Vyznamenání rodině Karla Čihalíka předal tehdejší ministr národní obrany generál Ludvík Svoboda.

Vzpomínky na dětské hry

V souvislosti s knižním vydáním Kapitol z historie Michálkovic mě oslovilo několik pamětníků, michálkovických rodáků, kteří ve svých vzpomínkách oživují léta svého mládí prožitá v naší obci. Jedním z nich je i pan Jan Kopera, který v Michálkovicích strávil svá dětská léta a v současné době bydlí v Novém Jičíně. Vzpomíná mimo jiné například na hry, které byly populární a všeobecně rozšířené mezi dětmi v padesátých letech minulého století:

Jednou z oblíbených činností dětí bylo běhání po cestách za roztočeným ráfkem jízdního kola. Ráfek se poháněl rukou pomocí klacíku, přibrzdováním na jedné nebo druhé straně ráfku se dal měnit i směr pohybu a vybírat zatačky.

Všeobecně známá a mezi kluky (v ostravštině synky) oblíbená byla hra „Na raubry“. Začínala rozpočítadlem, kdy se jeden synek předklonil a druhý mu bubnoval na záda s říkankou: „Rauber, buben, policajt, rauber nebo policajt“. Bubeník ukázal na někoho a synek – buben, aniž věděl, na koho ukazoval, určil, čím bude, jestli raubrem nebo policajtem. Samozřejmě, že všichni chtěli být raději raubry. Byla to vlastně taková forma hry na schovávanou.

Další, dnes již zapomenutou hrou byl „Vyhryzak“. Nezbytnou rekvizitou hry byl zavírací nožík zvaný „rybička“. Nejprve se do země zarazil menší asi deseticentimetrový kolík. Pak se do dřevěné desky zabodával nožík, a to v deseti různých figurách, otevřený i polozavřený. Když se ukončila první desítka figur, pokračovalo se sérií dvojnásobných zápichů – dvě jedničky, dvě dvojky atd. V případě úspěšného ukončení i této série, pokračovalo se dále trojzápichy. Hrál se do té doby, kdy se hráči nůž nezabodl. Prohrál ten, kdo uhrál nejmenší počet figur. Ten potom musel kolík zaražený do země zuby vytáhnout neboli „vyhryzt“.

V létě se děti s oblibou chodily koupat buďto na tehdejší oblíbené koupaliště Eldorado nebo rybníky v Michálkovicích i okolí. Na rybnících si chlapečci rádi hráli na piráty. Z fošen si vyrobili provizorní vor a na něm se plavili, buďto na michálkovické Vaclikůvce nebo na Heřmanických stavech.

Velice ceněným dětským dopravním prostředkem byla tak zvaná „stragula“. Bylo to vozítko podomácku vyrobené ze tří vhodných dřevěných desek a koleček ze starého dětského kočárku. Zadní kola byla i s osou přibita napevno, přední pak na otočné desce tak, že se vozík dal do určité míry řídit nohama. S ohledem na tehdejší minimální silniční provoz, jezdilo se s oblibou na místních svažitých komunikacích, například po ulici Fišerově od Pumpy směrem na Heřmanice.

V zimě byla podobně oblíbená jízda na „bobech“. Na desku přibližných rozměrů 20 x 30 centimetrů se zespoda hřebíky přibily staré brusle, většinou „kolumby“ nebo „kačenky“. Horní strana desky se opatřila sedátkem vytvořeného z jakéhosi polštáře naplněného senem nebo slámou. Vhodná místní cesta se za mrazu polila vodou a vytvořila se tak mimořádně rychlá bobová dráha. Ta však byla trnem v oku dospělým, takže mnohdy její posypání popelem předčasně ukončilo tuto oblíbenou zimní zábavu.

Mezi michálkovickými výlupky bylo velice oblíbené ježdění na důlních vozících, vyvážejících hlušinu z dolu Petr Cingr na haldu. Vozíky byly taženy ocelovým lanem na způsob dnešních lyžařských vleků po dřevěném mostě přes celé dnešní Michalské náměstí. Jednalo se sice o velice nebezpečnou a zakázanou zábavu, která však přesto měla mezi dětmi celou řadu příznivců.

Na závěr vzpomínek pana Jana Koperý na dětské hry uvádím ještě jednu jeho osobní historku: „Tenkrát bylo na silnicích aut ještě velice málo, uhlí z dolu Petr Cingr se vozilo převážně koňskými povozy. Při jízdě do kopce bylo mnohdy nutné povozu pomoci a potřeba zatlačit. Také já jsem takto pomáhal. Při jízdě z kopce jsem si pak sedl na konec vozu a kousek se svezl. Jednou jsem se při seskakování z toho povozu, někde u Pumpy, pořádně nepodíval a spadl jsem přímo pod kola auta legendárního michálkovického lékaře MUDr. Antonína Ligenzy. Nic se nestalo, doktor Ligenza stačil zabrzdít, jenom mě trochu nabral předním blatníkem. Ani jsem moc nebrečel. Na místě mě odborně vyšetřil a prohmatal, naložil mě pak do svého auta a zavezl domů. Byla to pro mě událost – poprvé jsem se vezl automobilem. Doma vyčinił mé mámě, ať si mě lépe hlídá. Jakmile odjel, máma mě však zlískala tak, že po tomto výprasku jsem vypadal, jako by mě auto nabralo nejmní třikrát.“

Vzpomínky na pamlsky dětství

V poválečném období v polovině minulého století, v době, kdy základní potraviny byly k dostání pouze na přidělové potravinové lístky, děti mlsaly nejrůznější pochutiny, o kterých dnešní mladá generace nemá ani ponětí. Také na dětské pamlsky svého mládí si pan Jan Kopera zavzpomínal a z jeho vyprávění jsem zaznamenal několik zajímavostí:

Mezi dětmi byly jako lízátko mimořádně oblíbené šuměnky TIK. Jednalo se o bílé a červené kostičky, které místo rozpuštění ve vodě děti lízaly, mnohdy až do rozedření jazyka. Populární byly také „klapetky“, tvrdé cucavé kyselé bonbony ve formě tyčinky, hrající všemi barvami. Děti si tyčinky mezi sebou půjčovaly se slovy: „Dej mi ho těž pocumlat, bo ty už ho máš dluho!“

Další dětskou pochoutkou byl „pendrek“, neboli také čertovo lejno, který vypadal jako tenká černá dvacetimetrová guma prazvláštní chuti. Vyráběla se z lékořice a byla prý dobrá na kašel. Želatinová pochoutka „žužlavé žužu“, lepkavé kyselé bonbony „Si-si“, pražené sójové boby zvané „alaburky“ – to byly další dětské dobrůtky té doby.

Nejdostupnějším pamlskem, který nelze opomenout bylo tak zvané „mydelko“, někdy také nazývané „kačení mýdlo“. Jeho podivná hmota se údajně vyráběla vařením bramborového škrobu a prodávala se v tabulkách. Tyto tabulky měly různé barvy – bílé, žluté, růžové, zelené, hnědé, fialové. Jeden dílek „mydelka“ stál 25 haléřů, celá pětidílná tabulka pak byla za korunu. Vypadalo to jako mýdlo a jako mýdlo to také chutnalo. Odporná pachut' tohoto pamlsku se nedala ničím přerazit, jedině cucáním další tabulky „mydelka“.

Převážná většina potravinářských obchodů a krámků nabízela také v té době velice oblíbený cukrkandl. Byly to hrudky zkrystalizovaného cukru, vyráběné jako bonbony nebo lízátko, ale většinou visely tyto hrudky v krámě navázané na dlouhém provázku, jako ocas papírového draka.

Ke stánkům na poutích neodmyslitelně patřil pravý turecký med. Přeslazená, tvrdá až kamenitá lepkavá cukrovinka vyráběná vařením medu, do kterého se vmíchaly oříšky. Z kvádrů této sladké hmoty odsekávali sekerkou nebo mačetou prodavači s tureckým fezem na hlavě kousky na váhu. Jejich reklamním sloganem, který vyvolávali do okolí, bylo: „Turecký med – papá se hned!“ Tato pochoutka je k dostání na různých akcích vlastně ještě i dodnes, ale prodavači už nenosí ten turecký fez.

Žvýkačky se objevily krátce po válce v balících mezinárodní potravinové pomoci UNRRA. Po této krátké epizodě se však na dobu dlouhou několik desetiletí staly u nás naprosto nedostupnou věcí. Jako náhrady dětem posloužila pryskyřice, neboli „slzy stromů“. Než se v ústech zpracovala, byla karamelově tvrdá, lepila se na zuby jako ševcovský pop a měla příšerně hořkou chuť. Tu bylo nutno kompenzovat žvýkáním tuhého stonku kyselého šťovíku rostoucího na všech loukách nebo také „zaječího zelí“, kyselých lístků lesní byliny šťavele. Obě tyto rostliny svou kyselostí přerážely hořkou chuť pryskyřicové žvýkačky. Jako žvýkačka posloužila rovněž zrna žita. Ta sice nebyla hořká, ale chuť měla moučnou a byla lepidlově mdlá. K jejímu žvýkání se však uchylovali pouze slabší jedinci...

V době sklizně brambor, které se v Michálkovicích pěstovaly na kdejakém políčku, byly pochoutkou pro děti i dospělé „pečoky“. Čerstvě vykopané brambory se vhodily do horkého popela spalované bramborové nati a upekly. Ještě horké a posolené chutnaly znamenitě.

Fenomémem poválečného období, doby, kdy se projevovala všeobecná snaha vylepšit výživu dětí, bylo povinné podávání rybího tuku, obsahujícího vitamín D. Všichni známe charakteristickou scénu Svěrákova filmu „Obecná škola“, kdy Eda Souček, filmový syn Zdeňka Svěráka a Libuše Šafránkové, s odporem polyká lžičku této medicíny. Rybí tuk se podával dětem o přestávkách ve škole i doma v rodinách. Některým tato olejovitá tekutina chutnala, ale v převážné většině reakce dětí odpovídala uvedené filmové scéně.

Čas už mnohé z dříve tak žádaných i populárních dětských dobrůtek uvrhl v zapomnění, a tak těm dříve narozeným zůstaly jen vzpomínky...

MIROSLAVA KNÍČALOVÁ *1940 †2016

PAMĚŤ OSTRAVY

VZPOMÍNKY MIROSLAVY KNÍČALOVÉ

MŮJ DĚDEČEK A RODINA LUBOVSKÝCH

Miroslava Kníchalová

Uplynulo již více než sto let, kdy můj dědeček, František Lubovský, jako policejní strážník v Polské Ostravě v noci z 15. na 16. listopadu 1911 ve službě málem přišel o život. Jeho kolega, František Schenk, se kterým té noci sloužil, to šťastně neměl.

Rodina Lubovských pocházela z Opavy-Kateřinek, kde také řada jejich členů žila po celý život. Dědeček se tam narodil 30. 9. 1878. Tatínek František byl zedník, maminka Antonie pračírka. Měli ještě dvě mladší sestry. Během vojenské služby v rakouské armádě se přihlásil k policii, a když obdržel definitivu, byl v roce 1903 převelen jako policejní strážník do obce Polská (nyní Slezská) Ostrava. V roce 1907 se oženil s mojí babičkou Františkou, která rovněž pocházela z Opavy-Kateřinek. Nejprve bydleli v Polské Ostravě v činžovním domě na Michálkovicích ulici naproti hornické zakovecké kolonii. Tam se jim v roce 1908 narodil syn Josef a v roce 1914 dcerka Olga.

Babička vedla domácnost a dědeček pracoval jako strážník. Mezi místními lidmi byl velmi oblíben. Když se v blízké hospodě stihla někdy nvačka, vždy pro dědečka přišel, aby zasedl, i když nebyl ve službě. Byl vysoký, nemanatý postavy a tak stačilo...

KONEC II. SVĚTOVÉ VÁLKY VE SLEZSKÉ OSTRAVĚ

Miroslava Kníchalová

Bydleli jsme na rozhraní tehdejšího Muglinova a Slezské Ostravy v posledním rodném domku Zahradní, po válce pak přejmenované Družstevní ulice na břehu řeky Ostravice. Dnes v těchto místech stojí Domov pro seniory Kamenec.

Z naší ulice zůstal jen bývalý hotel Balner a ještě vedlejší menší domek. Trošku si vzpomínám na jeho majitele, pana Balnera – byl to starší pán a náš, povykující oči, neměl přiléh v ústech. Maminka vyprávěla, že jeho dcera Adéla měla známost se studentem, který do ní byl velice zamilovaný. Otce ji však vybral jiného, již finančně zajištěného manžela, ona s tím souhlasila a se studentem se rozšla. Na slevnost Maglieu na Staré třídě jí však chlapce z nešťastné lásky zastřelil a pak zastřelil i sebe. Bylo to velké neštěstí a pan Balner to po zbytek života velmi těžce nesl – Adéla byla jeho jediná dít.

Já jsem se narodila na počátku války a tak mám i několik matných vzpomínek na tuto dobu. Nezapomněla jsem, jak jsme se jednou vrátili s maminkou domů z návštěvy od tatínkových rodičů po Bohumínské ulici kolem domů hornické kolonie Kamenec a v tom začaly houkat sirény, oznamující letecký nálet. Nejdříve nastalo poštvené...

MOJE SLEZSKOOSTRAVSKÉ DĚTSTVÍ

Miroslava Kníchalová

Narodila jsem se na počátku druhé světové války. Bydleli jsme na rozhraní tehdejšího Muglinova a Slezské Ostravy v posledním rodném domku ulice Zahradní, po válce pak přejmenované Družstevní ulice na břehu řeky Ostravice. Dnes v těchto místech stojí Domov pro seniory Kamenec.

V létě roku 1945 se pomalu vše dostávalo do normálních kolejí, my děti v naší ulici jsme si zase začaly hrát. Později navštěvoval nejprve školku na Seidenovské nábřeží, pak národní – obecnou a střední – měšťanskou školu na Žitnosti.

Chodili jsme si hrát k řece Ostravice, která ještě tehdy nebyla regulovaná, a pod naší zahradou byly velké topoly a rostla tam tráva. Jen když po povodních trávu zavaly naplavené kamery a různé dřeva, ale brzy všim tráva opět prorostla. Naším rájem se později stával i svah kopce Můndoch nad vlečkovým kryt, kde na jeho kvetla spousta šalek. Nakukovali jsme do jisti zasypané díry do krytu, ale dovnitř jsme se neodvážili. Díra byla později zcela zasypaná a další dva vchody obezřetně betonem a opatřeny těžkými vraty. Mnohem později se začal v kopci hloubit velký tunel a my jsme jen z daleka pozorovali, jak z něj vyjždějí hlínou a kamením plně naložená nákladní auta. Kolovely různé zprávy...

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

Miroslava Kníchalová *1940 †2016

Vzpomínky na konec II. světové války

Bydleli jsme na rozhraní tehdejšího Muglinova a Slezské Ostravy v posledním rodinném domku Zahradní, po válce pak přejmenované Družstevní ulice na břehu řeky Ostravice. Dnes v těchto místech stojí Domov pro seniory Kamenec.

Z naší ulice zůstal jen bývalý hotel Balnar a ještě vedlejší menší domek. Trošku si vzpomínám na jeho majitele, pana Balnara – byl to starší pán a nás, povykující děti, neměl příliš v lásce. Maminka vyprávěla, že jeho dcera Adéla měla známost se studentem, který do ní byl velice zamilovaný. Otec jí však vybral jiného, již finančně zajištěného manžela, ona s tím souhlasila a se studentem se rozešla. Na slavnosti Majálesu na Staré střelnici ji však chlapec z nešťastné lásky zastřelil a pak zastřelil i sebe. Bylo to velké neštěstí a pan Balnar to po zbytek života velmi těžce nesl – Adéla byla jeho jediné dítě.

Já jsem se narodila na počátku války, a tak mám i několik matných vzpomínek na tuto dobu. Nezapomněla jsem, jak jsme se jednou vracely s maminkou domů z návštěvy od tatínkových rodičů po Bohumínské ulici kolem domků hornické kolonie Kamenec a v tom začaly houkat sirény, oznamující letecký nálet. Najednou nastalo podivné ticho, zhaslo pouliční osvětlení a místo toho se začala k zemi spouštět pomalu malá světýlka, kterými si bombardující letadla osvětlovala cíle. Ještě než začaly padat bomby, stihly jsme s maminkou doběhnout domů. Takové štěstí neměli lidé, kteří se vraceli domů z kina a poblíž hotelu Balnar je zabila bomba.

Nálety jsme přechávali ve sklepě našeho domu, já jsem se dost bála, ale babička mi říkala, ať se podívám na našeho kocoura Bobíka, že on klidně spí, a tak se nemůže nic stát. Zvíře prý vždycky vycítí přicházející nebezpečí. Když bylo na konci války bombardování stále častější, chodily jsme do krytů, které byly vybudovány v nedalekém kopci Mundlochu. Chodby byly vytesány ve skále, ze které kapala voda. Seděli jsme na dřevěných lavicích ve svetrech, zabalení v dekách a v taškách jsme měli nějaké jídlo. Když se 30. dubna otevřela vrata krytu a my jsem vyšli ven, viděli jsme přes řeku Ostravici vojáky, kteří v parku pásli koně. Po silnici od Bohumína přijížděl tank, na něm seděli vojáci i civilisté a tank byl pokryt květinami. To bylo radosti, lidé jásali, že je konečně konec války. Vrátili jsme se domů, všechna okna v ulici byla rozbitá a tlaková vlna všem také vytrhala dveře z pantů. Takže se začalo hned aspoň provizorně opravovat a do oken dávali deky a také dřevěné latě.

Jak jsme brzy zjistili, spadla jedna bomba pod naši zahradou do řeky Ostravice, druhá pak do zahrady jednoho ze sousedů, a to mělo tragické následky. Soused s rodinou neodešel do krytu

v Mundlochu, schovávali se ve sklepě svého domu a jeho syn se šel podívat, zda už nálet skončil, a to právě v době, kdy na zahradu dopadla bomba. Tlaková vlna s ním udeřila o schody a na místě byl mrtvý. Byl to smutný začátek svobody.

Také si ještě vzpomínám, že ještě tu první noc po osvobození byla Ostrava Němci ostřelována přes kopec Hladnov, snad až od Michálkovic. A maminku dodnes vidím, jak stála ve tmě u okna, nemohla spát, neustále poslouchala svištící střely, a jak ráno babičce říkala, že se strachem čekala, kdy nás to zasáhne.

Druhý den se ve všech domcích naší ulice ubytovali vojáci Rudé armády. Na ulici měli auta a různé obrněné vozy, v hotelu Balnar sídlil štáb. Po nějaké době naši ulici opustili a postupovali dále.

Vzpomínám na cestu z Vítkovic od příbuzných, těsně před koncem války. Bylo to po velkém náletu na železářny, tramvaje nejely a my šly s maminkou pěšky a v oblasti ulice od vysokých pecí směrem k dolu Hlubina jsme šlapaly po samém skle a suti.

Pamatuji si také na most u Nové radnice, který se v posledních bojích podařilo Němcům zničit, a musel být nahrazen dřevěnou lávkou pro pěší. Nezapomenu ani na provizorní hřbitov vojáků a civilistů padlých při osvobozování Ostravy před Novou radnicí, kam jsme na hroby nosili květiny

Můj dědeček a rodina Lubovských

Uplynulo již více než sto let, kdy můj dědeček, František Lubovský jako policejní strážník v Polské Ostravě v noci z 15. na 16. listopadu 1911 ve službě málem přišel o život. Jeho kolega, František Schenk, se kterým té noci sloužil, to štěstí neměl.

Rodina Lubovských pocházela z Opavy-Kateřinek, kde také řada jejich členů žila po celý život. Dědeček se tam narodil 30. 9. 1878. Tatínek František byl zedník, maminka Antonie prادلena. Měl ještě dvě mladší sestry.

Během vojenské služby v rakouské armádě se přihlásil k policii, a když obdržel definitivu, byl v roce 1903 převelen jako policejní strážník do obce Polská (nyní

Slezská) Ostrava. V roce 1907 se oženil s mojí babičkou Františkou, která rovněž pocházela z Opavy-Kateřinek. Nejdříve bydleli v Polské Ostravě v činžovním domě na Michálkovické ulici naproti hornické Jaklovecké kolonii. Tam se jim v roce 1908 narodil syn Josef a v roce 1914 dcera Olga.

Babička vedla domácnost a dědeček pracoval jako strážník. Mezi místními lidmi byl velmi oblíbený. Když se v blízké hospodě strhla někdy rvačka, vždy pro dědečka přišli, aby zasáhl, i když nebyl ve službě. Byl vysoké, ramenaté postavy, a tak stačilo, aby se jen postavil do dveří a hned se všichni uklidnili. Někdy i řídil dopravu na křižovatce u spořitelny před dnešním Sýkorovým mostem.

V nešťastné noci v listopadu 1911 při hlídce v ulicích Polské Ostravy si oba strážníci všimli, že z přízemního okna jednoho domu vyskakuje maskovaný muž v pláštěnce. Vyzvali ho, aby zůstal stát a legitimoval se. Muž však nereagoval a dal se na útěk, proto jej začali pronásledovat. Dědeček mu nadběhl z vedlejší ulice, chytil jej za ramena, ale zůstala mu v ruce jen jeho pláštěnka a muž začal střílet. Strážníka Františka Schenka na místě zastřelil, mého dědečka několikrát postřelil a utekl. Později se zjistilo, že šlo o dlouho hledaného

zločince, který se pohyboval i mimo naše území. Dědeček skončil s vážným zraněním v nemocnici, jednu kulku se lékařům nepodařilo vyoperovat a tak s ní žil dědeček až do své smrti. V náprsní tašce, kterou nosil v saku uniformy na levé straně v místě srdce, se našla kulka. Náprsní taška mu tehdy zachránila život.

Zavražděný strážník František Schenk byl pohřben na dnešním ústředním hřbitově ve Slezské Ostravě. Za rok, v říjnu 1912, byla nad hrobem vztyčena jeho socha z bílého mramoru v uniformě v životní velikosti. Krásná socha je dodnes zdaleka vidět a celý hrob je do dnešních dnů rodinou pečlivě udržován.

Při našich návštěvách hřbitova jsme se často zastavovaly s maminkou i u hrobu strážníka Schenka a maminka říkala, že přesně takovou uniformu nosil její tatínek, můj dědeček. Později jsem tam vodila své syny a dnes už i vnoučata.

Po uzdravení dědeček opět sloužil jako strážník, po vzniku Československé republiky byl policejním strážníkem, ke konci služby nadstrážníkem až do odchodu do důchodu tehdy už v Slezské Ostravě.

Dědeček jako rakouský voják prodělal celou první světovou válku a rád pak vyprávěl, jak bojoval na italské frontě na Piavě.

V roce 1925 si manželé Lubovští postavili na Slezské Ostravě rodinnou vilku na konci Zahradní, později Družstevní, ulice u řeky Ostravice za hornickou kolonií Kamenec, kde pak celá rodina žila. Tam také dědeček 3. února 1941 zemřel. Šel si po obědě odpočinout, usnul a už se neprobudil. Tehdy napadala velká spousta sněhu a zřízenci obce přišli odházet sněh, aby mohl pohřební vůz s koňmi projet ulicí až na hlavní cestu. Pohřební průvod šel pěšky až na kopec ke kostelu a na hřbitov, provázen policejní hudbou.

Já jsem se narodila stejného dne jako dědeček. Měl prý z toho velkou radost a těšil se, jak to budeme spolu oslavovat. Nedožil se však ani mých prvních narozenin. Koncem roku 1941 byl také umučen v Mauthausenu můj tatínek a tak jsem v raném věku – aniž jsem je poznala – ztratila dva velmi důležité muže svého života.

Babička dědečka přežila o deset let a opět byl pohřben a šel průvod z rodinného domu až nahoru na hřbitov. Tehdy jsem za pohřebním vozem šla i já. Babičku uložili do rodinného hrobu vedle dědečka, jsou tam také uloženy urny jejich syna s manželkou a také jejich dcery, mé maminky.

Dnes už by moji prarodiče místo svého bydliště nepoznali. Všechno se změnilo. Slezskoostravská radnice ale zůstala. Tam, kde se bočním vchodem vstupuje do výstavní Slezskoostravské galerie, byla policejní služebna. Odtamtud vycházel můj dědeček se svými kolegy na obhlídku rajonů.

A ještě douška k rodině Lubovských: za druhé světové války po smrti manžela (bratrance mého dědečka) požádala jeho vdova o důchod po něm. Bratranec byl v produktivním věku vojenským veterinářem u vojenských koní, tedy státním zaměstnancem. Němci tehdy prošetřovali, zda má vdova na důchod nárok a při své důkladnosti zjistili, že dávný předek rodiny Lubovských byl polský šlechtic, který ovšem svůj majetek prohrál v kartách a aby početnou rodinu uživil, pracoval jako cestář. Dokonce našli i erb. Šlechtický titul i erb nabídli vdově k odkoupení, ale ona odmítla. Tato historka se v rodině stále vypráví. Že je na ní kousek pravdy jsem zjistila, když jsem na internetu našla erb Lubovského z Lubovic a na mapě na území Polska na sever od Ostravy, směrem na Ratiboř a Rudnik i obec Lubowice.

Moje slezskoostravské dětství

Narodila jsem se na počátku druhé světové války. Bydleli jsme na rozhraní tehdejšího Muglinova a Slezské Ostravy v posledním rodinném domku ulice Zahradní, po válce pak přejmenované Družstevní ulice na břehu řeky Ostravice. Dnes v těchto místech stojí Domov pro seniory Kamenec.

V létě roku 1945 se pomalu vše dostávalo do normálních kolejí, my děti v naší ulici jsme si zase začaly hrát. Později navštěvovat nejdříve školku na Seidlerově nábřeží, pak národní – obecnou a střední – měšťanskou školu na Zámosti.

Chodili jsme si hrát k řece Ostravici, která ještě tehdy nebyla regulovaná, a pod naší zahradou byly velké topoly a rostla tam tráva. Jen vždy po povodních trávu zavalily naplavené kameny a různá dřeva, ale brzy vším tráva opět prorostla. Naším rajónem se později stával i svah kopce Mundloch nad válečnými kryty, kde na jaře kvetla spousta fialek. Nakukovali jsme do polo zasypané díry do krytu, ale dovnitř jsme se neodvážili. Díra byla později zcela zasypána a další dva vchody obezděny betonem a opatřeny těžkými vraty. Mnohem později se začal v kopci hloubit velký tunel a my jsme jen z dálky pozorovali, jak z něj vyjíždějí hlinou a kamením plně naložená nákladní auta. Kolovaly různé zprávy, k jakému účelu bude tunel sloužit. V šedesátých letech tam otevřeli vinný sklípek, co je tam dnes, nevím.

Hodně jsme využívali samotné Bazaly v místech, kde dnes stojí fotbalový stadión. Celé území bylo tvořeno různými kopečky a dolinkami porostlými trávou – místo jako stvořené pro různé dětské hry. Také jsme tam někdy chodili ze školy v hodinách tělocviku. V zimě to byla zase báječný terén pro sáňkování a lyžování. Dědičnou ulicí, co spojuje ulici Michálkovickou a Bohumínskou, jsme sjížděli na kárách, které si kluci vyráběli sami. Byla to čtyři kolečka, většinou ze starého kočárku, pár prkýnek a volant. Krásně jsme je pojmenovali: stragula. Nádherně to z kopečka jelo! Neměli to všichni, a hlavně holky škemraly o zapůjčení. Ne vždy to vlastník dovolil.

V Dědičné ulici dosud stojí obytný dům z červených cihel, říkali jsme mu obecnák. Přibližně za ním měl ve svahu hospodářství pan Navara. Provozoval také povoznictví, jezdil s povozem taženým dvěma silnými koňmi. Na hlavě nosil velký slamák, připomínající sombrero. Byla to svérázná postava Slezské Ostravy.

Michálkovická ulice ležela poněkud výše a byla spojena s Bohumínskou dvěma krátkými uličkami. Na rohu té kratší, blíže mostu, bylo malé pekařství. Když jsme se vraceli ze školy, nechávali jsme si v prodejní místnosti pekařství školní tašky a šli jsme si ještě hrát – v zimě

klouzat či koulovat, jak kdy. Paní pekařka nám to dovolila, i když tam někdy byla těch tašek velká hromada. Byla to moc hodná paní a někdy nás obdarovala preclíky. Druhá ulička byla strmější a delší, nahoře na rohu Michálkovické bylo řeznictví, uprostřed uličky byl tzv. „konzum smíšeného zboží“.

Dole na rohu Bohumínské byl Lidový dům s velkým sálem, kde později měla většina ostravských škol taneční hodiny, a také tam byla nezbytná hospoda. Na Lidový dům mi zbyla jedna velmi smutná vzpomínka. Nevím, kdy to bylo, ale už jsem chodila do školy a s dalšími dětmi jsme byli zrovna u Lidového domu, když se tam připravovala místnost pro pohřební obřad. Vloudili jsme se dovnitř, na katafalku byly dvě rakve. Jedna z nich byla otevřená, ležel v ní mladík s ovázanou hlavou, u rakve stál starší muž, zřejmě otec mrtvého, hladil ho po hlavě a zoufale plakal. Ten zemřelý byl mladý horník, který spolu s dalšími zahynul na Jámě Trojice. Pro nás děti to byl otřesný zážitek, a já na to dodnes nemohu zapomenout.

Dnes už nic z toho není. Původní stavby obou hlavních ulic zmizely, také obě hornické kolonie i naše škola – obecná i měšťanka, i obytné domy nad školou. Vedle měšťanky jsme měli menší hřiště a také zahradu, kde jsme v hodinách přírodopisného kroužku sázeli květiny a zeleninu. Na školní zahradě rostla broskev, plody dozrávaly až o prázdninách a úrodu nám hlídal dědeček jedné spolužačky, který bydlel hned naproti škole. V jednom roce byla úroda tak velká, že jsme velký balík broskví posílali s panem učitelem Chrostkem za spolužáky na letní tábor. Jednou jsem dostala na starost velkou krabici s housenkami bource morušového. Chodila jsem denně pro listí moruše, která rostla poblíž dnešní lávky pro pěší u Nové radnice. Housenky se nakonec zakuklily a z kukel se vyklubali zvláštní bílí motýli. Pan učitel je k mé žalosti ománil a propíchl špendlíkem. Měli jsme je pak ve třídě dlouho vystavené.

Navštěvovala jsem také hodiny klavíru v Hudební škole Eduarda Runda nad Slezskoostravskou radnicí, ta do dnešních dní existuje. Hudební nauku jsme měli v menší budově vedle radnice – snad to byla původní radnice obce. V budově byla také knihovna, kam jsme si chodili půjčovat knihy. Dům byl později také zbourán.

Chodívali jsme od nás pěšky až na hřbitov. Přes celé Záměstí, kolem kina Oko a obchodů, míjeli jsme spořitelnu, na rohu přes křižovatku proti spořitelně lékárnou, potom dále do kopečka kolem vyšších obytných domů, které stály naproti Slezskoostravské radnice. Pokračovali jsme kolem školy na Baranovci, pak následoval tzv. Höfrova vila (postavil si ji prý ředitel dolu Trojice), a dále pro mě vždy významná zastávka u železného výtahu, který vytahoval důlní vozíky s uhlím na lanovou dráhu. Ta pak směřovala přes řeku Ostravici do Moravské Ostravy. Dolů se pak spouštěly prázdné vozíky. Stávala jsem u plotu a vše

pozorovala, nemohla jsem se od té podívané odtrhnout. Když jsem byla větší a s květinami z naší zahrady jsem chodila na hřbitov někdy sama, nezapomněla mi maminka připomenout, abych dlouho u toho výtahu nepostávala a vrátila se včas domů. Ještě jsme prošli kolem dolu Trojice a pak už to bylo kousek ke kostelu a na hřbitov. Cesta tehdy vedla do prudkého kopce, dnes to vypadá zcela jinak, výškové rozdíly byly hodně upraveny. Z mé cesty zmizela řada budov, i můj výtah vozíků. Zůstala Höfrova vila, kde jsme mívali vánoční besídky s nadílkou pro děti, kterým zahynuli otcové za druhé světové války. I to skončilo, když jsme vyrostli. Dnes je vila krásně opravená a sídlí v ní nějaká firma.

Tak je toho vzpomínání už moc – chtěla jsem napsat jen pár vzpomínek na své dětství, ale stále se mi vybavovaly další a další... Možná, že to někomu připomene ty minulé časy a přidá se ke mně a zavzpomíná.

LENKA KOCIERZOVÁ *1950**Vzpomínky na knihovnu v Jubilejní kolonii a Vítkovicích**

Bohužel, do knihovny v Jubilejní kolonii jsem chodila až v letech 1964-5, takže to už byly knihy z povinné četby jako Boženy Němcové, Nerudy a z těch dívčích hlavně Helena Šmahelová.

Pamatuji se, že od druhé třídy jsem patřila ke čtenářům vítkovické knihovny, která tehdy byla v „Zámečku“. To jsem si nosila knihy v síťovce a vím, že jich bylo nejméně šest až osm za měsíc, četla jsem už tehdy rychle. Přišla jsem domů ze školy, hodila aktovku do kouta a někde v tichu četla. Pohádky, Malého Bobše, tenkrát Čuka a Geka. Co mi ale asi nejvíce zůstalo v paměti, byla kniha "Říkali mi Leni", nejen pro to jméno, ale pro silný zážitek o dívence, kterou vzali na poněmčení, a to bylo pro mne hodně silné, když jsem ze čtyř dětí. Knihy jsem si zapisovala do čtenářského deníku A4, který jsem si později i ilustrovala, doplňovala fotografiemi a výstřižky o nových knihách v denním tisku - byly krátké anotace. Deník, který byl pak často chválen a ukazován jako vzor, jsem půjčila pak jedné dívce, která maturovala při zaměstnání a jak se to stává, nevrátila mi ji, což mne do dneška bolí...

Mgr. MARIE KONEČNÁ *1943

Vzpomínky na konec II. světové války v Ostravě

Narodila jsem se v prosinci 1943, a tak vlastní vzpomínky na konec války nemám. Něco si však pamatuji z vyprávění a vzpomínám si na pár poválečných zážitků, které s válkou souvisely.

V roce 1944 začaly nálety a bombardování Ostravy. Rodiče se proto rozhodli, že se maminka se mnou a s mým bratrem dočasně přestěhuje mimo Ostravu. A tak jsme ke konci války bydleli u známých v Rychalticích, což není daleko od Ostravy. Tatínek zůstal v Ostravě, kde chodil do práce a na víkend a někdy snad i přes týden za námi jezdil. Ukázalo se, že naše odstěhování bylo prozíravé opatření, protože náš dům v Ostravě byl opravdu bombou zasažen. Jedná se o činžovní dům nedaleko radnice na Hrabákově ulici. Tento dům stojí dodnes. Bomba jím jen proletěla a vybuchla na dvoře. Statika narušena nebyla a v našem bytě ve 3. patře byl zničen pouze jeden pokoj. Byl to dětský pokoj a díra v něm byla přes celou místnost.

Rychaltice sice nebyly bombardovány, ale i tam byl konec války velice dramatický, neboť přes ně šla fronta. Bojovalo se a střílelo i v úplné blízkosti vilky známých, ve které jsme bydleli, a na zahradě zůstali ležet dva mrtví mladí ruští vojáci. Němci snad stříleli z kostelní věže a urputně se bránili, a tak padlo hodně vojáků na obou stranách.

Po válce toho bylo ještě mnoho, co tuto strašnou dobu připomínalo. Na mnoha místech ve městě vznikly „proluky“, prázdná místa po zbombardovaných domech. V blízkosti našeho bydliště to bylo smutné místo, na kterém dříve stávalo matiční klasické gymnázium. Gymnázium dostalo zásah 16. 3. 1945. V centru bylo takových míst mnoho.

Před domem, ve kterém jsme bydleli, byla zahrada. V této zůstaly po válce dva podzemní kryty. Byla to dosti strašidelná místa. Pod zem vedlo schodiště do temné místnosti, která byla shora chráněna betonovou deskou. Později byly kryty zrušeny a v prostorách zahrady vznikla přístavba Střední průmyslové školy hornické.

Dále si ještě pamatuji, že jsme si po válce s bratrem hrávali s protiplynovými maskami. Zvláště zajímavé byly jejich „choboty“. Byly to hadice s filtrem na konci. Doma též byl protiplynový dětský vak, který měl jen malé slídové okénko a závit na filtr a jinak byl celý béžový z nějakého neprodyšného materiálu. Bylo to něco jako voskové plátno. Tento vak byl určen pro mne, ale myslím, že nebyl nikdy použit.

A také si pamatuji na zelené plechovky UNRA, ve kterých byly různé pochoutky. Zvláště mi utkvěly v paměti malé čokoládové pastilky – něco jako lentilky a zlaté sáčky, které obsahovaly nescafé.

Největším neštěstím, které se nejcitelněji dotklo naší rodiny, byla smrt mého dědečka, mamčinina otce, Rudolfa Tlapáka. Zemřel v koncentračním táboře v Oranienburgu u Berlína. Dědeček byl ředitelem ostravského Matičního gymnázia a významným ostravským kulturním pracovníkem. Byl legionář a angažoval se v mnoha spolcích.

Pro tuto svou společenskou aktivitu byl 5. 9. 1939 zatčen gestapem jako rukojmí. Byla to tzv. akce Albrecht I. Ze sběrného tábora v Ostravě byl převezen do koncentračního tábora v Oranienburgu. Zde 31. 10. 1940 zemřel. Jako příčinu smrti uváděly německé úřady sebevraždu. Spoluvězňové, kteří se vrátili, však popsali, že dědeček, který již asi nebyl schopen snášet útrapy, se pokusil v noci o útěk z koncentračního tábora. Byl postřelen a zůstal viset na elektrických drátech, kterými byl koncentrační tábor obehnan. Na drátech ho snad ponechali několik dní. Ostatním pro výstrahu. Pak s německou pečlivostí poslali babičce všechny dědečkovy osobní věci, urnu s jeho popelem a oznámení o sebevraždě. Ještě nějakou dobu po válce byla urna v babiččině pokoji. Pak byla ve schránce u rodinné hrobky na hlavním hřbitově na Fifejdách, a po zrušení tohoto hřbitova, je umístěna na slezskoostravském hřbitově.

Marie Konečná

Smutná píseň o Ostravě

Ostrava sice není Praha
přesto je mému srdci drahá.
Nejvyšší radnice v republice
a pěkné domy i ulice.

Hotel Palace, Spořitelna
mezi nimi Ostravice
krásné stavby s historií
co si přáti ještě více?

Chce to jen údržbu
Vážít si tradice.
Snazší však přece je
postavit krabice.

Obchodní střediska
jedno jako druhé
a centrum skomírá
co z něho zbude?

Hotel Palace, Spořitelna,
mezi nimi Ostravice
chřadnou, pustnou a čeká je
brzy asi demolice.

Ostrava sice není Praha
přesto je mému srdci drahá.
A tak se bojím o její tradice.
Zbude z nich něco?
Snad jen ta radnice.

I když je její věž vysoká velice
ne vždy v ní sídlí jen
moudré palice,
které by chtěly zachovat tradice
a ne jen vydělat peněz
co nejvíce.

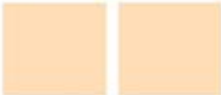
Hotel Palace, Spořitelna
mezi nimi Ostravice
kéž by zase jako dříve
zdebily naše ulice!

Aby i Ostrava
stejně jako Praha
byla též pěkná
a ne jen drahá!

PAMĚŤ OSTRAVY

SETKÁVÁNÍ ÚČASTNÍKŮ

KNIHOVNA!!!

Za vším hledej knihu...

PAMĚŤ OSTRAVY

Paměť Ostravy vznikla...
v roce 2014...
v rámci projektu...
v rámci projektu...
v rámci projektu...

KNIHOVNA!!!

Za vším hledej knihu...

(NE)ZAPOMENUTA HRABŮVKA

Projekt vznikl...
v rámci projektu...
v rámci projektu...
v rámci projektu...

Alta se nachází v...
v...
v...

Účastníci projektu **PAMĚŤ OSTRAVY** přicházeli z celého města se svými osobními vzpomínkami, soukromými fotografiemi a dobovými materiály.

V období od dubna do listopadu 2014 se na kontaktních místech scházely skupinky pamětníků, někdy jen jednotlivců, které projekt zaujal. Všechny pojil společný cíl: zanechat stopu svých „obyčejných“ vzpomínek pro budoucnost.

Pro velký zájem jsme k původně určeným pracovištím v ústředí u Šýkrova mostu, ve Výškovcích, v Porubě na Vietnamské ulici a v Michálkovicích přidali ještě pobočku v Jubilejní kolonii na Závodní ulici.

Diktafony, skenery, fotoaparáty, počítače nezahálely, nicméně největší úspěch zaznamenávala společná setkání s předáváním zkušeností a zážitků.

Přidali se k nám také mladí lidé se zájmem o historii města.

Díky tomu se navíc uskutečnila komentovaná prohlídka Jubilejní kolonie se zasvěceným výkladem Mgr. Tomáše Majlíše; ve výškovické pobočce vznikla výstava Paměť Ostravy, připravená studentem OU Bc. Petrem Přendíkem. Hojně navštívená byla beseda pamětníka Antonína Blažka Figurky Jubilejní kolonie.

Potvrzuje se to, co všichni tušíme: hledání kořenů, hledání souvislostí, ztracených míst a obnova zapomenuté paměti je pro život v současném městě životodárnou aktivitou. Vědomé sepětí s minulostí poskytuje pevný základ pro hektickou budoucnost.

Končí projekt, podpořený financemi města, ale nekončí naše společná Paměť Ostravy.

Přijďte, paměť je nevyčerpatelná!

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

MIROSLAV KOŠNOVSKÝ *1934

Dětství

Jmenuji se Miroslav Košnovský. S příjmením jsem měl již od narození problémy. Hlavně s háčkem, který v dokladech putoval z písmenka „s“ nad písmenko a někdy nad obě písmenka nebo mezi ně. Takže nebylo poznat, kam správně patří. Za tzv. „Protektorátu“ německé úřady přejmenovaly matku na KOSNIOFSKOU, ale moje jméno zůstalo s jedním háčkem. Když jsem dostal svůj první občanský průkaz tak jsem si vymohl jen jeden háček nad „s“.

Narodil jsem se v Mariánských Horách v Daliborově ulici, v šedém dvoupatrovém domě, který tam stojí dodnes. Při mém porodu asistovala porodní asistentka paní Blechová. Matka Marie se za svobodna jmenovala Miklušová.

Pocházela z blízké horní havířské kolonie, z domu číslo 15, který tam po opravě rovněž stojí dodnes. Otec Robert pocházel z havířské rodiny. Bydleli v havířské kolonii naproti škvárového hřiště vítkovického stadionu mezi ulicí Zengrovou a Závodní.

Matka i otec se narodili oba v roce 1910, vzali se v roce 1933. Nechali mě pokřtít v kostele církve československé husitské v Mariánských Horách, Mými kmotry byli strýc Ludvík Hlavatý a teta Marie Hlavatá, rozená Košnovská, sestra mého otce. Oba tehdy bydleli na Chodské ulici v červeném přízemním domku Josefínské kolonie naproti dnešnímu autoservisu Peugeot.

Můj otec Robert byl vyučený obchodní příručí, pracoval u různých firem, převážně v obchodech s potravinami, také ve velkoobchodech s cukrovinkami – například u firmy RUPPA. Těsně před válkou absolvoval jeřábnický kurs a asi v roce 1937 nastoupil do zaměstnání ve vítkovické mostárně. Jezdil na dvoře mostárny s venkovním kozovým jeřábem. Po pracovní době nebo v neděli a ve svátcích vypomáhal jako číšník v restauraci „U Jurečky“, v místě dnešní sportovní haly ČEZ. Také občas na zahradě restaurace „Eliáš“ v Zábřehu-Družstvě, která tam je dodnes.

Bohužel zemřel v roce 1941 na následky dopravní nehody pod koly tramvaje zvané „Komárek“. Zkracoval si cestu z odpolední směny. Přijel tramvají čís. 1 na zastávku u stadionu na Zengrově ulici, kde vystoupil a pak šel po kolejích „Komárka“ potmě směrem do Družstva, kde jsme tehdy bydleli. Tramvaje tehdy měly tzv. zatemnění, nesměly dopředu svítit, měly jen slabé namodralé obrysové světlo. Otec byl zřejmě zamyšlen, tramvaj za sebou neslyšel, řidič ho zpozoroval pozdě a zezadu ho srazil. Sice mimo koleje, ale s vážnými následky. Zlomená žebra mu propíchla plíce, měl zlomenou ruku a nohu, otřes mozku a řadu

zhmožděnín. Podstoupil několik operací, ale rány v plicích se nezhojily. Po šesti měsících zemřel v nemocnici v Zábřehu.

To už jsme bydleli v podnájmu na Chalupníkově ulici ve vilce pana Varhaníčka. Byla to třetí vilka vlevo od tramvajové zastávky „Zahrádky“. Tam jsme prožili celou válku. Po smrti otce se k nám přistěhovala matčina matka, moje babička, která se o nás starala až do roku 1946. Matka pracovala na tři směny, sestra v té době měla čtyři roky. Sestra Květoslava se narodila v roce 1938 ve vítkovické nemocnici.

Dostali jsme přiděleného tzv. poručníka pana Frnku, který bydlel ve vilce naproti a pracoval jako prokurista u firmy Merkur v Ostravě. Byla to tzv. "zamykáčská společnost". Dnes je to bezpečnostní agentura. Sídlo měla v horních patrech domu, kde dříve dole byla prodejna Tuzexu naproti katedrále Božského spasitele. Majitel vilky pan Varhaníček pracoval jako natěračský mistr v železničních opravách ČSD v Přívoze za hlavním nádražím. Jeho syn Jarek vystudoval vítkovickou průmyslovku a pracoval v konstrukci kotlářny na Pohraniční ulici. Bratr pana Varhaníčka byl farářem církve čs-husitské v Kunčicích pod Ondřejníkem. On se asi přimluvil u Varhaníčků, aby nás vzali do podnájmu.

Na svoje dětství, prožité do jara roku 1938 v Mariánských Horách, si skoro nepamatuji. Ani na stěhování do Zábřehu-Družstva k Varhaníčkovým. Do školky jsem nechodil, starala se o mě babička Anna. Varhaníčkovým měli psa, fenku Ledynu. Černošedá chlupatá, rasou něco mezi ovčáckým psem a vlčákem. Bouda měla na dvoře za vchodovým schodištěm. A to byla moje druhá ložnice a úkryt před výpraskem, když jsem něco provedl. Ledyna za mnou do boudy nikdy nikoho nepustila. Několikrát jsem tam strávil celou noc, protože babička neměla trpělivost mě prosit, abych vylezl a matka byla na noční směně. Z boudy mě ráno vyhnal hlad a žízeň, takže mě výprask stejně neminul. Strach jsem však tehdy měl z velkého barevného kohouta, který sídlil vzadu v ohrazeném dvoře s asi deseti slepicemi. Ten mě několikrát silně poklofal, když jsem se tajně pokoušel vzít z kurníku vajíčka. Strach jsem měl samozřejmě i z pana Varhaníčka. Všichni mu říkali „starý Varhan“. Paní Varhaníčková byla hodná a držela nade mnou ochrannou ruku.

Rodina

Otec Robert pocházel z rodiny Jana Košnovského, horníka na šachtě Louis, pak se přejmenovala na šachtu Jeremenko. Jeho manželka – moje babička se jmenovala Terezie, za svobodna Kubošová. Prarodiče Kubošovi bydleli v domě v ulici Závodní naproti bývalé restaurace „Dělnický dům“. Z boku restaurace bylo také kino „Lad'a" a vedle kina házenkářské hřiště DTJ Zábřeh nad Odrou. V domě, kde bydleli v přízemí prarodiče, byla ve dvoře malá zámečnická dílna. V chodbě domu byly na stěnách krásné tmavozelené kachličky s květinovými žlutými a červenými reliéfy. V horní řadě byly vsazeny bíločervené kachličky s červeným znakem raka, značkou výrobce kachliček RAKONA Rakovník v Čechách. Tato továrna vyráběla také různé prací prášky. Kvůli těm kachličkám mi jako dítěti nevadily občasné odpolední návštěvy prarodičů, které matka po smrti babičky Terezie a mého otce organizovala s tetou Hlavatou (mou kmotřenkou) v neděli. Prohlídka raků, objevování skladovaných věcí zámečnické dílny a kus bábovky zvítězil nad mým odporem k nedělním (podle mě) ztrátám času. Bohužel tato místa a domy již dnes neexistují. Všechno padlo za obět' výstavbě nové sportovní haly ČEZ.

Děda Jan a babička Terezie měli pět dětí. Františka, Aloise, Jana, Roberta a dceru Marii. Nejmladší Jan zemřel již ve věku asi 14 let v roce 1933. Strýc Franta bydlel dlouhá léta naproti vítkovické strojní průmyslovky na Místecké ulici. Byt měli v přízemním domku, ke kterému se muselo projít průchodem do dvora. Stěhovali se, když se tato strana Místecké bourala. Strýc Alois bydlel v Hrabůvce. V rohovém jednopatrovém domě naproti kina Edison. Pracoval ve vítkovické mostárně jako šablonér. Asi v roce 1960 se rozvedl, zůstal několik let sám a bydlel pak v domě na Mírovém náměstí nad bufetem Výběr. Na stará kolena si našel přítelkyni a odstěhoval se za ní do obce Zátor (mezi Krnovem a Bruntálem). Teta Zdenka, jeho manželka, před rozvodem pracovala v jídelně vítkovické kotlárně. Tam se seznámila s technologem Jiřím Buršíkem, kterého si pak vzala. S ním jsem se setkával v herně kulečníku ve vítkovickém Katolickém domě. Tatínkova sestra, teta Marie, které říkali Máňa, se provdala za Ludvíka Hlavatého, soustružnického mistra z kotlárně. Rodina Hlavatých pocházela z rozhraní Vítkovic a Moravské Ostravy, kterému se dodnes říká Hlubina, a také šachta u vysokých pecí se jmenuje Hlubina. Bratr Ludvíka Vilém měl malé hodinářství v domě U Broma na Frýdlantských mostech. Pamatuju se, že strýc Hlavatý uměl opravovat hodinky, měl malý hodinářský soustruh a také vymyslel speciální bezpečnostní zámek na vchodové dveře. Takový jsme měli na zadních dveřích mlékárny na Chodské ulici. Strýc Ludvík byl za války zavřen v koncentračním táboře Osvětim a Buchenwald. Před jeho zatčením bydleli také

na Chodské ulici v nízkém cihlovém domku havířské Josefínské kolonie. Po jeho zatčení se museli vystěhovat do pavlačového bytu bez příslušenství v rohovém domě naproti restaurace „Kaštovský“. Po válce jim byl přidělen byt ve vilce dnešní ulice „U Mostu“. Jejich syn, Zdeněk Hlavatý, můj bratranec tam bydlí dosud.

Dědeček Jan se kromě práce na šachtě zabýval ve volném čase řezničinou. Porážel v hornických koloniích prasata. Po našem „zabíjaľ bravky“. A když bylo třeba, tak kastroval vepře. Byl tzv. „miškař“ a měl na to vše i speciální nářadí. Často se stávalo, že při návratu ze zabíjačky se stavil v hospodě a tašku s nářadím tam zapomněl. Horší bylo, že ráno si nemohl vzpomenout, ve které hospodě to bylo. Babička Terezie vyprávěla, kolik hospod ve Vítkovicích musela obejít, než to zjistila. Hospodští dědu znali, tak mu tašku vždy uschovali, ale stálo ho to příště štamprli navíc.

To vše vím od své matky, která takových příhod o dědovi znala hodně. Škoda, že jsem v pozdějších letech více nevyzpovídal strýce Lojzu, s nímž jsem se stýkal i pracovně v zaměstnání ve vítkovickém závodě 6.

Maminka se za svobodna jmenovala Miklušová. Pocházela z hornické rodiny, z horní havířské kolonie v Mariánských Horách blízko náměstí. Bydleli v pavlačovém domě na Slévárenské ulici č. 15 v přízemí. Dům tam stojí, spolu s ostatními dodnes, ale již neslouží bydlení. Všechny domy této kolonie slouží po opravách podnikatelským účelům. Otec matky, můj děda Mikluš, pracoval jako havíř na šachtě Ignác. Babička Anna, rozená Jamrožová, byla v domácnosti. Měli čtyři syny: Emila, Eduarda, Josefa a Jana. A dceru, moji matku Marii. Zajímavé je jak se děda s babičkou seznámili a kde. Děda Mikluš pocházel z bývalých Uher z Trenčínské župy. Byl vyučený kloboučník, ale práce pro něho v bydlišti nebyla. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století se spolu se svým mladším bratrem rozhodli odejít za prací do Polska.

V kolonii

Dědova nejoblíbenější hospoda byla „U Robička“ blízko závor na Zengrově ulici. Byla pro něho nejbližší, protože bydlel v havířské kolonii mezi Zengrovou ulicí a ulicí Závodní. Kolonie měla asi 12 dvojdomků vždy se dvěma byty z každé strany. U každého bytu byla malá zahrádka, dvorek, šopka na uhlí a dřevo a chlívek pro chov prasete (bravka). Byt sestával dole z předsíně, komory, suchého WC, kuchyně a jednoho pokoje. V podkroví byl jeden malý pokoj a malinká půda. Myslím, že v pozdějších letech po válce byl suchý WC upraven na splachovací, neboť voda byla do bytu zavedena a v kuchyni bylo litinové umyvadlo.

V této kolonii byla také samostatná společná prádelna s ručním mandlem. Všichni ji říkali „vaškuchňa“. Byla tam pec s měděným kotlem, topilo se černým uhlím. Pralo se v dřevěných neckách „vaštroku“ a na ruční valše. Prádlo se vyvařovalo ve vodě s jádrovým mýdlem (s jelenem). Bílé prádlo (cíchy) se po vymáchání v čisté vodě bělilo modrým bělidlem. Dodnes nevím, jak to, že po modrém bělidle jsou cíchy krásně bílé. V prádelně byla i bubnová ždímačka s ručním velkým kolem a klikou. Byla zpřevodovaná na vyšší otáčky, ale skoro nikdo ji nepoužíval, protože to byla dřina a stejně to nebylo pořádně vyždímané. Tak se ždímal ručně, spíše čtyřručně. Kroutilo se, co to šlo doprava, a po roztřepání a novém přeložení doleva. Tak dlouho až z prádla nekapala voda. Vyprané prádlo se naskládalo do proutěného koše, odneslo na zahrádku, kde se na dřevěné sloupky natáhly šňůry. Kvůli prověšení tíhou prádla se podepřely dřevěnými tyčemi se zářezy nahoře. Horší to bylo při špatném počasí nebo v zimě při sněžení. To už nevím, kde se tehdy sušilo. V zimě i za mrazu venku, ale musel být nějaký vítr. Možná, že se ještě najdou pamětnice-pradleny, které si vzpomenou, jak se to dělalo. Nebo se věšelo na malou půdu.

Pamatuji si, že u posledního domku kolonie, přímo proti konci ulice Sirotcí, byla do zahrádky vestavěna malá dřevěná prodejní bouda s výklopným větším oknem, ve které se prodávaly různé cukrovinky, cigarety, zápalky, EX-šuměnky, cukrkandl, mejdlíčko a tzv. „kočka v měchu“ – uzavřené papírové trubičky měly průměru asi 2 cm a délky 10 cm, stály asi jednu až dvě koruny a bylo v nich ukryto nějaké překvapení: dětský prstýnek nebo náramek, opička na gumě, vystřihovánka, obrázky zvířátek, aut, letadel nebo lokomotiv. Co byste nechtěli za ty peníze. Na druhé straně nekupte to, když vás čeká překvapení za tak málo peněz. A co to udělalo děckám radosti!

Vedle této budky směrem ke kolejím a Zengrově ulici uzavíral kolonii patrový šedý barák se dvorkem a sopkami. Je dnes v dezolátním stavu. Na Zengrově ulici vedle kolonie byla tramvajová zastávka s výhybkami. Havířská kolonie u stadionu se lišila od Josefské kolonie tvarem čelního štítu. Neměla tzv. "valbu", což je malé skosení štítu nad vchody do domku. Připadalo mi, že domky se smějí. Zatímco v Josefské kolonii se domky mračí. Bohužel i tato kolonie u stadionu podlehla výstavbě Rudné ulice a dnes z ní zbyl asi jen jeden domek a to ještě v hrozném stavu.

Pro úplnost si v paměti vybavuji některá jména rodin, které tam bydlely. Řehovi (paní Řehová šila košile), Kuchejdovi, Naglikovi, ale na víc si již nevzpomenu.

U prarodičů v Horní kolonii v Mariánských Horách

Byty v kolonii byly malé. Jen s jedním pokojem, malou předsínkou, ve které byla postavena malá dřevěná spížka (špajzka) a kuchyní. Suché WC byly na obou koncích pavlače. Dole byla pavlač s cihlovou zídkou, uprostřed s vchodem do domu.

Na pavlač se vystupovalo po několika cihlových schodech. Krajiní byty měly vchodové dveře z pavlače. K prostředním bytům se muselo projít prosklenými dřevěnými dvoukřídlými dveřmi. Za nimi byly vlevo a vpravo vchody do bytů. Prostředkem vedly schody do prvního patra. Voda tekla z litinových krásných výlevků s mosaznými kohouty umístěnými na pavlači. Ke každému bytu patřila malá zahrádka, dřevník na dřevo a uhlí a chlívek pro chov prasete. Pamatuji se na kachlová kamna s litinovou plotnou, kde v jednom plátu plotny byly vyndávací kroužky pro možnost přikládání uhlí shora, ale i pro možnost rychlejšího ohřevu jídel v hrncích nebo litinových kastrolech. Pohrabáčem (šporheltem) se vyndalo několik kroužků podle velikosti dna hrnce a žár z pece působil přímo. Kamna měla kolem plotny kovový rám s ochrannou kulatou tyčkou proti možnému popálení břicha, když se pokládaly nebo sundávaly hrnce a kastroly z plotny. Tato ochrana se týdně čistila a leštila pomocí šmirglpapíru a tekutého prášku „Sidolu“. Kamna měla z boku pečící troubu s dvířky opatřenými bílým porcelánovým držákem a kulatými větracími okénky s otáčivými uzávěry. Na horní ploše kamen byla mosazná oválná nádržka na vodu, která tak byla k dispozici horká pro mytí nádobí.

V kuchyni byl bílý dřevěný kredenc s prosklenou horní částí a několika šuplíky. Pod oknem stůl a dvě nebo tři židle. V rohu ještě kovový stojan s plechovým vyndávacím lavorem a velkou smaltovanou konví na vodu. Za dveřmi z předsíně byla věšáková stěna. Do pokoje se vcházelo dveřmi s horní prosklenou částí z kuchyně. Vybavení pokoje bylo ložnicovým dřevěným nábytkem, případně dětským lůžkem, otomanem a to podle toho kolik osob v bytě bydlelo. Podlahy byly z dřevěných desek (fošen), na kterých v pokoji byly položeny koberce (tepichy), vyrobené ze zbytku bavlněných látek. Nebo ze starých punčoch, ale tehdy ještě nebyly silonky ani skleněnky. Svítilo se elektrickou lampou s jednou žárovkou. V kuchyni byla žárovka zašroubovaná do zvláštní porcelánové objímky, která měla na boku zástrčku pro šňůru od žehličky. Ale z úsporných důvodů se ještě dlouho používaly těžké žehličky s vyndávacím želízem. To se nahřálo v kamnech nad otvorem v horním plátu a zasunulo se do tělesa žehličky malými odklopnými dvířky. Někdy se želízko nahřívalo přímo v kamnech a vyndávalo se speciálně upraveným háčkem. Že to bylo s rizikem popálení, si nemusíme povídat.

Pohřeb babičky

Jednu vzpomínku jsem z paměti ještě vydoloval. Váže se k pohřbu babičky Terezie asi z května 1940. Něco málo si pamatuji, ale více vím z vyprávění maminky. Pohřební průvod šel z kolonie po Závodní ulici kolem stadionu na hřbitov v Zábřehu. Rakev vezl krásný černý prosklený pohřební vůz zdobený stříbrnou barvou.

Na něm byly také pohřební věnce a kytice. Byl tažen dvěma černými koňmi, kteří měli na hlavách připevněny černé chocholy. V čele průvodu šel ministrant s křížem. Za nim další ministranti s kadidelnicí a zvonky, pak pan farář v černé sutaně. Za ním pohřební hudba. My jsme šli za pohřebním vozem s ostatními smutečními hosty. Bohužel jemně pršelo, takže většina měla roztažené velké černé deštníky. Říkalo se jim „pohřebáky“. Závodní ulice tehdy nebyla tak přímá jako dnes – v místě dnešní sportovní haly byla esovitá zatáčka doleva kolem patrového domu se zahradnictvím.

Náhle se proti průvodu středem cesty vynořily německé vojenské motocykly BMW, na boku s přívěsnými vozíky. Na každém tři ozbrojení vojáci. Za nimi otevřené velitelské auto plné německých důstojníků a za nimi několik, plachtami krytých, nákladních aut. Německá kolona zůstala stát asi 20 metrů před ministrantem s křížem, řidiči motorek začali troubit na klaxony a velící důstojník začal německy řvát na pana faráře. Něco ve smyslu ať všichni uhneme z cesty a pohřební vůz ať zajede až úplně na kraj cesty. Pan farář přešel blíže k motorkám a snažil se je přesvědčit, aby oni sjeli na kraj cesty a pohřební průvod mohl pokračovat dál. Dostalo se mu však sprostých nadávek. Na povel velícího důstojníka sesedli z motorek vojáci s puškami, které namířili na pohřební průvod a donutili nás za prvé zavřít všechny deštníky, za druhé stoupnout si úplně mimo cestu do pole. Chodník tam žádný nebyl. Koně s vozem musely zajet také až z půlky do pole. Ještě že na levé straně nebyla příkopa. A k tomu platil německý předpis o jízdě po silnici vpravo. Vojáci s puškami tam pak stáli tak dlouho, až celá kolona vozidel projela, pak po zastavení nasedli do přívěsných vozíků a odjeli. Důstojníci ve velitelském autě po dobu kdy nás míjeli zvednutými pravicemi, hajlovali a opakovaně křičeli „Heil Hitler“. Snad si mysleli, že budeme také hajlovat. Žádná úcta k zemřelé ani ke křesťanskému kříži zde nebyla. „Hakenkrajc“ měl před ním bohužel vynucenou přednost.

Samozřejmě jsme zmokli, hudbě napršelo do nástrojů a tak na hřbitov jsme došli potichu, ale asi všichni byli na německé soukmenovce pořádně nas...aní. Po pohřebním obřadu na hřbitově musel pan farář řadu smutečních hostů uklidňovat. Ani již nevím, zda rodina vůbec mohla uspořádat na závěr pohřební hostinu, ale asi za protektorátu to bylo zakázané.

Kolotoče po válce

K havířské kolonii se mi při psaní těchto řádek vybavila ještě jedna vzpomínka na kolotoče, které se na kraji kolonie objevily po válce v roce 1945, na svátek sv. Barbory. Byly postaveny na prostranství vedle Zengrovy ulice, blízko závor.

Byl tam velký řetízkový kolotoč, malý kolotoč se zvířátky, autíčky, koly, lokomotivou, vagónky i malými motorkami. Také malý řetízkový kolotoč, samozřejmě střelnice a prodejní stánky s cukrovou vatou, kokosy a tureckým medem. Kolotoč se zvířátky byl krásně vyzdoben, ale neměl elektrický pohon. Pod jeho střechou byla dokola dřevěná plošina, na kterou se lezlo po žebříku vnitřkem krytého středního sloupu.

Otáčení jsme zajišťovali my kluci, které si majitel vždy předem vyhlédl z nás čumilů, když stavěl kolotoče. Neplatil nás penězi, ale vždy po pěti jízdách dětí mohl se jeden z nás svézt na velkém řetízkovém kolotoči. Protože jsme byli nahoře vždy tři nebo čtyři tak jsme se svezli tak jednou za dvě hodiny. Nám to však nevadilo, protože peníze na kolotoč jsme neměli. V dalších několika letech byly kolotoče spojeny s vítkovickou poutí na sv. Petra a Pavla a všechno se stavělo na druhé straně kolonie. V místě kde končila Sirotčí ulice a přecházela na hliněnou, udusanou cestu směrem k ulici Závodní. Aby do tohoto prostoru nejezdily povozy nebo auta byla tam asi pětimetrová železná závora zamčená kladkou. Pouťové prodejní stánky byly postaveny i uvnitř kolonie a podél ulice Závodní, někdy až k začátku hřbitova. Na začátku tohoto prostoru od ulice Závodní stála tehdy dvoupatrová vila. Při výstavbě nového vítkovického nádraží v ní sídlilo vedení stavební firmy, která se na výstavbě podílela. Později pak byla zbourána. Za ní se prostírala pole a louky. Říkali jsme jim „Kopečky“ a často jsme tam prováděli polní pych.

Tramvaj č. 1

Na Zengrově ulici vedle kolonie byla tramvajová zastávka s výhybkami. Jezdila tam tramvaj číslo 1 z tehdejší konečné zastávky „U Žáčka“. Po Zengrově ulici až k vítkovickým „lázním“, kde odbočovala na ulici Lidickou, kolem parku a u lékárny Melichar odbočila doprava. Před „Odborovým domem“ se zase hned stočila doleva přes parčík ke kinu „Rekord“, později Mír“. Tam byla zastávka. Před tím byly zastávky v Zábřehu-Družství naproti holičství Panoš, pak tři zastávky s výhybkami, aby se mohly míjet protijedoucí tramvaje, a to „U stadionu“, „Pikovec“ a „U pavilonu“ na Lidické ulici. Zastávka na znamení byla u hospody "Robíček". Následovala zastávka na Mírovém náměstí „U kostela". Kostel se objížděl z obou stran. Linka číslo 1 vedla dále po ulici 1. máje, Pohraniční, kolem šachty „Hlubina“, kolem kostela Don Bosco, přes Frýdlantské mosty, po Nádražní ulici k nádraží do Přívozu. V pozdějších letech po válce byla konečná zastávka posunuta až za Bělský les, skoro až k restauraci Dakota. Končila u vilky, kterou si tam postavil majitel vítkovické cukrárny pan Šigut. Dnes je tam prodejna mobilů Nokia. Na druhou stranu bylo vybudováno prodloužení tratě až do Hlučína.

Věčná škoda, že tak krásnou tramvajovou trať zrušili. Jízda autobusy již není ono. Jak to bylo krásné projíždět se na otevřené plošině vlečňáku lesem, městem, přes pole, louky a pěkné vesnice za Přívozem. Moci si za pomalejší jízdy v některé zatáčce vyskočit nebo zase naskočit. Nejvíce jsem to provozoval při jízdách přes Vítkovice, kde zatáčky byly časté. Nebo jízdy na tzv. "štosbole" – tyči pro spojení motorového vozu s vlečňákem. Vozy měly nastupování z obou stran, některé neměly posuvné dveře, ale jen nízké přenosné kovové zábradlí, takže se dalo načerno jezdit přikrčený na schůdkách opačné strany, než se nastupovalo. Člověk musel dávat pozor, kde se pohybuje průvodčí a podle toho přeskakovat ze schůdků motorového vozu na schůdky vlečňáku nebo naopak.

Mgr. EVA KOTARBOVÁ *1948

Mozaika - z mého dětství

Narodila jsem se v roce 1948 v domě č. 74 na Sirotní ulici v Ostravě-Vítkovicích. Na svět mi pomáhala porodní babka (jak se tehdy říkalo porodním asistentkám), což nebylo nic neobvyklého. Tehdy bylo právě štědrovečerní odpoledne. Byla jsem dárkem tatínkovi pod stromeček. V tom domě jsem prožila díky rodičům dvacet dva krásných let do doby, než jsem se vdala.

Už v předškolním věku jsem vnímala, že bydlíme na zvláštním místě. Každý večer se i nad okolními dvouposchodovými, červenými, cihlovými budovami objevovala načervenalá záře. To když ve vítkovických hutích vylévali z pecí žhavé železo. Věděla jsem, že tam pracoval můj dědeček Metoděj Zlámal, mamčin tatínek. Dělal těžkou práci u vysoké pece čtyřicet let! Později jsem obdivovala jeho vyznamenání - diplom, který dostal od předúnorové ministryně průmyslu. Dodnes jej mám uschovaný mezi cennými památkami po předcích. Dědeček, moc jsem ho obdivovala už v době, kdy mě vodil na pískoviště do nedaleké Jubilejní kolonie v Hrabůvce, kde bydleli s babičkou už v době první republiky. Vítkovické železářny svým zaměstnancům pronajímaly byty a ty v „Jubilejní“ byly obzvlášť žádané. Já si myslela, že i pískoviště před domy tam mají krásnější. Počátkem padesátých let tamní budovy ještě nebyly omšelé jako později, třeba v 80. letech minulého století. (Teď je Jubilejní kolonie zase v plné kráse!)

Asi padesát metrů od mého rodného domu byly v cestě zabudovány koleje a stál tam dřevěný domeček pro hlídače, který dohlížel na průjezd nákladních vlaků vezoucích potřebný materiál k zpracování do válcoven podniku Vítkovice. Musel tedy pravidelně spouštět a zvedat závoru. Jako dítě jsem ho s kamarády a kamarádkami velmi ráda pozorovala. Hráli jsme si na hrdiny, třeba kdo nejrychleji proběhne pod už klesající závorou. Někdy jsme se chodili napít a umýt k studni, která stála právě u toho domku. Pro nás byla velmi důležitá, protože jsme často pobývali na nedalekých haldách, vyskytujících se přibližně v místech, kde bylo později vybudováno vítkovického nádraží i pro osobní dopravu, s krásnou a moderní nádražní budovou, v níž byla restaurace a obchůdky.

A haldy, panečku, ty byly! Jedna dokonce z uhelného odpadu prý vyvezeného z nedalekého Dolu Jeremenko a jiné byly z horniny, jež byla přivezena až ze sovětského (ukrajinského) železnorudného naleziště u Krivoj Rogu, tak to říkali naši rodiče. My, děti jsme na haldách

rády sáňkovaly, sjížděly z jejich vrcholků třeba na starých, plechových umyvadlech. Někdo i na tehdy vzácných lyžích. Kopeček z důlního odpadu se mohl využít k sjezdu i v letním období, hlavně po dešti. Dovedete si asi představit, jak kluci a holky po hrách na něm vypadali. Často jsme se museli vydat k trati a poprosit hlídače o použití studně. Většinou měl pochopení, z nejhorší špíny jsme se umyli, ale doma jsme neušli dřevěným neckám, v nichž se u nás v kuchyni, stejně jako u sousedů, pralo drobné prádlo i se koupalo ve vodě, která se dlouho ohřívala na kachlové peci. Můj tatínek mi po takových výpravách na haldy někdy ukazoval řemen od kalhot, visící na háčku u dveří. Čekal na nehodné děti. Nevzpomínám si, že by ho někdy otec použil, ale u sousedů rodiče asi ano, soudím podle síly křiku a pláče mých kamarádů, nezbedníků.

Mám-li před očima ve vzpomínkách trať a budku hlídače, hned se mi vybaví i nízká cihlová budova postavená v blízkosti kolejí. Tam byla obchody Mlékárna a Potraviny, také na Sirotčí ulici. Jako dítě už školou povinné jsem vstávala v šest hodin ráno a musela jsem pro mléko a čerstvé rohlíky, a to ještě před snídaní. Ne vždy jsem chodila ráda, i když mě mohlo na cestě potkat dobrodružství, například v podobě soutěžního roztáčení plné dvoulitrové konve bez pokličky, samozřejmě naplněné mlékem, které do ní předtím nalila prodavačka pomocí plechové odměrky z velké nádoby. Až mnohem později se do obchodů dostaly skleněné láhve s mlékem. K rannímu dobrodružství patřilo také pozorování, jak paní za pultem krájí máslo z velké máslové krychle, nebo vybírá požadované pečivo z proutěných ošatek či krájí chleba, který měl v té době báječnou kůrku, jíž děti neodolaly. Ale... Musela jsem spěchat domů, maminka už mi připravovala k snídani kávu z Melty a vaječninu, která na mne čekala provoněná, jak se tehdy říkalo, šnitlochem, tedy čerstvou pažitkou. Její vůně a vaječ je charakteristická pro moje snídaňové vzpomínky z dětství, v nichž ovšem dominuje maminka s červenou rtěnkou na rtech, v bílé zástěrce na pěkných šatech, které si ušila, a s úsměvem, s nímž mi kladla jídlo na stůl.

Chodila jsem na Základní školu Šalounova. My, děti z domu č. 74 jsme tam docházely většinou ve skupinkách. Šlo se pěšky asi 15 minut po Okružní ulici kolem areálu vítkovického stadionu, kde byl pro nás později vybudovaný ráj v podobě plaveckého bazénu. (Poprvé jsem tam plavala v deseti letech, a to v plavkách od své tety, které se hodně při praní srazily. :-)

Do školy jsem chodila ráda, jenom nepovinná hodina náboženství mě nebavila. Od třetí třídy jsem pak na ni nemusela, protože moje hodná třídní učitelka naznačila mamince, že by mi to mohlo později vadit při žádosti o vstup na střední školu. Podobně jako náboženství jsem se vyhýbala pozdějším docházkám do Pionýru. Naštěstí u nás ve škole byli učitelé, kteří i pro

tyhle postoje měli většinou pochopení. Jeden můj spolužák ale doplatil na to, že jeho rodina byla silně věřící a on pravidelně ministroval v kostele. V deváté třídě mu to rozhořčená, mladá soudružka učitelka napsala do posudku, který mu mohl ublížit v dalším studijním rozletu.

Ve škole na Šalounově ulici nějakou dobu pracoval i básník Věnceslav Juřina. Na něj si moc z dětství nepamatuji, spíše na jeho ženu. Bylo to tehdy vysoká, plavovlasá kráska. Protože moje maminka byla vyučená švadlena a šila pro sousedy a jejich známé, přišla k nám se zakázkou i paní Juřinová. Pamatuji si, jak jsem špehýrkou ve dveřích obdivovala toaletu, kterou si zkoušela v našem obývacím pokoji před trojdílným zrcadlem. Vypadala jako princezna. Na hodně nařasenou sukni jí maminka právě špendlila ozdoby z volánků a také kolem velkého výstřihu. Tehdy se dbalo na to, aby se na plesy chodilo, pokud možno, v nových šatech. Jít dvakrát za sebou ve stejných, tomu se mnoho žen vyhýbalo. To platilo i pro taneční. Díky mamince jsem na každou lekci měla oblečeno něco nového. Móda byla tenkrát taková, že zdůrazňoval ženskost, jemnost. Nebylo cílem podobat se chlapcům či mužům, i když v pracovním procesu bylo mnoho údernic, které se měřily s chlapy.

Práce švadlen byla velmi přesná, švy se často obšívaly v rukou a nikoliv na šicím stroji, protože levnější nebyly tak technicky dokonalé. Na ručně upravené délce nesměly být vidět stehy. Prsní a jiné záševky musely sedět, na každou postavu měla moje maminka připravený přesný střih. Zkoušelo se i dvakrát, třikrát. Hodně se také přešívalo ze starých oděvů, látka se třeba obrátila na rub, kde byla zachovalejší, a už byl materiál na novu sukni nebo kabátek. Vzpomínám si, že skutečně nový kabát jsem dostala až ve 12 letech. Byl švestkově modrý a stál 200 korun. To byla šestina tatínkova úřednického platu! Donesla jsem si jej z obchodního domu Ostravice, kde jsme s maminkou tento nákup oslavily zákuskem a chlebíčkem v tamním bufetu. V druhé polovině šedesátých letech už byl ale docela dobrý výběr látek, takže některé švadleny dokázaly zázraky.

V úvodu svého vzpomínání jsem zmínila dědečka a chci dodat, že s babičkou oba dožili svůj život v domě na Místecké ulici. Říkalo se mu Altenheim. V něm se přidělovaly důchodcům levné byty. Někakou dobu tam měl ordinaci i lékař. Prarodiče obývali jen jeden větší pokoj, k němuž přiléhá prosklený balkón. Babička Žofie z něj udělala útulnou místnůstku, kde sedávala každý den se svým oblíbeným háčkováním. Její krásné dečky ji přežily, stejně jako Altenheim, po kterém už ve Vítkovicích není žádná stopa. Na Vánoce některé patří k výzdobě mého bytu a připomínají mi ženu, která vyrůstala jako sirotek, do školy téměř nechodila, a přesto dokázala dobře vychovat pět ze svých sedmi dětí (dvě zemřely v batolecím věku). Nejmladší byla moje maminka Anna.

Často jsem za babičkou do Altenheimu chodívala, to jsem jí pak někdy pomáhala trhat plevel na záhonu, který byl rodině přidělen s bytem. Naučila mě rozeznávat různé druhy zeleniny a květin. Někdy, když jsem u ní přespala, mi před usnutím vyprávěla příběhy ze svého dětství a mládí, o tom, jak dřela ve službě u sedláků, jak se seznámila s dědečkem, který do Ostravy přišel z Lipníku nad Bečvou. Někdy jsme také seděli po setmění na lavičce před domech i s dědou, který bafal z fajfky, a já čekala, kdy se nad námi objeví ta krásná načervenalá obloha. V mé fantazii ji zabarvil oheň valící se z tlamy velikého draka, jenž pravidelně vylétal z vítkovických vysokých pecí. Kdo by tehdy tušil, že právě ta „dědova pec“ bude za desítky let součástí muzejního areálu? Kéž by zůstala na svém místě i v dalším století!

prarodiče Zlámalovi

maminka Anna Zlámalová

*Jedny z plesových šatů, které ušila moje maminka, provdaná Dluhošová.
Tyto byly pro sestru Jarmilu, kterou měl tatínek z prvního manželství.*

VLADIMÍR MICHNA

Fotografie

PAMĚŤ OSTRAVY

VZPOMÍNKY VLADIMÍRA MICHNY

OSTRAVA HRAČOVKA (PROSINEC 1989)

JÍZDA HISTORICKOU TRAMVAJÍ V OSTRAVĚ (NÁRAŽÍ VÝKONOV, 1991)

MANIFESTACE PROTI KSČ NA MASARYKOVĚ NÁMĚSTÍ (ŘÍJEN 1990)

PŘEDVOLEBNÍ BĚH OSTRAVU (MASARYKOVĚ NÁMĚSTÍ, 1990)

DEN OSTRAVSKÝCH ČTENÁŘŮ V KNIHOVNĚ MĚSTA OSTRAVY NA NÁM. E. ŠENĚŠE, STUDOVNA (BUDOVA SPORTELNÝ, 1993)

PŘEDVOLEBNÍ BĚH OSTRAVU (MASARYKOVĚ NÁMĚSTÍ, 1990)

BOURÁNÍ SOKLU MILICIONÁŘE NA MASARYKOVĚ NÁMĚSTÍ (1993)

JÍZDA HISTORICKOU TRAMVAJÍ V OSTRAVĚ (VÝSTAVIŠTĚ, 1990)

KOKSOVNA DŮL JAN ŠVERMA (1993)

MANIFESTACE PROTI KSČ NA MASARYKOVĚ NÁMĚSTÍ (ŘÍJEN 1990)

MASOPUST NA MASARYKOVĚ NÁMĚSTÍ (1992)

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

Ing. ANTONÍN OBŮRKA *1940

Vesnickým knihovníkem

Sice moje rodná obec byla městysem, ale v té době byl tento „středověký balast“ zřejmě již zrušen. Místo návsi bylo Městečko a místo luk Pod vsí louky Pod městečkem, to bylo vše, co zbylo z bývalé hrdosti.

V roce 1955 byla provedena oprava obecního domu, kde byla pošta a kancelář Místního národního výboru (MNV). Kdysi to bývala škola a ve dvoře byla samostatná místnost, jež sloužila v minulosti jako byt podučitele. Bylo rozhodnuto přestěhovat do této místnosti obecní knihovnu, která bývala dříve myslím ve škole, ale nejsem si tím příliš jist. Ovšem opustila nás knihovnice, před pár léty moje učitelka, a nikdo se nechtěl knihovny ujmout. Konec roku byl významný také tím, že jsem obdržel svůj první občanský průkaz, a tak podle mně neznámého rozhodnutí se věci ujal tajemník MNV a byl jsem rychle přesvědčen, abych dělal knihovníka.

Jako mladý studentík, v té době jsme ještě byli studenty, jsem byl pilným čtenářem okresní knihovny v Třebíči, a tak jsem přistoupil ke své nové funkci s představami z okresní knihovny. Myslím, že knihovny jsem se ujal na podzim nebo v zimě, ale chvíli trvalo, než jsem vše připravil. Knihy jsem totiž našel na veliké hromadě v chodbě ve dvoře obecního domu a dalo mi dost práce, dát vše do snesitelného stavu, pořídit evidenci a seřadit knihy do polic v abecedním pořádku dle autorů. Moji snahu uznala dokonce rada MNV a dostal jsem mimořádnou odměnu 50 Kčs. Musím přiznat, že tehdy se mi těch padesát korun za tolik hodin práce zdálo trošku málo, ale kdybych byl nedostal nic, ani by mne nenapadlo, že jsem nedoceněn. Jinak knihovnictví byla funkce čestná, bez nároku na odměnu. Po uspořádání jsem knihovnu otevřel v březnu 1956, půjčovalo se jeden večer v týdnu a čtenářů bylo dost. Knih bylo myslím zpočátku asi 1 200 a dostal jsem k dispozici otevřený účet v Třebíči v knihkupectví u Jejkovské brány, kde jsem mohl nakupovat do výše účtu, a stačil mi jen otisk razítka, které mi bylo svěřeno a podpis. Nebylo to špatné, ihned jsem začal nakupovat knihy a hlavním kritériem výběru byl můj zájem, abych si knihu mohl sám přečíst. Vzpomínám si jen na jeden případ. Šel jsem ze školy a ve výloze jsem objevil A. Dumase: Hrabě Monte Christo. Hned byl můj.

Bohužel, místnost nepatřila jenom knihovně. Od počátku provozu byla také sídlem místní pobočky spořitelny, která se také musela přestěhovat. Naštěstí byla otevřena pro klienty jenom v neděli dopoledne. Dva pracovní stoly, patřící spořitelně, sloužily dobře jako podklad pro desku pingpongového stolu, ale jejich objemný trezor při hře dosti překážel.

Začaly však přibývat další aktivity. Stal jsem se také hospodářem místní organizace Svazarmu (Svaz pro spolupráci s armádou). Z titulu své funkce jsem spravoval přidělené zbraně, dvě malorážky, asi šest až osm vojenských pušek s provrtanou hlavní a myslím, že i nějaká vzduchovka tam byla. Asi jsem na MNV získal souhlas s umístěním zbrojnice v knihovně. Vyčlenil jsem úzkou část skříně na knihy se samostatnými dveřmi jako sklad zbraní a dveře jsem opatřil plechovou petličkou, kterou by utrhlo i malé dítě, ale pro naši obec to bylo zcela postačující. Ovšem vyskytly se problémy. Rok 1956 byl rokem maďarských událostí a také část našeho obyvatelstva opanoval strach. Vojenské pušky nám byly odebrány, instruktor z okresu nám vysvětlil, že se zjistilo, že i z takto znehodnocených pušek se dá docela dobře střílet.

A nakonec se knihovna stala také klubovnou ČSM (Československý svaz mládeže). Bylo to asi v září roku 1956. Místní organizace ČSM skomírala a bylo třeba povznést její činnost. Někde v zákulisí bylo proto rozhodnuto, že já jsem asi ten pravý, kdo to provede. K všeobecnému překvapení se najednou zjistilo, že nejsem členem ČSM, což byla v tomto plánu dosti značná závada. Nedalo se nic dělat, musel jsem vstoupit do ČSM a byl jsem hned zvolen předsedou místní organizace. Ještě dnes se divím, jakou podporu jsem získal u starších kamarádů, kteří podpořili mé plány. A také by mě zajímalo, jestli to byly skutečně mé plány, protože mi bylo tehdy necelých šestnáct roků. Vyznával jsem tehdy názor, že účelem takové organizace je zajistit všem mladým, nejen členům, zábavu, a k tomu bylo třeba vyvíjet nějakou umírněnou politickou činnost. Určitě jsem se s někým radil, takže nevím, jestli to byl můj nápad, ale dokázal jsem všechny přesvědčit a první naší akcí byla brigáda. V sobotu odpoledne, za skutečně velké účasti členů, jsme sbírali brambory v JZD. „Moje“ knihovna se tak stala také klubovnou ČSM a v neděli jsme pořádali taneční odpoledne při gramofonu. Za peníze z brigády jsme si koupili gramofonové šasi, protože peněz jsme měli velmi málo, z domu jsem vždy přinesl radiopřijímač a vesele se tančilo skoro přes celou zimu.

Při tak pestré činnosti v knihovně jsem měl trochu starost o knihy umístěné v otevřených skříních a policích, ale zjistil jsem ztrátu jen jedné menší knížky. Spíše šlo o nějaké neúmyslné nedopatření.

Velmi rád vzpomínám na hezké chvíle, kdy jsem za zimních podvečerů unikl z ruchu domova do knihovny, a při uklidňujícím praskání ohně v kamínkách jsem se mohl pohroužit do nerušené četby nových knih. Ale nic netrvá věčně, blížil se konec školy a s ním také konec mé knihovnické funkce.

Myslím, že čtenáři se mnou byli spokojeni, ale po nějaké době se na mne snesla kritika z odborných míst. Nějaký pán z okresu přijel na kontrolu a shledal, že systém seřazení knih podle autorů není pro malé obecní knihovny přípustný a dále, že finanční obnos poskytovaný mi z okresu je určen také na nákup politické literatury a že dokonce existují určité povinné tituly, které v každé knihovně musí být. Byl jsem prostě knihovník samouk, ale nevzpomínám si už, jestli jsem něco změnil. Myslím, že jsem hrdě vytrval až do konce své knihovnické dráhy. Také proto, že nebyl již příliš vzdálený.

PAMĚŤ OSTRAVY

KULTURA VEŘEJNÉHO PROSTORU

SOUBOR FOTOGRAFIÍ, KTERÉ NA ÚZEMÍ
OSTRAVY-JIH ZACHYTL
Ing. ANTONÍN OBŮRKA

AUTOR PUBLIKACÍ HRABŮVKA I. - DĚJINY
A HRABŮVKA II. - PROCHÁZKY ULICEMI

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

FRANTIŠEK PROSTĚJOVSKÝ *1894 †1957

**Fotografie po bombardování Ostravy dne 29. 8. 1944
poskytl vnuk Ing. Pavel Prostějovský
V případě originálních popisků jsou tyto uvedeny**

okolí kavárny Fénix

Zámecká ulice

Zámecká ul.

Mgr. PETR PŘENDÍK *1991

Knihovna v Ostravě-Hrabůvce: století stěhování

Karel Čapek kdysi napsal: *„Kniha je nejmocnější zbraní národa. Národ, který si váží knih, váží si zároveň své duchovní nezávislosti a neztratí ji, dokud bude mít svou literaturu.“*

V následujícím příspěvku se podíváme do historie české knihovny v Hrabůvce, která má své kořeny již v roce 1892. Dějiny hrabůvské knihovny jako takové začaly v roce 1921 a její minulost je v mnohém zahalena tajemstvím historické mlhy. Rozplyne se ještě vůbec?

Počátky knižního fondu

Počátky knihovnictví v Hrabůvce můžeme nalézt již v závěru 19. století. V roce 1892 vznikl v Hrabůvce čtenářský spolek, který dbal o svou knihovnu. Knihy byly do spolkové knihovny pořizovány svépomocí samotnými členy spolku. Pro své členy pořádal spolek programy ze čtené literatury, zábavné večírky či taneční zábavy. Od roku 1910 jeho činnost stagnovala, až v roce 1915 spolek zanikl.

První česká obecní hrabůvská knihovna vznikla až po 1. světové válce na základě knižních fondů místních spolků. Prvním impulzem ke zřízení knihovny byl zákon o obecních knihovnách z roku 1919 (obce nad 400 obyvatel měly zajistit obecní knihovnu). Spolky ochotně svěřily své knihy obcím. Roku 1920 vznikly v Ostravě a okolí knihovnní rady, které dbaly o zřízení místních knihoven.

Knihovna v Hrabůvce byla zpřístupněná veřejnosti 16. ledna 1921 a sídlila v obecné škole u kostela. Roku 1923 byly ostravské obecní knihovny sloučeny pod veřejnou knihovnu sjednocené obce Moravské Ostravy. Knihovna byla vlastnictvím města. Všechny knihovny byly přístupné všem obyvatelům širší Moravské Ostravy, bez ohledu na obvod, v němž čtenář bydlel. Ve dvacátých letech patřili k nejčtenějším autorům Brodský, Sokol-Tůma, Svátek, Jirásek, Karas, Verne, Leblanc či Klostermann. V oblibě byli angličtí a ruští autoři, na vzestupu byla také díla filozofická a náboženská. Dělníci se začali zajímat o literaturu sociologickou.

Po šesti letech, tedy v roce 1927, byla knihovna z obecné školy přestěhována do nového objektu v Jubilejní kolonii, kde bylo místo nejen pro knihovnu, ale nově i pro čítárnu.

Knihovna v Jubilejní kolonii

Dům s podjezdem na Jubilejní ulici (který však svým číslem spadá pod ulici Velflíkovu) byl kolaudován roku 1927. V přízemí domu, dnes na Velflíkově č. 8, se nacházely obchodní

místnosti pro konzumní spolek, mlékárnu a trafik, v patře pak byla knihovna a čítárna umístěná ve velkém sále, byt domovního správce a sklad. Čítárna byla pronajata místní pobočce ústřední knihovny rady v Moravské Ostravě za symbolický nájem 10,- Kč ročně.

Na filmu z 5. prosince 1928, kdy se slavilo sté výročí vzniku Vítkovických železáren a kdy byla slavnostně předána do užívání Jubilejní kolonie, je zachycena krom objektů ve Vítkovicích také pobočka knihovny na dnešní Velflíkově ulici. V sále nové knihovny promluvil tehdejší ředitel Vítkovických železáren, Adolf Sonnenschein. Poděkoval mu starosta Moravské Ostravy Jan Prokeš; byl zde také poslanec Národního shromáždění ČSR Ladislav Novák, konstruktér a průmyslník František Křížík či národohospodář František Hodáč. Sál knihovny byl vyzdoben vkusnými skříněmi s vitrínami. Ty tvarově korespondovaly s tvary okenních rámců, které přiváděly světlo ke schodištím. Zdi byly pokryty v dolní části dřevěným obložením, vrchní část pak byla pokryta vkusnými tapetami. Interiér působil dojmem zámeckého salónku. Na filmu vidíme vpravo od vchodu do knihovny umístěnou ceduli *Knihovna města Mor. Ostravy odbočka v Hrabůvce* a na níže umístěné ceduli: *Knihy se půjčují* (následují před časovými údaji nečitelná slova) *od 9 do 12 a od 4 do 6 hodin*. Podle knihovních statistik výpůjčních dnů můžeme téměř s jistotou říci, že knihovna byla otevřena dva dny v týdnu (úterý a čtvrtek?) v uvedených časech. Z dvacátých let se nám dochovala knihovní statistika pobočky v Hrabůvce.

30. léta

V roce 1931 vlastnila knihovna 2 613 knižních svazků, které si vypůjčovalo 335 čtenářů, celkem se uskutečnilo 13 920 výpůjček. V knihovně pracovaly pouze dvě osoby – jedna knihovnice, Ludmila Rybářová, a jedna posluhovačka, Viktorie Marková. Tyto osoby spravovaly též čítárnu, ve které bylo 680 kusů periodik a kterou navštívilo 1 338 osob. Roku 1932 se nalézalo v knihovně 2 653 knih, které si půjčovalo 347 čtenářů. Celkový počet výpůjček činil 16 703. V čítárně bylo k dispozici 714 novin a časopisů. Celkem čítárnu v roce 1932 navštívilo 1 584 osob. Z roku 1936 se nám dochoval seznam knih spolu s výpůjčním řádem knihovny v Hrabůvce. Nachází se v knižním fondu Knihovny města Ostravy. Ze seznamu knih si můžeme učinit představu o bohatém knižním fondu pobočky. Vedle národní literatury v něm najdeme také řadu zahraničních autorů. Knihy se půjčovaly za poplatek deset haléřů za knihu na 14 dní, přičemž čtenář si mohl půjčit současně nejvýše tři knihy. Pokuta za včasné neodevzdání knih činila 2 Kč. V případě propuknutí nakažlivé nemoci čtenáře musela být kniha před vrácením dezinfikována. V únoru 1936 navštívilo místní knihovnu 220 čtenářů, kteří si vypůjčili 1 372 svazků knih. V čítárně se začetlo do periodik 124

návštěvníků. O měsíc později navštívilo knihovnu 465 čtenářů a odneslo si domů ke čtení 1 395 knih. Čítárnu zavítalo 141 osob, z toho 95 dělníků, 7 úředníků, 4 profesori a učitelé, 12 studentů a žáků, zbylých 23 osob bylo rozličného zaměstnání. V prosinci téhož roku přišlo 376 čtenářů pro 1 130 knih, z toho 1 094 zábavných a 36 naučných. Do čítárny přišlo 115 osob – 76 mužů a 39 žen. V lednu 1937 bylo 181 čtenářům půjčeno 921 knih. Do knihovny zavítalo v roce 1938 301 čtenářů, kteří si vypůjčili 7 606 knih a mohli si v čítárně vybrat z 549 novin a časopisů.

Po vzniku Protektorátu Böhmen und Mähren byla česká knihovna z domu vystěhována. 12. dubna 1939 oznámil neznámý muž rodičům místní knihovnice, že knihovna bude okamžitě vystěhována. Než však mohlo město podniknout kroky k přestěhování svého majetku do odpovídajícího prostoru, byla knihovna během dopoledne příštího dne odvezena německými okupanty. Následně bylo pátráním knihovnice a městských úředníků zjištěno, že majetek knihovny se nalézá v suterénu budovy školy u pošty v Hrabůvce. Nově pořízený nábytek, pečlivě opatrovaný knižní fond, veškerá agenda o čtenářích a jejich výpůjčkách – to vše bylo ponecháno bez kontroly několik dní. Půjčování bylo znemožněno a knihovna do vyřešení tehdejší situace několik měsíců nemohla plnit svou funkci. Sál a domovnícký byt v domě na Velflíkové ulici byl od 1. prosince 1939 pronajat místní skupině NSDAP. Od stejného dne měla česká knihovna své oficiální sídlo ve sklepení školy u pošty. Pamětník z Jubilejní kolonie, pan Antonín Blažek, v roce 2015 vzpomenu na válečné postavení české knihovny následovně (výňatek):

„Těžké to měly za války knihovnice. I když mnohé knihovny byly zrušeny, přesto jednu znám. Slečna Vránová, dcera hrabůvského obchodníka, ale především funkcionáře „Sokola“ a členka Čs. strany národně socialistické se stala terčem. Otec byl zatčen a internován do koncentračního tábora. Původně učitelka obecné školy byla ukryta do místní knihovny, která se nacházela ve sklepní třídě školy „U Pošty“. Tam jsem se v čtenářském kroužku seznamoval jako desetiletý žák se spisy Aloise Jiráska, Babičkou Boženy Němcové.“

Osudy knihovny po 2. sv. válce

Po 2. světové válce se česká knihovna vrátila do svých původních prostor, kde setrvala až do roku 1959, kdy objekt začal využívat obvodní národní výbor. V sále původní knihovny byla vybudována obřadní síň. Knihovní pobočka byla nově umístěna v nehostinném vlhkém prostředí na Místecké ulici. Knihovna se – již podruhé – do sálu v 1. patře vrátila v roce 1965. To už budova měla jiný vzhled, jelikož původní okna byla nahrazena novými, typizovanými, což uškodilo celkovému vzhledu budovy. V letech 1958-1965 přibýlo do fondu

knihovny přes 10 000 knih, pro něž si chodilo okolo 1 800 čtenářů. Knihovna pořádala zájezdy do blízkých i vzdálenějších míst. O tyto kulturní vyjížďky byl velký zájem, ale tehdejší vedení školství a kultury podobně akce knihovně zakázalo s odůvodněním, že pořádání výletů není náplní práce knihovny.

Knihovna organizovala rovněž řadu přednášek. Do jejího sálu zavítal např. spisovatel František Směja, jenž uspořádal besedu o básníku Petru Bezručovi. V hrabůvském kině Jiskra byla uspořádána přednáška o Haně Kvapilové. Velké množství přednášek realizovaly knihovnice ve školách. Besedy se týkaly například včelaření, obsahů knih či samozřejmě Sovětského svazu. Knihovní pobočku navštívila také spisovatelka Ludmila Hořká.

Po téměř 40 poklidných letech fungování knihovny přišlo její poslední uzavření. Na počátku 21. století byla prováděna rozsáhlá rekonstrukce Jubilejní kolonie, která znamenala poslední stěhování pro místní knihovnu. Roku 2002 byl objekt na Velflíkově ulici zapsán na seznam kulturních památek a dle rozhodnutí statiků a památkářů bylo zamítnuto, aby se knihovna po rekonstrukci objektu vrátila do svých prostor. Poslední čtenář zavítal do staré knihovny 22. července 2004, poté knihovní pobočka musela své knihy přestěhovat do skladu. Knihy byly uloženy do bývalého krytu CO v ZŠ Bohumíra Dvorského, Ostrava – Bělský les. 29. září 2006 byl dům, v němž sídlila knihovna, slavnostně otevřen po rozsáhlé rekonstrukci jako kulturní zařízení, od roku 2008 nazývané jako Komorní klub.

Knihovna na Závodní ulici

Od 28. prosince 2006 sídlí knihovna v Jubilejní kolonii v domě na Závodní ulici č. 47. Tento objekt byl vybudován roku 1928 a v jejím přízemí sídlila česká mateřská školka, po válce byly prostory pronajaty třem junáckým oddílům, ale po zákazu této organizace se do objektu vrátila mateřská škola. Od roku 1992 se zde nacházela služebna městské policie, později klubovny organizací (do roku 2003). Poté prošla budova celkovou rekonstrukcí a zateplením a získala dokonce hlavní cenu v soutěži Fasáda roku Moravskoslezského kraje 2006.

V roce 2014 činil počet čtenářů 1 051, z toho 316 dětí (dětí je v místní pobočce nedostatek, srovnáme-li s jinými knihovnami). Čtenáři si vypůjčili dohromady 30 153 knih a časopisů. V knihovně se uskutečnilo 119 akcí (18 besed, 14 knihovnických lekcí, 50 soutěží, 22 výtvarných dílen, 2 veřejná čtení a 13 ostatních akcí). Z každoročně pořádaných akcí uvedme např. Noc s Andersenem, Slavnost slabikáře, Týden prvňáčků, Knihovnická řapka či Mikuláš v knihovně. V posledních dvou letech se knihovna soustředí též na seniory – pamětníky, kteří se aktivně zapojili do projektu Paměť Ostravy, věnovanému 70. výročí od ukončení

2. světové války či vzpomínkám na knihovny. V roce 2016 vznikl v knihovně Klub přátel historie a literatury, jenž se schází nad tématy z minulosti obvodu Ostrava-Jih. Občas je v knihovně pořádána též projekce historických snímků s výkladem.

Co dodat na závěr? Knihovna města Ostravy letos slaví 95. výročí svého působení – přeji všem jejím pobočkám spousty aktivních čtenářů.

Zdroje:

ADAMUS, Alois. Almanach Moravské Ostravy, 1929.

BLAŽEK, Antonín. Vzpomínky pro projekt Paměť Ostravy 2015.

BUREŠOVÁ, Jarmila. České veřejné knihovnictví na Ostravsku v letech 1918–1939, 2011.

OBŮRKA, Antonín. Dějiny Hrabůvky I a II. Ostrava, 2009.

AMO. Kroniky obvodu Ostrava 3.

Materiály Jarmily Burešové a Marie Koskové, pracovnic KMO.

Sbírka fotografií Archivu Vítkovic, a. s.

Jak jsem se stal pamětníkem

Stár 25 let a přece pamětníkem! Nevěříte?

Do knihovny chodili někteří spolužáci ze třídy. Mě však do ní nikdo nedovedl. Psal se školní rok 2000/2001 a já, coby žák 4. třídy základní školy, jsem stále neodhalil taje knihovny a jejich regálů, přitom půjčovna byla nedaleko mé školy. Až jednou. Bylo to po nějaké události v knihovně. Domů jsem přinesl formulář a po krátké konzultaci s maminkou jsem se stal čtenářem. Od paní knihovnice, kterou tu a tam ještě dnes zahlédnu, jsem dostal papírovou skládací průkazku s číslem M-732. Papírová průkazka – už ta sama o sobě je dnes pamětnickým artiklem. Každá výpůjčka se zapsala do kartičky: datum, počet výpůjček 2 + 20 (dvě knihy, dvacet časopisů) a podpis knihovnice.

Ale vrátím se k první otázce – proč jsem pamětníkem. Vždyť pamatuji knihovnu, která už neexistuje! Všechn doposud uvedený příběh se totiž odehrál ve staré výškovické pobočce KMO. Možná si trochu zaváším tvrzením, že knihovna již není, tak abych uvedl vše na pravou míru – pobočka knihovny, jako taková, stále existuje, od roku 2012 sídlí v nových prostorách na ulici 29. dubna. Zato staré prostory vzaly za své. Kde jsou ty chvíle, kde je ten čas?

Obchodní a kulturní komplex Odra ve Výškovicích byl v roce 2015 srovnán pomocí bagrů se zemí. Nad oblaky prachu a nad hromadami sutin se tak rozplynula vzpomínka na kulturní dům Odra a hlavně zmizela má knihovnická „alma mater“.

Vzpomínek na starou výškovickou knihovnu mám mnoho. Vždyť jsem ji navštěvoval dlouhých 6 let! Vzpomenu na jednu z nejsilnějších událostí. S mou kamarádkou jsme si chodili vypůjčovat knihy a hlavně časopisy většinou 4x týdně. Chodili bychom i častěji, ale knihovna byla ve středy a víkendy nepřístupná. S časopisy se pojí má malá – velká – vzpomínka: se zmíněnou kamarádkou jsme propadli četbě Čtyřlístků, známému komiksovému časopisu, který vychází již několik desítek let. Četli jsme je neustále dokola, stále jsme zvyšovali objem časopisů, které jsme si půjčovali domů. Čtyřlístek, Anča a Pepík, Sherlock Holmes, Rexík, to byli naši hrdinové. Křivka objemu odnášených výtisků se zvyšovala jako růst tehdejší ekonomiky. Až jednou přišel krach na burze.

Stalo se to před velikonočními prázdninami. Bylo to na Velký pátek, který byl pro nás nejen velkým, ale zároveň i černým. Tady se stala chyba. Půjčil jsem si přesně 70 výtisků Čtyřlístku, kamarádka se této hodnotě rovněž blížila. Naš ekonomický růst dosáhl maxima. Po krátkých prázdninách jsme přinesli dvě tašky časopisů zpět do knihovny, vyložili jsme je na

pult, načež knihovnice zaujala přísný postoj. Šlo do tuhého. Zde je třeba připomenout, že neexistovaly žádné čtečky čárových kódů, jako je tomu dnes, ale do každého časopisu se musel založit daný knižní lístek pomocí kancelářské sponky. Knihovnice nám vyhlásila válku. Docela jsme si naběhli. Nejen, že časopisů byla hromada, ještě jsme je různě přeházeli během čtení, a tak se příslušné knižní lístky hledaly o to složitěji. Museli jsme knihovnici se zařazováním lístků pomáhat za neustálého důtklivého upozorňování, abychom krotili své výpůjčky. Knihovnice nám bránila v čtenářském rozletu. Stejně tak tato knihovnice nepochopila mé modelářské sklony, když jsem vrátil časopis ABC bez části s vystřihovánkami. Naše časopisová ekonomika tehdy tvrdě narazila. Při další návštěvě na nás ze zdi koukala výstražně a směle velká cedule připíchnutá na zdi potažené kobercem:

DOMŮ PŮJČUJEME MAX. 20 ČASOPISŮ

Nastala nám éra řízeného hospodářství.

P. S. Čtyřlístky si půjčuji dodnes. Stále překračuji stanovený limit. Co se v mládí naučíš...

„Stará“ knihovna ve Výškovicích

Každodenní cesta ze školní jídelny ku domovu měla několik zastavení. Prvním z nich byla knihovna v přízemí kulturního domu Odra ve Výškovicích. Na bočním průčelí visela hnědá tabule se žlutými písmeny KNIHOVNA. Smáli jsme se nad tím, co by z nápisu vzniklo odebráním prvních tří znaků.

Jdu dále, minu policistu z vedlejší policejní služebny a už stojím před vchodem knihovny. Vcházím do knihovny, projdu zádveřím a za skleněnými dveřmi je malá hala plná zvláštní knihovní vůně, kamenná podlaha. Pár květináčů s rostlinami, na zdi různé výstavy, které mne nebraly, vlevo regál s vyřazenými knihami z dětského oddělení a vstup do dětského oddělení, napravo oddělení dospělých.

Vcházím do dětského oddělení. Vybavení knihovny zavánělo socialismem, přetřeným kapitalistickým nátěrem. Vpravo od dveří byl zabudovaný regál s knihami, police v něm se prohýbaly natolik, že jsem doufal, že se jednou knihy vysypou na zem a připlácnou tam... snad knihovnici? Mířím k pultu, kde se odevzdávají knihy. Možná byl na děti trochu vysoký. Na jedné straně se knihy vracely, na druhé vydávaly, uprostřed byly kastlíčky na knižní lístky vypůjčených knih. Knižní lístky byly svázány gumičkou. Vybírám si knihy, v místnosti ve tvaru L. U pultu byla spíše naučná literatura a povinná četba. Regál povinné četby vedl kolem oken knihovny, ulička na mě působila vždy velice pozitivní energií, zvláště na jaře, kdy do vůně knih zazpíval kos a kdy kolem nosu zavála vůně nedaleké třešně.

Za naučným oddílem a povinnou četbou, kde se lámalo ono L, byly postaveny regály, rovněž ve tvaru L, a před nimi v kruhu byly umístěny stoly se židlemi. Za nimi ulička a opět další velké seskupení stolů do kruhu. To už jsem u regálů s pohádkami. Mě zajímaly časopisy a komiksy, které se nacházely u uličky mezi zmíněnými komplexy stolů.

Občas jsem zašel i do dospělého oddělení. Proklouzl jsem jako myška, aby mě nikdo neviděl, neboť jsem se velice bál, že se mě bude někdo tázat, co tam pohledávám. Ještě budu vypadat jako nějaký šprt! Většinou jsem proklouzl s úspěchem. Druhým strašákem bylo hledání knihy v kartotéčním rejstříku. Když už k této činnosti došlo, stálo to za to. Ale i v Řecku přeci věřili, že na počátku stál chaos...

Události v knihovně

Před Vánoci se v knihovně nedaleko vstupu objevil betlém. Byly to chaloupky postavené z krabiček od sirek – existuje ještě? Okolo 5. prosince se promenádoval v knihovně Mikuláš,

nějaký pamlsek se vždy ochotně přijal. V době adventu probíhala několikadenní soutěž. Otázky byly lehké, každý den jedna a na konci byli odměněni ti, kteří získali nejvíce bodů. Stav bodů visel nalevo od vstupu do dětského oddělení, kde byl regál s dívčí četbou, odkládací věšáky a na hraně zdi stál onen již zmíněný kartotéční rejstřík. Body se hromadily, nevedl jsem si špatně. Ztroskotat jsem jen na otázce, z čeho se vaří staročeský Kuba, což byla jasná podpásovka hodná soudu. Odpověď, že se vaří z česneku, knihovnici zdaleka neuspokojila. Dívala se na mne nadějně, ale já v tu dobu nevěděl ani to, z čeho se vařil oběd, který jsem před chvílí snědl ve školní jídelně. Zkoušel jsem tedy na radu kamarádky říct, že se vaří z hub, ale stále to nebylo ono, recept byl příliš strohý. Po krátkém smlouvání jsem přeci jen bod dostal! Další zádrhel přišel brzy – otázka na vánoční zvyky. Mimo jiné jsem uvedl, že zbytky štědrovečerní večeře se kdysi pokládaly pod ovocné stromy, aby tyto rodily a aby byla půda úrodná, načež se na mě knihovnice dívala jako na blázna. Říkala, že o takovém zvyku nikdy neslyšela. Oslovila proto kolegyni a už hned stály proti mně dvě! Já jsem byl jako hromádka neštěstí. V duchu jsem knihovnici proklínal, jak může nevědět tak známou věc! Naštěstí jsem bod opět dostal a ve výsledku jsem obdržel jako cenu malou ozdobu na stromeček – Santa Clause, kterého jsem mimochodem teprve loni rozdrtil v pěsti jako symbol útlatu českého Ježíška.

Na jaře se konal výlet. Na něj jeli ti nejzarputilejší čtenáři. A to jsem já byl, neboť 100 návštěv knihovny ročně nebyl pro mne žádný problém. Vzpomínám si na výlet do Štramberku a jeskyně Šipky, uklouzl jsem tam na mokřém dřevěném železničním nadchodu a ve vlaku jsme se děsně smáli sprosté malůvce na dveřích coupé. Když knihovnice přišla zjistit, čemu se tak smějeme, otevřela dveře coupé, které tím pohybem zajely i s malůvkou bokem tak, že malůvka zmizela za příčkou oddílu, a to nás rozesmálo ještě více. Situace se několikrát opakovala. Chudák knihovnice, dodnes, když ji vidím v knihovně ve Výškovicích, myslím na ten případ.

Do knihovny ve Výškovicích se vracím dnes spíše jako dobrovolník knihovny, ne moc často, zato velice rád. Mou další životní knihovnou se stala ta v Jubilejní kolonii. Ale na tu budu vzpomínat zase až s odstupem 10 let, abych psal jen o těch nejpestřejších utkvělých vzpomínkách.

ZDENĚK PŘENDÍK *1930 †1990

Vzpomínky na školní léta 1938-1940 v obecné škole na Dolní ulici v Zábřehu nad Odrou

Ve školním roce 1936/1937 jsem navštěvoval Obecnou školu v Hulvákách. Od dalšího školního roku jsem již chodil do Obecné školy v Zábřehu nad Odrou na Dolní ulici. Nastalo období velkých ran pro náš národ. Po Mnichovu se vše změnilo. Na začátku roku 1939 jsme jako žáci školy dělali sbírku na uprchlíky ze Sudet. Protože v Ostravě bylo mnoho uprchlíků, byly z učitelské pozice propuštěny vdané učitelky a na jejich místo dosazeni učitelé ze Sudet. Tak jsme dostali novou třídní učitelku Boženu Košťálovou, která původně učila v Orlové, namísto původní učitelky Marie Roubíčkové. Škola se držela národních témat – například jsme uctili vzpomínku TGM v den jeho narozenin.

Ve večerních hodinách 14. března 1939 byl obsazen německými okupanty Zábřeh nad Odrou. Nikdo nevěděl, co bude dál. Škola však žila svým dřívějším životem. Když se musely slavit narozeniny Vůdce a škola byla ozdobena praporcem s hákovým křížem, tak byla školní budova prázdná. Rodiče nás na takovou oslavu přirozeně nepustili.

Na začátku školního roku 1939/1940 ubylo pár žáků, kteří přešli do německých škol v Ostravě. V tomto školním roce slavila škola výročí založení. Pedagogové se snažili zachovat ve výuce klid a vzbuzovali v nás pocit vlastenectví. Ještě v roce 1939 byla v naší škole zřízena vývařovna pro chudé žáky nejen z naší, ale i z okolních škol. Jídelna s kuchyní byla zřízena namísto šatny tělocvičny. Vařilo se do konce školního roku. Škola se také starala o oděv chudých žáků, dělala se sbírka mezi rodiči a místními společnostmi. Škola nakoupila za školní peníze opravdu hodně oblečení a pak deficit v rozpočtu hradila pomocí pořádání školních akcí pro žáky a jejich rodiče – divadelní představení, promítání filmů. Jednou nám bylo zahráno divadelní představení Babička, jindy jsme navštívili kino Láďa v Zábřehu, kde jsme shlédli barevný film Sněhurka a sem trpaslíků.

Pololetní prázdniny v únoru 1940 se namísto pár dnů protáhly až do počátku března. Škola nesměla topit, venkovní teplota sahala často k -30°C, a my jsme plnili jen zadané domácí úkoly. V dubnu 1940 se po roce oslavovaly narozeniny Hitlera a byla pořádána sbírka kovů jako dar Vůdci. Ohlas nebyl žádný. Později jsme se účastnili sázení dvou lip (jakožto národních stromů) v zahradě školy. Pořádaly se také sbírky kostí, které jsme házeli do nádoby na školním dvoře, a dále papíru a kovů. Ke konci školního roku jsme dělali cvičení, které nám mělo pomoci při náletu v organizaci útěku do krytu. Naše škola měla určeno, že poběžíme

směrem k hřbitovu podél plotů a dále k řece Odře. Každodenní záležitostí bylo cvičení poplachu.

Taková byla válečná školní docházka.

Dle paměti Zdeňka Přendíka v roce 2014 sepsal vnuk Petr Přendík

JINDŘIŠKA PŘENDÍKOVÁ *1940**Moje vzpomínky na Vítkovice a vítkovické obchody**

Narodila jsem se v září roku 1940 v Nových Sedlicích. Do Vítkovic jsem poprvé přišla těsně po osvobození v roce 1945. Když na konci války ustupovala německá fronta a probíhala Ostravská operace, náš dům byl do základu vypálen. Můj otec pracoval na vlečné dráze ve Vítkovicích jako strojvedoucí a nějakým způsobem získal byt ve Verdunské kolonii. Ta již dnes nestojí. Našli bychom ji na dnešní ulici Ruské podél hal staré ocelárny. Ruská ulice tehdy byla dlouhou rovnou ulicí, po které se líně loudaly tramvaje směřující do Zábřehu či Moravské Ostravy, a která byla přetřata několika vlečnými drahami Vítkovických železárén.

Verdunská kolonie byla tvořena čtyřmi za sebou stojícími domy. S rodiči jsme bydleli v jednom z prostředních domů v prvním poschodí. Byt byl malý – skládal se jen z kuchyně a pokoje. Záchod byl společný na chodbě domu pro tři byty, umývali jsme se jen v lavoru či neckách. Strávili jsme zde dva roky.

V září 1946 jsem nastoupila do první třídy obecné školy za dodnes existující hospodou Schöntal. Od druhé třídy jsem chodila do školy ve Štítině, jelikož rodiče postavili v rodné vsi dřevěný domek. Později, v 70. letech, byly tři domy Verdunské kolonie zbourány. Donedávna stál u Ruské ulice poslední dům zmíněné kolonie, před ním byla autobusová zastávka Stará ocelárna.

Do Vítkovic jsem se provdala v roce 1963 a od té doby jsem zde žila. Bydlela jsem na Jeremenkově ulici č. 1. Měli jsme nádherný a prostorný byt. Vítkovice tehdy opravdu žily, ne jako dnes, kdy je v pozdějších odpoledních hodinách na náměstí prázdko. V těchto vzpomínkách bych chtěla vzpomenout na vítkovické obchody a podniky. Nevím již, odkdy a dokdy který obchod fungoval. Obecně lze říci, že spousta obchodů z ulic zmizela v průběhu 90. let. Projdu ve vzpomínkách obchody ve dvou vítkovických ulicích – dnešní Jeremenkovu a Lidickou.

Tak tedy – když jste šli Jeremenkovou ulicí od radnice, tak na jednom rohu Mírového náměstí byl Výběr. Podnik se tam ostatně nachází dodnes. Ve Výběru fungoval bufet, ve kterém jste dostali chlebičky, saláty, zákusky, zmrzliny, nanuky, pivo... Jedlo se zde „na stojáka“ a otevřeno bylo až do 22 hodin, neboť kolem chodili lidé na noční směnu do Vítkovických železárén. Na Mírovém náměstí vedle věže kostela byl podobný podnik, který zde fungoval donedávna – Úsvit. Byl to obdobný bufet, později zde bylo také řeznictví.

Zpět ale na Jeremenkovu ulici. Na křižovatce s Ruskou na straně u nemocnice stál dům tzv. Anglické kolonie, byl zbourán někdy na počátku 70. let. Později zde bylo volné prostranství a dnes se tam nachází ošklivá, zchátralá přízemní stavba, která sloužila jako květinářství. Vedle ní stojí jeden z U-domů. Co v něm bylo, si již nevybavuji. Zato v druhém U-domu, vedle kostelní věže, byl již zmiňovaný Úsvit a také obchody s potravinami. Říkalo se tomu tržnice a chodili jsme tam každou sobotu dopoledne na veliký nákup. V domě na nároží Mírové a Jeremenkovy, kde má dnes sídlo Česká průmyslová zaměstnanecká pojišťovna, bylo na rohu knihkupectví, které bylo na dvě patra. Ve stejném domě za knihkupectvím byly potraviny a řeznictví.

Když jste chtěli jít Jeremenkovou ulicí dále, museli jste přejít přes železniční přejezd, říkalo se tomu místu „u šraněk“. Za farou jezdily nákladní vlaky do závodů Vítkovických železáren. Dnes není po kolejích ani památky. Za farou, vpravo od Jeremenkovy ulice, je dnes parkoviště. Dříve zde stál dům, kde se prodávala obuv. V rohovém domě na nároží ulic Jeremenkovy a Prokopa Velikého, kde je dnes pekárna, býval obchod s dámskými oděvy. Na protilehlém nároží je dodnes mateřská škola. Naproti ní, v ulici Prokopa Velikého, je dům, v němž byly ordinace lékařů. Občas jste z domu, ve kterém je dnes pekárna, zaslechli linoucí se tóny hudby. Prodávaly se zde gramofonové desky značky Supraphon. Ještě dále vedle Supraphonu byla, a dodnes je optika. Na levé straně za mateřskou školkou je samostatně stojící budova. V dnešním Dětském ráji byla prodejna koberců a látek, vedle ní byly pánské oděvy.

A hned vedle stojí krásná cihlová budova, bývalá tržnice, dnes prodejna Hruška. Zde se prodávalo ovoce a zelenina. V nárožním domě na Jeremenkově ulici bylo květinářství, zlatnictví a za rohem, již na Halasově ulici, potraviny – donedávna zde v bývalých potravinách sídlila prodejna obuvi.

Nakupování tehdy a dnes...

Moje práce v prodejně jízdních kol

Do vítkovické prodejny jízdních kola a šicích strojů jsem nastoupila v roce 1972. Zprvu jsem pracovala jako prodavačka a zástupce vedoucího, později jsem se stala vedoucí prodejny. Prodávali jsme kola tehdejších známých značek, jako byly Ukrajina, Sobi, BMX, Eska či Favorit. Kola značky Ukrajina byla dostupná, zato ostatní značky jízdních kol byly nedostatkovým zbožím. Naše otevírací doba byla od 8 do 12, a pak od 13 do 18, později jen do 17 hodin. Když se rozkřiklo ve Vítkovicích, že dostaneme nové zboží, lidé stáli od ranních 4 hodin ve frontě před obchodem. Uspokojit jsme mohli minimum zákazníků, neboť jsme byli malou prodejnou a měli jsme nízký příděl zboží. Prodávali jsme taky součástky na jízdní kola a šicí stroje. Šicí stroje byly často také podpultovým zbožím. Prodávali jsme stroje značky Veritas, Lada či polský Lucznik. V obchodě jsem pracovala ráda. Mnoho let jsem pracovala s kamarádkou Jiřinou. Zažily jsme spolu mnoho příhod. Jednou nám kdosi vybil výlohu a ukradl dvě dýky, vyšetřovala to ve dvě ráno Veřejná bezpečnost. Jindy jsme zase odbyla jednoho skoro neodbytného zákazníka a ne příliš lichotivě jsem se k němu vyjádřila. Šel si stěžovat někde na nějaký odbor KSČ a hned nato přišla inspektorka na kontrolu. Vyvázla jsem naštěstí bez jakékoli újmy.

Stejně jako všude v této době, i u nás v obchodě fungoval podpultový prodej. Všechny vítkovické prodavačky se znaly a schovávaly si zboží „pod pultem“. Často jsme se v obchodech navštěvovaly po zavírací době. To víte, něco se vypilo a pak každý dal, co mohl a co nebylo běžně k dostání. Jednou jsem například sháněla televizor. Musela jsem sehnat jednomu známému nedostupné součástky na jízdní kolo a jeho manželka, zaměstnaná v elektu, mi zase sehnala televizi. Chodila jsem také bývalé tržnice na rohu Halasovy a Jeremenkovy ulice, kde mi kamarádka Jindřiška po pracovní době prodala subtropické ovoce, koso apod. Nemusela jsem nikde stát ve frontě. Na maso jsem chodila do tzv. nuceného výseku, kde bylo maso ze zvířat, které mělo např. zlomenou kost a bylo utráceno. Maso zde bylo výrazně levnější. Moje kamarádka Jarka mi tam vždy nabalila krásné maso, díky ní jsme jedli opravdu řízek s řízkem, tlačenku už nemohl nikdo ani vidět. Nucený výsek byl na nároží ulic Erbenovy a Nerudovy, dnes jsou tam potraviny. Dnes ani mladí nevědí, co to nucený výsek byl.

PAMĚŤ OSTRAVY

VZPOMÍNKY NA VÍTKOVICE

VZPOMÍNKY NA VÍTKOVICKÉ OBCHODY

Jindřiška Přendíková

Do Vítkovic jsem se provdala v roce 1963, a od té doby jsem zde žila. Bydlela jsem na Jeremenkově ulici č. 1. Měli jsme nádherný a prostorný byt. Vítkovice tehdy opravdu žily, ne jako dnes, kdy je v pozdějších odpoledních hodinách na náměstí prázdno. V těchto vzpomínkách bych chtěla vzpomenout na vítkovické obchody a podniky. Nevím již, odkdy a dokdy který obchod fungoval. Obecně lze říci, že spousta obchodů z ulic zmizela v průběhu 90. let. Projdou vzpomínkách obchody ve dvou vítkovických ulicích – dnešní Jeremenkovu a Lidičkovu.

Tak tedy – když jste šli Jeremenkovou ulicí od radnice, tak na jednom rohu Mírového náměstí byl Výběr. Podnik se tam ostatně nachází dodnes. Ve Výběru fungoval bufet, ve kterém jste dostali chlebičky, saláty, zákusky, zmrzliny, nanuky, pivo... Jedlo se zde „na stojáka“ a otevřeno bylo až do 22 hodin, neboť kolem chodili lidé na noční směnu do Vítkovických železáren. Na Mírovém náměstí vedle věže kostela byl podobný podnik, který zde fungoval donedávna – Úsvit. Byl to obdobný bufet, později zde bylo také hřiště.

Zpět ale na Jeremenkovu ulici. Na křižovatce s Ruskou na straně u nemocnice stál dům tzv. Anglické kolonie...

BYDLENÍ V „PROUDOVKÁCH“ V HRABŮVCE

Ludmila Šustrová

Po druhé světové válce se mi narodily dvě děti a s manželem jsme žili v Ostravě-Kunčicích ve velice neudělaných bytových poměrech. Jelikož manžel pracoval ve Vítkovických železárnách, tak jsme začali u zmíněného podniku o byt. Představte si, že chodila komise, která zjišťovala stav našeho bytu a posuzovala, zdali máme nárok na nové bydlení. Byt nám byl „přilepen“ a my jsme se nastěhovali do tzv. proudovek, do domu na Edisonově ulici v Hrabůvce. To se psal rok 1951. Každý z bloků těchto domů měl své číslo, my jsme bydleli v pátce, vedle byla šestka a sedmíčka, později tato čísla zanikla. Myslíme, že celkem bylo postaveno kolem roku 1951 15 bloků těchto proudovek, které se stavěly se závratnou rychlostí. Stěhovali se zde lidé z Vítkovických železáren. Každý byl rád, že má byt, protože po válce byla bytová situace velice neudělaná.

Byt byl o velikosti 2+1. Vybavení bytu bylo na tehdejší poměry dobré. V bytě už byla kuchyňská linka (pozn. paní Šustrová ji má zde dodnes – jedná se o spodní část linky s dřezem a o horní část s dvěma plety skříňků až do stropu), proti lince byla dřevěná skříň, která sloužila jako spíž. V předstěni byla...

MOJE PRÁCE V PRODEJNĚ JÍZDNÍCH KOL

Jindřiška Přendíková

Do vítkovické prodejny jízdních kola a šicích strojů jsem nastoupila v roce 1972. Zprvu jsem pracovala jako prodávající a zástupce vedoucího, později jsem se stala vedoucí prodejny.

Prodávali jsme kola tehdejších známých značek, jako byly Ukrajina, Sobi, BMX, Eeka či Favorit. Kola značky Ukrajina byla dostupná, zato ostatní značky jízdních kol byly nedostupným zbožím. Naše otevírací doba byla od 8 do 12, a pak od 13 do 18, později jen do 17 hodin. Když se rozklídlo ve Vítkovicích, že dostaneme nové zboží, lidé stáli od ranních 4 hodin ve frontě před obchodem. Uspokojit jsme mohli minimum zákazníků, neboť jsme byli malou prodejnou a měli jsme nízký přírůstek zboží. Prodávali jsme také součástky na jízdní kola a šicí stroje. Šicí stroje byly často také podpultovým zbožím. Prodávali jsme stroje značky Vertas, Lada či polský Lucznik. V obchodě jsem pracovala ráda.

Mnoho let jsem pracovala s kamarádkou Jiřinou. Zažili jsme spolu mnoho příhod. Jednou nám kdosi vybil výlohu a ukradl dvě dyky, vyšetřovala to ve dvě ráno Veřejná bezpečnost. Jiný jsme zase odbyla jednoho skoro neobvyklého zákazníka a ne příliš lichotivě jsem...

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

JIŘÍ PTÁČEK *1950

Čtení v Ostravě

Již více než před 50 lety, v krásných 60. letech, jsem hnán touhou čerpat všelijaké možné vědomosti, začal navštěvovat tenkrát zcela nově otevřenou knihovnu v kulturním domě na náměstí SNP v Ostravě-Zábřehu (dnes KD Akord).

Velmi se mi zde líbilo a po škole jsem zde trávil mnoho času prohledáváním regálů, čtením úryvků všemožných knih a záhy jsem již jako pokročilý čtenář znal autory, kteří mne nejvíce oslovili, jejich knihy byly pro mne velmi přitažlivé a zábavné, a tak jsem již po příchodu rovnou zamířil k oddělení, kde se pod daným písmenem skrývala jejich díla, které jsem si postupně půjčoval domů, kde jsem pak některé z nich četl i dvakrát či třikrát, tolik jsem byl do své nové záliby ponořen.

Po zhruba jednom roce, během něhož jsem málokterý den vynechal, abych navštívil „svou“ novou knihovnu, jsem před knihovnou potkal své tehdejší spolužáky, kteří nebyli zdaleka tak čtenářsky zdatní a nadchnuti touto zálibou jako já. Zjevně si mysleli, že i já jsem jako oni a svůj volný čas po škole trávím při venkovních dětských hrách jako oni, nikdy jsem jim také o svém způsobu trávení volného času nic nepovídal, snad ze strachu, abych se nestal terčem jejich posměšků.

Toho dne mne tito nečtenáři překvapili, jelikož již toho dne očividně „mou“ knihovnu navštívili, protože mne hned varovali, ať tam nechodím, jelikož se právě koná soutěž ve znalosti četby, o čemž jsem skutečně nevěděl. Tato informace mne však naopak velmi zaujala a ihned jsem pospíchal dovnitř, abych se této pěkné soutěže mohl zúčastnit.

Soutěžní otázky pro mne coby ostříleného knihomola byly velmi jednoduché a k údivu mému a ještě více k údivu mých nečtenářských spolužáků, kteří mé klání sledovali coby fanoušci, jsem s přehledem tuto nečekanou soutěž vyhrál a odnesl jsem si první věcnou cenu, bohužel si již po tolika letech nepamatuji, co to přesně bylo.

Od té doby jsem nepřestal být věrným návštěvníkem knihoven, v posledních letech se jedná především o knihovnu ve Výškovicích.

MARIE RASOCHOVÁ * 1931

Moje dětství za II. světové války

O tom, že bude 2. světová válka bylo hodně slyšet od rodičů a známých. Často o této hrozbě mluvili. Přesvědčili jsme se o tom, když už pochodovali henleinovci po Opavské třídě v Mariánských Horách. Na hlavě měli zelené klobouky se štětkou, zelené kratší kabáty a ve stejné barvě kalhoty, spíše pumpky, hrubé bílé podkolenky a pevné kožené šněrovací boty, které při pochodu zlověstně duněly. Všichni přihlížející dospělí byli vážní, někteří měli slzy v očích, jiní potichu plakali. V tento okamžik i já jako sedmileté děcko jsem si uvědomila, že se stalo něco, co se stát nemělo. Bylo to v roce 1939.

V době války jako žákyně třetí třídy jsem se ocitla v městské nemocnici na nějakém vyšetření. Bylo to právě sedmého března v roce 1941, kdy jsem stála u nemocničního okna s dalšími třemi pacientkami. Dívaly jsme se, jak do budovy naproti hasičské zbrojnici, přijíždí každou chvíli nějaké větší uzavřené auto, z něhož vystupovali sami muži. Byli přivázeni do budovy gestapa, které tam za války sídlilo. V tento, pro nás Čechy význačný den, by měl narozeniny náš první milovaný prezident T. G. Masaryk. To byl důvod pro Němce k zatýkání nevinných lidí.

Ve škole nám přibyla němčina. Samozřejmě i vysvědčení bývalo dvojjazyčné. Ve školním roce 1943-44 a prvním pololetí 1944-45 byly naše znalosti klasifikovány známkami 1–6.

1 – velmi dobrá, 2 – dobrá, 3 – uspokojivá, 4 – dostatečná, 5 – sotva dostatečná, 6 – nedostatečná.

Také nám přibýly lístky na určité množství potravin a body na oblečení a ložní prádlo. Naše maminky se měly co ohánět, aby nás nasytily a oblékly. Nebylo to opravdu lehké. Naše dětství se muselo obejít bez čokolád a jiných pamlsků. Maminky se hlavně snažily, aby měly z čeho a co uvařit.

Dobu války, kdy už jsem chodila do měšťanské školy Stojanovo náměstí v Mariánských Horách /u římskokatolického kostela, kde nyní sídlí Univerzita umění/ si vybavuji tak, že jsem se hrozně bála o své rodiče. Mezi lidmi se hodně a často hovořilo o zatčení někoho známého.

Také si vzpomínám, že proti našemu domu Jahnova 1 bydleli mladí lidé, kteří měli malou holčičku. Najednou mladá paní začala nosit žlutou hvězdu na kabátku. Dlouho jsme ji však s tímto označením nevidali. Později jsem se dověděla, že byla i holčičkou odvezena do koncentračního tábora.

Za války musela být zatemněna okna a nesměl se poslouchat cizí rozhlas. V našem bytě se však scházeli dvě nebo tři rodiny, kdy dospělí si vykládali zážitky ze svého dětství nebo se potichu zpívaly lidové písničky. Také se přes tenký papír bzučely písně na hřebenu. Kdo hřeben neměl, ten zpíval.

Osvobození jsme v našem třípatrovém domě strávili tak, že maminky s dětmi byly v prádelně ve sklepě, muži byli v bytech a v době náletů chodili do sklepů za námi a po náletech nás informovali, jestli ještě náš dům stojí nebo jestli byl zasažen bombou. Ozývaly se totiž takové rány, že jsme měli dojem přímého zásahu.

15. dubna 1945 začala třetí fáze ostravsko-opavská operace, která skončila osvobozením Ostravy a přilehlých obcí. Během celé operace padlo mnoho ruských vojáků i našich lidí, kteří se jim snažili pomáhat.

Konečně přišel den, kdy jsme mohli vylézt ze sklepa. Slyšeli jsme, že Němci utíkají a radostně jsme vojáky, spíše kluky, pozorovali. Němci na nás volali „Wir kommen noch zurück mit patronen“, to znamenalo, že přijdou ještě zpátky s ostrými náboji.

Ostrava těžce poškozená bombardováním byla konečně osvobozena. S velkým úsilím se ostravští občané pustili do odstraňování trosk. Hlavně, že už byl mír!

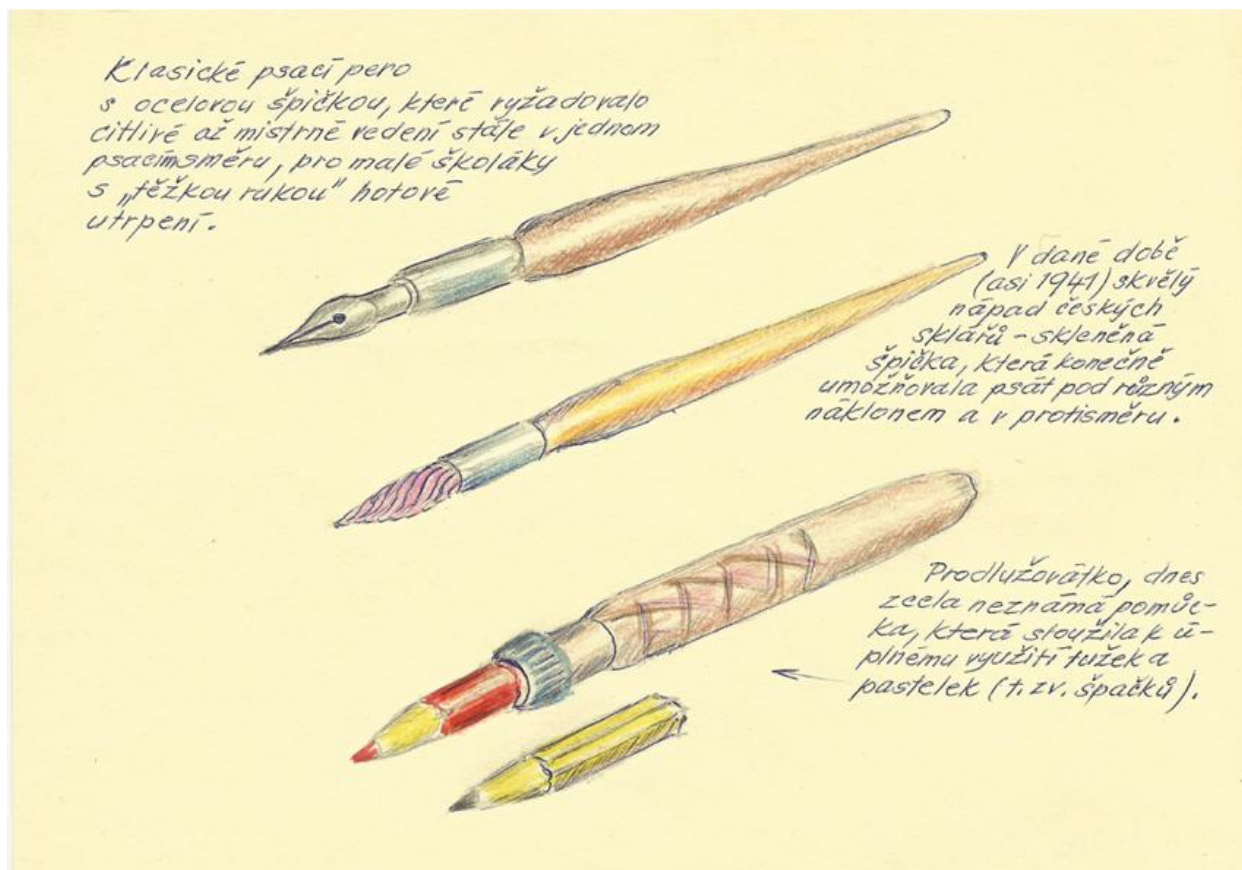
Kdykoliv jedu přes obec Hrabyň, kolem památníku Ostravské operace, vzpomenu si s úctou na oběti 2. světové války.

DRAHOMÍR RŮŽIČKA *1935

Dětství a školy v Ostravě-Zábřehu

V Ostravě-Zábřehu jsem bydlel od svých pěti let, tedy od doby, kdy naše rodina odešla ze severočeských Teplic. Můj otec pracoval jako státní zaměstnanec a ti byli zfanatizovanými sudetskými Němci po Mnichovu 1938 postihováni nejvíce, v závěru šlo o holé životy – místní Němci surově zmlátili české sousedy, členy Sokola i české četníky, kteří měli příkaz nebránit se. Otec patřil k těm, co se nebáli říkat svůj názor nahlas, a tudíž se dala očekávat krutá odplata. V této situaci byl otec přemístěn do ostravské všeobecné nemocnice (v roce 1912 otevřena jako Epidemická nemocnice v Ostravě-Zábřehu, 1929-1939 výstavba nových pavilonů, 1942-1945 nemocnice sloužila jako německý vojenský lazaret).

Bydleli jsme v nájemném tříposchodovém domě na rohu Kořenského a Pasteurovy ulice v jednopokojovém bytě na okraji tzv. egerlandu. Tak se označovala oblast mezi ulicemi Pasteurovou, Ruskou, Rostislavovou a Syllabovou, kde si Němci stavěli nebo už měli své domky. To byla oblast, kde se Češi (ani my děti) moc nepohybovali.

Do první třídy české obecní školy na dnešní Dolní ulici (tehdy Závodní ulice) jsem nastoupil v roce 1941. Ve škole jsme neměli učebnice, některé předměty ani nesměly být vyučovány (např. dějepis českých zemí) a protože byla nouze o papír, psali jsme ještě na břidlicové tabulky, ke kterým patřil kamínek a houbička na stírání, kamínkem se nacvičoval lehký přitlak, aby psaní perem bylo snazší. Ve druhé třídě jsme se začali učit psát perem a to bylo pro malé školáky s těžkou rukou hotové utrpení! Udržet stejný směr psaní, mít tak akorát inkoustu, neskřípnout v „protisměru“, protože to byl papír pokropený, pokaňhaný. Ještě ve čtvrté třídě jsme se v samostatném předmětu vyučovali krasopisu. Paní učitelka nám nosila ke psaní a kreslení čtvrtky – výkresy A5, stejné stříhala z balicího papíru. Papír byl potřeba k tisku německých propagačních tiskovin, jejichž prodej byl sledován, především verze v českém jazyce. Za tíživým nedostatkem papíru jistě stála i velká spotřeba na povinné zatemňování všech oken.

Po zahájení školního roku 1942/1943 vypukla ohromná epidemie spály, která zasáhla nejen děti, ale i dospělé. Zprvu jsem ležel tři dny ve staré části nemocnice, ale nakonec udělali infekční špitál ze školy, kde byly ve třídách postele a léčili jsme se tam. Až na pár výjimek jsme se tam ocitli všichni z naší třídy. Leželi tam s námi i dospělí muži, kteří se nás, děti, snažili zabavit loutkovým divadlem vyrobeným z obyčejného papíru. Žádná velká paráda to nebyla, ale legrace jsme si užili dost, obzvlášť s těmi, co neměli žádnou zkušenost s hraním divadla. Směsice z neexistujících českých pohádek byla k popukání a my jsme aspoň načas zapomněli, že nás pořádně bolí v krku. Jeden z mužů nám také předčítal z knih. Uzdravení postupně odcházeli, nemocní zůstávali a tak ve škole poměrně dlouho neprobíhala výuka.

I když nás bylo ve třídě 43 (z toho 3 děvčata), přesto kapacita nedostačovala, proto jsme začali navštěvovat „starou“ školu na Rostislavově ulici. Z tohoto období si pamatuji příhodu, která se odehrála v šatně. Když jsme přišli ráno do školy, tak v šatně se dělo velmi neobvyklého. Dva o něco starší kluci sestřelovali vzduchovkou z „našich“ věšáků kaštany. Když se je naši kluci snažili zpacifikovat, hned se objevilo několik jejich starších spolužáků a hle, dva neb tři ve stejnokroji Hitler Jungen. Hned nato nás učitelé shromáždili před školou s tím, že zítra se dovíme, co bude dál. Pro nás jasný signál – zase se budeme stěhovat. Tak jsme se načas učili v nové škole na Rostislávce (dnes PORG). Netrvalo dlouho a do školy jsme museli na Hulváckou ulici, z níž byla polovina obsazena wehrmachtem. A z Hulvácké nás odeslali do školy v Zábřehu-Družstvu na Březinově ulici. Poslední třídu obecné školy jsem ukončil opět v české obecní škole na Dolní ulici.

Vzpomínám na paní učitelku Cigánkovou, která nás učila celé čtyři roky a ta nám vyprávěla i zakázané věci s tím, abychom o nich nemluvili, že jsou to záležitosti, které se trestají velmi tvrdými tresty. Vždyť už jen nakreslit na tabuli v obrysech mapu republiky bylo nebezpečné. Svůj slib jsme dodrželi a s velkou pozorností jsme poslouchali její velmi stručné a rychlé poznámky z českých dějin a mnoho dalšího podporujícího vlastenectví. Její postoj dokumentuje tato záležitost: Z nařízení německých školských úřadů se měly české děti naučit nějakou oslavnou německou píseň pro případnou inspekci. Naše p. učitelka se tomu vyhýbala s tím, že nemá aprobaci pro hudební výuku (tehdy dobrá znalost hry na některý hudební nástroj byla téměř samozřejmostí), ani žádnou praxi atd., atd. Přitom jsme si často zpívali lidové písně. Tu píseň (Die Fahne Hoch!) s námi opravdu nacvičil někdo jiný, ale už nikdy jsme ji nezazpívali.

Jako děti jsme se někteří navštěvovali, většina z nás bydlela v malých jednopokojových bytech, ale pár spolužáků mělo rodiče na lepších místech ve vítkovických železárnách a bydlelo ve služebních úřednických bytech. Pamatuji si na návštěvu u spolužáka v domě na křižovatce dnešních Ruské a Palkovského ulice, pod kterým podjíždí tramvaj. Jeho přední rohovou část tvořil nejmodernější nájemní dům v Ostravě postavený před válkou. Poprvé v životě jsem uviděl bidet, zabudované zasouvací skříně, výtah, dětské pojistky proti otevření okna, „mluvící mušle“ u dveří... Dům měl ústřední topení a interní telefonní rozvaděč pro budoucí zavedení telefonních linek. To mě ovšem tehdy pramálo zajímalo.

Jiná byla návštěva německého chlapce u sousedů, který měl otce na frontě a matka, německy hovořící Češka, se na mě snažila působit německou propagandou. Pamatuji si především krupičnou kaši, kterou nám při první návštěvě připravila. Přinesla německé časopisy a žádala, abychom se bavili výhradně německy a vše režírovala. Ovšem s mojí hoch němčinou typu „Die Katze, Ziege, Hund“ se bavit o slávě wehrmachtu muselo být i nad její očekávání. Mimo jiné, tu kaši mi ani nechtěla až tolik dát, ale přikazoval jí to manuál na převýchovu českých dětí. Už nikdy jsem tam ani nepáchnul.

Po obecné škole – a to už bylo po válce – jsem nastoupil na Matiční gymnázium, odkud nás v rámci školních reforem z tercie poslali zpět na základní školu na Hulvácké ulici. V té době (1950) probíhala celostátní masivní ideová a náborová kampaň na získání žáků do všech učebních oborů souvisejících s průmyslem a výrobou. Na dnešním náměstí dr. E. Beneše byla např. postavena celá velká (!) obráběcí dílna s mnoha stroji, kde v nesimulovaném provozu profesionální zaměstnanci vyráběli skutečné výrobky, které se vyvážely z tehdejších VŽKG. Součástí byla i náborová kancelář fungující až do večera. Největší tlak byl tehdy pochopitelně

na získávání učňů do hornických profesí pod záštitou Gottwaldova hesla „Já jsem horník, a kdo je víc?“

Já sám jsem pomýšlel na uměleckou školu, což se mi za této situace nepodařilo realizovat.

Tak jsem se vyučil a potom vystudoval Vyšší průmyslovou čtyřletou školu ve Vítkovicích. Téměř celý profesní život jsem pak strávil ve Vítkovickém výzkumném a zkušebním ústavu na Pohraniční ulici.

ANNA SALFICKÁ *1925

KMO v letech 1953–1968

Paní Anna Salfická pracovala v Knihovně města Ostravy v letech 1953–1968 především pod dívčím jménem Hana Mikolajková, později provdaná Goralčíková. V té době zažila vedení ředitele Drlíka, Jana Rohla, Jaroslava Kremera a PhDr. Naděždy Ježkové.

V době jejího nástupu do knihovny aktivně fungoval bibliobus, který byl parkován u Jaroslava Kremera na zahradě, půjčovat se jezdilo odpoledne. Pak byl méně využíván pro knihovnické účely a za ředitelky Ježkové byl zrušen, převeden do Prahy.

Vzpomíná si na Čítárnu v parku, která skončila svou činnost pravděpodobně po prázdninách v roce 1954, kdy nebyl příliš velký zájem (zřejmě oboustranný).

Příjem zaměstnance probíhal u ředitele a pak první praxe v ústřední půjčovně pro dospělé. Začínala tedy v ústřední půjčovně pro dospělé na náměstí Dr. E. Beneše, pak přešla do pobočky tzv. „u pošty“ na ulici Ruské na hranici Ostravy-Vítkovic a Ostravy-Zábřehu. Jsou dochovány fotografie knihovnic z tohoto období, budova z období před demolicí, dnes je zhruba na jejím místě benzínová pumpa. Hned v roce jejího nástupu probíhalo velké vyřazování anglo-americké literatury z fondu knihovny.

Následovala krátká epizoda v pobočce ve Svinově, kdy jedna byla u vlakového nádraží a druhá ve škole, kde se půjčovalo odpoledne. Obě pobočky pak sloučili do jedné do budovy tehdejšího Místního národního výboru nedaleko zdejšího kostela. Při jejich stěhování pomáhali studenti. Součástí provozů bylo kromě knihovnické práce také topení a úklid. Výpůjční systém nebyl v rámci KMO jednotný. V případě nedobytných čtenářů chodily knihovnice do jejich bydliště a žádaly o vrácení knih.

Po návratu na ústředí vzpomíná, že knihovna byla vybavena novým zařízením. Ve studovně spolu s ní pracovala paní Horečková, za studovnou byl kumbál, kde se tiskly katalogizační lístky pro celý kraj. Půjčovnu vedla Draha Marková, na směně s paní Goralčíkovou pracovaly: Edita, Eliška Muczková, Hana Palátová, Hana Karásková, rovněž Otýlie Fridrichová, Olga Ratajová. Karla Štégová pracovala v oddělení doplňování a zpracování fondů. Společně zhruba jednou za měsíc chodily společně kolegyně ze směny na kávu mimo knihovnu. Jedenkrát měsíčně probíhala v ústřední knihovně porada všech vedoucích poboček. Čtvrtky byly nákupní dny, kdy si vedoucí poboček vybrali knihy do fondu knihovny. Knihy si po zpracování vozily knihovnice do poboček tramvají, autobusem.

V hudebním oddělení pracoval dr. Jaroslav Vavřík, který byl velký odborník a osobnost, bohužel sluchový handicap ho limitoval ve styku s lidmi.

Po skončení činnosti krajské metodiky v rámci KMO se stala městskou metodičkou Marie Sedmíková, která dobře znala práci knihovníků ze své praxe za pultem.

Odbory, které v knihovně pracovaly, mimo jiné organizovaly také zájezdy do knihoven Československé republiky, ale také do Polska.

Paní Goralčíková studovala, chodila jedenkrát měsíčně v sobotu do školy, musela si hodiny nadpracovávat (volné soboty byly zavedeny od roku 1968, ale ještě v 80. letech byly občasné pracovní soboty běžné – poslední byla 11. března 1989).

V roce 1968 přišla policie a kontrolovala záznamy čtenářů. V srpnu 1968 stály na ulici kolem ústřední knihovny tanky, nějaký muž si na protest lehl před jeden z nich, odvěkli ho občané. I přes problémovou dopravu knihovnice a knihovníci otevřeli knihovny a pracovali. V knihovně nefungovalo vysílání Československého rozhlasu, bylo přerušeno vysílání, pak poslouchali polské vysílání (rádio bylo v hudebním oddělení).

V roce 1968 paní Salfická následovala svého manžela do Prahy, kde po celý zbytek svého profesního života pracovala v knihovně Fakulty tělovýchovy a sportu University Karlovy s tím, že základ z ostravské KMO byl poctivý a důkladný.

V březnu 2016 podle vyprávění paní kolegyně Anny Salfické zapsala Jarmila Burešová.

JAROSLAVA SENFTOVÁ *1941**Knihovny ve Vítkovicích**

V roce 1955 jsem nastoupila do Knihovny města Ostravy. O rok později jsem byla přerazena na pobočku Obvodní knihovny Vítkovice, která byla umístěna v radnici v levém křídle na Mírovém náměstí. Tam jsem dělala do roku 1962, kdy jsem odešla na mateřskou dovolenou. Po mateřské dovolené jsem nastoupila na pobočku Slezská Ostrava. V roce 1976 jsem se vrátila do Vítkovic. V té době už byla knihovna sloučena s knihovnou Vítkovických železáren a přestěhována do prostor dnešních secondhandů na Mírovém náměstí. V roce 1997 bylo rozhodnuto, že se knihovna přestěhuje do prostor školy na náměstí Jiřího z Poděbrad. Mnoho knih se muselo vyřadit a fond zmenšit. Sklad byl přes celé náměstí ve sklepních prostorách jeslí. Knihovna přešla zpět do správy Knihovny města Ostravy.

SLEZSKOOSTRAVSKÁ SEDMIČKA

Ing. Miroslav Šmíd

Ing. Martin JUROSKA, Ph.D.
starosta Michálkovic

PÍSNÍČKY
a
povídačky
ze slezskoosířavské
SEDMIČKY

Poslední vyjádření písní a povídek ze kulturního
souboru poválečných let na Oštravské výstřižnici

Saša Trojica družina stará,
až u havič nabytá
Skončila se její doba,
jelí fedulák v výroba.
Sotva se došlo k tomu
čiťu, malá byla v píně
hrabáku a pávě gróly,
policajty i křely.
Stary to dle přis to okolo,
až na říz hruček v rukou,
jak se kalyš karovau,
žutrákat, jak se hravalo.
U zducháčků hlád a jida,
zducháčků hruka v jida.
U bohatých, jelo dle žida,
přimátno se na viedko,
jako se kalyš po alabine,
Čitáti, kalyš ajá a vice.
Jelí, direktor, dr GraJ Joan J.
Kols a Kobliverov.
Jímno dle a strátně, věkú
stávnosti se porádaly,
jak s hraběnkou přicházeli.
Safí píně v zelení,
lmeš píně v zelení,
páť pachody odchodili.
Potom přišli píně knězi,
píně hruček u Boly vje.

A také, aby byl bez válek

[illegible]

KNJHOVNA!!!

SOCHORKOVI ZE STARÉ BĚLÉ

PAMĚŤ OSTRAVY

VZPOMÍNKY RODINY SOCHORKOVY

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

Mgr. JIŘÍ STUHLÝ *1943

Skauting ve vzpomínkách

Narodil jsem se na počátku roku 1943 v Ostravě-Vítkovicích, kde jsem taky chodil do základní školy. Kdy a jak jsem se dostal ke skautingu? Bylo to v roce 1969. Chodil jsem do jazykové školy, kde jsme se učili němčinu, a kolegyně mě nasměrovala do tělocvičny červené školy blízko Nové radnice. Chodil jsem tam cvičit a tam mě potom jeden z těch nových kamarádů prostě chytil drápkem na skauting, a já jsem se potom už nepustil.

Vzpomínek je plno, oddílových, táborových. Kdysi, když jsem studoval průmyslovku v Praze, jsem se dost nudil, protože mě nebavilo chodit s klukama po hospodách. Našel jsem si pod naší školou ve Vodičkově ulici (to je v centru Prahy) velkou základní školu a tam jsem dělal dva nebo tři roky vedoucího oddílu. Jedna třída – jeden oddíl, tak jsem dostal na starost 3. B, postupně jsem je vedl až do 5. B... Bylo tam asi 35 rozjívenců, které jsem se snažil bez jakýchkoli znalostí nebo zkušeností pochopit, dělat s nimi něco rozumného. Chodili jsme na Julisku, kde má stadion Dukla Praha, tam jsme běhali, cvičili, jezdili jsme na výpravy ven z Prahy. Na jeden výlet vzpomínám: domluvil jsem návštěvu čokoládovny v Modřanech. S haldou asi 25-30 dětí jsem tam přišel, sledovali jsme, jak se vyrábí čokoláda, jak se chladí, jak se odřezávají nerovné konce... Děcka oči navrch hlavy, když dostaly odřezky čokolády. Plno čokolády, vůně, sladkostí... Nacpali si čokolády do kapes a vyrazili jsme v červnovém horku parníkem z Modřan do centra. A když jsem tam chtěl dát rozchod, viděl jsem, že to nejde, protože se všem čokoláda roztekla v kapsách! Tak místo, aby děcka jely domů, tak seděly u Vltavy na náplavce a čistily si vltavskou vodou čokoládu z kalhot. Další výpravu si pamatuju, že jsme byli ve výrobně odznaků na Žižkově, to si zase každý odnesl plnou kapsu odznaků. Takové to byly moje začátky, to jsem tenkrát netušil, že budu začas fungovat trochu jinak, pod nějakým jiným systémem.

Jak jsem se už zmínil, jeden s mých nových kamarádů mě „zaháčkoval“ na skauting. Že prý by mi to moc slušelo, když půjdu ve skautském klobouku před svými Vlčaty! A tak jsem nejdříve vedl ty nejmenší Vlčata, to jsou chlapi od 6 do 11 let, potom jsem dělal vedoucího střediska, hospodáře střediska, vedoucího tábora, hospodáře tábora, kuchaře, zásobovatele, zdravotníka. Byl jsem jako bůh, prostě trojjediný J!

Raz, dva, tři, čtyři, pět... v Ostravě jsme vystřídal celkem šest kluboven. První klubovna byla ve škole s hodinami, ta je na Nádražní třídě. Říkalo se jí tak, protože tam byly v průčelí velké hodiny. Druhá byla v dřevěném domku pod frýdlantskými mosty. Bouda původně patřila

tramvajákům, tam jsme získali jednu místnost my, skauti. Když jsme se sloučili s více oddíly, tak jsme se nastěhovali do tzv. Tramp klubu, do bývalé mateřské školky naproti dnešního divadla Petra Bezruče. Byl to velikánský barák, měli jsme se tam fajn. Nastěhovali jsme se tam jako skauti, v sedmdesátých letech jsme tam pak byli i jako pionýři. Soudruzi nám pořád házeli klacky pod nohy a hlavně jim vadilo, že tam byl současně Tramp klub, ten vydával časopis Tramp, a to bylo z jejich pohledu špatně. Z našeho ne, protože to tam bylo výborné. Soudruzi to vyřešili razantně: Barák se zboural! A že tam byli i muzikanti, kteří se odmítali vystěhovat, tak jim to zbourali i s jejich nástroji. Pak jsme se stěhovali do uličky naproti haly Tatran. Na Fifejdách se jmenuje ta ulička. Tam jsme měli „výborné“ sousedy – byla to protialkoholní stanice! Za příspěví peněz z města jsme si klubovnu dali dohromady, pak nás ale stejně vyhodili, protože potřebovali rozšířit protialkoholní stanici. Odtamtud jsme se stěhovali na ulici Dr. Malého do pěkného činžáku, tam jsme si zase popracovali, ale protože se chystala výstavba panelových domů, tak nás opět vystěhovali. Konečná stanice našeho střediska je doposud ve Svinově pod svinovskými mosty.

Hierarchie ve skupinách byla následující: malí „pindali“ zhruba od první do páté třídy byli Vlčata (kluci) a když to byla děvčata, tak to byly Světlušky. Pak byli skauti a skautky. Další stupeň byli roveři, a potom už jsou vedoucí. Old skauti, čili dospělí lidé. Každý oddíl je rozdělený na družiny, které mají svůj název – třeba Kondoři, Sobi, Jeleni atp. Každá družina má svého vůdce, chlapce nebo dívku z oddílu, pak byl zástupce družinového vůdce. Roveři byli chlapci okolo sedmnácti, osmnácti let, kteří nám pomáhali hlavně s programem. Vedení oddílu představovali: vedoucí střediska, ten byl nejvyšší a řídil všechny oddíly dohromady, pak zástupce střediska, pod nimi byli vůdcové oddílů a jejich zástupci.

Celoroční činnost oddílů spočívala v pravidelných schůzkách – jednou týdně byly schůzky v klubovně, jednou za 14 dní, nebo jednou za měsíc byly výpravy, to podle počasí. Buďto do terénu, na lyže nebo na bruslení, nebo v létě jenom s pinglem na zádech po horách – prostě byla to taková příprava na tábory. Kroje byly v tom roce 1968 a 1969 všelijaké, protože se teprve všecko shánělo dohromady: správný кроj měl pískovou barvu košile a bundy. My jsme měli čepice, které jsme nechali klukům ušít, aby nás poznali, nebo abychom my poznali je v davu skautíků. Vlčata měla žluté šátky, skauti měli šátky hnědé a my taky hnědé, jako vedení. Kdo z nás činovníků absolvoval lesní školu, tak měl šátek šedý.

Skauti vždycky dbali na to, aby měli kvalitní činnost, aby byly vzorné kroje, aby kluci byli spokojení, aby byly plné oddíly – prostě aby to šlapalo. Mezi rokem 1969 až 1970 se ještě nedělo nic, to jsme byli skauti, ale v 1970 roce přišla tzv. normalizace, tak pokud jsme chtěli

zůstat s dětmi, museli jsme se přeorientovat a stát se pionýry. Pokud se týče naší práce, tak se nedělo nic, žádná změna, ale byli jsme prostě už pionýři. Pionýři tehdy dbali hlavně na to, aby tam někde na vývěsce visel pionýrský znak a „všechno muselo být, každý kotrmelec, ideologicky zdůvodněné“, abych to tak přehnal. V naší práci se pod hlavičkou Pionýra nezměnilo nic, akorát ty naše pískové košile zmizely, chodili jsme v zelených košilích, a pokud byly nějaké oficiální akce, tak jsme měli košile modré a šátky už pochopitelně nebyly žluté nebo hnědé, ale byly pionýrské, červené. Protože jsme chtěli, aby v našem znaku zůstal pes, který je symbolem skautingu, tak jsme se nazvali Strážci. Byli jsme pionýrská skupina Strážci, a proto byl i pes ve znaku. Vymysleli jsme si oddílový šátek. Byl černý a byl zeleně lemován, tak jako mají horníci černozelelou vlajku. Protože jsme ostravský oddíl, tak proto ten černozeleň šátek.

Měli jsme ve skupině pořád plno, a to bylo trnem v oku soudruhům, pořád nám házeli klacky pod nohy. Kluci se k nám pořád hlásili – ale také holky, protože u nás byl taky dívčí oddíl. Na školách to pořád zůstávalo stejné = škola: pionýrská skupina, pak každá třída byla oddíl, schůzky byly ve třídě. Já jsem ty děcka litoval, znal jsem to z dřívějška, protože jsem vedoucího takového oddílu kdysi taky dělal. Bobříky, které vymyslel Jaroslav Foglar, jsme skládat nemuseli, takže žádné nemám. My jsme měli tzv. odborky – odbornost zdravotníka, kuchaře, trubače... Bylo jich asi dvacet, takže si přesně nevzpomenu, které přesně to byly. Kdo měl k čemu blíže, tak podle toho ty odborky plnil. Pak měl příslušnou nášivku na rukávu. Třeba táborníka mohl získat ten, kdo byl třikrát na táboře, pak dostal odborku táborníka.

Přišel za mnou tehdejší místopředseda Svazarmu (to byl Svaz pro spolupráci s armádou), že ho z Prahy sekýrujou, že má málo děcek, že nemá žádnou činnost s mládeží, jestli bych mu nemohl pomoci. My jsme měli asi 150 členů ve skupině, tak jsem to tenkrát projednal na vedení a rozhodli jsme se, že na spolupráci kývneme. A bylo to dobře, založili jsme základní organizaci, ve které jsem já byl jako předseda a dělal tu papírovou vojnu a styk s městským výborem Svazarmu. Bylo to fajn, protože pionýři, ti nás pořád jen sekýrovali a hledali hnidy, kdežto svazarmovci otevřeli pokladnu a přispívali nám pěkné peníze na činnost. Chyba byla ovšem v tom, že kolikrát to bylo až 15. prosince, že mi zavolal místopředseda: „Mám pro tebe 50 000, musíš to do konce měsíce utratit.“ Důležité větší věci člověk během těch čtrnácti dnů těžko sehnal, a na drobnosti to bylo moc peněz, ale vždycky to dobře dopadlo. Naše povinnost u Svazarmu byla jediné ta, že když byly na Černé louce Ostravské výstavy, tak tam byl vždycky koutek Svazarmu. Šli jsme tam s pár klukama v krojích, postavili jsme dva, tři, čtyři stany, tam se třeba lasovalo a učili jsme to přítomné děcka, nebo jsme je učili uzlovat a jiné

skautské dovednosti. Byla to naše jediná povinnost směrem ke Svazarmu. Ten měl činnost s mládeží, byli spokojení a my jsme byli spokojení taky.

Hlavně problém byl v tom, že nám pořád chodily kontroly a pořád bylo něco špatně, pořád jsem běhal někde po úřadech a po nadřízených složkách a musel jsem vysvětlovat, vysvětlovat a vysvětlovat. S režimem to nebylo jednoduché, jako skupinový vedoucí jsem měl problémy. Naši starší členové už chodili na gymnázia, na průmyslovky atp., a tam je nutili, že musí vstoupit do SSM, být aktivní, chodit na schůze. Vyřešili jsme to tak, že jsme založili základní organizaci Socialistického svazu mládeže přímo u nás na pionýrské skupině Strážci v Ostravě. Jeden z kluků dělal „šéfa“ a po formální stránce bylo všechno v pořádku. Shodou okolností se jednou stalo, že některé z těch našich kluků vybrali jako stafáž 9. května, (tenkrát se neslavilo 8., ale 9. května) do Komenského sadů k Památníku osvobození. Stáli tam coby svazáci v modrých košilích s červenými kravatami, ale když je jeden ze soudruhů kontroloval, zjistil, že všichni čtyři kluci mají skautskou lilii v klopě. Potom jsem to musel jít vysvětlovat, byl i s tím problém.

A další, už větší problém, jsem měl za promítání filmů. Scházeli jsme se v Koblově v sálku hospody a promítali filmy. České to nebyly! Někdo měl známého, ten měl známého, další měl jiného známého a ten nám zařídil z kanadského velvyslanectví přírodopisné filmy a pohádky. Někdo tam přišel, zjistil, co tam promítáme a už mě volali na STB (Státní tajná bezpečnost), kde jsem musel pracně vysvětlovat, jak jsme se k filmům dostali, proč to děláme, že je to protistátní činnost. Zjezily se mi vlasy a říkal: „Soudruzi, nezlobte se, ale co je protistátního na tom, že promítáme přírodopisné filmy z panenské kanadské přírody?“ A pořád vykládali, a pořád jak kolo, kolo mlýnské, tak povídám: „Víš co, promítáme v Koblově v hospodě, to určitě víš, kde to je, protože jste si nás tam zjistili, tak se přijď podívat. Posad' se tiše v koutku, podívej se, co tam promítáme, žádný alkohol se tam nepodává, kouřit se tam nesmí.“ Zřejmě tam někdo přišel, protože to potom utichlo.

Pořád jsme se museli stěhovat, pořád nějaké kontroly, protože tenkrát musel mít každý kotrmelec svoji podstatu v těch idejích, které tenkrát byly běžné... Prostě jsme to přežili. I když někteří kluci přestali pracovat proto, že nebudou pionýři, že jsou skauti. A já jsem jim vždycky řekl: „Hoši, my to děláme pro děcka a ne pro nějakou ideu.“ A pokračovali jsme dál až do roku 1989.

Dnes už se angažuji jen tak, že pozoruju činnost „svého“ střediska z dálky, ale nějak zasahovat do vedení, to ne. To by bylo asi, jako když tchýně zasahuje do rodiny své dcery nebo svého syna, jestli mi rozumíte. Prostě jsem dalek toho, abych tam někomu radil. Oddíly

fungují pořád, jen je jich trochu méně, klubovna stále stojí ve Svinově, dělají se tábory. Od roku 1990 zase jako Skauti. Po 35, 40, 45 letech činnosti byly veliké srazy (počítá se do toho i to pionýrování) a měl jsem strašnou radost: když jsem viděl holky nebo kluky jak vyprávějí, jak se činí, jak jim září oči...

Se staršími kolegy jsme to probírali a zjistili, že nám „rukama prošlo“ asi 500 mladých, tolik jsme jich mohli v duchu skautství ovlivnit. Kdysi jsme byli s celým oddílem i s vlajkou našeho oddílu navštívit skauta, potom rovera, pak už dospělého, který narukoval na základní vojenskou službu do Hranic na vojnu. Po jeho vojenské přísaze jsme se spolu bavili a on mi řekl, že je jediný, kdo se o sebe umí postarat. I díky tomu, co tehdy považoval na táborech za buzeraci – od hygieny, čištění bot, umytý ešus, zákaz balíků na přilepšenou, zákaz návštěv z domova, prostě kromě her a poznání taky tvrdá morálka a zásady.

Co mi práce ve Skautu dala? Mám radost, že jsme generacím kluků a holek dali něco do života a že na nás a na oddíl všichni vzpomínají. Když potkám nějakou, dneska už padesátiletou paní s dětmi, nebo padesátiletého plešatého pána s pupkem a řekne mi „Walda“, tak v tu ránu vím, odkud mě zná. A první moje otázka je vždycky stejná: „A ty jsi, která, nebo ty jsi který?“ Až potom se mi vybaví to děcko, které jsem znal od těch 10 dejme tomu do 15 roků. Všichni vždy vzpomínají v dobrém a já osobně mám z toho velkou radost!

Foto poskytl autor

Skautské tábory

Na táboře jsme my, činovníci, měli úkoly rozděleny. Já jsem dělal většinou zásobovatele a zdravotníka, kolegové zase dělali program. Někdo měl na starosti vlčata, jiní měli na starosti skauty rozdělené do družin, ale vždycky jsme dělali program společně. Většinou už byl program připraven během roku, na táboře jsme program jen pilovali a upřesňovali, většinou taky vzhledem k počasí. Z počátku jsem dělal vedoucího tábora vlků, těch nejmenších, čili jsem se staral o všechno, navíc jsem tábor také zásoboval a taky dělal zdravotníka. Protože jsem povoláním potravinář, tak jsem zásobování měl na starosti během všech táborů.

Každý den začínal ranním nástupem v krojích, kde se vztyčovala vlajka, a četl se denní rozkaz, ve kterém bylo řečeno, co se bude ten den dělat. Kdo z vedoucích a která družina jde do služby. Odpoledne, v 16 hodin, se střídaly služby v kuchyni. Služba, která končila, předávala nové službě kuchyň. V té době měli ostatní pochopitelně na ten den daný program. Během celého tábora běžela táborová hra, která se na konci tábora vyhodnocovala, a rozdávaly se ceny. A taky odborky, pokud si někdo některou zasloužil a zejména složil taky příslušnou zkoušku. Já jsem na příklad zkoušel odborku zdravotníka a kuchaře.

Zkouška Tří orlích per byla pro starší táborníky. Byla to orlí pera mlčení, hladu a samoty. Orlí pero samoty se plnilo tak, že zkoušený musel ráno po budíčku odejít z tábora, celý den ho nesměl nikdo vidět a na večerku se musel vrátit. Jednou se stalo, že náš táborník odešel na samotku, jenže na večerku se nevrátil. Lítali jsme s baterkami po lese, kluka hledali, nakonec jsme ho našli spát pod pařezem. Hodili jsme si ho přes rameno a přinesli do tábora. Řekli jsme si tehdy, že tak to nejde, abychom znali kluky jenom pod přezdívkami a nevěděli, jak se jmenují vlastním jménem. Dokážete si představit, jaké by to bylo přijít na SNB (Sbor národní bezpečnosti = policie) a říct „Pane SNB, ztratil se nám kluk, takhle malý, má asi deset roků, rozježený a říkáme mu Preclík?!“ Vždyť to bylo všechno, co jsme o těch chlapcích tenkrát věděli! Od té doby jsme si vedli už vždy perfektní seznam podle jmen i přezdívek, včetně kontaktů na rodiče, případně i telefon, pokud jej doma měli, protože tenkrát všude telefon nebyl. Konečně jsme si i v papírech zavedli trošku pořádek a od té doby jsme už byli pořádní vedoucí, tedy skautští činovníci. Začátky ty byly fakt hektické! Zkušeností jsme moc neměli. Jak se řídí oddíl nebo tábor, to jsme všechno lapali po troškách. Skautský slib jsem skládal až ve svých 26 letech, na konci toho mého prvního skautského tábora.

Skautský slib, to je slavnost! Na táboře se skládá vždy u slibového ohně, je tam celý tábor. Slavnostní oheň je výjimečný, do toho se nesmí nic házet, opékat buřty... Všichni jsou

v krojích a ti, kteří složí slib, dostanou šátek a slibový odznak. Slib si musí skaut zasloužit. Pokud dělal nějaké lumpárny na táboře nebo během roku, tak měl smůlu. Na tom mém prvním táboře, tam nás bylo jenom čtyři nebo pět, kteří jsme skládali slib.

První tábor v roce 1968 jsme měli půjčený od BVÚčka, které funguje dodnes v Přívoze jako TOM BVÚ – Centrum pro volný čas a pomoc mládeži. V následujícím roce jsme byli na 14 dní v Březné u Štítů na Šumpersku (tam jsem byl na svém prvním táboře taky já). Pak jsme jeli dva roky po sobě do Beluši na Slovensku. Co nebyla tak úplně moje parketa, to byly táborové hry. Naštěstí na to byli výborní mí kolegové, kteří to dělali vždycky dobře: na velkém plakátě na táborovém oznamovateli bylo napsáno téma hry, která se týkala něčeho konkrétního a skládala se z různých úkolů – příroda, vaření, uzlování, šití (to bylo u kluků velmi oblíbené). Chlapci měli ale nejraději překonávání přírodních překážek. Pak tam byla orientace v terénu ve dne, orientace v terénu v noci, atd. Hra probíhala během celého tábora a na konci tábora se u slavnostního táborového ohně vyhlašovaly výsledky. Hodnotilo se, co bylo dobře a co špatně, která družina zvítězila, kteří jednotlivci vynikali. Nejlepší pak dostávali ceny. Byly to vždycky kvalitní věci. Byl to na příklad fotoaparát, kolečkové brusle a podobné, v té době špatně dostupné a ne zrovna levné dary, aby si pamatovali, že byli na táboře a že byli dobří. Na Beluši jsme zažili poslední skautský tábor, to bylo v roce 1970. A také poslední skautský táborový oheň. K našemu poslednímu ohni se přidali taky slovenští bratři a sestry. Celkem nás okolo ohně bylo tehdy asi 150 vlčat, skautů a skautek! A bylo tam také stylové zakončení: když jsme se my dospělí kolem půlnoci rozcházeli do stanů (dětí, ty už spaly ve stanech), tak se kolem dokola začalo velice blýskat. Vypadalo to, jako by se i svatý Petr s námi se skauty na dlouhá léta loučil! Když jsme se všichni schovali do stanů, tak se spustila velká průtrž mračen – bylo to takové symbolické zakončení našeho skautování v létě 1970. Po tomto táboře, od nového školního roku, jsme už povinně byli členy Pionýrské organizace SSM (Socialistického svazu mládeže), tedy pionýry. Dost skautských středisek i oddílů v té době z toho důvodu ukončilo činnost. My jsme se však rozhodli i v nových podmínkách pokračovat ve své činnosti.

Každý rok jsme sháněli nové místo pro tábor, aby byla nějaká změna. Našli jsme tábořiště ve Fačkově, taky opět na Slovensku, pod vrchem Kľak (o pár metrů vyšší než Lysá Hora). Přes Kľak vedla také jedna z horských etap tehdejšího cyklistického Závodu míru. Kopec jak hrom, závodníci měli co šlapat! Nezapomenutelnou vzpomínku mám na táborovou latrínu: postavili jsme ji tak, že z ní bylo vidět přímo na Kľak, a když svítil měsíc, tak svítil přímo na něj a to bylo noční velice romantické posezení! Na Fačkově bylo táborů více. Pak jsme jezdili

do Čech na Sázavu, odtamtud jsme se následně přestěhovali na Broumovsko, do nového tábořiště do Dědova u Náchoda. Tam je dodnes stále dlouhá léta naše základna, kde si necháváme podsady ke stanům, takže už je to takové „muzeum“.

Děvčata z našeho skautského střediska, následně pionýrské skupiny, tábořila v Podhradí na Vítkovsku. Párkrát jsem se tam byl podívat (už jako vedoucí pionýrské skupiny), ale hlavně také proto, že moje dcera do toho oddílu chodila taky. Dnes už všichni jezdí na Dědov.

Vaření na táborech jsme si zajišťovali sami. Družiny měly střídavě směny v kuchyni, střídalo se v 16 hodin. Družina nejenom vařila, musela také zajistit vodu, postarat se o zásobovací stan, ale taky o latrínu (zasypat dezinfekcí), dezinfikovat odpadovou jámu. Neměli jsme tam samozřejmě popelnice, jen se vykopala velká jáma, do které se sypal veškerý odpad. Jednou za pár dní jsme tam nalili naftu, zapálili a kluci, ti u toho asistovali. Pokud se týče vaření, tak jsme se my vedoucí, také střídali v kuchyni. Když jsem to šéfoval já, musel jsem udělovat příkazy: „ty uděláš to, ty uděláš to, ty uděláš ono“. Směna měla za úkol topit, starat se, aby pořád hořelo v kamnech a pod kotlem a dělat drobné práce. Kluků bylo tak vždycky pět až sedm v družině, tak nám pomáhali, co mohli. Hlavní slovo jsme ale měli my, dospělí, protože kdybychom to nechali jenom na nich, tak to by asi vždycky nemuselo dopadnout dobře. Já jsem byl hlavní zásobovatel, přivážel jsem (většinou na kole) plný ruksak a ještě za sebou táhl vozík. Směna měla za úkol ty potraviny dát do zásobovacího stanu vedle kuchyně. Mám takovou perličku: na táborech jsem se totiž naučil, že když dám nějaký příkaz, tak že musím říct přesně, co chci. Při vybalování potravin jsem vedoucímu družiny jednou řekl: „Dej ty špekáčky do potoka.“ Přesně splnil příkaz. Dal špekáčky do potoka...! A když jsem se po nich před večeří sháněl, tak jsem zjistil, že špekáčky uplaval! Kdybych mu řekl, že má dát špekáčky do kastrolu, přikrýt poklicí a v potoce vše zatížit pořádným kamenem, tak jsem je tam na večeři našel. Tak jsem musel otevřít paštiky a na večeři byl chleba s paštikou a čaj.

U každého tábořiště musel být potok. Dostali jsme i sprchu: do potoka se vložila hadice s pumpou, stačilo pumpovat a měli jste sprchu. To se dalo sehnat přes kamarády kamarádů. Na příklad kamarádi našich kamarádů, kteří byli tehdy členy Lidových milicí, k nám jezdili dělat „bojový“ program – třeba se střílelo ze vzduchovky, házelo se gumovými granáty na cíl,... – tak právě ti nám sehnali sprchu. Ovšem to pumpování bylo moc pracné, tak jsme sprchu sbalili a myli jsme se „tradičně“ v potoku. Táborová hygiena ale byla vždy prvořadá: na každém táboře se stavěla přehrada, přehrazením potoka vznikl malý bazének s metrem vody a tam si hoši mohli klidně vlézt. Přehrádce jsme říkali hrdě Tušimice, podle elektrárny v Čechách, ale kdo ten název vymyslel, to už nevím. Prostě to byly a stále ještě jsou vždycky

tradičně Tušimice a u nich se navíc vždy stavěla a stále staví sauna. Byla to normální vyšší stanová podsada a na stanovou konstrukci se dávaly navíc dvě plachty přes sebe. Uprostřed bylo ohniště – kamarádi udělali koš ze silných drátů, naházely se tam kameny, které se rozžhavily venku, a potom se koš s kameny přinesl do sauny. V kotlíku byla voda, ta se na rozžhavené kameny stříkala a tam jsme seděli kolem na lavičkách jak slepice na hřadě a potili jsme se. A když se řeklo „včil“, tak jsme vystřelili ze sauny přímo do přehrádky. Dnešní táborová sauna už je „modernější“ – teď fungují saunová kamna na dřevo. Koš s kameny už je minulostí!

S tou přehradou si pamatuju příběh! To jsme měli mezi sebou kamaráda, inženýra stavaře. Pracoval ve Vítkovických železárnách u šamotování vysokých pecí. Nabídl se, že coby stavař postaví přehrádku odborně. Shodou okolností však přišla velká voda a on pak měl z ostudy kabát, protože přehrada nevydržela ten nápor vody, praskla, odnesl to navíc můstek, který byl přes potok... Tak jsme se mu potom smáli: „potom už nikde nevykládej, že jsi inženýr, a ještě k tomu stavař...!“

Před začátkem tábora vždy fungoval předvoj, který přijel současně s nákladákem s materiálem. Stavěl podsady a stany, ale poličky a různé drobné vymoženosti si dělali táborníci už sami. Desetiletý Pepík se při návštěvě rodičů a prarodičů pochlubil babičce: „Podívej, jaký mám fajny stan, to sem si sam zrobil!“ Babička řekla, a to jsem slyšel: „Ale Pepik, v takym chlivku ty musíš mješkot?“ Tak Pepa, který s námi jezdil a byl hrdý na to, co si sám udělal a babička mu to tak sepsula! Dva roky prý s babinou nemluvil! Tak jsme prostě zakázali návštěvy a byl klid!

Velice dobře si pamatuju přezdívky. Jak já jsem přišel k přezdívkce Walda?! Nikdy jsem nebyl tělesně zrovna moc šikovný a vždycky mi všechno trvalo trošku déle. Tak mě kolega překřtil na Walibuka, potom se to zkrátilo, a jsem Walda. Přezdívek bylo plno, protože přezdívkou měl každý! My jsme neměli oddíl, my jsme měli totiž jídelní lístek! Byl tam Preclík, Žemlovka, Čajíček, Máslo, Chleba a podobné – prostě přezdívkou si každý kluk něčím zasloužil. Přišel kluk, a místo aby měl táborové věci v ruksaku, tak přišel s obrovským kufrem. Okamžitě byl Kufr. Další chodil pořád v čepici s nápisem Čedok, tak byl Pepa Čedok. Jinému, kterému všechno trvalo strašně dlouho, a dost toho pokazil, jsme začali říkat Případ. A tak vznikaly další podobné přezdívky. Na příklad přišel chlapec, že nemůže chodit do oddílu, že se stěhuje. „Kam se stěhuješ?“ — „Do... do... do Borůvky.“ Povídám: „A to je kde, ta Borůvka?“ Zkrátka, nebyla to Borůvka, ale byla to Hrabůvka! Vysvětlil jsem mu: „Prosím tě, tam sedneš na tramvaj, klidně sem můžeš přijet, takže můžeš chodit dál.“ Hoch byl šťastný jak blecha,

ovšem od té doby byl Borůvka! Tak kluci přicházeli k přezdívkám. Byl tam taky chlapec, který byl strašně silný, takový cvalík, tak tomu říkali Sádlo, ale tomu se to vůbec nelíbilo, tak jsem vydal v ranním táborovém rozkaze příkaz, že nebude Sádlo, ale že se od této chvíle bude jmenovat Šroubek. A byl tak potom Šroubek! I takové věci se stávaly. Přezdívky vždycky vyplynuly z nějaké jeho činnosti, nebo že se něco stalo. Nebo si to taky vymýšleli sami, sami na sebe, co se jim líbilo, proto říkám, že jsme měli oddíl jako jídelní lístek. Protože kromě Strouhanky tam snad bylo všechno. Tolik k přezdívkám!

Po skončení několika táborů, hlavně po těch na Fačkově, jsme se tam sešli s našimi kamarády a svými rodinami na tzv. rodinných táborech. Den, dva jsme tvrdě makali na zbourání a likvidaci tábora, ale taky připravili hry pro své děti, táborák... Byly to akce, které už neměly s oficiálním táborem nic společného. Někdy se stalo, že jsme náš tábor předali jinému oddílu a rodinný tábor si pak při bourání udělali oni. Bralo se to jako bonus, odměna.

Z videonahrávky rozhovoru, zpracované původně pro projekt Příběhy 20. století pořádaný o. s. Post Bellum a PANT, do textové podoby s drobnými úpravami v červenci 2016 převedl Jiří Bureš ml. Uvedeno se souhlasem o. s. Post Bellum a PANT.

MOJMÍRA SUCHÁČKOVÁ *1949**Moje porubské dětství**

Narodila jsem se sice ve Znojmě, ale od svých tří let žiji v Ostravě. Nejprve jsme s rodiči a mladší sestrou bydleli v Hulvákách na Bedřišce ve finských domcích. O letních prázdninách před mým nástupem do první třídy jsme se nastěhovali do třípokojového bytu v Porubě, který dostal můj otec jako horník dolu Jan Šverma. Jednalo se o cihlový dům na Jiráskově náměstí (nyní nám. Vít. Nováka). Tehdy se domy omítaly již obydlené, byly obehnané dřevěným lešením a pro nás děti nastalo pravé dobrodružství. Dokázaly jsme využít a hrát si s veškerým materiálem zedníků, který jsme byly schopny najít. Kluci postavili z desek bunkry, ve kterých jsme my, děvčata vedly domácnost, staraly se o děti-panenky a naši hoši bojovali.

V paměti mi utkvěly také nákupy. Nejdříve jsme chodili nakupovat na sídliště, kde snad byl tehdy pro nás jediný dostupný obchod s potravinami, později se chodilo nakupovat do Věžiček pro mléko do bandasky a pro mlsky jako bylo kačení mýdlo nebo šuměnky TIKI. Ještě později jsme chodili do mléčné jídelny (existuje dodnes) u bývalého kina Dukla pro eskymo bez dřívka za padesát haléřů. Naše nákupy jsme praktikovali tak, že byl-li jeden z nás maminkou pověřen nákupem, šla s ním automaticky celá horda dětí. Nejraději jsme chodily pro chleba, který byl čerstvý, křupavý, ale hlavně prasklý a to jsme často půlku snědly již při cestě domů.

Svým potomkům jsem vypravovala i o našich dobrodružných výpravách. Vzhledem k tomu, že naše blízké i vzdálenější okolí bylo „jedno staveniště“, nebyly vybudovány ještě cesty a chodníky a bylo zde hodně bláta. Vybavuje se mi, jak při jedné naší výpravě mi v blátě zůstala gumová holínka a já jsem domů přišla pouze v jedné. Moje holínka se utopila v místech dnešního Wichterlova gymnázia.

V hlavě mi utkvělo několik jmen spojených s mým dětstvím. Jedno z nich je Bogda. Pan Bogda bydlel jako my na Jiráskově náměstí a po omítnutí domů a vybudování chodníků se začal starat o vzhled náměstí. Vysadil zde trávu, keře a to zejména růžové, o které se vzorně staral. Občané z jednotlivých vchodů si udržovali zeleň i kytky u svých vchodů. Díky přísnému panu Bogdovi, který nás děti honil, abychom nešlapali po trávě a neničili zeleň, bylo naše náměstí krásné a voňavé.

Další jméno spojené s mým dětstvím patří bývalému strážci zákona a pořádku panu Beranovi, který měl náš obvod na starosti. V mých vzpomínkách se jednalo o obrovitého silného chlapa,

který budil v nás dětech ohromný respekt a objevil-li se někde za rohem, volaly jsme na sebe „Pozor, Beran!“ a raději jsme vzaly nohy na ramena a utíkaly jsme pryč přesto, že nikdy nikomu z nás neublížil.

Hodně vzpomínek mám i na svou školní docházku, kdy jsem navštěvovala téměř všechny školy na prvním obvodu tak, jak byly postupně budovány, od školy s hodinami na sídlišti po nynější ZŠ Z. Škarvady, kam jsem chodila od šesté do deváté třídy. A zde mi nedá, abych se nezmínila o člověku, který mně učil český jazyk, dějepis a kreslení. Byl to učitel Václav Kudela, kterého jsem nejen já milovala přesto, že dovedl být přísný a když jsem zasloužila, dostala jsem ukazovátkem přes dlaně. Doma jsem se to neodvážila ani zmínit, protože bych dostala přidáno. Panu učiteli Kudelovi vděčím za to, že dodnes miluji knihy, mám snad dobré znalosti gramatiky a umím nakreslit zajíce. Byl to laskavý, příjemný a hezký člověk, na kterého vzpomínáme rádi i na setkání spolužáků po letech.

Nakonec bych se chtěla zmínit ještě o jedné z mnoha vzpomínek. Ve dvoře našeho domu byla dvě hřiště. V zimě jsme společně s rodiči na obou hřištích „vybudovali“ kluziště. Vodu jsme hadicemi stříkali z našich bytů a kluziště jsme pečlivě udržovali. Na jednom hřišti páni kluci hrávali hokej, na druhém jsme my, holky a malé děti krasobruslili.

Dětí nás zde bylo opravdu hodně. Vždyť zde bydlely mladé rodiny, jejichž tatínci pracovali v ostravských dolech. Přesto si však našli na nás čas například vybudováním kluziště a také udržováním hezkého prostředí kolem našich domů. Užili jsme si při tom i hodně zábavy, smíchu a upřímného kamarádství.

EVA SVATOŠOVÁ *1934

Nejen jak jsme začínali v Porubě

Píše se rok 1956. Máme 2 roky po svatbě, čekám rodinu a hledáme byt. Manžel konečně po praxi na stavbách dostal zaměstnání u Báňských projektů i s bytem v novostavbě v Porubě. Žádné poplatky, žádné vlastnictví. Nájem celkem nízký. Mé první bydliště bylo v Porubě na Vítězného února – rohový dům směrem k tehdejší Leninově třídě. Dole byly dva obchody (jsou tam dosud ale s jiným zbožím), mlékárna a potraviny.

V domě bydleli sami mladí manželé, kteří již měli malé děti, nebo je čekali. Jedna budoucí maminka náhle dostala bolesti a nevěděla si rady. Neměli ještě zařízený byt – jen matrace ke spaní. Pomohla jí sousedka a než přijela přivolaná sanitka (na základě telefonátu z obchodu), tak už tady byl zdravý chlapeček. Kočárky jsme měli na chodbách. Nikdy se neztratily. To jen k doplnění k našemu domu.

Já s manželem jsme si koupili rozkládací gauč pro naši ložnici. Byli jsme šťastni, protože brzy měla přijít na svět naše holčička. Bohužel měla jsem rizikové těhotenství, proto jsem se zařizováním jen toho nejdůležitějšího nemohla manželovi pomáhat. Holčička se narodila a těšila jsem se na nový domov. Jaké bylo mé překvapení, když mne manžel při našem prvním příchodu s dceruškou do nového domova přivítal v předsíni v kleče se žehličkou v ruce – žehlil parkety, podlahu, protože zaplavil z koupelny předsíň. To bylo naše uvítání.

Leninka, jak jsme říkali nynější Hlavní třídě v Porubě, byla rozkopaná, stavěli stále nové a nové cihlové domy. Chtěla-li jsem jít na poštu nebo do obchodu, tak malou do náruče – s kočárkem to nešlo. Všude vše rozkopané, plno bláta. Nákup – odložila jsem dítě na pult, nakoupila a s dítětem v náruči šla pomalu zpět. Ale prošlo několik pro nás krásných let – i Poruba, každým dnem krásněla.

K novým domům patřily i dvorky. Měli jsme tam stojany pro věšení prádla a pískoviště. Neprali jsme ve vlastních pračkách, na ty jsme neměli. Denně několik desítek plenek se muselo vyvařit, vyprat na valše a pak žehlit. Po čase většina domů měla společné prádelny, kde byly pračky s plynovým vytápěním. A to byl vždy horor, zapnout takovou pračku, aby i ohřívala současně vodu. Ve sklepních prostorách vedle prádelen byly i sušárny s mandlem. Vše se používalo společně a bezplatně. V domech byly sešity se seznamy nájemníků, evidovalo se, kdo, kdy bude „okupovat“ prádelnu, sušárnu s mandlem.

Nebyl strach nechat pověšené prádlo venku nebo v sušárně. Nevím, že by se někomu něco ztratilo. Ale byly kritiky některých žen, jak ta či ona prádlo má čistě vyprané, bílé nebo zašedlé. Nebyly bělicí prášky a do pračky jsme strouhaly mýdlo a k tomu přidávaly sodu na zlepšení kvality vody.

Po dvou letech jsem nastoupila do práce, také do Báňských projektů s tím, že dcerušku budu vozit do jeslí. Malé se tam ale nelíbilo, byla často nemocná, a proto po nedlouhé době jsem musela dát výpověď a pro Báňské projekty jsem jen psala doma rozpočty staveb. Dítka v kočárku na balkoně a já psala. Manžel mi vždy připravil papír s kopíráky. Muselo se propisovat 9krát. Psací stroj jsem měla půjčený z kanceláře. Psávala jsem do noci, aby manžel mohl hotové vzít ráno do práce. Za napsanou stránku rozpočtu byla 1 koruna. Alespoň malý přínos do domácnosti.

Po uplynutí mateřské dovolené jsem nastoupila do práce v družstvu Slezanka v Petřkovicích. Ráno jsem v 6 hodin vodila dceru do školky. I tam nebyla šťastná. Často jsem ji slýchávala po mém odchodu plakat. Vracela jsem se kolem 16 hod. tramvají domů. Dceru jsem hned ze školky vyzvedla, převlékla do domácího oblečení, obvykle se zástěrkou a bylo-li hezky, dala k ostatním dětem na dvůr na pískoviště, na které jsem viděla z kuchyňského okna. Manžel dělal přesčasy – projekty do večerních hodin, abychom měli větší příjem. Podporovali jsme finančně ještě jeho nezaměstnanou maminku a švagrovou.

Jednoho dne přijela švagrová, která mi po mém příchodu z práce sdělila, že jde sama na procházku. Brala jsem to v úvahu. Zanedlouho koukám na pískoviště, dcera nikde. Jen v zástěře jsem vyběhla ven, hledala dítě. Běžela jsem po dnešní Hlavní třídě, kde mi strážník řekl, že jakési dítě odvezli do nemocnice, že vběhlo pod auto. Byla jsem šílená strachem. Ale tu jsem zahlédla, jak mé špinavé dítě šlo proti mně s tetičkou. Zlobila jsem se, že mi švagrová neřekla, že si bere dítě, nikdy předtím to neudělala. Byla jsem přešťastná, že se nic nestalo. Švagrová, svobodná, bezdětná si neuvědomovala, že mohu mít o dcerku starost. Rozčílila jsem se tak, že odejela a nikdy již bez své matky, vdovy, nepřijela.

A horor ve školce. Učitelka si mne jednou vzala stranou s dotazem, proč mám jen jedno dítě, že by bylo lepší, kdyby dcera měla sourozence, aby nevzala vždy hračky do kouta, kde si hrála sama. Neodpověděla jsem. Přála jsem si mít více dětí, ale byla jsem velmi nemocná a jen s obtížemi jsem dojížděla do vzdálené práce.

Poruba 1963: Leninka už krásná, všude chodníky, a na jejím konci se odbočí průchodem do kina Dukla. Na vedlejší ulici jako dnes byla škola, ZŠ J. Fučíka, kam dcera začala chodit do 1. třídy.

Jednou přišel manžel domů, že koupil lístky do kina. Protestovala jsem, že nemohu dceru nechat doma. Ale nic nepomohlo. Uložila jsem malou do postýlky a šla. Dcera o našem odchodu věděla, souhlasila s tím, že bude spinkat. Jaká muka jsem však zažila, když jsem při příchodu na dvůr našeho domu viděla, jak dcera sedí na kuchyňském okně. „Maminko chtěla jsem letět jako pan TAU v televizi.“ Naštěstí se jí nepodařilo otevřít okno. Nikdy jsem již dítě samotné doma nenechala.

Z prvňáčka se stala třetáčka a soudružka učitelka doporučila dceru na ZŠ Matiční do Ostravy. To byla škola, kde se mimo ruštiny od 3. třídy učila i němčina.

Nebylo žádné školné, jen se pro děti vařily obědy. Dcera jezdila denně sama tramvají až z Poruby. Doba byla klidná, dnes si to nedovedeme představit. Učila se opravdu dobře. Po devíti letech nastoupila do Vítkovic na zdravotní školu. Měla jsem z ní radost, když jsem ji viděla v bílém stejnokroji s čepečkem. A na 1. máje se sekávaly budoucí sestřičky u nás. Blízko bylo totiž vždy seřadiště průvodu. Často holky mrzly v bílých šatičkách, a tak jsem půjčovala všem svetry, které pak v průvodu svlékly.

Uběhlo 61 let, co jsme tady založili v nově budované Porubě rodinu – domov. Co vše se za ta léta změnilo. Dnes je z dcery už babička dvou vnoučat – kluků, a já prababička, která už jen vzpomíná, kde jsou ty šedé domy, kde jsou malé potravinové krámky, mlékárny, NARPA – papírnictví, řeznictví, kde jsme stáli frontu na maso, kde byla Zelenina, ovoce ZELOVOC, opravny punčoch. Na mnohé jsem už zapomněla.

Život jde mílovými kroky dál. Neměli jsme televize, telefony, mobily, nemohli jsme jezdit do západních států, děti nestudovaly v cizině, a přece jsme žili a vychovali je, snad dobře.

Přeji našim potomkům, ať mají hezký život a jsou spokojeni, jako jsme byli my, i když mnohé, co jsme chtěli, nebylo, bylo nedosažitelné.

JAROSLAV ŠAFRATA *1913 †1989

Fotografie po bombardování Ostravy 29. 8. 1944 poskytla jeho dcera Hana Palátová

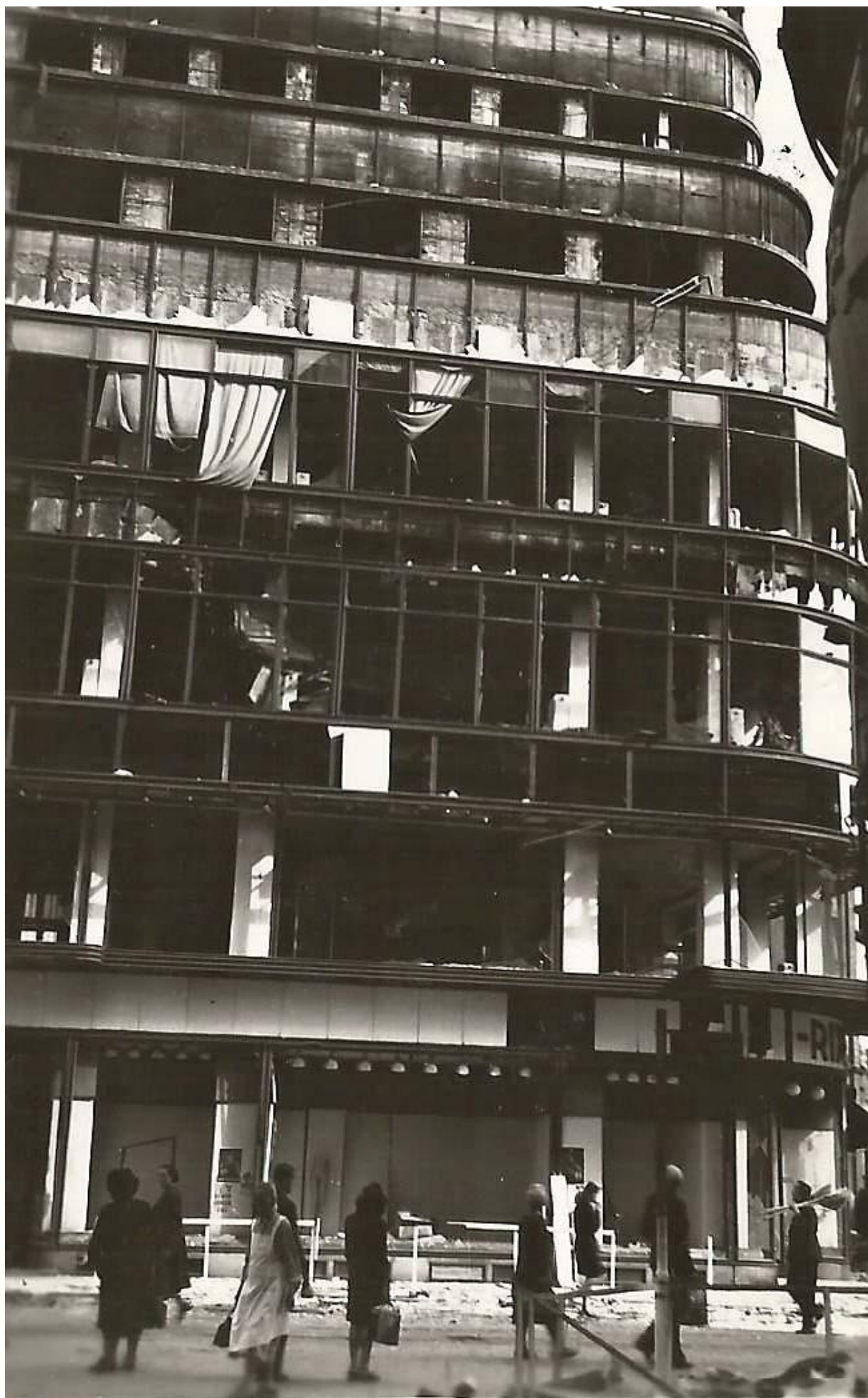

DAGMAR ŠIMKOVÁ *1931

Škola v době války

Zapsal Ing. Jiří Kašpárek

Na svá školní léta 1937 až 1945 zavzpomínala paní Dagmar Šimková (*1931). Z jejího vyprávění jsem zaznamenal vzpomínky na učitele, kteří se nesmazatelně zapsali do jejího života, na radosti i strasti, kterými její dětství poznamenala druhá světová válka. Za poskytnuté podklady, fotografie a dokumenty jí vyjadřuji své upřímné poděkování.

Své nejútlejší dětství prožila paní Dagmar Šimková (roz. Cedivodová) se svými kamarádkami a kamarády v Michálkovicích v hornické Ferdinandově kolonii, lidově zvané "Obšachta". Jak sama řekla, její bezstarostné chvíle skončily 1. září 1937 nástupem do první třídy michálkovické dívčí školy, kde ji i další spolužákyně přivítal třídní učitel pan Bohumil Trnka.

Žákyně 1. třídy dívčí školy spolu s řídícím učitelem Svatoplukem Neuschelem a třídním učitelem Bohumilem Trnkou

Paní Šimková vzpomíná: „Byli jsme poslední prvňáčci, kteří se ještě učili psát kamínkem na břídlíkové tabulky. Naše vlast přitom prožívala velmi smutné dny. 14. září zemřel první prezident Československé republiky Tomáš Garrigue Masaryk. Od této chvíle jsme v každém dalším školním roce zažívali podstatné změny. Zpočátku jsme to jako děti nevnímali, ale naši rodiče s obavami sledovali politické události. V roce 1938, kdy jsme postoupily do druhé třídy dívčí školy, nastaly změny pro všechny občany naší republiky. Naším třídním učitelem

se stal pan Arnošt Michálek. Mladý muž, který měl rád děti a našel si k nim přátelský vztah. Měly jsme ho rády a dodnes na něj vzpomínáme.“

V září 1938 byla představiteli Německa, Itálie, Francie a Velké Británie podepsána Mnichovská dohoda. Její dopad pocítilo celé pohraničí Československé republiky. Mezi Michálkovicemi, Rychvaldem a Petřvaldem byly uzavřeny všechny silnice. Poláci začali narychlo stavět celnice a zátarasy přes cesty. Přes nově vytvořené hranice nikdo nesměl, výjimku tvořila pouze cesta za prací. Děti z Rychvaldu nesměly chodit do školy v Michálkovicích. Paní Šimková ztratila mnohé své spolužačky, ale také i přátele. Území Československa se podstatně zmenšilo. Kdo z občanů pohraničí nepodepsal doklad o příslušnosti k polskému státu a na území Sudet obsazených německou armádou k Německu, musel se do čtyřiaadvaceti hodin vystěhovat do naší okleštěné republiky.

Paní Dagmar dále vzpomíná: „Na Štědrý den roku 1938 byla velká zima. Promrzlí lidé přicházeli do Michálkovic jen s nejnnutnějšími věcmi, s pláčem. Děti si nesly v náručí své mazlíčky, pejsky, kočky, králíčky, ptáčky. Hračky musely nechat doma. Ti, kteří měli

rodiny poblíž, prosili své příbuzné o přijetí aspoň na krátký čas, než si najdou ubytování. Ostatní prosili u cizích lidí, aby je na čas vzali pod svou střechu. Po vánočních prázdninách jsme měli ve třídě nové spolužáky“. K dalším historickým událostem dodává: „15. března 1939 vstoupila na celé naše území německá armáda s tanky a bojovou technikou. Československo jako stát zanikl a vznikl Protektorát Čechy a Morava. Slovensko se stalo samostatnou republikou, jižní území Slovenska obsadila maďarská armáda. Hned první den okupace nám paní učitelka přikázala přinést lepidlo a čítanku. Následující den jsme se dozvěděly proč. Na první stránce čítanky byl portrét presidenta T. G. Masaryka. Okraje jsme musely natřít lepidlem a druhou stránkou překrýt. Tak jsme obracely stránku za stránkou a kdekoliv se objevila zmínka o naší republice, tak se slepovalo a slepovalo“.

Ve školním roce 1940-41 ve třídách už nad katedrou nevisel portrét prezidenta Masaryka, ale Adolfa Hitlera. Třídním učitelem paní Šimkové byl opět pan Arnošt Michálek. Děti se začaly učit německému jazyku. Paní Dagmar dále uvádí: „V paměti mi na tu dobu zůstala trvalá vzpomínka. Do třídy vstoupil cizí člověk, německý inspektor. Pozdravil nás zvednutou rukou a hlučně zaznělo - Heil Hitler! Já i mé spolužačky jsme byly vystrašené a nevěděly jsme, co to znamená a co máme dělat. Třída mlčela... Na konci školního roku nás rozdělili na ty méně schopné a schopné postoupit na měšťanskou školu“.

Školní rok 1941-42 paní Šimkové již probíhal na měšťanské škole. Ve třídě bylo přes čtyřicet žáků, děvčat i chlapců. Třídní učitel, pan Jaroslav Bláha, byl současně ředitelem školy. K osobnosti tohoto vlasteneckého učitele dodává: „Oblíbili jsme si ho hned první vyučovací hodinu. Nevěděli jsme, že to jsou také jeho poslední chvíle za katedrou. Do naší vlasti okupací vstoupili nejen němečtí vojáci ale také jejich tajná policie gestapo, a ta zatýkala a posílala do vězení všechny, kteří nesouhlasili s novým režimem. První byli Sokolové, učitelé a ostatní intelektuálové. Pan ředitel Jaroslav Bláha byl mezi prvními. Nový třídní učitel pan Rudolf Břuska byl také zakrátko zatčen“.

Ze všech michálkovických škol šlo do vězení mnoho učitelů. Jen málo z nich se vrátilo z koncentračních táborů zpět domů. Ostatní byli popraveni. Stísněná nálada mezi učiteli se přenášela na žáky. Nezájem, nesoustředěnost a velké množství žáků ve třídách vedlo k poklesu kvality vyučování, které bylo stále stejné, o Velkoněmecké říši. Zimy ve válečných letech byly mrazivé, plné sněhu. Koncem listopadu začínaly vánoční prázdniny a končily po svátcích Tří králů. Aby dětem bylo ve třídě teplo, musel školník začít zatápět v kamnech v každé třídě už v noci. Kamna byla vysoká, železná. I během dopoledního vyučování se muselo občas přiložit uhlí, aby teplo vydrželo až do konce vyučování. V době války bylo však málo uhlí, proto byly vyhlášovány uhelné prázdniny.

Paní Šimková pokračuje ve svém vyprávění: „Do školy jsme chodili jednou týdně pro úkoly k vypracování doma. Ve třídě byla zima, proto jsme v zimním oblečení rychle napsali zadání úkolů a utíkali domů. Dětem se to líbilo, mohly do sytosti sáňkovat, bruslit, užít si zimních radovánek. Náš tatínek pro mě a moji sestru připravil v zimních večerech pěkné chvílky pohody. Doma jsme měli malou knihovnu. Začal nám číst z Palackého Dějin národa českého, Starých pověstí českých Aloise Jiráska, pohádky a povídky Boženy Němcové, balady z Kytice Karla Jaromíra Erbena. Balady Mateřídouška a Polednice jsme uměly zpaměti. Okna musela být přísně zatemněna, nesměl uniknout ani malý paprsek světla, seděly jsme tiše a tatínek četl a deklamoval básně. Když měl některý večer starosti a nechtělo se mu číst, prosily jsme ho, aby pokračoval dále. Tím nás učil poznávat naši historii, spisovatele a básníky. Nahradil nám částečně výuku češtiny. Zimní a uhelné prázdniny skončily koncem ledna. Válka však pokračovala dál a byla čím dál krutější. V protektorátu nemilosrdně vládl esesman Reinhard Heydrich. Několik parašutistů vyslaných z Anglie na něj připravilo atentát. Byl postřelen a krátce na to v nemocnici zemřel“.

Ve školním roce 1942-1943 válka pokračovala. Německá armáda už nevítězila na všech frontách, takticky ustupovala. Spojenecká letadla stále častěji přelétávala nad naším územím.

Bombardováno bylo zatím jen území Německa. Ale podle nařízení se žáci školy střídali u rádia, které jediné bylo u školníka. Jakmile se ozvalo hlášení, že nepřátelská letadla přilétávají nad naše území, informovali ředitele školy. Když začaly houkat sirény, museli všichni do sklepních protileteckých krytů.

Školní rok 1943-1944 pokračoval pořád stejně. „Dodnes nevím“, říká paní Šimková, „co jsem se za ta léta naučila. Nepamatuji si, že by mě něco z učiva zaujalo. Zimy byly čím dál mrazivější a uhelné prázdniny zas o něco delší. Rodiče se nás snažili chránit před různými negativními zprávami. Jednou nás však vzali s sebou k sousedům k tajnému poslechu rádia BBC "Volá Londýn". Na každém přijímači musel být v té době papírový štítek s upozorněním, že poslech cizího rozhlasu se trestá zastřelením. Bylo ale mnoho lidí, kteří to porušovali, a naši sousedé patřili mezi ně. Sdělili nám, že bude hovořit Jan Masaryk, ministr zahraničí exilové vlády, ať si to přijdeme poslechnout. Dostali jsme přísný zákaz někomu o tom cokoliv říci. Byl to však tehdy velice povzbudivý vzkaz Jana Masaryka s nadějí na konec války“.

V úterý 29. srpna 1944 proběhlo první rozsáhlé bombardování našeho města Ostravy s nedozírnými tragickými následky. Letecké bomby padaly nejen na továrny, ale i na obytné čtvrti a samotné centrum města. Lidé, zvyklí na časté houkání sirén, je už nebrali vážně. Když uslyšeli první výbuchy, bylo však už pozdě na to, aby doběhli do krytů. Ale i v nich mnoho nešťastníků zahynulo. Obyvatelé Ostravy poprvé tu hrůzu války viděli a zažili zblízka. Všichni byli v šoku, bloudili po městě a hledali své blízké, zda přežili.

Tak začal školní rok v roce 1944. K prázdninám zimním a uhelným přibýly ještě prázdniny náletové. Válečná fronta se přiblížila a nad Ostravou začala stále častěji létat ruská letadla. Útočila na také německou protiletadlovou obranu, baterii protiletadlových děl na pomezí Heřmanic a Michálkovic.

Na nastávající konec války v roce 1945 paní Šimková vzpomíná: „V neděli 25. února 1945 došlo velkému bombardování Michálkovic. Zahynulo sedmnáct našich spoluobčanů, bylo zasaženo mnoho obytných domů. Také tramvaj, která jela do Ostravy, byla zasažena a v ní zahynuli cestující. Do školy jsme už nechodili. Blíž a blíže byly slyšet detonace bomb a dělostřeleckých granátů. V druhé polovině dubna jsme prožili několik nocí v krytu ve sklepě. Druhého května nám přišel soused oznámit, že v centru Michálkovic jsou už Rusové. Nejdříve z krytu vyšli rodiče a pak nás děti zavolali, že už můžeme ven. Konečně bylo ticho. Bylo krásné jaro. Konec války sice nastal až 8. května, ale u nás už byl mír. Do školy jsme šli snad až v červnu, a to prakticky jenom pro vysvědčení. Naše školní léta sice skončila, ale

učitelé si byli vědomi, že nás toho moc nenaučili. Dohodli se proto, že nám, žákům ročníku 1931, přidají ještě jeden rok nazvaný "Jednoroční učební kurz". Myslím ale, že jsme se za ten rok navíc také nic moc nenaučili. Ale to už je jiná kapitola na další vzpomínání...“

žákyně 2. třídy s třídním učitelem Arnoštem Michálkem

3. třída s řídícím učitelem Antonínem Matějkou a třídní učitelkou Štěpánkou Kunčickou

divčí čtvrtá třída s třídním učitelem Arnoštem Michálkem

Mgr. IVANA ŠKARVADOVÁ *1942

Vzpomínky na konec II. světové války v Ostravě

Hitler v roce 1945 mimo jiné prohlásil: „Jestliže přijdeme o Ostravu, prohraje Německo válku!“ Jeho „obavy“ se v dubnu 1945 naplnily. Ostravsko-opavská operace vyvrcholila osvobozením Ostravy 30. dubna 1945.

Já jsem v té době byla tříleté dítě, které nálety na Ostravu a blížící se konec války zažilo a, kupodivu, si to vše dobře pamatuje. I na nálety na Ostravu, konkrétně na Mariánské Hory, kde jsme tehdy, v jednopokojovém bytě na Raisově ulici, bydleli.

Když se ale blížila fronta, tak mě s maminkou otec odvezl do Frýdku-Místku k prarodičům. Nechal ale klíče od bytu sousedům, kdyby něco....

A stala se docela „pikantní situace“. Ostrava byla osvobozena 30. dubna 1945, náš dům sousedil se sokolským hřištěm, na kterém Rusové „lágrovali“.

Jednoho dne se objevili v domě čtyři vyšší důstojníci a zjišťovali situaci, tedy kdo v domě bydlí apod. A já jsem měla německé jméno, takže to upoutalo okamžitě jejich pozornost, a chtěli vědět, kde ti „Němci“ jsou. Sousedé je ubezpečili, že jsme česká rodina, a vysvětlili situaci. Oni ale požadovali klíče od bytu. Kupodivu v bytě nenadělali žádnou škodu, pouze si vypůjčili čtyři tatínkovy košile a velkou mapu světa, která byla na stěně, a po níž otec posunoval vlaječky, které znázorňovaly vývoj válečných událostí. Dodnes to pokládám za „malý zázrak“.

Samotnou noc z 8. na 9. května si ještě dnes velmi živě vybavuji – otec mne vytáhl z postýlky, poodhalil zatemnění a se slovy: „Ivuško, je mír!“ jsem dění na hřišti sledovala a dodnes vidím a slyším, jak Rusové veškerou munici, kterou ještě měli, pálili do vzduchu a slovo „mír“ se neslo nad celou Ostravou. Zážitek prostě na celý život.

Tak jako každá válka něco změní, většinou k lepšímu, dělo se tak po II. světové válce. Rozvoj a vývoj techniky, rozkvět měst, kultury, infrastruktury apod. A stavěly se byty – tak vznikly „satelity“ Poruba, Stalingrad.

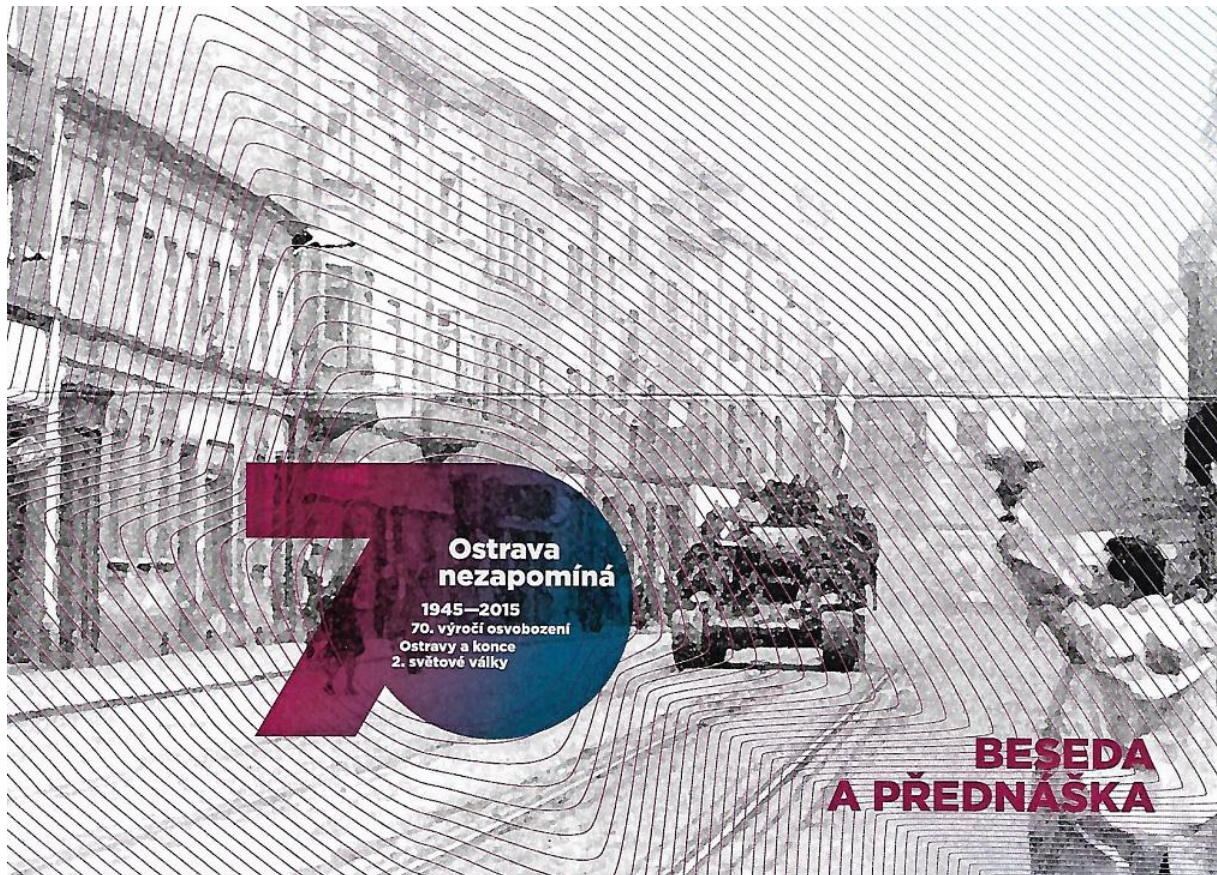
A také my, naše rodina, jsme se přestěhovali z našeho jednopokojového bytu v Mariánských Horách na Stalingrad, byli jsme tam teprve jako pátá rodina, nikde nic, jen staveniště a zelená louka, která byla „vyčištěna“ od zbraní, ale stejně – bunkry a helmy tam zůstaly – prostě ráj pro děti! Eldorádo, které ale mělo svá úskalí a nebezpečí, které viděli samozřejmě rodiče, ale

my děti jsme byly nadšením bez sebe. Ještě jsem neřekla, že mi v době, když jsme se stěhovali, bylo 8 let (8. 3. 1950).

Záporem tudíž bylo to, že stály domy, byla jedna cesta, ale škola_zdaleka ani jedna, tudíž jsem absolvovala každou třídu (kromě 1., 2., a 7., 8.) na jiné škole, a z toho vyplývá, že na tzv. osmiletku nemám žádnou vazbu.

Ale přesto jsem zažila ještě jeden okamžik, na který se nedá zapomenout. Když se slavnostně otvírala NHKG za přítomnosti premiéra Antonína Zápotockého, byla jsem vybrána jako nejlepší recitátorka a přednášela jsem Bezručovu Ostravu.

To už mi ale bylo 10 let a život šel dál...

Statutární město Ostrava
Vás u příležitosti 70. výročí osvobození města zve

na besedu a přednášku

ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ

21. dubna 2015 | 17 hodin | Ostravské muzeum

Beseda Mgr. Jarmily Burešové z Knihovny města Ostravy s pamětníky bojů o Ostravu doplněna o ukázky z knihy Mikuláše Končického a Pavla Vranského Bez nároku na slávu

OSTRAVSKO – OPAVSKÁ OPERACE

28. dubna 2015 | 17 hodin | Ostravské muzeum

Přednáška vojenského historika Mgr. Ondřeje Koláře, Ph.D. o průběhu osvobozovacích bojů ve Slezsku a na Ostravsku

OSTRAVA!!! KNIHOVNA!!!

ZVEME VÁS!!!

DAGMAR ŠURANYI *1969

Mé dětství mezi statky na Horymírově ulici

Jarního 12. června 2017 zavzpomínala s kronikářem obvodu Petrem Přendíkem Dagmar Šuranyi na své dětství, které trávila na zahradě u své babičky Žofie Šmakovičové ve starém Zábřehu. Ústředním tématem rozhovoru se stala stará Horymírova ulice.

Horymírova ulice – jak vypadala před 40 lety bráno od ulice Písečné?

Horymírova ulice vedla kdysi trochu jinak. Od Písečné po roh školního hřiště se drží původního tvaru. Kolem stromů za hřištěm ulice zabočovala mírně vlevo a procházela přes dvůr mezi dnešními paneláky, cesta míjela hasičské hřiště se sochou sv. Floriána a pokračovala dále podél Havránka. Dnes tudy vede Výškovická.

Začátek ulice si příliš nevybavuji, já jsem se pohybovala hlavně kolem stavení mé babičky. Když jsme jezdili na kole, tak jsme se pohybovali po části Horymírovy mezi Holušovým statkem a Havránkem. Pamatuji si na Silberův statek, poměrně rozsáhlý grunt. Na místě statku dnes stojí základní škola Horymírova. Protější strana vypadala skoro jako dnes, řada rodinných domků se zahradami, mnozí ale o části zahrad přišli, neboť dnes na bývalých zahradách stojí panelové domy. Statky na Horymírově měly své polnosti na místě dnešního Shopping parku. Na konci Markovy ulice končil svět. Pamatuji se, že tam byly roury a rostly zde vlčí boby. Dále byla jen pole.

Vedle Silberových byli Drastichovi, vchod do dvora měli přesně v místě, kde je dnes vjezd do školy, (vedle tělocvičny). Dále zde žili Holušovi, to byl docela velký grunt, dnes je v jeho místech školní zahrada, obytné stavení stálo zhruba v místě školní družiny.

Od Holušů vedla ulice docela prudce nahoru, i když kdoví, jak bych to viděla dnes, ale jako dítěti mi cesta přišla velmi prudká, jednou jsem tam spadla z kola a rozrazila si ret, pamatuji na řadu krvavých kapek. Cestou do kopce bylo na pravé straně obecní smetiště, kde se vozilo vše, co nešlo spálit. Vlevo bydleli Bartošovi, cesta k nim vedla úvozem, dnes je místo něj parkoviště. Bartošovi přišli i kus zahrady. Dům Bartošových stále stojí, jen vchod do domu je od školky Rezkova, původně byl od Horymírovy ulice. Přimo pod Bartošovými byl hluboký zářez, v němž kdysi jezdila parní lokomotiva s vagonem do cihelny. Dnes tudy vede chodník a schody podél plotu mateřské školy.

Naproti babiččiny zahrady bylo hasičské cvičiště, na kterém se poznali mí rodiče. Mamka vyprávěla, jak coby desetiletá seděla na plotě, sedmnáctiletý otec na hřišti naháněl holky. No a nakonec se vzali. Na hřišti probíhala cvičení, pamatuji, jak všude bylo mokro, hučela

čerpadla, bývaly tam i nějaké hasičské zábavy. Stálo zde dřevěné pódium, a když se mělo tancovat, tak hasiči naskládali na trávník desky, čímž vznikl taneční parket. Po levé straně byly uzamčené budovy, asi nějaké sklady. Vzadu za hřištěm rostly stromy a za nimi stála cihelna. Byly zde zbytky vlečné dráhy – už jen matně si vybavuji rozbitý dřevěný most. Vedle hasičského hřiště byl mírný kopeček, zachoval se dodnes, tam jsme sáňkovali a učila jsem se na něm lyžovat. Vlevo od hasičského hřiště byl velký sad našeho souseda Černého, do nějž jezdil malým traktorem. Pěstoval zde hlavně jablka.

Znáš historii stavení prarodičů?

Celkem ano, byl to dům, který stál na místě dnešní mateřské školy Rezkova. Dům vlastně nepatřil původně naší rodině. Postavili ho rodiče Ladislava Neničky. Původně stál dům hned u plotu Horymírovy, později ho zbourali a zbyly jen základy a původní sýpka, kterou já už pamatuji jako garáž a dílnu, kde se vyžíval můj bratr – stavěl si různé káry a později motorky, na kterých se pak proháněl kolem Odry. Později, kolem roku 1920 stryk postavil nový dům v protilehlém rohu, přistavěl ho za řadu stájí a chlívků. Ladislav Nenička si vzal za ženu sestru mé babičky, Hermínu. A pro zajímavost, jeho bratr se oženil se sestrou jeho ženy, takže vlastně dva bratři si vzali dvě sestry. Rodiče sester zemřeli poměrně brzo a babičce bylo tehdy sotva devět let. Hermína si ji vzala k sobě do domu na Horymírově a vyrůstala zde až do dospělosti, později se provdala a narodily se jí postupně čtyři dcery, ale dvě z nich zemřely ještě v předškolním věku. Hermína bohužel v 50 letech zemřela na leukémii, a protože neměli vlastní děti, babička s rodinou v domě zůstala bydlet. Babička se starala o hospodářství, stryk o dům a pole. Byli to vlastně švagři a pro nás děti prostě stryk.

Jak vypadal dům uvnitř?

V domě byla jedna velká kuchyň, kde se odehrával veškerý život – vařilo se tam, sedělo, stál tam otoman. My jsme Neničkovi říkali stryk nebo křesník, protože se stal kmotrem mé matky. No a stryk sedával v kuchyni v křesle, v zimě tam vždy pletl košíky – dodnes mě mrzí, že jsem se to od něj nenaučila. Vzadu za kuchyní byla místnost, která byla křesníkova. Pak zde byla ještě jedna velká místnost, v níž žila babička, v menší místnosti vedle děda František. Co už si já pamatuji, tak spali odděleně, v pokoji každý zvlášť. V každém pokoji byly malá kamna, v kuchyni pak i velký sporák, kde stály velké hrnce s vodou, v domě totiž tekla jen studená a to jen z jediného kohoutku umístěného na chodbě. Pod umyvadlem stál kbelík na zachycení odpadní vody, který se pak vyléval na dvůr. V domě nebyla koupelna. Vzpomínám si, že jsme si umyli nohy v latoru, občas – asi jednou týdně – babi vytáhla plechové necky, ohřála se voda. Proč tam neudělali vodovod? No asi to bude souviset s tím, že tolik let čekali

na výkup a demolici, že už do toho zkrátka nešli. Záchod byl uvnitř v domě, ale jen suchý. Žumpa byla venku. Byla tu i půda a komora.

Jak vypadalo hospodářství u prarodičů?

Zvířata se chovala všemožná. Kdysi měli koně, krávu, byly tu slepice, husy, králíci, pes. Ten byl vždy přivázaný u boudy, celý svůj život. Párkrát jsem ho byla vyvenčit. Tenkrát psi hlídali. Kolem domu byl obrovský pozemek, dvůr, kde jsme si jako děti užili mnoho dobrodružství, stavěli bunkry v bývalých chlívkách, šmejdili ve stodole nebo lezli po stromech. Další byla tzv. velká zahrada vzadu za domem, uprostřed ní bylo velké pole. Na poli se pěstovaly brambory, řepa pro králíky a obilí pro slepice. Když už křesník neměl koně, tak vždy někdo přišel poorat pole – možná Holuša. Velká zahrada byla po pravé straně lemována stromy, byl to takový malý lesík, který se z velké části dochoval dodnes, lemuje plot školky. Zleva domu byla „malá“ zahrada, no byla hodně velká, plná nejrůznějších ovocných stromů a záhonů, kde se pěstovala zelenina. Pamatuji jak křesník v truhlících pěstoval macešky pro výsadbu na hrob, měl je v řadách jak podle pravítka.

Babička Žofie Šmakovičová na zahradě svého domu, vzadu jde vidět Sýkorova vila, 1965. Zdroj: archiv Dagmar Šuranyi.

Mám jednu ranou vzpomínku, mohly mi být možná dva roky, a vázaly se snopy na poli zhruba v místě kde je dnes kruhový objezd z pravé strany Avionu. Je to jediná vzpomínka, kdy si vybavuj, že měl stryk ještě koně. Seděli jsme po práci na voze a mamka si všimla, že nemám brýle, které jsem opravdu nenáviděla. Asi jsem se přiznala, že jsme je schovala do snopu, tak všichni běhali a prohlíželi snopy, až brýle našly.

Kdy přišla demolice okolí a jak byla vnímána?

Co si pamatuji, tak demolice se oddalovala. Obyvatelé už byli seznámeni s tím, že se domy budou bourat. Babina často říkala: „*Budem vykupeni, budem!*“ Na Zimmmlerově ulici dostali přidělený třípokojový byt, kde měla žít ona, děda a křesník. Babička se do nového bytu těšila – že bude mít splachovací záchod a teplou vodu.

Všichni tři se nakonec přestěhovali do nového bytu. Babička se těšila tak moc, že už jsme postupně stěhovali na dvoukoláku kufr plný věcí a jeli jsme k novému bytu. Babička si nový byt moc neužila, za nějaké dva roky ji postihla mrtvice, za rok druhá a při ní umřela. Ale byla ráda, že je v novém bytě. Už asi byla unavená ze vši té práce a dřiny, z věčného tahání hrnců s vodou...

Otec si pronajal zahradu a na tu jsme vozili před demolicí Zábřehu rostliny, kompost, vrstvu ornice, aby se aspoň něco zachránilo. Bourali jsme stodolu a já jsem seděla nahoře a rozebírala cihly, z nichž jsme pak postavili na nové zahradě zahradní chatku. No a nakonec na naší zahradě vyrostla mateřská škola, okolní domy byly zbourány. Bartošovi zůstali, jako jedni z mála, ač obestavěni paneláky.

Bouralo se v letech 1983-1984. To už stály nějaké paneláky, tři vysoké věžáky u hřbitova. Začaly nájezdy nových dětí na ovocné sady Rudolfa Černého. Černý měl za domem, hned vedle naší velké zahrady, rybník, choval v něm kapry. Na Vánoce nám přinesl kapry, dali se do plechové vany. Na rybník se v zimě chodilo bruslit. Černý se nikdy neoženil, chodily tam k němu hospodařit jeho sestry. Po demolici si koupil dům v Košatce, kam se přestěhoval. Taková kuriozita – vzal si s sebou i díly plotu, které jsou v Košatce dodnes. Ještě připomenu starou kaštanovou alej, vedla kolem Černého a končila u vrátnice cihelny. Ještě malé torzo aleje je u Výškovické ulice u firmy Bytprům.

Vraťme se ke staré „Horymírce“...

Za Černým byli Niklovi, v místech mezi obchody na Horymírově ulici a Havránkem. Před Havránkem bylo ještě zahradnictví Pijanovský. Naproti byly domy Tománků, Martínků a Ondrušů. U Tománkových byl dvůr. U cesty stál výminek, obytný dům byl přístupný až

ze dvora. Nejprve se začalo bourat stavení u cesty a pamatuji si, že pan Tománek si na dvorku mé babičky postavil dvě velké zastřešené boudy a do nich si navezl nábytek s tím, že si to pak odveze. Mám uchován v paměti ještě jeden netypický pohled, kdy Tománkův grunt čekal na demolici a v poli za ním již byly vybudovány podchody dnešní tramvajové zastávky Horymírova. No a Výškovická dnes vede skrz Tománkův grunt.

U Havránka jsem byla uvnitř snad jen jednou, když mě babička poslala pro dědu. Havránek byl obklopen již míněným zahradnictvím. Byly zde i televizní studia a venku stály nějaké filmové kulisy. Naproti Havránka stály staré domy u staré Výškovické ulice. Ještě si vybavuji u Horymírovy ulice kapličku. Dále jsem to neznala, tady končil akční rádius nás dětí. Zábřeh byl absolutní vesnice. Ani nám nepřišlo, že docela špinavá, protože v blízkosti byla chemička, Vítkovice. Bylo to krásné dětství.

LUDMILA ŠUSTROVÁ *1923**O bydlení v tzv. proudovkách v Hrabůvce**

Po druhé světové válce se mi narodily dvě děti a s manželem jsme žili v Ostravě-Kunčicích ve velice neutěšených bytových poměrech. Jelikož manžel pracoval ve Vítkovických železárnách, tak jsme zažádali u zmíněného podniku o byt. Představte si, že chodila komise, která zjišťovala stav našeho bytu a posuzovala, zdali máme nárok na nové bydlení. Byt nám byl „přiklepnut“ a my jsme se nastěhovali do tzv. proudovek, do domu na Edisonově ulici v Hrabůvce. To se psal rok 1951. Každý z bloků těchto domů měl své číslo, my jsme bydleli v pětce, vedle byla šestka a sedmička, později tato čísla zanikla. Myslím, že celkem bylo postaveno kolem roku 1951 15 bloků těchto proudovek, které se stavěly se závratnou rychlostí. Stěhovali se zde lidé z Vítkovických železáren. Každý byl rád, že má byt, protože po válce byla bytová situace velice neutěšená.

Byt byl o velikosti 2+1. Vybavení bytu bylo na tehdejší poměry dobré. V bytě už byla kuchyňská linka (pozn. paní Šustrová ji má zde dodnes – jedná se o spodní část linky s dřezem a o horní část s dvěma patry skříněk až do stropu), proti lince byla dřevěná skříň, která sloužila jako spíž. V předsíni byla vestavěná skříň, v koupelně bylo topení na horkou vodu, která byla dodávána z kotelny v domě, kde se topilo koksem. Stejnou kotelnou byla ohřívána také voda ve dvou bojlerech, které byly ve sklepě pod mým bytem. Když se voda odpustila a následně dočerpávala, dělalo to hluk. V koupelně byla vana a záchod. V bytě se topilo v kamnech, která jsme měli v obýváku, ústřední topení nám bylo zavedeno až někdy okolo roku 1989. Co se týče vaření, od nastěhování jsme měli plynový sporák. Na zemi byly dřevěné podlahy a v roce 1975 se udělaly v pokojích parkety. Ve sklepě bylo další příslušenství – prádelna, sušárna s kamny a mandlovna.

Když jste se v roce 1951 podívali z okna do Edisonovy ulice, viděli jste jen louky a v pozadí domky zábřežského Družstva. Louka ale velice rychle zmizela pod zástavbou dalších domů. Například domů, které dnes slouží radnici Jih (starý Národní výbor v Hrabůvce byl u dnešního Dřevoprodeje) a hudební škole. V těchto domech bývaly byty přiřazovány vítkovickým učňům, kteří měli po vyučení a zároveň měli před vojnou. Po vojně se však už nemohli zpět do bytů vrátit. No, a nedaleko bylo ještě letiště v Hrabůvce.

Nakupovat jsme chodili do nově postaveného obchodu, který je ve zdejším povědomí dodnes znám jako Gastronom. Byl rozdělen na dvě poloviny, samoobsluha tam ještě nebyla, ale bylo tam oblečení, elektro – když začala samoobsluha, tak se to vše zrušilo. Později zde bylo

řeznictví, holičství a mléčná jídelna s cukrárnou. A ještě kdysi byla na boku galanterie, mlékárna a zeleniny.

Také jsme chodívali pro pečivo „do Pešky“. To byl člověk! To už dneska nikdo neumí péct takové rohlíky a chleba. V nárožním domě byla pekárna, ráno ve tři hodiny už jsem viděla, jak se kouří z komína a peče se. Původně to byla jen pekárna, později se proměnila na prodejnu potravin, které jsou zde dodnes.

Ve volných chvílích jsme chodili do Bělského lesa na procházku, jezdila zde také tramvaj až k dnešní Dakotě, kde byla tramvajová točna. Též jsme navštěvovali kino Edison v Hrabůvce, které jsem znala už od dětství. Kino později chátralo, až nakonec zmizelo. Stávalo u spojnice dnešních ulic Závodní a U Haldy.

Na ulici Závodní byla prodejna šicích strojů a jízdních kol, chvíli tam byla také obuv Baťa a záložna, kde jsem měla vkladní knížku.

A přidám ještě poslední vzpomínku na Hrabůvku: u dnešní ulice Klegovy je malý park, za kterým se nachází tenisové kurty. Tento park byl kdysi hřbitovem. Když se vědělo, že v jeho blízkosti vyrostе sídlištní zástavba, přestalo se zde pohřbívat a ostatky byly převezeny na jiné ostravské hřbitovy, poněvácе do Vítkovic.

PAMĚŤ OSTRAVY

VZPOMÍNKY Mgr. LUDMILY ŠVIDERNOCHOVÉ

ŽIVOT V OSTRAVĚ VE „ZLATÝCH ŠEDESÁTÝCH“

Mgr. Ludmila Švidernochová

Po maturitě na Pedagogickém gymnáziu pro vzdělání učitelů národních škol v roce 1956 jsem dostala tzv. „umístění“ – to byl příkaz k nástupu do učebelských služeb do Osoblahy. No, docela jsem si zoufala. Byla jsem zvyklá žít v Ostravě a teď jsem měla nastoupit a bydlet v tehdy ještě válkou zničeném pohraničí. Hrdě! Ale nějakým zázrakem se stalo, že jsem nakonec mohla nastoupit do dvojletní národní školy v Linhartově v okrese Krnov. Zde jsem ještě před maturitou vykonávala souvislou 14denní praxi a ředitel této školy si mne na odboru školství vyžádal. Zde jsem působila tři roky až do nástupu na mateřskou dovolenou, která tehdy byla jen 4 měsíce.

V roce 1958 jsem se provdala za důlního technika a přestěhovala se do Ostravy. Protože tehdy platilo „já jsem homik a kdo je včel“, byl nám přidělen byt v Ostravě – Mariánské Hory. Tak jsem se ocitla v právě postaveném paneláku. Kolem všude jen bláto, bláto, žádné chodníky, žádná cesta. Když nepřišlo, zase jen prach, saze, špína. Mariánské Hory tehdy opravdu nebyly rajskou zahradou.

Vidím to, jako by to bylo dnes. Vezu kočárek s malým synem, brodím se domů bahem a místní tlapače...

VZPOMÍNKY NA CESTOVÁNÍ DO STARÉ BĚLÉ V 50. LETECH 20. STOLETÍ

Mgr. Ludmila Švidernochová

Stará Bělá, kde žila moje babička, byla k Ostravě poprvé připojena ještě za 2. světové války v roce 1941. Později bylo toto připojení zrušeno a opět nabylo platnosti až po roce 1945.

V padesátých letech jsem za babičkou jezdila velmi sličně. Bydli jsme v Porubě, která se teprve v roce 1957 stala součástí Ostravy. Chláška! Jsem svou milovanou babičku ve Staré Bělé navštívila, musela jsem nejdříve z Poruby zajet do středu Ostravy, zde přestoupit na starou dřevěnou tramvaj č. 1 (měla hnědou barvu). Staré dřevěné tramvaje měly v zadní části vozu otevřenou plošinu a při pomalejší jízdě se dalo na ní lehce naskočit i vyskočit.

V přední části tramvaje byl řidič, uprostřed vozu prodával „tramvaják“ – muž či žena – jízdenky. Ty stály 60 haléřů a za tuto cenu byly i „přestupné“.

V době svých středoškolských studií (1952-1956) jsem o prázdninách od 16 let jezdila jako tramvajáčka - brigádnice a prodávala cestujícím jízdenky. Cestou do Staré Bělé jsem jela nejdříve do Bělského lesa. Musela jsem ale nejprve projet tzv. Stalingradem...

VZPOMÍNKA NA RUDOLFA KUBÍNA, HUDEBNÍHO SKLADATELE

Mgr. Ludmila Švidernochová

S Rudolffem Kubínem a jeho ženou paní Annou mě seznámil můj manžel J. S. v roce 1965. Vynikající hudební skladatel byl fanoušek fotbalu a můj manžel v mládí (byl ročník 1925) hrál za Baník deset let první ligu.

Manžel obdivoval Kubína a ten zase fotbalistu J. S. Stál se přáteli, a tak jsem i já poznala Mistra Kubína. Bylo mu tehdy 66 let, byl plný síly a elánu. Byla jsem s manželem pozvána na Mistrovu chalupu, kterou manželé Kubínovi měli ve Frenštátě pod Radhoštěm – v Holštýně. V tomto letním sídle vznikla většina mistrovských skladeb v posledních patnácti letech před jeho skonem 11. ledna 1973.

Byli jsme s manželem na jejich chalupě několikrát a vždy to bylo pro nás nezapomenutelné zážitky. Mistr Kubín i jeho paní byli milí, oba veselí, měli krásné manželství. Vypravoval různé příběhy, které začal jako ředitel Ostravské konzervatoře i při udělování cen jako Nostel Řádu práce i jako Laureát státní ceny. V jeho přítomnosti jsem vždy byla šťastná, zejména když nám hrál na klavír své skladby.

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

Mgr. LUDMILA ŠVIDERNOCHOVÁ *1937

Léta šedesátá a hornická

Chtěla bych zavzpomínat na léta šedesátá... Na rok 1963, 1964 a na to, že můj první i druhý manžel patřili do hornického cechu. První manžel přestože jako 15letý chlapec vyšel z 9. třídy se samými jedničkami tak musel, byl de facto přinucen otcem, (který byl ředitelem gymnázia, a jako takový musel něco udělat pro tehdejší systém), aby místo na studium chemie se šel vyučit horníkem. To byla tzv. lánská akce, Gottwaldova lánská akce. Ze Zlína přišel do Ostravy a tři roky se učil jako horník. Teprve potom mohl jít na průmyslovou školu hornickou a po maturitě mohl dělat vysokou. Byl sice nešťastný, ale uspokojilo ho to, že bude-li v hornictví pracovat do svých třiceti let, pak nemusí jít na vojnu – na ty 2 roky, jak to tenkrát bylo. Zůstal v hornictví, pracoval na tehdejším dole Stalin, později přejmenován na důl Heřmanice. Pak se stal redaktorem časopisu Horník. Měl i ojedinělou zkušenost jako záchranář když se na dole Hlubina stalo velké neštěstí, hořelo tam. Pro mě jako manželku s malým synkem to byl veliký stres.

Druhý manžel, i když byl inženýr, důlní technik, samozřejmě musel i fárat dolů. Byl v cechu hornickém a tehdy byla taková situace, že byl veliký nápor mladých lidí, vlastně patnáctiletých kluků do hornictví. Já jsem si na to vzpomněla, že v časopise Mladý svět z roku 1963, který mám svázaný, je o tom jeden článek. Připomíná, jaké se dělaly náборы právě u těch patnáctiletých dětí – aby jich sem na Ostravsko co nejvíce přišlo... Na školách byly zřizovány kroužky, které vedli buďto havíři anebo horníčí důchodci – pokud byli schopni, a přesvědčovali, jak je nutné, aby tady bylo co nejvíce horníků. Všude zaznívalo heslo: „Já jsem horník a kdo je víc?“, a když byl 9. září Den horníků, vždycky se slavil. Havíři vyšli v hornických uniformách s praporem. Já jsem byla jako učitelka nucena s těmi dětmi jít, nebo vést tenkrát pionýrský kroužek, a tam všude se odehrávaly besedy s těmi horníky a lidmi, kteří přesvědčovali kluky ke vstupu do hornictví. Dokonce i děvčata tenkrát byly havířky. Taková byla doba, no.

Můj druhý manžel jako důlní inženýr na dole vymyslel spoustu zlepšováků, dostával odměny finanční i věcné, přesto byl v roce 1968 přeložen z trestu do dělnického stavu. Na různých schůzích, které v tom 68. roce probíhaly, se nevhodně ptal – např. co je s naším uranem, a pokládal další tehdy pro režim nepohodlné a nepříjemné otázky. Musel prostě z místa a pracoval jako havíř. Jemu to nevadilo, on byl úžasný sportovec, hrál deset roků první ligu

tady za Baník, a když byly Vítkovice v první lize, tak hokej, a... Nevytrestali ho, protože jemu nevadilo, že pracoval manuálně.

V hornictví té doby všechno souviselo se silikózou a se zaprášenými plícemi, protože sice respirátory byly, ale moc se jejich používání nedodržovalo, nikdo na to příliš nedbal. Měla možnost nejenom s žáky ale i sama sfárat do dolu, a poznala jsem prostředí, v jakém horníci pracovali, a do toho byly na práci přiváděny děti. Svým způsobem k tomu byly zneužívány právě hornické kroužky pro ty děti. Tady to je – celý takový článek – píše se: „Snažíme se probudit zájem o havířinu už od dětí, říká tajemník OVČSM v Karviné,“ a teď je to jeho jméno, „ukazujeme jim, co je na tomto povolání zajímavého, jak vůbec vypadá a jaké má perspektivy“. Kladnou perspektivou bylo to, že šli v 55 letech do důchodu, ale na druhou stranu byli už tak zničení v těch 55 letech, že si toho života dlouho... Že si tady nepobyli. Můj první i druhý manžel zemřeli poměrně brzy.

„V tomto nám výborně pomáhají hornické kroužky,“ se tady píše dále, „které vedou většinou havíři, v některých případech horníci důchodci“, dobře dopadla i velká anketa „Co víš o hornictví“. Pionýři a svazáci na besedách se s horníky seznamovali s jejich prací a tím vlastně připravovali jednotlivé body ankety atd. atd. Toto všechno jsem zažila jak se svým prvním, tak i druhým manželem, a nebyla to veselá doba pro moji rodinu.

Přesto ráda vzpomínám. I nad krásnou knížkou Dějiny hornictví od Stanislava Vopaska, kde je vše o hornické Ostravě, s bezvadnými ilustracemi, obrázky hornických uniforem, jak to na začátku vypadalo, když ještě na dole pracovali koně, důlní doprava koňmi... Připomnělo mi to můj život, jak jsem toto vše prožívala.

Nejsem rodilá Ostravanka, narodila jsem se v Paskově. A potom jsem byla v pohraničí a v roce 1960 jsem přišla jako vdaná žena s manželem a dítětem do Ostravy. Bydleli jsme v Mariánských Horách a později v Porubě. V Porubě jsme získali po dvouletém čekání dvoupokojový byt právě proto, že první manžel byl havíř. V té době do Poruby jezdily autobusy, už byla dobrá doprava. Zásobování bylo mizerné, takže pořád fronty, fronty, fronty... Naprostá většina obchodů byla na Hlavní třídě, tak jsme chodívali právě tam. Ale o tom v jiném povídání...

Z audionahrávky z roku 2014 do textové podoby převedl Jiří Bureš ml.

Vzpomínka na život v šedesátých letech 20. století

Po maturitě na Pedagogickém gymnáziu pro vzdělání učitelů národních škol v roce 1956 jsem dostala tzv. „umístěnkou“ – to byl příkaz k nástupu do učitelských služeb do Osoblahy. No, docela jsem si zoufala. Byla jsem zvyklá žít v Ostravě a teď jsem měla nastoupit a bydlet v tehdy ještě válkou zničeném pohraničí. Hrůza! Ale nějakým zázrakem se stalo, že jsem nakonec mohla nastoupit do dvojtřídní národní školy v Linhartovech v okrese Krnov. Zde jsem ještě před maturitou vykonávala souvislou 14denní praxi a ředitel této školy si mne na odboru školství vyžádal. Zde jsem působila tři roky až do nástupu na mateřskou dovolenou, která tehdy byla jen 4 měsíce.

V roce 1958 jsem se provdala za důlního technika a přestěhovala se do Ostravy. Protože tehdy platilo „Já jsem horník a kdo je víc?“, byl nám přidělen byt v Ostravě - Mariánských Horách. Tak jsem se ocitla v právě postaveném paneláku. Kolem všude jen bláto, bláto, žádné chodníky, žádná cesta. Když nepršelo, zase jen prach, saze, špína. Mariánské Hory tehdy opravdu nebyly rajskou zahradou.

Vidím to, jako by to bylo dnes. Vezu kočárek s malým synem, brodím se domů bahnem a místní tlampače vyhrávaly: „Buďte zdrav, majore Gagarine, tak jsme se konečně dočkali...“ Bylo to 12. dubna 1961 a právě přišla z Moskvy zpráva o prvním úspěšném letu člověka do vesmíru.

No, to je nádherné, myslela jsem si, ale kdy se já dočkám toho, že k mému bytu povede nějaký chodník! Syn měl toho dne 18 měsíců a já držela v ruce kolečko od kočárku, které mi při cestě bahnem odpadlo. Brodila jsem se vztekale marasmem, nešťastná, nevědouc jak se s rozbitým kočárkem dostanu domů. No, doskákali jsme.

Další den mě čekal nákup potravin a stejně neschůdná cesta. Na tehdejší Gottwaldově třídě byla „Masna“ – tedy prodej masa. Ale ouvej! Chtěla-li jsem koupit kousek masa, musela jsem i s dítětem v kočárku do dvouhodinové fronty a čekat, až na mne přijde řada. Jednou jsem v prodejně jen tak „z hecu“ řekla: „Prosila bych půl kila telecích jater.“ To jste měli vidět! Všichni kolem se začali smát a ukazovat si na čelo, že jsem se asi zbláznila. Samozřejmě, že o telecích játrech jsme si všichni mohli nechat jen zdát. I mrkev, cibuli, celer apod. jsem si mohla koupit jen půl kila, a to jsem v roce 1961 na tuto zeleninu stála dlouhou frontu.

Chcete se ještě něco dovědět o zásobování potravinami v právě nastoupivším socialismu v naší zemi? Vzpomínek mám nespočetně.

Vzpomínka na cestování do Staré Bělé v 50. letech 20. století

Stará Bělá, kde žila moje babička, byla k Ostravě poprvé připojena ještě za 2. světové války v roce 1941. Později bylo toto připojení zrušeno a opět nabylo platnosti až po roce 1945.

V padesátých letech jsem za babičkou jezdila velmi složitě. Bydleli jsme v Porubě, která se teprve v roce 1957 stala součástí Ostravy. Chtěla-li jsem svou milovanou babičku ve Staré Bělé navštívit, musela jsem nejdříve z Poruby zajet do středu Ostravy, zde přestoupit na starou dřevěnou tramvaj č. 1 (měla hnědou barvu). Staré dřevěné tramvaje měly v zadní části vozu otevřenou plošinu a při pomalejší jízdě se dalo na ni lehce naskočit i vyskočit.

V přední části tramvaje byl řidič, uprostřed vozu prodával „tramvaják“ – muž či žena – jízdenky. Ty stály 60 haléřů a za tuto cenu byly i „přestupné“.

V době svých středoškolských studií (1952-1956) jsem o prázdninách od 16 let jezdila jako tramvajačka-brigádnice a prodávala cestujícím jízdenky.

Cestou do Staré Bělé jsem jela nejdříve do Bělského lesa. Musela jsem ale nejprve projet tzv. Stalingradem. Dnes je to Ostrava-jih, část Zábřehu, Dubiny. V Bělském lese u hospody nazvané Dakota jsem vystoupila, to byla „konečná“. V těchto místech byla i vojenská kasárna. Za hospodou bylo letiště a v okolí byly i polnosti statkářů.

Z konečné tramvajové zastávky jsem musela dojít pěšky až do Staré Bělé. Autobusy jezdily jen velmi zřídka. Cesta byla úzká, do Staré Bělé jsem rychlou chůzí šla téměř hodinu. Cesta zpět domů byla samozřejmě stejně dlouhá a obtížná, ale byla jsem mladá, tak vše bylo snesitelné.

Ach, kde ty „loňské sněhy“ jsou!

Vzpomínka na Rudolfa Kubína, hudebního skladatele

S Rudolfem Kubínem a jeho ženou paní Annou mě seznámil můj manžel J. S. v roce 1965. Vynikající hudební skladatel byl fanoušek fotbalu a můj manžel v mládí (byl ročník 1925) hrál za Baník deset let první ligu.

Manžel obdivoval Kubína a ten zase fotbalistu J. S. Stali se přáteli, a tak jsem i já poznala Mistra Kubína. Bylo mu tenkrát 56 let, byl plný síly a elánu. Byla jsem s manželem pozvána na Mistrovu chalupu, kterou manželé Kubínovi měli ve Frenštátě pod Radhoštěm – v Helštýně. V tomto letním sídle vznikla většina mistrovských skladeb v posledních patnácti letech před jeho skolem 11. ledna 1973.

Byli jsme s manželem na jejich chalupě několikrát a vždy to byly pro nás nezapomenutelné zážitky. Mistr Kubín i jeho paní byli milí, oba veselí, měli krásné manželství. Vypravoval různé příhody, které zažil jako ředitel Ostravské konzervatoře i při udělování cen jako Nositel Řádu práce i jako Laureát státní ceny. V jeho přítomnosti jsem vždy byla šťastná, zejména když nám hrál na klavíru své skladby.

S paní Annou Kubínovou jsme se přátelili i po Mistrově smrti, byli jsme také osobně pozváni na premiéru Kubínovy opery Naši furianti, která se hrála 17. listopadu 1979 u příležitosti oslav 60. výročí SDO (Státního divadla v Ostravě). V opeře zpívali umělci, jako byl Čeněk Mlčák, Lubomír Procházka, Josef Ábel a další. Bylo to překrásné.

Nikdy nezapomenu na dobu, kdy jsem měla tu čest znát Mistra Kubína.

IVANA TIMKOVÁ *1966

Jak vypadaly knihovny před třiceti lety

Víte, jak vypadaly knihovny před třiceti lety? Ti z Vás, kteří čtou celý život, to ví určitě a třeba si i nostalgicky zavzpomínají. Já budu vzpomínat nejen z pozice čtenáře, ale také knihovnice, která nejen celý život čte, ale v knihovně také mnoho let pracuje.

Nejprve jsem jako dítě navštěvovala knihovnu ve své rodné obci. V knihovně kraloval velmi starý pan knihovník, jako dítě jsem měla pocit, že je mu nejméně 100 let. Všechny knihy byly ve skladu, žádný volný výběr nebyl. Knihy jste si museli najít v papírovém seznamu a to, co jste si vybrali, nahlásit panu knihovníkovi. Často se stávalo, že Vám některou knihu nedal, protože pro Vás zkrátka nebyla vhodná.

Když jsem nastoupila do prvního pracovního poměru do Knihovny města Ostravy, otevřel se mi knihovnický svět z druhé strany pultu. Hned první den jsem získala pocit, že toto bude mé zaměstnání na celý život a na tom se ani po mnoha letech nic nezměnilo.

Přesto se neubráním srovnání jak to bylo tehdy a jak je tomu dnes. V roce 1985 Knihovna města Ostravy nevlastnila žádný dopravní prostředek a všechny knihovnice si musely pro nové knihy jezdit ze všech koutů Ostravy do centra města. Neexistovali žádní údržbáři, většinu oprav zajišťovali manželé knihovnic.

V této předrevoluční době měl obvod Ostrava 2 celkem 12 poboček. Obvodní knihovna Ostravy 2 byla umístěna na Michálkovické ulici v budově Janáčkovy filharmonie. Tato budova nyní patří Vysoké škole podnikání a knihovna je od roku 2002 přemístěna vedle Gymnázia Hladnov.

Pobočka Kunčice byla zrušena již v roce 1985, těsně před mým příchodem do organizace, ale celá léta jsem slýchala o jejím stěhování, které asi probíhalo dramaticky, ale po letech se vzpomínalo již jen na tu zábavnou část.

Heřmanice mají knihovnu umístěnu v budově kulturního domu mnoho let a v příštím roce se možná dočkáme větších prostor.

Radvanická knihovna dlouho sídlila v budově kina a od roku 1993 poskytuje své služby v nově postavené budově u kruhového objezdu v Radvanicích.

Pobočka Bartovice byla na dnešní dobu opravdu raritou. Dovedete si představit knihovnu umístěnou v pokladně kina? Opravdu kapesní vydání. Po letech byla knihovna přemístěna do prostor mateřské školy v Bartovicích, kde setrvala až do roku 2000.

Kamenecká knihovna byla na tu dobu luxusem, protože měla velké prosklené prostory a sídlila v komplexu budov na Kamenci. Několikrát se v této budově stěhovala do patra a zpět, až byla na počátku devadesátých let zrušena a na jejím místě byl otevřen autosalon. Od té doby knihovna měla mnohem menší prostory na ulici Dědičná a v roce 2006 se čtenářům uzavřela úplně. V tu dobu jsem byla s dětmi na mateřské dovolené a jezdila kolem zavřené knihovny. Bylo mi to moc líto a nemohla jsem pochopit, jak se může uzavřít knihovna, kde chodilo okolo 800 čtenářů a místo toho se zde prodávají auta. Kolikrát za život si kupujete auto? Ale knihu každý čtenář otevírá skoro denně.

Po nějaké době byla knihovna na Kamenci znovu otevřena na ulici Dědičné, přímo naproti základní škole. Tam fungovala až do roku 2006 a po jejím zrušení se čtenáři mohli přemístit do blízké ústřední knihovny u Sýkorova mostu a do dalších poboček.

Knihovna v Hrušově měla sídlo kousek od základní školy, která už je dnes srovnána se zemí. Po povodních v roce 1997 už byla oblast tak vysídlena, že ani knihovna už nebyla tím, čím dříve.

Naše pobočka v Kunčičkách je jedna ze stálíc, která se nikam nestěhuje a už od roku 1937 přebývá na stejném místě. Byla zcela zrekonstruována v roce 2012.

Pokud musel někdo v knihovně na Salmě zastupovat a neuměl topit, mrznul celý den, protože kamna, která tam byla, sama zatopit neuměla. Pobočka Liščina byla také postrachem knihovnic, protože hned vedle byla umístěna restaurace té nejhorší cenové skupiny a bitky mezi místními nebyly žádnou výjimkou. Když byla pobočka v roce 1997 zrušena, mnoho z nás si oddechlo.

Několik desítek let také fungovala knihovna v muglinovském kulturním domě, zrušena byla pár let poté, co otevřela čtenářům své brány knihovna na Hladnově.

Pobočka Antošovice byla také knihovnou v kapesním vydání, otevřeno bylo jen pár hodin jeden den v týdnu a tuto knihovničku měla na starost dobrovolnice z řad občanů.

Koblov měl také svoji knihovničku, která byla umístěna přímo v budově základní školy. Bylo otevřeno každý pátek a žáci školy ji hojně využívali. Byla zrušena zároveň se základní školou v roce 2006.

Knihovna Michálkovice oslavila v roce 2014 již 110 let od svého založení. Za tu dobu se celkem 9x stěhovala. Na konci sedmdesátých a začátkem osmdesátých let byla umístěna v budově mateřské školy, kde dnes sídlí firma Derek. Od roku 1983 do roku 1987 byla zcela

uzavřena. Pak jí úřad přidělil prostory tehdejšího domu služeb, půjčovni prostory čítaly 37 m². Po šesti letech jsme se přestěhovali kousek dál, naproti hostinci U Varáčka. Dnes sídlíme v největších a nejkrásnějších prostorách, jaké jsme kdy získali, na ulici Sládečkově. Budovu sdílíme s Bezpečnostně právní akademií.

Tak vidíte, co se za 30 let změnilo. Naštěstí většina změn byla k lepšímu. Všechny naše pobočky mají nové prostory, vybavení, techniku. V našem přístupu ke čtenářům zůstáváme stále stejně vstřícní, milí a usměvaví, stejně tak jako před lety. My totiž čtenáře pokládáme za své přátele a snažíme se o to, aby se k nám vždy rádi vraceli a důvěřovali nám, že se jim snažíme dobře poradit a vybrat jim knihy podle jejich potřeb a vkusu. A na tom se jistě nic nezmění ani za sto let. Aspoň doufám, že lidský přístup bude vždy upřednostněn před technikou, roboty a podobnými vymoženostmi.

Takže zveme ty, kteří u nás ještě nikdy nebyli, a děkujeme těm, kteří k nám chodí pravidelně. S námi jste vždy v dobré společnosti.

Panu učiteli s láskou

Na druhém stupni základní školy jsme před téměř čtyřiceti lety měli dostat za třídního učitele člověka, který mně naháněl strach, protože měl velkou autoritu nejen u dětí, ale i u kolegů a kolegyň. Byl vysoký, hřmotný a všude jej bylo plno. Když někoho okřikl, bylo to slyšet po celé škole. Hned 1. září mě strach přešel. Pan učitel Antonín Uher si nás všechny získal během první vyučovací hodiny. Nejen, že měl hluboké znalosti předmětů, které učil, ale patřil mezi ty, kterým se říká renesanční lidé. Zkrátka měl přehled o všem, ale jeho největší láskou byl dějepis. Tuto lásku jsme sdíleli společně, protože mně maminka vyprávěla odmala místo pohádek příběhy z našich i evropských dějin a vypěstovala ve mně celoživotní zájem o historii.

Vyučovací hodiny pana učitele byly nejlepší, nejzajímavější a všichni jsme se na ně těšili, protože dokázal pro historii nadchnout i ty největší zlobivce a záškoláky. Dokonce při svých hodinách nechával otevřené dveře, jak jsem až později pochopila, asi trpěl klaustrofobií.

Plánoval pro naši třídu školní výlety, ale ne jen tak ledajaké. Jezdili jsme autobusem na čtyři i pět dní po naší vlasti a viděli tak celé jižní Čechy, část Moravy a celou Prahu. Náš pan učitel s chováním žáků nikdy problémy neměl. Vzpomínáme na tyto výlety i po mnoha letech, kdy jsme zajeli s autobusem na kraj lesa, a na propan butanu se vařily v hrnci párky pro všech čtyřicet účastníků, celou cestu se hrálo na kytary a zpívalo, na společnou noc v klášteře v Jindřichově Hradci, na procestované hrady a zámky a na to, jak nás v Praze neskutečně bolely nohy. Viděli jsme díky němu mnohé památky, zajímavosti a dozvěděli se podrobnosti, které si ještě dnes pamatuji. Když teď cestujeme s manželem a syny po republice, vždy si vzpomenu na místa, kde jsme byli s naším panem učitelem a jsem mu vděčná, že jsem měla možnost trávit čtyři roky v jeho třídě, nasávat informace, které nám vždy zábavnou formou poskytoval a také tímto způsobem zkoušel.

Po skončení gymnázia, když už jsem pracovala v knihovně, jsem jej stále navštěvovala v jeho kabinetě a chodila jsem se s ním radit o besedách, které jsem dělala pro základní školy.

Pan učitel vždy přišel na setkání spolužáků a všichni jsme se na něj těšili, protože jsme i po mnoha letech cítili, že nás má rád, není mu jedno, jak se nám vede a je hrdý na naše úspěchy.

Bohužel již není mezi námi, ale pro mě už navždy bude nejlepším učitelem a také člověkem a jsem ráda, že jsme se v životě potkali.

VÍTĚZSLAV TOMEČKA *1926

Ze vzpomínek prvního ředitele Základní školy U Kříže

zaznamenal Ing. Jiří Kašpárek

V roce 2005 při slavnostním setkání pedagogů, členů zastupitelstva a široké veřejnosti ke čtyřicátému výročí otevření nové Základní školy U Kříže v Michálkovicích, byl požádán její první ředitel Vítězslav Tomečka, aby pro Michálkovický zpravodaj napsal stať o historii školství v Michálkovicích. Z jeho pera pochází následující stručná historická fakta.

Michálkovice byly na počátku devatenáctého století malou zemědělskou osadou. Zdejší sedláci ani ostatní usedlíci neměli potřebu vzdělávat své děti, spíše je využívali při práci na svých hospodářstvích. Pouze tři až pět dětí chodívalo pěšky na školu do sousední Polské (dnes Slezské) Ostravy. V roce 1864 byla obec úředně přidělena ke škole v Heřmanicích, tam pak bylo v tomto roce zapsáno dvaadvacet michálkovických dětí.

V roce 1872 byla společností Severní dráha Ferdinandova zřízena jednotřídní soukromá závodní škola. Prvním učitelem a správcem této školy byl jmenován Konrád Píč. V roce 1888 byla tato škola převzata do obecní správy a rozšířena na čtyřtřídní. Jejím nadučitelem se stal známý houževnatý pedagogický pracovník a vlastenec Edmund Sládeček. Dne 14. září 1890 byla nákladem obce postavena a zprovozněna První česká škola, jejíž budova stojí dodnes na ulici Československé armády, č. p. 200. V roce 1902 rozhodl obecní výbor Michálkovic, vedený starostou Františkem Štilerem, o výstavbě nové školní budovy „Za kaplí“. Tak byla o rok později otevřena Česká obecná škola smíšená, č. p. 350 na dnešní ulici Čihalíkově.

Po mnohaletém úsilí michálkovických radních byl vydán vyššími správními orgány souhlas k založení vlastní měšťanské školy. Stavba školy byla prozřetelně podpořena tím, že bude vybudována na počest šedesátého výročí panování císaře Františka Josefa I. Tak byl dne 14. července 1909 na dnešní Sládečkově ulici položen základní kámen měšťanské školy č. p. 393. Jejího slavnostního otevření dne 8. září 1910 se svým projevem k pedagogům, žákům i rodičům zúčastnil spisovatel František Sokol Tůma. U příležitosti otevření nové školy pod názvem „Jubilejní měšťanská škola Jejího Veličenstva císaře a krále Františka

Josefa I.“ byly vydány slavnostní pohlednice, pamětní mince a vyšlo mimořádné číslo časopisu „Obrana Slezska“.

Zrušením německé a polské školy v Michálkovicích v letech 1919 a 1920 došlo k přeplnění 1. české školy, která byla z tohoto důvodu rozdělena na obecnou školu chlapeckou a dívčí. Chlapeckou školu vedl do roku 1938 nadučitel Emanuel Sakmar, po něm pak Alois Lacuška a Ludvík Edelsberger, dívčí školu vedl do roku 1925 Albín Lanča, po něm pak Svatopluk Neuschel, Antonín Matějka a Bohumil Trnka.

V roce 1941, v době nacistické okupace, byla měšťanská škola přejmenována na Hauptschule a stala se školou výběrovou. Pouze 35% žáků čtvrtých tříd obecných škol se na základě předběžné zkoušky dostalo do čtyřleté „hlavní školy“. Ostatní žáci byli nuceni zůstat v obecné škole do čtrnácti let. Nacistická zvláště si vyžádala mezi učiteli tři oběti. V letech 1942 až 1943 byli v Osvětimi umučeni ředitel měšťanské školy Jaroslav Bláha a učitelé obecné smíšené školy Karel Čihalík a Miloš Tvrď. Květnové dny roku 1945 učinily konec křivdě páchané za protektorátu na českých školách.

Pronikavé změny ve školství přinesl rok 1948. Obecným školám byl změněn název na národní. Současně byla místo měšťanské školy ustavena jednotná střední škola se čtyřmi třídami pro žáky od jedenácti do patnácti let. V roce 1949 byla v Michálkovicích zřízena zvláštní škola a dvě mateřské školy.

Další změny ve školském systému přinesl rok 1953 vytvořením osmiletých a jedenáctiletých středních škol. V této době byly v Michálkovicích zřízeny dvě osmileté střední školy: První osmiletá střední škola měla sídlo v budově bývalé měšťanské školy na ulici Sládečkově a v budově bývalé obecné školy na ulici Čihalíkově. Jejím ředitelem byl Bohumil Ranocha, zástupcem ředitele Jan Majer.

Druhá osmiletá střední škola sídlila na ulici Radniční a ve školní budově na ulici Československé armády. Ta se později stala hlavní budovou druhé osmiletky. Ředitelem této školy byl Vítězslav Tomečka, jeho zástupcem František Flisník. K sedmdesátému výročí školy (1890–1960) byla zde svépomocí, díky úsilí rodičů, učitelů a patronátního dolu Petr Cingr, v této škole postavena a vybavena polytechnická dílna pro žáky.

V letech 1957-58 byl ve školství vytvořen systém základních devítiletých škol. Po úmrtí Bohumila Ranochy byly všechny michálkovické školy spojeny a centrálně řízeny ze Základní devítileté školy na Sládečkově ulici. Ředitelem této školy byl jmenován Vítězslav Tomečka, zástupcem ředitele Jan Majer. Toto řešení bylo sice úsporné, avšak na řízení a dohled čtyř

školních budov s družinou mládeže a školní jídelnou velice náročné. Tísňový nedostatek učebních místností v jednotlivých školních budovách donutil představitele obce i města Ostravy naplánovat postavení nové michálkovické školy.

V roce 1965 byla nákladem 9,5 milionů korun postavena v Michálkovicích nová Základní škola U Kříže. Vítězslav Tomečka vzpomíná: „Pamatuji si, jak jsme s předsedou Sdružení rodičů a přátel školy Zdeňkem Gregorem chodili v gumácích po stavbě, kontrolovali, jak výstavba pokračuje, a žadonili o různé stavební úpravy projektovaných budov. Musím připomenout a vyzvednout mimořádné úsilí rodičů našich žáků, učitelského sboru i patronát dolu Petr Cingr při úklidu, stěhování kabinetů a školních pomůcek ze čtyř starých školních budov. Za krásného posledního srpnového dne se ke slavnostnímu otevření nové školy sjeli hosté z vedení města, obvodu, patronátního závodu, žáci i jejich rodiče. Tehdy, jako nejmladší ředitel školy ostravského okresu jsem měl štěstí na velmi dobré pedagogy v učitelském sboru. M. Krmášková, A. Javorková, A. Kolářová, L. Marynčáková, Z. Sedláčková, I. Skazíková, K. Čepová, M. Miklíková-Jurošková, velký přítel P. Svrčina a další – při letošní oslavě čtyřicátého výročí této školy všichni byli kolem mne.“

Vítězslav Tomečka své vzpomínky končí slovy: „Po srpnových událostech roku 1968 však všechny mé další plány o rozvoji školy byly přerušeny. Jako kapitán Československé armády v záloze jsem prověřkové komisi, na otázku k mému postoji ke vstupu vojsk Varšavské smlouvy na území Československa, odpověděl záporně... – a následující den jsem byl zbaven funkce ředitele školy.“

PhDr. MARTA TRNKOVÁ *1932

Život mezi knihami

Narodila se do rodiny středoškolského profesora literatury a filologie Josefa Jiřího Trnky, který se aktivně zapojoval do tehdejšího kulturního života v Ostravě. Přispíval svými články do sociálně demokratického deníku Duch času, do kulturního měsíčníku Salon, pro Radiojournal začínající stanice ostravského rozhlasu založil kroužek spisovné češtiny. Byl velkým čtenářem. Maminka Marianna se věnovala rodině, ve volných chvílích malovala akvarely a ráda se začetla do románů ruských klasiků. Rodina byla rovněž hudebně založena. K Trnkovým patřil také „nepravý dědeček“, starosta Moravské Ostravy Jan Prokeš, jehož nejmladší syn se přizemnil do rodiny ze strany maminky. Díky jeho celoživotní lásce ke čtení získala Ostrava důstojné podmínky pro svou ústřední knihovnu v nové budově spořitelny (1929). V takovém prostředí bylo samozřejmostí, že se malé dcerce vyprávělo a četávalo – vzpomíná si na Karafiátovy Broučky, Tisovského pohádky o zvířátkách, na pokračování vycházelo v Lidových novinách Sekorovo Kuře Napipi. Výměna knih probíhala nejprve v rodinách přátel s dětmi, na počátku školní docházky probíhalo již vzájemné půjčování knih dětí v rodině, především zásluhou sestřenky Evy Prokešové. Po narození bratra v roce 1937 se naučila Marta ještě před vstupem do školy velmi snadno číst, což přičítá hudebnímu sluchu a podnícenému světu fantazie. Samotné čtení nazvala později „otevřenou branou do světa literatury“.

Nástup do obecné školy („bílá“ škola na Prokešově ulici, dnes ulici 30. dubna 22) pro ni jako pro žákyni 1. třídy díky čtenářské vyspělosti náročný, i když třídy měly nadprůměrný počet dětí. Tiché, vytáhlé dívky si nikdo moc nevšímal a ona sama zpovzdálí přemýšlivě poznávala spolužačky, učitelky a učitele. V té době byla sousední chlapecká škola („červená“ škola, č. p. 20) obsazena německou posádkou, chlapci chodili do samostatných tříd této dívčí školy a prostor začal být malý. Jak dr. Trnková vzpomíná, zrušen byl tělocvik a výuka děvčat na příklad ve 2. třídě pod vedením pana řídícího Tenglera probíhala ve školních lavicích právě v tělocvičně. Budova poskytla přesto ještě prostor pro výuku měšťanské školetky a večer obchodní akademii. Ve 4. třídě se děvčata rozhodovala nad dalšími možnostmi: zda postoupit do 5. třídy, pokračovat na měšťanské školetce (tehdy za války nazvané hlavní), nebo jít studovat na gymnázium.

V primě se studentka Dívčího reálného gymnázia na Hladnově přihlásila do Knihovny města Ostravy (KMO) a do budovy společné s Městskou spořitelnou docházela již sama. Četla

dostupnou literaturu pro mládež – studentské románky a oblíbené pohádky českých klasiků i soubory pohádek různých zemí, např. pohádky bratří Grimmů. Zajímal je také knihy Julese Verna. Na tehdejší gymnázium patrně neexistovala doporučená, povinná četba. Bylo spíše samozřejmostí, že většina studentek s dychtivostí četla knihy, o nichž vyučující hovořili, dívky často samy objevovaly též i kouzlo poezie. Každou středu byly v půjčovně na pultě rozloženy knihy určené dětem. Při výběru pomáhala tehdy začínající knihovnice, půvabná slečna Květuška, později choť literárního historika a spisovatele PhDr. Drahomíra Šajgara. Prostory knihovny byly v období II. světové války omezené, zčásti byly zabrané Němci. Část fondu české a světové literatury musela být podle předepsaných seznamů vyňata. Naštěstí se díky svědomitým pracovníkům knihovny a poctivým čtenářům se mnoho knih určených k vyřazení ocitlo v jejich držení a po válce se vrátilo zpět do fondu knihovny.

Marta už jako středoškoláčka objevila kouzlo studovny v prvním patře ostravské městské knihovny. Zmíněná studovna s čítárnou, dnes s bohatými fondy, se jí podnes nejednou stává azylem před životní nepohodou. Imponovaly jí police naučné literatury dělené podle oborů od historie po obrazové publikace o výtvarném umění. Vzpomíná si též na jednotnou hnědě kropenatou „knihovnickou“ vazbu – bylo tehdy obvyklé knihy, celé ročníky periodik nechat vázat tak, aby svazky měly na hřbetě vyražen popis – autora, název a signaturu pro snazší vyhledávání.

Studentka Marta měla před maturitou jasný cíl: studium literatury, což se v období 50. let minulého století ukázalo ovšem jako složitější. Nejprve rok pracovala, učila na národní škole v Ostravě 1 Na Jízdárně, pak o něco dál na Kounicově, a do prázdnin ještě na střední škole v Bohumíně. Přátelé jí doporučili studium na Univerzitě Komenského v Bratislavě, kde si zvolila studium germanistiky ve spojení s rusistikou. Kvůli hudbě se věnovala italštině, pokud čas dovolil. Touha badatelsky pracovat ji provází celý život.

Po ukončení vysokoškolského studia bylo nutno získat praktické poznatky, nejlépe patrně v knihovně – pracovní cesty se v té době všelijak klikatily mnohým z nás, ale nakonec byla za každou zatačku vděčná. Poznávala nové lidi a mnohdy se tomu množství nestačila divit! Ale hned první zaměstnání v technické knihovně na ředitelství OKD představovalo srážku s ostravskou realitou, byly to však cenné lekce, jak v padesátých letech nutno žít. Po čase nastoupila do knihovny Pedagogického institutu v Ostravě (posléze Pedagogické fakulty) řízeného panem docentem PaedDr. Vlastimilem Uhrem. Získala zde možnost přednášet o světové literatuře posluchačům dálkového studia brněnské knihovnické školy se zaměřením na osvětovou a kulturní práci. Konzultace a přednášky asi z osmi předmětů probíhaly o sobotách v Hradci nad Moravicí, zkoušky pak podle dohody v Ostravě nebo Brně na

zmíněné Střední knihovnické škole, kde se Marta Trnková seznámila se středoškolskou profesorkou české literatury Věrou Hofmanovou (až na přelomu 20. a 21. století publikující pod pseudonymem Květa Legátová). Vedením Pedagogického institutu byl Martě Trnkové svěřen úkol pokračovat v činnosti PhDr. Nováčkové, která pečovala o knihovnu na Krajském ústavu pro vzdělávání učitelů na Kratochvílově ulici ve starší budově dřívějšího sirotčince Ludmila, a která odešla na katedru pedagogiky a psychologie na Pedagogickém institutu. Po úspěšném zakončení úkolu na zmíněném ústavu v příjemném kolektivu všech ostatních na jaře 1965 ji osud zaval do právě vzniklé pobočky pražského Ústavu pro choroby z povolání do nové budovy Hornické polikliniky, kde pracovala jako dokumentaristka.

Poslední profesní změnu představovalo pracoviště vědeckotechnických informací (VTEI) ve Vědecko-výzkumném uhelném ústavu v Radvanicích (VVUÚ). Nastoupila sem po dohodě s prof. Ing. L. Šiškou právě na Silvestra 1969, aby nedošlo ke ztrátě systemizovaného místa. Očekávaly ji především překlady z odborné literatury a rešerše z článků ze zahraničních periodik, určené pracovníkům VVUÚ; předpokládal se výslovně studijní přístup k informacím. Odbornou činnost na pokyn výboru Revolučního odborového hnutí (ROH) vyvažovala spravováním knihovny ROH s beletristickým a populárně-naučným fondem, určeným pro zaměstnance ústavu. Díky své znalosti literatury byla na požádání kompetentní průvodkyní světem četby. Doplnila si kvalifikaci studiem technického minima, dvouletým studiem informatiky a základy práce s patenty. Jazykové znalosti byly zde základními předpoklady k práci v této nové oblasti.

Na Univerzitě Komenského složila 29. 3. 1982 rigorózní zkoušku a v oboru moderní filologie získala doktorát. Za silný osobní úspěch považuje v té době vzniklé pevné přátelství s prof. PhDr. Elemírem Terrayem, CSc. a jeho manželkou PhDr. Janou, které trvalo až do jejich smrti.

Po ukončení činnosti ve VVUÚ v Ostravě-Radvanicích a odchodu do penze v roce 1989 se pokusila o odbornou publikační činnost na volné noze. Navázala úspěšnou spolupráci s vedením opery Národního divadla Moravskoslezského v Ostravě (NDM). Niterný vztah k hudbě a literatuře se smyslem pro získávání informací, srozumitelných běžným návštěvníkům představení, našly přece jen své uplatnění v podobě solidně fundovaných článků v operních programech k repertoáru NDM. Programy operních představení z let 1989–2009 jsou uloženy v archivu NDM, vlastní rozsáhlý studijní archiv autorů má uložen dosud doma.

Knižní fondy Knihovny města Ostravy, Moravskoslezské vědecké knihovny (dříve Státní vědecké knihovny v Ostravě) a Univerzitnej knižnice v Bratislavě přispěly velmi podstatně

k autorčině duchovnímu růstu a vnitřnímu rozvoji, a dodnes tento proces nepovažuje za ukončený. Záměrným cílem častých návštěv ve zmíněných knihovnách bylo mimo jiné vyhledávání publikací v lístkových katalozích, a jak říká, objevovala tam cenné úlovky.

Nelze opomenout, že značnou část zbývajícího času trávila a tráví v hudebním oddělení Knihovny města Ostravy – v oddělení, které svou výpůjční činnost hudebnin, zčásti převzatých z knihovny v Michálkovicích, z darů a odjinud, skromně zahájilo během II. světové války. V Ostravě se tehdy hudebniny prodávaly např. ve specializovaném obchodě pana Marečka na dnešní ulici Čs. legií. Pravidelná a vysoce odborná činnost hudebního oddělení byla zahájena v KMO až na konci 40. let pod vedením PhDr. Jaroslava Vavříka. Zásahu o vybavení notami a knižní literaturou od počátku nutno po zásluze v zásadě přičítat svědomité odborné knihovnici Janě Křístkové, která zde pracovala až do své předčasné smrti na počátku 90. let. Od roku 1994 v činnosti paní Jany pokračovaly knihovnice Jindřiška Klaudová (která v Ostravě zakotvila na delší časové období z jižní Moravy) s Dagmar Čeplou, která dbala o přísun kompaktů. Odborný kolektiv tvoří také Mgr. Jana Martiníková a Hanka Grešková. Po náročném stěhování úspěšně pokračují v práci se všemi druhy odborných fondů. Vydávají HOOK – Hudební Občasník Ostravské Knihovny, zprostředkovávají využití archivu Ostravského centra nové hudby. Po návratu Jindřišky Klaudové na jižní Moravu ke spokojenosti všech zájemců oddělení v současné době vede Alena Bittmarová. Kultivované prostředí s výstavním prostorem ve 3. poschodí rekonstruované budovy nad řekou Ostravicí je totiž nejen inspirativní, ale i neobyčejně lákavé ke studiu a odborným konzultacím se třemi hudbou a uměním zaujatými mladými odborníci.

S velkým nadšením PhDr. Trnková od studentských let buduje též vlastní kvalitní knihovnu, jejíž podstatnou část odkazuje postupně Knihovně města Ostravy z vděčnosti jako místu, odkud trvale získává mnoho čtenářských zážitků a studijních poznatků ve spolupráci s mladou knihovnickou generací.

Vzpomínky na čtenářské začátky, čtenářský život a studium byly z vyprávění PhDr. Marty Trnkové zachyceny a bez dalších úprav zapsány Jarmilou Burešovou v lednu a únoru 2016.

KVĚTOSLAV TUČNÍK * 1931

PAMĚŤ OSTRAVY

VZPOMÍNKY KVĚTOSLAVA TUČNÍKA

MUNICE V PÍSKOVÝCH DOLECH

Květoslav Tučník

Když skončila válka, tak jsme se šli s klukama koupat k Odře, nebo spíše se podívat, co je nového. Šli jsme kolem pískovny k Odře ke korytu, a když jsme byli u pískových dolů, viděli jsme se tam motat nějakou skupinu kluků okolo místa, kde bylo umístěné dělo. Byli jsme zvědaví, co se děje, hned jsme tam sběhli a zjišťovali, co tu dělají cizí kluci. Říkali: „My jsme z Mariánských hor, my jsme tu už byli včera. Dostáváme z nábojů, které tu zůstaly, střelný prach.“ A co jestli se vám něco stane...? „Jak to dostáváte, to musíte dávat pozor, my už jsme to dělali včera“ předvedli nám to, měli jsme nejdřív takovou trošku husí kůže, co z toho bude.

Střela je v nábojnici zasunutá a na spodku té nábojnice je zápalka. To znamená, když do toho se uhodí... teda uhodí, myslím normálka – jako třeba v pušce, prostě to potřebuje nějaký náraz, aby to vybuchlo.

Dělali to jednoduchým způsobem. Chytili celý ten nepoškozený, navrstvený náboj a začali ho otloukat o hranu schodu v místě pod střelou. Tam, kde ta střela byla zasunutá do nábojnice, tam ne, ale těsně pod, než se to začalo rozlínovat. A představte si, že když to takhle omílíte, tak se ten vršek nábojnice trochu uvolní takže šlo tu střelu vytáhnout. A když se začalo třást tou nábojnici, vypadal střelný prach. Vypadalo to jak...

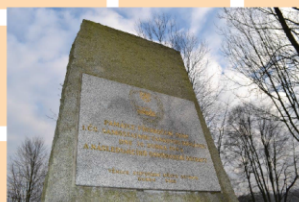
KONEC II. SVĚTOVÉ VÁLKY

Květoslav Tučník

Ruské pěší jednotky a československé tanky 29. dubna v roce 1945 vytvořily, dá se říct, nástupní prostor v místě u řeky Odry podle Polanského lesa, říkalo se tomu místu „U kolene“. Tam našli nejhodnější místo pro přechod tanků rozvěděli naši tankové jednotky. Na pamětníku vedle železničního mostu přes Odru je nápis, že tam došlo k přechodu československých tanků. To není pravda. K přechodu došlo asi o kilometr dále vzhledem k vysokým břehům kolem Odry. Pomník je v místě, kde lidé chodí na procházky, kdežto tam, kde došlo k přechodu, to už je konec Odry.

Místo, kde je železniční most, v podstatě spíš vypadá jak protitankový příkop, protože má prudký sráz dolů a zase prudký sráz nahoru. Za 1. světové války tam převážně lástři váleční zajatci regulovali Odru. Regulovali ji kousek od Hončuly, což je bývalá hospoda ve Staré Bělé, mezi Polankou a Starou Bělou. Aby Odru, která měla celkem klaté koryto, ten most neohrožovala, provedla se úprava koryta řeky Odry. Byly to příliš příčné srázy pro tanky. Naši rozvěděli údajně našli lepší místo, a sice místo, kde se řeka už svůj tok ohýbala a bylo to už pod svahem vysokých břehů.

Několik týdnů po válce, asi i květnu, bylo tak teplé počasí, že jsme se mohli koupat v Odře – a sice právě v tom místě onoho přechodu. Byla tam nejenom naše...

NEVYBUHLÁ MUNICE

Květoslav Tučník

Když jsme se my kluci s určitými problémy dostali k střelnému prachu, tak jsme to pochopitelně chtěli využít k účelům, za jakými jsme to získali. Nechali jsme si to na příležitost pouli záboježák – pouť se konala vždycky v létě, a sice v den, kdy byl v kalendáři nějaký svátek, kterému ten kostel byl zasvěcený, bylo to nějak v červenci.

Udělal jsem si několik rakef, to ostatní zatím čekalo, podpálili jsme to a to teď leželo, jo! My jsme ztuhl. Fakt jsme ztuhl, protože my jsme to pouštěli na konci Horymírovy ulice, tam, kde končily na jedné straně domy, poslední statek byl Tománkův. Na opačné straně pokračovaly až k pískovým dolům statky. Teď jsme si uvědomili, že raketa mohla klidně, co čert nechtěl, vletět třeba do otvoru ve štítě domu, na seno, na slámu, to všechno bylo hořlavé. Naštěstí to skončilo jinde. Tak jsme okamžitě si řekl utrum, to jsme zlikvidovali, dále už jsme nedělali vůbec žádné houky pokusy, protože jsme na to mohli doplatit, a škaradě doplatit. Já si nedovedu představit, kdyby rodina toho mého kamaráda skončila na hromadě popela, protože to byla budova na budově, chvilu, obytný dům, stáje pro koně...

Po válce zůstalo spousta trofejího i všelijakého jiného střeliva, nábojů, co lidé našli. Hlavně to, co zůstalo...

PROJEKT JE FINANČNĚ PODPOŘEN DOTACÍ Z ROZPOČTU STATUTÁRNÍHO MĚSTA OSTRAVY Z OBLASTI KULTURY

KNIHOVNA!!!

Bombardování Zábřehu n/Odrou v roce 1944

V létě roku 1944 svazy amerických bombardovacích letadel létaly na Dolní Slezsko a bombardovaly tamější průmysl, tzn. města Zábřeh, Rybník, Ratiboř a další. Poplach se vyhlášoval podobným způsobem, jako se dnes zkušebně spouštějí sirény. Tlampače byly umístěny na některých budovách a varování bylo výrazné.

Věděli jsme, že bude nějaký nálet a přitom jsme zároveň věděli, odkud ty letadla přilétají. V trafikách se totiž prodávala malá kartička velikosti pohlednice, a tam byla Ostrava jako bod s několika kruhy kolem něj, rozdělenými asi na 16 okruhů. Varování se hlásilo nejdříve německy „pfeindliche kampfflugzeuge in räume...“ a tak dále. A řekli i číslo okruhu. Následovalo české hlášení: „Nepřátelská bojová letadla jsou v rajónu tom a tom.“ Takže jsme věděli: „Aha, ještě je to od nás dost daleko.“

Tak jednou sousedé říkali – a poslouchali to z rozhlasu z Londýna – že zítra bude bombardovaná Ostrava. Byli jsme z toho trochu pať, ale když to hlásil Londýn, tak to muselo být pravda. Oni si troufali to oznámit dopředu, protože normálně armády si nesdělují „zítra vás budeme bombardovat“. Domluvili jsme se se sousedy, kteří měli větší dům naproti, že se půjdeme vůbec poprvé schovat k nim do krytu, de facto do sklepa. Šli jsme tam příští den, jak byl vyhlášený poplach, a když už jsme věděli, že se opravdu něco děje. Za chvíli to začalo hučet, a ten zvuk zesiloval, bylo slyšet, že letadla trochu klesají.

Já jako kluk (v té době jsem měl zhruba 13), tak jsem cosi věděl z dobrodružných knížek o Bigglesovi, anglickém letci za I. světové války. A v těch půjčovaných knížkách co jsme hltali, bylo třeba, že když chtěli letci nepřátele vylekat, tak svázali několik prázdných lahví dohromady, pak je zatížili, a při vypuštění z výšky se ozýval takový hvízdot. Když jsme chvíli byli v tom sklepe – teď už se vracím ke skutečnosti – tak se najednou takovýto zvuk ozval. Říkal jsem kamarádovi, který byl synem majitele domu: „Padají bomby“. Opravdu padaly bomby a během pár vteřin se ozvaly mohutné rány, všecko se chvělo. Když to odeznělo, odvážili jsme se jít nahoru. Všude byla spousta šedivého prachu, přes který prakticky nebylo vůbec vidět. Pochopitelně jsme běželi s bráchama a mamka s tatškou zjistit, co se stalo s naším domkem. Naštěstí jenom rozbitá okna, všecko otevřené dokořán a pes, který byl volně na dvorku – nebyl uvázaný, tak ten byl v ložnici schovaný v koutku. Byl z toho tak vyděšený, že potom později v průběhu let kdykoli se chystala bouřka, tak to poznal dlouhé minuty dopředu. A ještě byla u nás na dvoře dlažební kostka a přitom nikde takovéto kostky nebyly. To znamená, že to muselo letět z pěkné dálky.

Celkem jsme si vydechli. Lidé říkali, že na Hollarové ulici a okolo, to bylo jen kousek od nás, je několik domů vybombardovaných. Šel jsem se tam podívat, pochopitelně se souhlasem rodičů. Žádné zvláštní prošení u nás neexistovalo, navíc jsem byl nejmladší z pěti bratrů. „Potřebuju se tam podívat, můžu?“ – „Můžeš.“

Tak na tom rozcestí Hollarové a Karpatské (Karpatská byla blíže k rolnické škole), tak tam první dům vlevo na Karpatské byla vila, kterou měl celou pronajatou pan Sedlář. Vedl mimo své zaměstnání zábřežskou knihovnu v obecné škole, škola tam dodnes je (byla postavena roku 1905), čili tehdy už počítali i s knihovnou ve škole. Jeho paní s holčičkou se šly schovat do krytu, spíše do sklepa domku pana Klečky, který byl za rohem té Hollarovy. Už to bylo na ulici Horymírové, přízemní dům označený jako nejbezpečnější „sklepní“ kryt z té ulice. Ona se s tou holčičkou šla schovat, když byl vyhlášený poplach, a bohužel tam zahynuly, protože dům dostal přímý zásah. Všichni lidé, kteří tam v tom sklepe byli, zemřeli. Zahynulo tam 36 osob. Mezi nimi i paní Sedlářová a ta jejich holčička. Jestli by to přežila v té pronajaté vilce, to není jisté. Když jsem do vilky přišel, vystoupal do 1. poschodí, jedna stěna byla úplně odbouraná, druhé byla jen půlka. Nepoškozený lustr krásně visel od stropu a po podlaze se dalo chodit. A viděl jsem, že u vedlejšího domu, kde bydlel pan Faran, je plno zábřežských dobrovolných hasičů a jiných lidí, kteří odhrabovali trosky.

Po tom bombardování byly některé domy přístupné, dá se říct otevřené, ale nestalo se, nebo jsme neznali případy, že by někdo přišel a vykradl byt. No, a přesto jsem říkal sám sobě: „Je škoda, aby se tady něco ztratilo.“ Šel jsem domů, měli jsme čtyřkolový vozík, tak asi 2 m dlouhý, a šel jsem s tím, že některé věci naložím a odvezu do domu majitele té vilky, povoláním byl krejčí. Šel jsem domů, vyžádal jsem si souhlas, vozík jsem přitáhl doslova k té vilce, (a to jsem přitom musel až na Horymírovu, než jsem se dostal ke Karpatské, protože na úrovni zahrady rolnické školy byl kráter, a těch kráterů bylo více než ten jeden). Z pronajaté vilky jsem do vozíku naskládal pár věcí: třeba nádobí, porcelán, atd. Odšroubovával jsem lustr, protože měli krásný lustr, říkal jsem si, že je ho škoda. A najednou se ozval takový halas! Podíval jsem se ven přes tu chybějící stěnu a lidé tam jásali, protože se podařilo odhrabat průlez ze sklepa toho pana Farana, že mohl vylézt, že ho mohli vytáhnout ven, nebyl vůbec zraněný, ale barák byl totálně sesypaný.

Pokud se jedná o tu Hollarovu ulici, která od té doby se jmenuje V Troskách, bylo tam zasažených několik domů a celkem bylo údajně mrtvých – včetně těch 36 u Klečky – 84 lidí. Byli tam také lidé, kteří projížděli nebo procházeli, když byl vyhlášený poplach a museli se schovat. Lidé říkali, že na hřbitově v kapli je několik mrtvých lidí a že leží kvůli

identifikacím, protože se neví, kdo to je. Jel jsem okolo na pole s vozíkem asi příští nebo přespříští den, tak jsem se do té kaple zastavil. Leželo tam asi 4 nebo 5 mrtvol, byly nepoškozeny, žádná ruka nebo něco že by chybělo, jen celé šedivé od toho prachu a tvrdilo se, že měly potrhane plíce. Pokud lidé byli v nějaké uzavřené místnosti a došlo k explozi bomby, tak tam vznikl takový tlak, že se plíce potrhaly. Několik lidí takhle zemřelo v dalších domech, na Hollarové třeba, tuším u Braka a jinde.

Bomby padaly ve větším počtu, protože oni američané to spouštěli podle mého názoru nedbale, nedbale z hlediska vytipování, kdy bomby uvolnit. V okolí byly troje kasárna – ta, co už znáte v Bělském lese, to se vybudovalo za války, a jednak tam, kde já bydlím, Sologubova, tam v těch místech, tam byla německá kasárna. Třetí kasárna byla jakoby na Výškovické jak jsou dnes koupelny Siko, tak tam byla kasárna tak zvaného Luft Schütz. Tam byli lidé, kteří byli totálně nasazení místo do Německa na práce. Někteří do šachet, jako můj nejstarší brácha, a někteří byli k tomu tzv. Luft Schützu, čili letecké ochraně. Bomby v kasárnách nerozbily nic, ale v Bělském lese před kasárnami byly ještě několik let, možná že ještě dneska, byly vidět důlky po kráterech bomb. Hollarova ulice též byla rozmlácená a kasárna nic. Bylo škoda zejména těch lidí, ale domů taky.

Bomba spadla i těsně ke kostelu hned na ulici Výškovickou, a na rozdíl od všech bomb, které když vybuchly, udělaly kráter, tak tam byla jenom díra asi 40 cm v průměru, a ta bomba vybuchla v kanalizaci. Zábřežka byla zkanalizovaná pár roků před tím, a kanál byl asi jeden a půl metru široký. Tlak z toho výbuchu bomby šel do stran v kanále, a všechny přiklopené dvířka byly po celé délce několika desítek, možná stovek metrů, rozražené. I tam u zámku, kde byl na ulici těžký uzávěr, těžká vrata nad splavem Zábřežky, která tam potřebovala vyrovnat, a aby neměla velký spád, tak tam byl udělaný splav. A i ta těžká vrata rozměru asi tak metr sedmdesát nebo metr dvacet krát osmdesát centimetrů byla otevřená tím tlakem.

Taky jak je dnes tramvajová zastávka Karpatská, do potoka tam spadla bomba. Další bomba vybuchla těsně u hasičského auta, které stálo mezi prvním a druhým sloupkem na chodníku u zábřežského hřbitova. Vybuchlo to tak, že veškerý tlak šel nahoru a hasiči, kteří byli za autem a leželi na zemi, tlak se jich vůbec nijak nedotknul, možná měli asi něco s ušima, to nevím, ale zkrátka zůstali živí. A hasičské auto, určitě znáte takové hasičské auto z pohádek: vpředu je řidič a vzadu jsou sedátka pro hasiče, nahoře je žebř, tak to auto bylo jenom trošku jakoby nahnuté. Tím, že ten tlak z výbuchu vlastně šel z trychtýře nahoru, tak ti dva chlapi zůstali nezranění. Později jsem byl u zábřežských dobrovolných hasičů, tak jsem s tím autem párkrát k požárům jezdil.

Takže to bylo bombardování 29. srpna 1944, ve stejný den začalo Slovenské národní povstání. S tím bombardováním jsme doma měli poměrně malé problémy, jen jsme museli nechat zasklít všechny okna, ale všichni jsme zůstali živí. Na rozdíl od těch několika desítek lidí, kteří byli přímo postižení, nebo dokonce zahynuli.

Dobrodružství na konci války

Po válce na různých místech zůstala spousta všelijakých nábojů, bylo toho dost. Náboje, nálože a tak dále. V Zábřehu za zámek je bývalá občanská záložna, dnes je tam mateřská škola. Těsně po válce jsem šel po chodníku a náhodou jsem se podíval na stěnu toho domu, tak mezi posledním sloupkem plotu a stěnou záložny bylo jenom pár centimetrů místa a tam byla zelená krabička, která podle mého klukovského soudu asi obsahovala nějakou nálož. Bylo normálně zelená, nalakovaná. Dlouho jsem uvažoval, poodešel, potom jsem se vrátil, uvažoval jsem, jestli s tím něco dělat, nebo ne. A protože kluci jsou někdy fanfaróni, tak jsem si říkal: „nahore je nějaké šroubení v té krabičce“. Nakonec jsem se odvážil, když jsem viděl, že v tom šroubení není nic zašroubovaného, že by tam asi mělo být něco doplněné. Sáhl jsem na to, ale kdyby to vybuchlo, tak jsem přišel o ruku a možná i o život – no, jenže kluci rádi riskují. Vytáhl jsem to z toho plotu a nic se nestalo. Podle pokynů z tisku jsem krabičku zanesl na policejní strážnici. Ta byla umístěna asi tři čtvrtě kilometru odtud, v místě bývalého, zasypaného koryta potoka Zábřežky. Byla to taková typicky německá stavba. Dělali ze dřeva potřebné provizorní budovy. V takové budově byla policejní stanice a policisté měli tehdy – ti městští, dalo by se podle dnešního říct – černé uniformy, byla tam taky evidence obyvatel atd. Dorazil jsem tam, dal jsem nálož na stůl policistovi, který za tím stolem seděl. Ten jak to viděl, tak vyskočil a já jsem ještě neviděl, aby tak rychle někdo zmizel! A to měl dobře přes padesát roků. Ale nic se nestalo, nic nevybuchlo, tak se vrátil a křičel na mě: „Co mi to tu nosíš, co mi to tu nosíš!“ Já jsem říkal: „Byl příkaz v novinách, že se musí odevzdávat nalezené vojenské věci.“ Nechal jsem krabičku tam a tím byla situace vyřízena.

Pokud se jedná o věci, které patřily německé armádě, tak pochopitelně nějaké zneužití, krádeže atd., to se všechno trestalo velmi tvrdě, obvykle koncentrákem, smrtí. A my s klukama jsme zjistili, že jeden německý kůň, hubený jak dřás, je umístěný ve stodole u pana Tománka, což byl sedlák, s jehož synem jsem strávil převážnou část svého mládí. Když se německý voják jednou někde vydal (byl to starý voják, zřejmě ho ani na frontu by nebrali), tak nás napadlo, dva kluky trochu hloupé: projedeme se na tom koni. Kamarád přinesl z kůlny jezdecké sedlo, osedlali jsme koně a vyjeli jsme jenom za humna. Takových 100 metrů, asi na délku hřbitova, který byl za cestou, možná 200 metrů. Vystřídali jsme se asi čtyřikrát, potom jsme řekli, že musíme koně vrátit, protože kdyby se Němec vrátil, tak by bylo zle. Zavedli jsme koně zpátky do stodoly, ale viděli jsme, že kůň je hodně zastříkaný od bláta, zkrátka pekelně zastříkaný. Mezitím přišel pan Tománek, ten jak to viděl, tak nás seřval a my jsme mu říkali: „My ho očistíme, než přijde ten voják.“ Jenomže voják znenadání přišel a jak

uviděl toho zastříkaného koně, tak začal křičet. I pan Tománek z toho byl „uzemněný“, protože ten německý voják mohl nadělat peklo, mohl to ohlásit atd. Přemluvil vojáka s tím, že koně dáme perfektně do pořádku. Voják s tím naštěstí nic nedělal a my jsme koně dali do opravdu perfektního pořádku. Byl to jeden z malérů, které jsme napáchali našim rodičům.

Skončila válka.

Jednou soused příběh k nám do domu a říkal mojí mamince: „Vezměte nějaký velký kastrol, na Hulvácké ulici je zabitý kuň a jeden člověk ho porcuje a kdo přijde a požádá, tak mu dá taky.“ Bratr vzal nějaký kastrol a utíkal tam – od nás ta Hulvácká nebyla moc daleko. Přinesl maso a maminka z toho udělala guláš. A protože byla perfektní kuchařka, tak to vonělo... Přišel k nám do bytu ruský voják, protože oni mohli kdykoli přicházet, a díval se. Ono to vonělo, maminka mu řekla, že mu dá jíst a brácha, který uměl perfektně rusky (nebo skoro perfektně), tak říkal „кушать jestli chce“, no tak on jo. Tak mu chutnalo, (ale soused, který nás poslal na to maso nás varoval, ať v žádném případě neříkáme, že je to z koně, protože лошадь je pro většinu ruských vojáků něco, co by v žádném případě nezabili na jídlo), my jsme mlčeli. Vojákovi chutnalo a „nezastřelil“ nikoho z nás.

Za války se pro ochranu obyvatel vybudovaly taky protiletecké betonové kryty. Jeden byl v tzv. horním parku, čili mezi naším domkem a mezi kostelem. Další byl vedle německých vojenských kasáren, které se nacházely prakticky vedle dnešní ulice Sologubové, vedle hudební školy. Já ten kryt dneska mám prakticky pod oknem – vidím, že je tam zvýšené místo. Nestalo se, že by se ty kryty likvidovaly, ony se jenom přihrnuly trošičku hlínou, takže pokud by k něčemu došlo, a já doufám, že ne, tak stačí u nás jenom odhrnout trošku hlíny a ono to... 100 m od dveří a jsem v krytě.

Jinak pokud se jedná o vztahy mezi lidmi, mám dojem, že byly podstatně lepší než dneska. Jednak z toho titulu, že starý Zábřeh, to byla poloviční vesnice, protože se tam někteří lidé živili zemědělstvím. Když bylo třeba něco zajímavého sdělit, jako třeba že zítra bude bombardovaná Ostrava, tak to byla komunikace perfektní. Pokud se jedná o vodu, tak když bylo to bombardování 29. srpna 1944, kdy rozbili američtí a angličtí letci Karpatskou a Hollarovou, tak tehdy se porušil i vodovodní řad. To znamená, řada lidí neměla vodu. Pochopitelně, že se využívala voda ze studní, které přece jenom sem tam někdo měl. Soused, který měl domek nad náma, měl studnu, i když měl zavedený vodovod, tak tam ne jedna, ale více rodin chodilo na vodu nějakou dobu. Nevím už, jestli 14 dní nebo jak dlouho a naštěstí studna nevyschla.

Odra za války tvořila hranici mezi protektorátem a mezi německou říší. Pár kluků, kteří přešli ne jednou Odru, překračovali bez povolení hranice. Stalo se, že některý z nich zašel až do Svinova, znamenalo to prakticky projít od břehu Odry kouskem terénu. Kupovali tam poplašné pistole a potom jsme u Odry měli střelnici, taky jsme proti sobě útočili, válčili jsme a ještě se tou poplašnou pistolí dal dělat kravál. Ta hranice byla trochu hlídána, ale pouze tak, že sem tam prošla dvoučlenná německá hlídka. A tak se v té dlouhé, několik let trvající době, nedalo v Odře moc vykoupat.

Audiozáznam pořízený v září 2014 Květoslavem Tučníkem do textové podoby s drobnými úpravami převedl Jiří Bureš ml.

Důsledek nedůsledné likvidace zařízení staveniště

Ještě v době války se kanalizoval potok Zábřežka. Nepokládaly se do země roury, jejich profil nebyl dostačující. Kanál se vybetonovával. Práce proto trvaly déle. I dělníci na stavbě měli běžné lidské potřeby. Proto vykopali malou latrínu, tak pro jednoho účastníka. Mobilní WC tehdy ještě nebyly. Jakmile práce stavbaři skončili, latrínu zlikvidovali.

Latrína pro poslední úsek stavby byla vybudována na Dolní ulici, na úrovni dnešní prodejny „Assen Market“. Na druhém břehu potoka, po kterém se nechodilo.

Jednou, když jsem byl s maminkou doma, jsme uslyšeli strašný, zoufalý a hlasitý nářek. Vyšli jsme na dvůr. Viděli jsme sousedova syna Jarka, který byl o rok mladší než já. Šel domů a za ním ten nařikající kluk, asi Jarkův spolužák. Udržovali od sebe odstup. Nebylo nám s maminkou jasné, proč Jarkův spolužák je od paty až po prsa celý světle hnědý, jako by vstoupil do bazénu s hořčicí.

Až později jsme se dozvěděli, že oba kluci se procházeli po bývalém staveništi kanalizace a Jarkův spolužák se propadl do bývalé latríny.

Když dělníci před časem ukončili práce a likvidovali zařízení staveniště kanalizace, zasypali asi latrínu trochou hlíny a zástěnu odvezli.

Problém s očištěm Jarkova spolužáka vyřešila Jarkova teta tak, že v prádelně s betonovou podlahou ve sklepě ostříkávala nahatého spolužáka tak dlouho, až „nevoněl“. Po důkladném umytí ještě s mýdlem se v zapůjčeném Jarkově oblečení rychle vzdálil. Nikdy jsem ho tam již neviděl.

Klukovské zážitky z II. světové války

Ruské pěší jednotky a československé tanky 29. dubna v roce 1945 vytvořily nástupní prostor v místě u řeky Odry podle Polanského lesa, říkalo se tomu místu „U Kolena“. Tam našli nejvhodnější místo pro přechod tanků rozvěděcí naší tankové jednotky. Na památníku vedle železničního mostu přes Odru je nápis, že tam došlo k přechodu československých tanků. K přechodu došlo asi o kilometr dále v místě nazývaném Vysoké břehy u Odry. Pomník je v místě, kde lidé chodí na procházky, kdežto tam, kde došlo k přechodu, to už je pod Vysokými břehy.

Místo, kde je železniční most, v podstatě spíš vypadá jak protitankový příkop, má prudký sráz dolů a zase prudký sráz nahoru. Za I. světové války tam převážně italští váleční zajatci regulovali Odru. Regulovali ji kousek od Honculy, což je bývalá hospoda mezi Polankou a Starou Bělou. Aby Odra, která měla klikaté koryto, ten most neohrožovala, provedla se její úprava.

Několik týdnů po válce, asi ještě v květnu, bylo tak teplé počasí, že jsme se mohli koupat v Odře – a sice právě v místě onoho přechodu. Byla tam nejenom naše parta kluků, ale i několik dospělých. Honili jsme se ve vodě a já jsem najednou, když jsem byl v místě kousek od toho přechodu tanků, uviděl něco, co vypadalo jako vršek lidské hlavy. Tak jsem k tomu připlaval ještě asi o metr blíž a zjistil jsem, že je to mrtvý sovětský voják. Udělal jsem kravál, hned všichni byli z Odry na břehu!

S kamarádem jsem to běžel oznámit na policejní stanici, protože takovéto věci se musely hlásit, respektive měly hlásit. Už jsem se k řece nevracel, protože na to já nemám žaludek. Vojáka někde pochovali a už jsem o tom více neslyšel.

Ještě k sovětským vojákům: obecně je známo – aspoň mezi staršími – že někteří sověští vojáci si brali hodinky, to bylo to jejich „davaj časy“, anebo jízdní kola. Asi když se doma někdo objevil s náramkovými hodinkama, tak by byl eso mezi těmi ostatními obyčejnými kluky...

Naším bytem procházelo několik ruských vojáků a nestalo se absolutně nic, že by se z bytu něco ztratilo. Ovšem bratr, když ve Vítkovicích zajel na poštu, opřel kolo o zeď pošty na náměstí, a když se vrátil na náměstí, tak kolo bylo pryč! Říkali jsme bráchovi: „No, tak jsi dal příležitost, bohužel.“ Je škoda kola, ale oni zřejmě takové věci tam kdesi u nich v děrevni vůbec neměli. Pokud se jedná o ježdění na kole ruskými vojáky, tak někteří seděli na kole zřejmě poprvé. Byl jsem u toho, když voják jel na kole od zámku po ulici U Zámku a smál se

na celé kolo, protože mu to jelo a chlapi na něj křičeli: „Brzdi!“ Neuměl na tom kole brzdit, možná že pokud jezdil dříve, tak že to bylo jinak než u našich běžných kol, že se točilo dozadu. Kolo mělo stále větší rychlost, a protože ta ulice není nijak dlouhá, najel na kolmo položenou ulici Závoří, vylít přes chodník a dopadnul hlavou na strom. Zůstal ležet v bezvědomí, tekla mu krev, ale dýchal. Pár lidí se seběhlo, a když jsme viděli, že je to s vojákem asi dost vážné, ozval se jeden chlapík, který říkal: „No, je ho třeba odvézt do nemocnice. Bylo by dobré zaběhnout k řezníkovi Hanákovi!“ Ten měl na kopečku naproti kostela, čili takových sto padesát, dvě sta metrů od místa toho úrazu řeznictví, a protože i porážel dobytek, tak měl z osobního auta udělaný – dneska se tomu říká pickup – mimo kabinu měl vzadu plechem zpevněnou plochu. Přijel, chlapi vojáka naložili a pan Hanák ho odvezl do nemocnice. Takže radost z jízdy na kole byla pro mladého vojáka jenom krátká.

Rusí vojáky posílali na frontu bez pořádného výcviku, někdy se stávalo – to nemám z vlastní hlavy, ale od některých starších, co s vojáky mluvili – ukázali jim, jak se nabíjí puška, jak se střílí, ale jinak v podstatě nic, nějaká taktika a podobně, to v řadě případů nebylo, proto jich taky tolik padlo. No, takže tak jsme to brali, že mimo „davaj časy“ a mimo ty jízdny kola, že nám celkem nic nevzali – aspoň nikdo nehlásil... Oni měli jinak tvrdou kázeň. Pokud se jedná o vztah velitelů a řadových vojáků, tak řadoví vojáci teda neměli moc na různých ustláno, povídalo se – já jsem u toho nebyl, ale hodnověrní lidé říkali, že se stalo – že lidé hlásili sovětskému důstojníkovi, že nějaký voják znásilnil doktorku, Češku, v bytě, kde přenocovali. On si ho dal zavolat, a na místě ho zastřelil. Bez soudu, bez všeho. A to zřejmě varovali předem vojáky, že nesmí na našem území dělat takovéto věci.

Audiozáznam pořízený v září 2014 Květoslavem Tučným do textové podoby s drobnými úpravami převedl Jiří Bureš ml.

Kotlářova ulice

1. května 1945, den po osvobození, už bylo na ulici Závoží v Ostravě-Zábřehu více lidí. V odpoledních hodinách jsem byl na chodníku u kostela, když se s hlukem po ulici blížil tank. Na něm stálo několik vojáků a jeden civilista.

Byl to Kotlář. Chodil do školy s jedním mým starším bratrem, měl asi triadvacet roků. Delší dobu ho nebylo vidět, lidé si šeptali, že je u partyzánů. Až najednou nyní přijíždí s československými vojáky na tanku.

Na křižovatce u Husova sboru zahnul na Výškovickou ulici směrem na Výškovice a Starou Bělou. Přitom jsme již věděli, že dolní část Výškovic byla osvobozena už 29. dubna.

Příští den se roznesla zpráva, že Kotlář v německé palbě zahynul.

Ulice na rozhraní Zábřehu a Výškovic, vedoucí od Domova mladých hutníků na Petruškovu ulici, se jmenuje na jeho památku Kotlářova.

Miroslav Kotlář

Narodil se 3. 8. 1924 v Zábřehu, kde také bydlel. Byl učněm. Padl při osvobozování Zábřehu.

Jeho jméno je zaznamenáno na památníku Obětem 2. světové války před bývalou měšťanskou školou v Ostravě-Zábřehu na Hulvácké ulici.

Informace z:

<https://osvobozeni.ostrava.cz/index.php/cz/lide-v-boji/137-padli-obcane>

<http://www.vets.cz/vpm/16150-pamatnik-a-mauzoleum-obeti-2-svetove-valky-a-vojakum-rude-armady/>

Měšťanská škola

Po vyjití pěti školních tříd obecné školy (od svých šesti let) postoupili žáci do měšťanské školy. Od 1. třídy měšťanky pokračovali až do 3. třídy, dobří žáci ještě pokračovali do 4. třídy – o to většina žáků usilovala.

Němci měli zájem, aby se do pracovního procesu dostávalo co nejvíce lidí. Vymysleli, že 1. třída měšťanské školy se zruší a tak všichni žáci budou mít za tři roky i čtvrtou měšťanku. Například já jsem obdržel vysvědčení z páté třídy obecné školy s datem 28. 6. 1941 a z druhé třídy měšťanské školy 9. 6. 1942.

Na měšťanskou školu jsem nastoupil v Ostravě-Zábřehu na Hulvácké ulici. Ale asi v roce 1943 byl v této škole zřízen lazaret pro zraněné německé vojáky. A naše měšťanská škola byla přeložena do budovy existující české měšťanské školy v Ostravě-Zábřehu Družství za nynějším náměstím Gen. Svobody. Obě školy se střídaly ve vyučování – jedna škola dopoledne a druhá odpoledne. A obráceně.

V suterénu školy měli Němci vojenskou kuchyni. Uvařená jídla někam odváželi. V budově byla velká okna a z jednoho si vytvořili vstup do kuchyně tak, že vcházeli do kuchyně oknem, které bylo asi 25 cm nad zemí, a pokračovali dolů po dřevěných schodech vybudovaných pro tento vstup. Tím byl provoz školy zcela oddělen od vojenské kuchyně.

V horkém létě si jedna spolužačka o přestávce nabrala do sklenice vodu a šla si sednout ke svačině do lavice. Vodu nedopila a před koncem přestávky zbytek vody vychrstla do otevřeného okna vedle své lavice. Bezprostředně se ozvalo silné německé řvaní. Do třídy vtrhnul jeden z učitelů a ptal se, kdo vyléval z okna vodu. Spolužačka se přihlásila, že ona vychrstla zbytek vody, který nedopila, ze sklenice. Musela hned k řediteli školy, kde stále ještě řval německý důstojník. Že ho údajně schválně polila vodou. Chtěl stále vědět, kdo ji k tomu navedl. Spolužačka nepřestávala plakat, vysvětlovala, že neviděla z okna, že lavice nestojí až u zdi.

Pohyb Němců při vstupu nebo východu z kuchyně byl velmi omezený. Během dne kuchaři nevycházeli z budovy a kontrolních návštěv jsme si nikdy nevšimli. Navíc Němec nebyl polit, ale jen pokropen tou troškou vody ze skleničky, která se ještě ve vzduchu rozprskla.

Němec se nakonec omezil na požadavek „přísného potrestání“ děvčete. Ředitel školy navrhl přemístění spolužačky do jiné školy, což Němec akceptoval. To se pak také tak stalo. Jak málo stačilo k velkým problémům.

V roce 1945 při útěku v dubnu měli Němci z lazaretu tak naspěch, že ve sklepě školy na Hulvácké ulici nestačili odvézt některé své raněné vojáky. Sklep školy jim sloužil jako kryt před leteckými útoky sovětských letadel s ruskými i československými posádkami. Můj bratr zapomenuté vojáky v lazaretu též viděl. Byli to ti, co mohli jen ležet.

Po skončení války to byla opět měšťanská škola.

Naše opevnění z 30. let minulého století

Ostrava byla osvobozena Rudou armádou 30. dubna 1945. Ruský důstojník, velitel dělostřelecké jednotky „utábořené“ v dolním parku pod zámek Zábřeh, požádal moji maminku o nocleh. K informaci, že ale nemáme žádnou volnou postel, se vyjádřil, že nepotřebuje postel, vyspí se na zemi.

Jeden z mých bratrů hovořil rusky. Před večerem se bavil s velitelem dělostřelecké jednotky, naším „hostem“. My ostatní jsme byli pozornými posluchači. Nejasné nám bratr přeložil. Dozvěděli jsme se, že postup Rudé armády z Opavy na Ostravu byl zpomalován Němci, kteří se bránili v pevnůstkách. Ty vybudovala naše vláda v třicátých letech, jako obranu proti předpokládanému útoku Hitlerových vojsk. Pevnůstky se Rudé armádě nedařilo zlikvidovat. Vyřešili to nakonec tak, že na každou pevnůstku stříleli salvami z několika děl současně.

Teprve nedávno jsem narazil ve Velké turistické encyklopedii na obdobné hodnocení pevnůstek: „(...) některé pevnůstky během války posloužily Němcům na testování účinnosti a průraznosti munice; ukázalo se, že jsou prakticky nezničitelné.“

Pevnůstky měly označení ŘOP 36, pak ŘOP 37 a budovaly se postupně na naší státní hranici od Bohumína po Krkonoše (Trutnov), v délce asi 250 km. To mělo být vybudováno do roku 1945. Projekt počítal s celkem 15 463 lehkými (ŘOP) objekty a 1276 těžkými objekty (tvrzemi). S odtržením Sudet v roce 1938 se práce zastavily. Některé objekty jsou dnes omezeně přístupné, i s prohlídkou resp. průchodem podzemních prostor. S průvodcem jsem pevnost Dobrošov u Náchoda také prošel v podzemí. Podzemí tvoří 1 780 metrů spojovacích chodeb a 615 metrů podzemních sálů, jak uvádí turistický průvodce.

Nevybuchlá munice

Když jsme se my kluci s určitými problémy dostali k střelnému prachu, tak jsme to pochopitelně chtěli využít. Nechali jsme si to na příležitost zábřežské pouti – pout' se konala vždycky v létě, a sice v den, kdy byl v kalendáři nějaký svatý, kterému byl kostel zasvěcený, bylo to nějak v červenci. Udělali jsme si několik raket, to ostatní zatím čekalo, podpálili jsme jednu, ta teď letěla, jo! My jsme ztuhli. Fakt jsme ztuhli, protože jsme to pouštěli na Horymírově ulici, tam, kde končily na jedné straně domy, poslední statek byl Tománkův. Na opačné straně pokračovaly statky až k pískovým dolům. Ted' jsme si uvědomili, že raketa mohla klidně, co čert nechtěl, vletět třeba do otvoru ve štítě domu, na seno, na slámu, to všechno bylo hořlavé. Naštěstí to skončilo jinde. Tak jsme si okamžitě řekli utrum, dále už jsme nedělali vůbec žádné hokusy pokusy, protože jsme na to mohli doplatit. Nedovedu si představit, kdyby rodina toho mého kamaráda Rudolfa Tománka skončila na hromadě popela, protože jejich statek to byla budova na budově, chlívy, obytný dům, stáje pro koně atd.

Po válce zůstala spousta střeliva, nábojů. Hlavně to, co zůstalo podobně jako v těch pískových dolech i na různých jiných místech. Sváželo se hodně nábojů, nevybuchlých bomb, a všechno do Polanského lesa. Byl tam zákaz vstupu ještě několik let potom. Každou chvíli se ozývaly mohutné výbuchy a vždycky oblak nad Polanským lesem. Vím akorát, že když jsem byl s otcem pro trávu, protože jsme chovali králíky (ti nám pomohli taky přežít zčásti válku, protože toto se neodvádělo německé vrchnosti), byli jsme v místě, kde je dneska domov důchodců U Korýtky, a každou chvíli se ozýval zvuk padajících střepin. Nebylo toho moc, protože většina zřejmě zůstala nad tím lesem. Zalehli jsme s otcem každý z jedné strany vozíku, že kdyby nás to mělo přibrat, tak ať jenom z části nekryté vozíkem.

Po skončení všech těch odstřelů, určitě to bylo nejméně příští rok, tak jsme se šli s klukama do Polanského lesa i přes zákaz podívat, co se tam děje a jak to vypadá. Nenarazili jsme na žádné náboje, na žádné střelivo, na nic, akorát kamarád uviděl nějaký balíček, tak po tom sáhnul a zakřičel, vyhodil to. Byl to fosfor, okamžitě mu spálil ruku. To byl jediný nález, který jsme měli. Opustili jsme Polanský les, do kterého jsme pak roky a roky nešli. Nebylo proč.

Audiozáznam pořízený v září 2014 Květoslavem Tučníkem do textové podoby s drobnými úpravami převedl Jiří Bureš ml.

Osvobození Zábřehu nad Odrou

30. dubna 1945 jsme byli v krytu u souseda ve sklepě, byly už téměř neustálé poplachy. Odpoledne jsme najednou slyšeli hřmot od chůze či běhu nad sklepem – to znamená, že tam někdo pobíhá! Někteří muži říkali, že si tady Němci asi chtějí stavět těžký kulomet, protože odtamtud byl krásný výhled na Horymírovu ulici, která byla jako první od polí. Okraj starého Zábřehu tvořila v podstatě Horymírova ulice, a tam na té Horymírové ulici bylo x statků, jeden vedle druhého, potom už tam bylo jenom pole a táhlo se až k Výškovicím.

Chlapi říkali: „Jestliže začnou střílet a Rusi je uvidí a najdou, tak to tady zlikvidují všechno i s náma. Tak někdo by měl jít těm Němcům říct, že jsou tu lidi, ať tam nic nedávají, žádné kulomety.“ Byl mezi námi i strážník městské policie, který v žádném případě nechtěl vytáhnout paty ze sklepa a říkal, že měli příkaz se soustředit na nějaké místo. A on že nešel. Odmítl to, tak kdo? Můj brácha říkal: „Já tam jdu.“ Uměl pochopitelně německy, měl tehdy 21 roků, a jak otevřel dveře z toho sklepa, tak začal mluvit německy a po prvních slovech teprve uviděl – až přestalo oslnění z toho venkovního světla, byl slunečný den – tak se otočil a volal zpět do těch otevřených dveří dolů do sklepa: „Jsou tu Rusi!“ Bylo asi 14 hodin.

Hrnuli jsme se všichni ze sklepa ven a objímali jsme se s těma vojákama... No, to byly silné zážitky tehdy, to byl jeden z mých největších životních zážitků! Byla to skupina vojáků, dá se říct kluci ještě jenom o několik roků starší než já – já měl tehdy necelých 15, oni mohli mít takových možná 19, 20, možná o něco víc. Pár unavených kluků. Velel jim kapitán asi padesátiletý, pětapadesátiletý o hůlce. Kulhal, říkal, že byl dvakrát raněný, ale zas byl na frontě. Ti mladí kluci, ti vojáci, se po těch úvodních minutách, a já nevím, jestli to byly minuty, posadili na zem, a jak se opřeli, tak spali, protože v noci toho spánku moc neměli. Chystal se útok, útok šel přes vysoké břehy. Po chvílce nám říkal kapitán, ať ještě jdeme do krytu. Mluvil rusky, ale Češi Rusům rozumí a co nerozumí, tak se dovtípí, nehledě na to, že můj bratr uměl rusky dobře. Šli jsme se ještě schovat a oni pokračovali dál.

Až ten hlavní frmol přestal, kontrolovali jsme v okolí, co se stalo, co je rozbité a co nerozbité. Celkem jsme měli štěstí v tom ohledu, že našeho domku se nedotkla nějak zvlášť kanonáda, bombardování, teda bombardování myslím dělostřelecké, protože náš dvorek, a tam ho někde taky na té fotce některé je vidět, teda dvorek a dům zůstaly v podstatě nedotčené. Zahrádka před domkem měla plot a ten byl úplně zlikvidovaný, zbyly jen třísky.

Záleželo de facto na absolutních náhodách, jestli člověk přežije nebo nepřežije, jestli to bombardování nebo ta dělostřelba, jestli bude zaměřena tam anebo onde. Protože náš domek

a ta rozbitá zahrádka, to je vlastně pár metrů od sebe. A přitom na jednom místě rozbité všecko, na druhém zachovalé. A ještě než přišli Rusi, tak bratr, který byl v jedné té pauze mezi nálety něco vyřídít ven, viděl, jak pár německých vojáků bylo schovaných v krytu, který byl pod kostelem, no, blíž od kostela k našemu domku. Tam byl horní park, jak jsme mu říkali, kdysi to byl hřbitov, který u malých obcí obvykle býval u kostelů. Jak se ten kryt dělal, tak lidé ještě i kosti vykopávali. Brácha se musel schovat taky do toho krytu a tam už se dozvěděl od německého vojáka, který tam asi měl stanici, že je Hitler mrtvý. Říkal ten voják těm ostatním: „Hitler kaput!“

A to bylo toho 30. dubna. Byl už relativně klid, nestřílelo se, tak jsem zašel blíže k bývalé radnici, jakoby k Husovému sboru a tam, jak jsem ukazoval na fotografii, u jednoho domku ležel mrtvý mladý Rus, důstojník. Měl tu čepku důstojnickou vedle sebe, klečela u něho ruská vojínka. Usedavě plakala, protože to bylo děvče, které si chtělo vzít toho mrtvého kluka. Měl pár větviček z šeříku na sobě. Zajímavé – jenom na hrudi měl takový flíček červený, žádné záplavy krve nebo něco, vůbec nic, jenom ten flíček. Střelil ho ostřelovač od zámku ještě z rohu, říkali chlapi. To byl první mrtvý, kterého jsem viděl tehdy při tom osvobození 30. dubna. A ten zastřelený důstojník měl v ten den 20 let!

1. května jak jsem šel se podívat ke kostelu a přes ulici U Zámku, tak tam jsem viděl, že leží mrtvý Němec. Místní civil, už starý, už měl možná 70 roků, jmenoval se Harmaczek a ležel na hromadě koksu, asi 20 metrů, rozplácnutý. Rusi ho zastřelili údajně proto, že před nočním bojem byli u něho schovaní němečtí vojáci. Přešel jsem z té ulice U Zámku na další ulici, po které jezdila tramvaj, tzv. komárek, k měšťanské škole. Když jsem se přiblížil k měšťanské škole, bylo tam několik mrtvých německých vojáků, Rusi už tam žádní mrtví nebyli. V noci po osvobození byl ostrý boj, čili předtím, než jsem se já vydával na tu obhlídku. Osvobození bylo 30. dubna, a pokud se jedná o ty mrtvé, tak to bylo o den později. Toho 30. dubna ještě večer, protože tam Rusů bylo plno, se v tom „dolním“ parku usídlila baterie děl tažena koňmi. Velitel, mladý důstojník, tak odhaduju asi 30 roků, požádal maminku o nocleh, jestli může u nás přespát. Vedle byl velký barák, my jsme měli malý domek, ale asi ho to víc oslovilo, že se hlásil o nocleh u nás. Maminka řekla: „Ale já už nemám žádné volné lůžko“, on říká: „Já nespím, nepotřebuju spát v lůžku“. K večeru, už se začínalo šerit, jsem si lehnul na své lůžko v pokoji, a ten důstojník si roztáhnul celtu vedle mého lůžka a položil se, něco si dal pod hlavu. Uplynulo pár minut a přiběhnul voják se samopalem a křičel: „тревора, тревора!“ – zřejmě poplach, poplach. Důstojník hned vyskočil a vyběhnul za vojákem. Potom jsme slyšeli celou dobu, celou noc se ozývala střelba. A ti

„informovaní chlapi“ ze sousedství říkali: „No jo, oni ještě asi oslavují osvobození Ostravy!“ K ránu pomaličku střelba utichala, až utichla úplně. Vrátil se i ten důstojník, nesl německý samopal v ruce, ještě říkal, že je хороший, že je dobrý. No a odešel, oni v noci ještě stačili tu baterii odtáhnout dále za Zábřeh.

V parku a v prostoru mezi barákama, tzn. radnice, kostel, Husův sbor, tam se Němci chtěli probít do Staré Bělé, ke svým. A chtěli se tam dostat z obklíčení v Hulvákách, u té šachty zlikvidované, započaté a nedokončené... Je to Bedřiška, bývalá šachta, která ale vůbec nebyla uvedena do provozu, protože za ještě starého Rakouska se tam provalila voda! Tam totiž jsou detritové vrstvy až z Beskyd, údajně zpod Beskyd, že tam protéká těma detritovými vrstvama voda. Jsou tam ještě baráky po té šachtě. Němci tam měli protiletadlová děla. Byla to děla 88 mm průměr a vůbec jeden z nejlepších kanónů, jak se tvrdilo, druhé světové války. Jak je velké a tak dále, kolik milimetrů, to jsem se dozvěděl později. Bylo tam těch kanónů několik, ale zůstala tam skupina Němců a potřebovali se odtamtud probít do té Staré Bělé. Použili první dlouhou kolonu aut a obrněných transportérů, bylo jich možná 20, které se blížily až k tomu Husovému sboru, kde je Rusi zastavili. Zastavili první obrněný transportér asi tak, že zastřelili šoféra, a celá ta kolona zůstala trčet. Němci se pojistili tak, že když kolona začala přijíždět, už se začínalo stmívat. Němci vylézali v tu dobu taky z kanálu, ze zkanalizované Zábřežky. To je ten kanál, kde se dalo projít, což jsme my jako kluci, když se to budovalo, často zkoušeli. Vylézali i z některých sklepů – i od již zmíněného Harmaczka, kterého potom zastřelili na tom koksů Rusi.

Nastal totální zmatek, první minuty, protože Rusi byli utáboření v dolním parku, a najednou mezi nima se objevili němečtí vojáci a střílelo se, jenom to hučelo. A to bylo takzvané, jak my jsme se domnívali, oslavování osvobození Ostravy. Bili se celou noc. Celou noc se ozývala střelba a ráno jsme zjistili tedy, že žádná oslava, ale boj. Takže Ostrava de facto byla osvobozena 30. dubna, ale boje skončily v Ostravě až 1. května ráno, až skončil ten boj s německými vojákama z Bedřišky. Jinak z té kolony zablokováných aut si lidé odnášeli deky a podobně, protože na to Rusi moc nedbali.

Já, když jsem potom ten příští den vyšel – a teprve teď jsem u toho Němce Harmaczka, kterého zastřelili na tom koksů, tak jsem šel k měšťanské škole a před měšťanskou školou leželo pár německých mrtvých vojáků. Rus tam už nebyl žádný mrtvý, protože oni je stačili dát už stranou s tím, že kopali společný hrob na rohu Hulvácké ulice. Měšťanka je první barák vlevo na Hulvácké a první místo vpravo – roh, byl to pozemek, na něm nestálo nic, tak tam kopali hromadný hrob pro ty svoje vojáky. Tam potom byli i pár roků... Byl tam pomníček,

a až se vybudoval památník v Komenského sadech v Ostravě, tak potom i tyto ruské vojáky exhumovali a spálili a byli tam uloženi v urnách. Ten hromadný hrob byl vybudovaný bleskově, jak já jsem šel okolo, tak jsem si ani nevšiml, že už tam se něco s hrobem stalo.

No a ti Němci. První, co mě trochu šokovalo, protože to byla první taková mrtvola už naostro pro normálního laika nevojenského: ležel Němec, půlku hlavy ustřelené, ležel a kousek té hlavy leželo za ním a šedivá hmota, tzn. mozek a krev asi metr v kolejnici, jak je takový žlábek v některých místech u kolejnice, tak asi takový metr, byla tam krev, která od toho mrtvého tekla... Pár mrtvých Němců jsem viděl i při scházení dolů do údolí Zábřežky. Najednou vidím, že jeden Němec utíká, asi že ho vedli jako zajatce, utíká z té skupiny a do kopce, do protilehlého svahu a chtěl zkrátka se někde skrýt, no ale ruský voják na koni ho v momentě dostihnul, pochopitelně že ho stáhnul zpátky.

Pokud se jedná o večer nebo příští den, možná to bylo ráno, už si nevzpomenu, ale u sedláka, jmenoval se Tománek – jeho syn chodil se mnou do školy, skoro všechny ročníky jsme v obecné a na měšťance chodili spolu – tak jeho sestra šla do kůlny pro piliny, aby přiložila do pilinových kamen. Najednou zakřičela, jak hrábla do těch pilin. Jakési tělo tam bylo! No, pochopitelně že vyběhli jak pan Tománek, tak další, byl tam i nějaký ruský důstojník a... V těch pilinách byl schovaný německý voják, nezraněný. Ruský důstojník po něm žádal papíry, Němec mu je podal a ruský důstojník se rozčílil. Strašně se rozčílil, protože ten Němec bojoval u Stalingradu a měl záznam v těch papírech, že dostal vyznamenání za Stalingrad. Pochopitelně, že to bylo silné kafe. Němec, ten volal, když už u něho všichni byli, i ten ruský důstojník: „Nicht schießen, ich habe drei Kinder, jo, nestřílejte, mám tři děti!“ Oni se ale v Rusku neptali, kolik kdo má dětí.

Tak to vypadá ve světě, že ti, kteří měli hlavní podíl na osvobození, tak dneska se o tom skoro vůbec nemluví. Já nejsem žádný rusofil a nejsem žádný levičák, i když k té levici mám blíže. Rusi, o těch se dneska skoro nemluví. Když západní Čechy osvobodili Američané, tak američtí vojáci měli údajně ztráty asi 150 vojáků na celé ty západní Čechy. Proč? Protože Němci se hurá hnali do zajetí, jenom aby nepadli do zajetí Rusům. Obávali se odplaty za zvěrstva, která páchali beztrestně v Sovětském svazu. Čili oni už nebojovali, oni v podstatě jenom utíkali. I když těch mrtvých Američanů bylo poměrně málo, každého dobrého člověka je škoda, každého. Každý má nějakého známého, příbuzného, děti a tak dále. Ale Američané se dnes přehnaně vyzvedávají v této oblasti a na Rusy – byli to i z jiných národností toho Sovětského svazu – se zapomíná. Jsme tady dlužníci Rusů a těch dalších, co nás osvobodili, protože bez nich bychom nebyli.

Sbor dobrovolných požárníků Zábřeh nad Odrou

Věnováno památce kamaráda Václava Matěje

V roce 1949 spolu s kamarádem Arnoštem Zezulkou, se kterým jsem seděl v lavici dlouhé roky, jsme vstoupili do Sboru dobrovolných hasičů (SDH), tehdy požárníků, v Ostravě-Zábřehu. To byl spolek, který v obci něco znamenal. Oba dva jsme odmítali vstoupit do Svazu čs. mládeže. Ne z nějakého politického gesta, to ne, ale zkrátka nás to tam totálně nebavilo – dělala se tam nějaká politická školení a my jsme chtěli dělat něco užitečného. V roce 1950, když se nás hasičů ve sboru sešla zhruba stejná věková skupina, dali jsme dohromady závodící družstvo, protože se dělaly soutěže. V Třebíči na celostátních závodech (Slováci tam tehdy nebyli) jsme dokonce vyhráli první místo! Později, to už jsem se vrátil z vojny, čili bylo to v roce 1954, jsme dělali do večera na bilanci v podniku s kamarádem Arnoštem. Večer jsme se dozvěděli, že...

Byl vyhlášený poplach, že hoří u Rütgerse, v chemické továrně. Vašek Matěj se účastnil toho hašení ohně vysoce hořlavého benzolu, který byl v ohromných nádržích. Benzol prakticky na celé ploše toho bazénu, který byl naplněný vodou asi po kolena, (to bylo povinné mít takovéto bazény u vysoce hořlavých látek) se vylil na hladinu a hořel. Vašek Matěj patřil mezi těch několik, kteří zatlačovali oheň proudem vody. Jenomže najednou se to úplně vzdulo, plamen se najednou začal šířit a Vašek chtěl utéct spolu s dalšíma, jenže tam bylo nějaké potrubí v té vodě, zakopl a ohnivá vlna se přes něho přelila. Udělal ještě pár kroků a jeden hasič, který viděl, že z toho dýmu trčí dvě ruce, chytil toho někoho za ruce a přetáhnul ho ven. Byl to ten Vašek Matěj. Sanitka, ke které ještě došel po svých, ho odvezla do nemocnice a tam doktoři spráskli ruce. Naštěstí už oddělení spálenin v zábřežské nemocnici existovalo. Krajská nemocnice, dnes už dávno přestěhovaná, víte, kde v Zábřehu byla? Měl popáleniny druhého až čtvrtého stupně, na 79 % povrchu těla. V řadě případů 40 % už pacient nepřežije. A on měl 79 %!

Jak to probíhalo, a co tam bylo, tak to zachytil článek Františka Kejíka v Obraně lidu z neděle 27. 2. 1955:

Dva životy

Kmotra Smrt se podívala na zem, právě když se k obloze vyvalil mrak hustého dýmu a smrdutý puch hořícího benzolu. Chvilku pozorovala boj lidí s požárem, a když zhlédla, že jeden z nich, asi dvacetiletý požárník, se znova vrhnul k plamenům, zakopl, spadl a plamenný benzol se mu zakousl do těla, vstala, přehodila rubáš přes klíční kosti, vzala kosu a zamířila k továrně.

Sanitní auto s Václavem Matějem se proti ní jen mihlo. Otočila se za ním a překvapeně viděla, že místo k márnici zamířilo do nemocnice a zastavilo před chirurgickým pavilonem.

„Jaký mám napsat stav?“ ptal se jeden z lékařů, právě když kmotra vešla do sálu. „Bezvědomí. Třasavka. Rozsah popálenin, rozsah popálenin,“ opakoval smutně chirurg, „79 procent povrchu těla. Druhý až čtvrtý stupeň.“ „Na kolik mu vylétl tep? Má-li vůbec nějaký.“ „116,“ slyšel po minutě. „Tak ještě žije?“ užasli.

„Zatím!“ dechla kmotra a lékaři ucítili její mrazivý závan. Aby však neřekla, že se s ní už smířili, hledali na těle zdravé místočko, kudy by do těla dostali plasmu a glukosu, kam by vpíchli utišující morfium a sáhli po obvazech, aby pokryli spálené plochy.

Kmotra Smrt si sedla do záhlaví nemocného a lhostejně jej sledovala.

Prvý útok

Přímým účinkem vysokých teplot na kůži dochází k rozpadu živé tkáně a k uvolnění jedovatých látek, které způsobují rozšíření krevních vlásečnic, jimiž uniká značné množství tekuté krve, plasmy. Složení krve se mění v neprospěch života, srdeční sval nemůže zahoustlý krevní proud zvládnout. Distribuce krve, funkce vnitřních orgánů těla a řídicí činnost nervového systému selhávají, srdce se zastavuje, člověk umírá.

Za dvanáct hodin po úrazu převzala odpovědnost za nemocného vedoucí stanice pro spáleniny Mudr Hájková-Rieblová.

„Máš, Věrko, smůlu,“ řekli účastně chirurgové. „První pacient a...“ „Kdybyste sami věřili tomu, co říkáte, dali byste mu nejvýš morfia, aby klidněji...“ A usmála se, protože je znala.

„Víš, že čtyřicet procent spálenin je jistá smrt? To znáš ještě z fakulty.“ „Zkusíme to s těmi osmdesáti také. Sama bych ovšem nic nespravila,“ pravila vážně a dívala se na ně s důvěrou.

Ani chvíli nemyslela, že je sama.

Každé slovo, jímž ordinovala postup léčby, udávala denní dávky plasmy, krve, penicilinu, streptomycinu, vitaminů, jídla a tekutin, řekli už dávno před ní nejlepší učenci, po nich je opakovali lékaři nad zraněnými těly a profesori na fakultách dokazovali svým žákům jejich pravdivost. A každé její slovo bylo proto bráno jako rozkaz velitele, o němž se nediskutuje, protože je v něm nejlepší zkušenost nejmoudřejších lidí, rozkaz, který zachraňuje život. Lékařka se mohla spolehnout na své sestry.

Z každé láhve plasmy a krve se na ni dívali neznámí lidé, které jen ona si dovedla představit, lidé, kteří přišli na stanici dárců krve a s poněkud vzrušeným hlasem natáhli pravou ruku a rozpačitě oznamovali, že mají víc krve, než je jí pro ně třeba.

Pacient byl v bezvědomí, a když se probudil, blouznil a naříkal strašnými bolestmi. Unavené tváře se nad ním skláněly, prosíce: „Vydrž, bojuj a my uděláme všechno co je možné. Všichni lidé jsou na tvé straně.“ Ne, lékařka Hájková věděla, že není sama.

Osmý den se složení krve přiblížilo normálu, při měření objemu červených krvinek bylo zjištěno, že koncentrace haematokritu je vyšší než koncentrace haemoglobinu. Nastal jakýsi obrat a zlepšení.

Václav Matěj byl venku ze spáleninového šoku. Lékařka spokojeně odcházela od postele. Poněkud nemotorným krokem, vzdutý život jí bránil rychlejším pohybům.

Druhý útok

Na spáleninový šok navazuje údobí akutní toxemie. Spálená kůže se začíná odlučovat od těla. Vzniká mokvající otevřená rána, která je dobrou živnou půdou pro zachycování hnisotvorných bakterií z okolí, které vedou k těžkým otravám. Otravy způsobují těžké horečky, srdce je strašlivě namáháno, oběhový systém postižen, činnost nervového systému porušována, pacient trpí velkými bolestmi, hrozí konec.

„Vašku, bude to bolet, ale jsi chlap, rozumíš? Musíš to snést!“ Pacient posílal lékařku a sestry ke všem čertům. Co ty vědí o bolesti! „Vašku, spáleniny prvního a druhého stupně už máš zahojené. Tak vidíš!“

Co vidí? Že ho ta protivná sestra, která se od lůžka nehne, každou chvilku překládá, prý se nesmí proležet, ale vždyť má záda ještě živá. Pohnout se jinak nemůže, protože někde v těle, bůhví na kolikátém už místě, má zaraženou tupou jehlu kanilu a tou mu vtéká do těla pořád a pořád nová krev. Injekce nebyly o nic horší než v prvních dnech, ale kůže se stala mnohem citlivější a Vašek už při pohledu na stříkačku se neudržel stenu nebo v nestřežených okamžicích výkřiku.

„Nemůžete mně dát to... morfia?“ „Nemůžeme, Václave, už nesmíme.“ Zakřičel si a lékařka se rozčilila: „Copak si, kluku, myslíš, že máme starosti jen s tebou?“

Vašek se zpod víček podíval na lékařku, její unavenou tvář, očima sklouzl po těle dolů a domyslel se, že lékařka bude brzo rodit. Zatnul zuby a dlouho z něj nevyšel ani sten. Večer opět čekala Václavova matka na lékařku.

„Paní doktorko, zachráníte mi ho?“ „Kdyby Vašek nechtěl, tak ho nezachrání nikdo na světě. Je to hrdina, maminko. Já bych takové bolesti nikdy nevydržela,“ řekla opravdově a objala matku.

Třetí útok

Boj těla s nemocí vrcholí celkovým vyčerpáním. Organismus oslabený vyřazením kůže z harmonické spolupráce těla a s porušenou funkcí všech orgánů je strašlivě vyčerpán. Chybí především bílkoviny a stále ještě krev. Vzniká avitaminosa a objevuje se anemie. Tyto změny způsobují pokles tělesné váhy a ústup obranných sil organismu. To znamená, že v době, kdy jsou všechny podmínky k hojení kůže, nemocný se přestává bránit únavě z předcházejících bojů.

„Václave, jestli jsme tě doposud bránili jen my, teď musíš vyhrát sám,“ zdůrazňovala lékařka, když čára teplot se z ostré pily měnila na povlovnou křivku málo se měnící vysoké teploty.

I dostával Václav všechno, co lékařská věda kdy vymyslela a objevila pro povzbuzení tělesné činnosti. Tak penicilinu, jako každý den, milion jednotek. Vzácného terramycinu dvě tablety každé tři hodiny. A pak celá armáda vitaminů vpochodovala do těla, aby posílila obranné posice a zajistila konečnou fázi protiútoků. Vitaminy AD Norman, C vitaminy, komplexy vitaminů D, C vitamin vázaný na železo, K-vitaminy. Mužský hormon Agovirin a insulin k podpoře chuti. A také vzácný preparát Amigen, bílkoviny v jednoduchém, snadno stravitelném stavu. A mléko, vajíčko, kakao, víno, čaj, svíčkovou i krupicovou kaši.

„Nemůžeš těma rukama hýbat sám?“ zakřičeli na Vaška, když podléhal únavě. „Už jsi ze všeho venku a za čas budeš běhat za mičudou.“ „Nebo,“ pohrozila sestra, „nám tu chceš zůstat jako věčný pacient?“ „Co jim na tom pacientovi tolik záleží,“ přemýšlela kmotra Smrt. „Nic ještě neudělal, je to ještě kluk a konec konců obyčejný hasič.“ A lékařka, která se po celý den nepřestávala usmívat, se tentokrát docela nahlas zasmála.

Hledá se dárce kůže

Zkušenost ukazuje, že jednou z nejlepších zbraní proti dalším nebezpečím infekce je udržení dobrého stavu nemocného, rychlé odstranění jedovatých látek z odumřelé tkáně a včasná chirurgická překrytí vzniklých defektů kůže. Živé maso musí být překryto, má-li být život zachráněn.

A Václav Matěj měl vlastní kůže jen asi 20 procent, z toho většinu k transplantacím se nehodící.

„Tak prý nějaký anglický generál řekl, že příští válka bude pro něho svátkem a zabije mnoho lidí,“ nakvašeně hovořil jeden z lékařů. „Měl by zkusit, co znamená jeden lidský život udržet,“ odvětila prudce Věra. „Anebo dát,“ prohodil jeden, dívaje se na její život. „Děvče, nedělá ti to potíže?“ „Zdeňku, strašně mě pálí žába.“ Uklízečka se opřela o koště: „Ale opatrnější byste měla být. Jste na rozsypání.“ „Kdepak,“ zasmála se, „času dost. A bude děvčátko jako lusk.“

Dvacátý pátý den byly odloučeny poslední zbytky jedovatých látek a dvacátý osmý den přišel Vašek na sál. „Hochu, dáme ti nová víčka.“ Seřízla z kotníku kousky kůže silné dvě desetiny milimetru a ořízla do tvaru víček. Jemně pokapala trombinem a na živé maso nakapala plasmu.

„Dobrý začátek Václave!“ „Ale co dále? Vlastní kůži si musíš udělat sám.“ Radila se a bylo stanoveno zkusit cizí kůži, i když jen proto, že by sloužila jako druh obvazu, pod nímž by se rodila kůže vlastní. „Máš někoho, Václave?“ Vašek přemýšlel. Snad bratr, jsou dvojčata. Přijel Jan Matěj s troškou strachu, že mu budou stahovat kůži. Ale ani nemukl. A pak s ulehčením zjistil, že mu dělají jen jakousi pravidelnou odřeninu v síle půl milimetru. Vzali mu kůži z obou stehů. Pod Janovou kůží se kůže Vaškova hojila rychleji. A když pak bratrova kůže odpadla, bylo už něco, s čím se dalo počítat.

O každém převazu seřízli kousek kůže o velikosti větší poštovní známky a přenesli na živé maso. Nejednou vznikla infekce, kůže odpadla, znovu se musela čistit, znovu transplantovat. Vašek, když viděl, že mu z obvazů povolna lezou ruce, že mu přibývá kůže, nabýval stále větších rozmarů. „Kluku, ještě z toho nejsi venku, nemysli si,“ brzdili ho. „Paní doktorko, vždyť vy mě ořezáváte jako tužku,“ řekl uličnický a lékařka nevěděla, má-li ho plesknout, nebo políbit.

Dva životy

A pak to přišlo.

Věra cítila, jako by ji někdo rozlomil v kříži. Podívala se: „Vždyť tak za čtrnáct dnů by to mělo přijít, a to už budu doma, v Brně.“ Kmotra Smrt se ušklíbla: „To je tak, když se někdo stará o druhé víc než o sebe.“ Ještě týž den odvezli lékařku na porodnické oddělení. Vašek nic nevěděl. Poptal se po paní doktorce a sestra se na něj utrhla, aby nebyl zvědavý. Kůži při převazu mu dával doktor Kalina.

Cpal se ten den jako nezavřený. Snědl k snídani kávu a rohlík, k desátce vajíčko, mléko a kus jablka, k obědu zelí, brambor a vepřovou, k svačině párek a k večeři maso se zelím, o půlnoci

si řekl o tři zákusky a ve tři hodiny slupl hrozen vína. To ještě nevěděl, že na porodním oddělení vrískalo novorozeně. Samozřejmě kluk.

Jen kmotra Smrt se nevraživě dívala na jeho koncert v jídle, a když ještě uslyšela malého Otíka, vstala, přitáhla si rubáš a proklouzla dveřmi. „Tady to jde se mnou z kopce,“ brumlala. „Jací to jsou lidé!“ Uklízečka se otřepala: „Hu, jako by mně smrt přešla po zádech.“ Uviděla, že dvěře jsou otevřené a táhne. „Tak to je ta smrt,“ usmála se a šla zavřít.

Oba kluci už spali jako dudci. Matka také.“

Necelý rok od prvního velkého požáru v chemické továrně, o kterém už jsem hovořil, se jednou v noci ozvala siréna naší zbrojnice. Bylo nějak po půlnoci, tak jsem vyrazil, protože jsem to neměl daleko z místa bydliště (jak je v Zábřehu dnes čerpací stanice), okolo Havránka trochu oklikou ke zbrojnici. Zbrojír, který k požárům nejezdil, ale staral se o vybavení, o auta a o to, aby auta fungovala atd, už vyjížděl z garáže. S autem, které už mělo vpředu namontovanou stříkačku, protože předtím jsme měli stříkačky, které se vozily na dvou kolech. Vběhnul jsem do zbrojnice, rychle jsem stáhnul z věšáku jenom kalhoty, blůzu a přilbu. Boty jsme nepřezouvali, protože nebyl čas. Tak jsem vlítnul do toho auta, nasedali další chlapi, za řidičem je totiž kabinka pro hasiče. „A kde jedem?“ A chlap kterýsi říkal: „No jedeme do petrolejky do Přívozu, do chemičky, protože tam je velký požár a z hasičů pozvali pouze náš dobrovolný sbor a přívozské hasiče. Hasiče z povolání tam taky svolávali.“ Dívám se, kdo nás veze – a on to Vašek Matěj. Ten, co byl před rokem v chemičce při zásahu popálený na 79 % těla. Měl řidičský průkaz, a že byl oddaný hasič, tak přesto sednul za volant, aniž mu kdo co říkal a vyjeli jsme. Jeli jsme na Ostravu, tehdy aut moc ve dne ani nejezdilo, natož pak v noci, a když jsme projížděli Senný trh, čili dnešní náměstí Republiky, tak Tonda Merta, který nám dělal i velitele družstva při soutěžích říká: „Já musím vystoupit, protože už jsem u chlapů z povolání.“ On totiž se stal poručíkem, nebo nějakou tou šarží v hasičské zbrojnici v Ostravě – tam, jak jsou hasiči na tom náměstí Republiky. Jak vysedal, říká: „Květo, velení předám tobě“ a už Vašek šlapal na plyn. Od velitele zásahu jsem si vyžádal dispozice, kde co a jak. Ochlazovaly se cisterny, obrovské rezervoáry, na kterých bylo napsáno vysoce hořlavé, a ten žár sálal.

Jak došlo k požáru. Tam byla plnička těch cisteren, na kolejích stály cisterny a údajně dělník, který tam pracoval, si zapálil cigaretu. No, a protože tam těch výparů bylo do aleluja, jak se říká, tak to bouchlo. A tím začaly hořet také cisterny, které stály na kolejích. Napojili jsme hadici, jednak béčko a jednak potom céčka jak jsme byli i ze soutěží zvyklí, že to frčelo, nemusel se nikdo na nic ptát. A Vašek Matěj dělal strojníka, jednak se perfektně vyznal a taky

byl vyučený opravář aut, automechanik. Stál sice o pár metrů dále, než jsme stáli my, kteří jsme hasili, ale kdyby to bouchlo, tak se to zalije plameny všechno. Celkem trvalo to hašení myslím asi 3 nebo 4 hodiny, protože já jsem se vracel rovnou do práce, když to skončilo. Vašek prokázal něco, co by sotva kdo po těch bolestech, po těch strašných situacích, po těch měsících ležení opakoval.

Vaška však čekaly po návratu z nemocnice další problémy. Při jedné návštěvě už u něho doma mi jeho rodiče řekli, že Vašek už obdržel výměr invalidního důchodu. Starali se, že důchod je velmi malý. A že když oni zemřou, nebude mu důchod stačit k životu. Vyměřený důchod byl velmi malý, protože Vašek odpracoval jenom jeden rok od vyučení, než se mu stal úraz. Měl 19 let.

Našel jsem řešení v zákoně o důchodech. Ten připouštěl úpravu vyměřovaného důchodu tak zvanou „cestou milosti“. Poslal jsem jako příslušník sboru žádost o takovou úpravu Vaškova důchodu. Dal jsem si záležet na obsahu žádosti, na argumentech. Připojil jsem k žádosti i opis zde citovaného novinového článku z Obrany lidu. Za několik týdnů byla žádost kladně vyřízena!

Později, když se Vaškův zdravotní stav natolik zlepšil, že mohl vycházet ven, zdržoval se stále doma. Vadily mu zvědavé, až neomalené pohledy lidí na jeho těžce zjizvenou tvář po nesčetných plastických operacích. Lékaři mu při nich, po částech, přemísťovali jeho kůži z nohou i kůži jeho bratrovu. Ta byla vhodnější, než nás ostatních. Od té doby znám svou krevní skupinu i Rh faktor. Kdyby Vašek měl auto, styk s ostatními lidmi by se omezil. Jenže auta byla prodávána podle pořadníku a čekalo se i několik let.

Později jsem k rukám předsedy Krajského národního výboru v Ostravě Oldřicha Černíka o přidělení poukazu na osobní auto pro Vaška. Dal jsem si opět záležet na obsahu té žádosti. Mimo jiné jsem v ní uvedl, že všichni příslušníci našeho sboru, kteří zachraňují při požárech nemalé hodnoty, čekají s napětím, jak bude žádost vyřízena. I tato žádost byla vyřízena kladně! Dodnes cítím uspokojení z toho, co se mi podařilo v době, kdy Vašek se svými problémy s důchodem i autem zůstal sám.

Audiozáznam pořízený v září 2014 Květoslavem Tučníkem do textové podoby s drobnými úpravami převedl Jiří Bureš ml.

Střelnice v pískových dolech

Když skončila válka, tak jsme se chodili s klukama koupat k Odře, nebo spíše se podívat, co je kde nového. U pískových dolů, kde byla za války střelnice, jsme uviděli, že se tam nějaká skupina kluků motá okolo místa, kde bylo umístěné dělo. Byli jsme zvědaví, hned jsme tam sběhli a zjišťovali, co tu dělají cizí kluci. Říkali: „My jsme z Mariánských Hor, byli jsme tu už včera. Dostáváme z nábojů, které tu zůstaly, střelný prach.“ „A co jestli se vám něco stane...“ — „Jak to dostáváte, to musíte dávat pozor, my už jsme to dělali včera,“ odpověděli. Předvedli nám to, měli jsme nejdřív takovou trošku husí kůže, co z toho bude.

V nábojnici je zasunutá střela a na spodku té nábojnice je zápalka. Dělali to jednoduchým způsobem: chytli celý ten nepoškozený, nevystřelený náboj a začali ho otloukat o hranu v místě pod střelou. Tam, kde ta střela byla zasunuta do nábojnice, tam ne, ale těsně pod, než se to začalo rozšiřovat. A představte si, že když to takhle omlátili, tak se ten vršek nábojnice trochu uvolnil, takže šlo střelu vytáhnout. A když se začalo třást tou nábojnicí, začal vypadávat střelný prach. Vypadalo to jak makarony, doslova jak makarony, jenom měly světle šedou barvu – barvu střelného prachu. Tyčinky byly duté a ještě v každé té nudli byl otvor. Když jsme viděli, že otloukli několik těch nábojnic a že se nic nestalo, tak jsme se přidali. Zjišťovali jsme, na co to chtějí použít a líbilo se nám to. „Rakety budeme dělat, když dáš pár těch kousků střelného prachu do novin, zaroluješ a jeden konec přehneš, ale druhý zůstane volný a to přehnuté když svážeš a jeden ten kousek toho střelného prachu povytáhneš a podpálíš, tak to letí.“ Tak jsme si říkali: „Dobrá, nějaké kousky prachu si taky přiděláme.“ Když se nám zdálo, že toho máme dost, tak jsme pokračovali k Odře. Kluci z Mariánských Hor se tam ještě pachtili.

Druhý den jsme se tam vrátili. Kluci zase pilní jak včeličky, a otloukali. Přišli na jednu věc, kterou jsme jim vymlouvali, ať nedělají, že je to riskantnější. Oni totiž z nábojnice, ze které nebyl ještě vysypaný střelný prach, povytáhli jednu tu tyčinku. Střelu posadili zpátky na nábojnici, už jenom tak volně a podpálili tu povytaženou tyčinku. Ta poměrně pomalu hořela, a když dospěla až k té nábojnici, tak to bouchlo. A bouchlo to tak, že tlak vyhnal střelu nahoru. My jsme dali nohy na ramena a jenom jsme se dívali, jak se to bude vracet. Vyletělo já nevím kolik, jestli čtyřicet nebo kolik metrů, zkrátka poměrně vysoko a když jsem se podíval, tak jsem měl dojem, že to padá na mě. Utíkal jsem pár metrů a zase se mi zdálo, jako by to padalo na mě. Spadlo to do písku, ta střela nevybuchla. S klukama z Mariánských Hor jsme se rozloučili a říkali jim: „Vy tu blbnete, vám se může něco stát. Zapalovat volně, když v podstatě není žádná jistota...“

Dozvěděli jsme se pak, že jedna nábojnice vybuchla naplocho, že nevyhnala střelu nahoru, ale že se to roztrhlo a pár těch kluků bylo zraněných, hlavně v prostoru břicha, nohou... Podrobněji nebo víc nevíme, už jsme ty kluky od té doby neviděli a neměli jsme možnost se ani někoho ptát. Nehledě na to, že by to bylo z naší strany nerozumné se ptát třeba strážníka, protože bychom se přiznali, že jsme tam dělali podobné lumpárny. Kdy odvezli to dělo, a kdy odvezli zbývající náboje, to nevím. Už jsme se tam nehnali, protože to bylo pro nás zakázané území, mohlo se tam díť cokoliv... Tak to bylo s tou střelnicí a dělem.

Audiozáznam pořízený v září 2014 Květoslavem Tučníkem do textové podoby s drobnými úpravami převedl Jiří Bureš ml.

KVĚTOSLAV TUČNÍK

Fotografie Ostrava-Zábřeh srpen 1968

Paměť Ostravy

2014-2017

Almanach prací z projektu Knihovny města Ostravy

Sestavila Jarmila Burešová

Vydala Knihovna města Ostravy, příspěvková organizace

Text neprošel jazykovou korekturou

Obálka Mgr. Andrea Peříková

E-vydání v pdf 1.

Ostrava 2017

ISBN 978-80-906989-2-5

